

jaarverslag

20
08

Delta Lloyd Groep - Jaarverslag 2008

1	DELTA LLOYD GROEP IN 2008	1
1.1	Markten	3
1.1.1	Kredietcrisis	3
1.1.2	Beleggingsverzekeringen	5
1.2	Resultaten	8
1.2.1	Kerncijfers Delta Lloyd Groep	8
1.2.2	Kosten en efficiency	10
1.2.3	Vermogen en solvabiliteit	10
1.2.4	Vooruitzichten 2009	10
1.2.5	Doelstellingen 2009-2011	11
1.2.6	Tienjarenoverzicht	13
1.3	Strategische ontwikkelingen	14
1.3.1	Strategisch kader	14
1.3.2	Strategische pijlers in 2008	15
1.3.3	Kansen en bedreigingen analyse	17
1.3.4	Uitdagingen	18
1.3.5	Naar een nieuw organisatiemodel	19
1.3.6	Relatie met stakeholders	22
1.3.6.1	Relatie met klanten	22
1.3.6.2	Relatie met medewerkers	24
1.3.6.3	Relatie met aandeelhouders	26
1.3.6.4	Relatie met leveranciers	27
1.3.6.5	Relatie met de samenleving	27
1.3.6.6	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	30
1.4	Bericht van de Raad van Commissarissen	31
2	DE SEGMENTEN IN 2008: EEN OVERZICHT VAN DE KERNCIJFERS	35
2.1	Leven	35
2.2	Schade	38
2.3	Zorg	39
2.4	Asset Management	40
2.5	Bankactiviteiten	41
3	DE MERKEN IN 2008	43
3.1	Delta Lloyd Verzekeringen	43
3.1.1	Resultaat	43
3.1.2	Delta Lloyd Leven	44
3.1.2.1	Strategie/doelstelling	45
3.1.2.2	Speerpunten 2009	45
3.1.3	Delta Lloyd Schade	45
3.1.3.1	Strategie	46
3.1.3.2	Speerpunten 2009	46
3.2	Delta Lloyd Asset Management	46
3.2.1	Resultaat	46
3.2.2	Doelstelling/strategie	48
3.2.3	Speerpunten 2009	49
3.3	Delta Lloyd Bank	49

3.3.1	Resultaat	50
3.3.2	Marktontwikkelingen	50
3.3.2.1	Delta Lloyd Bank Nederland	50
3.3.2.2	Delta Lloyd Bank België	51
3.3.3	Organisatie	52
3.3.3.1	Delta Lloyd Bank Nederland	52
3.3.3.2	Delta Lloyd Bank België	52
3.3.4	Strategie	52
3.3.5	Speerpunten 2009	53
3.4	OHRA Verzekeringen	53
3.4.1	Resultaat	54
3.4.2	Marktontwikkelingen	54
3.4.2.1	OHRA Leven	54
3.4.2.2	OHRA Schade	55
3.4.3	Organisatie	55
3.4.4	Strategie	55
3.4.5	Speerpunten 2009	56
3.5	ABN AMRO Verzekeringen	56
3.5.1	Resultaat	57
3.5.2	Marktontwikkelingen	57
3.5.2.1	Leven	57
3.5.2.2	Schade	58
3.5.3	Speerpunten 2009	58
3.6	Delta Lloyd België	58
3.6.1	Resultaat	58
3.6.2	Marktontwikkelingen	59
3.6.3	Organisatie	60
3.6.4	Doelstellingen	61
3.6.5	Speerpunten 2009	61
3.7	Delta Lloyd Deutschland	61
3.7.1	Resultaat	62
3.7.2	Marktontwikkelingen	62
3.7.3	Organisatie	63
3.7.4	Strategie	64
3.7.5	Speerpunten 2009	64
4	CORPORATE GOVERNANCE	65
4.1	Structuur Delta Lloyd Groep	65
4.2	Commissarissen en bestuur	66
4.2.1	Raad van Commissarissen	66
4.2.2	Raad van Bestuur	67
4.2.3	Curricula vitae Raad van Commissarissen	67
4.2.4	Curricula vitae Raad van Bestuur	70
4.3	Nederlandse corporate governance code	71
4.3.1	Verschillen Nederlandse governance code en corporate governance code bij Delta Lloyd Groep	72
4.4	Corporate governance richtlijnen	73
4.5	Integriteitsbeleid	74
4.5.1	Fraude	74
4.5.2	Compliance	75
4.6	Risicomanagement 2008	76

4.6.1	Beschrijving van de interne risicomanagement- en controlsystemen	76
4.6.2	Toelichting op het risicoprofiel	79
4.6.2.1	Strategische risico's	79
4.6.2.2	Financiële risico's	81
4.6.2.3	Operationele risico's	85
4.6.2.4	Wet- en regelgevingrisico's	87
4.6.2.5	Financiële verslaggeving risico's	88
4.7	In Control Statement	88
4.8	Verslaggeving	89
4.8.1	IFRS	89
4.8.2	Verslaggeving in 2008	89
4.8.3	Markt Consistente Embedded Value	90
4.8.3.1	Methodologie	92
4.8.3.2	Componenten van het rendement op MCEV	92
4.8.3.3	Aannames	95
5	JAARREKENING 2008	98
5.1	Geconsolideerde jaarrekening	98
5.1.1	Grondslagen voor de jaarrekening	98
5.1.1.1	(A) Gehanteerde grondslagen bij opstelling van jaarrekening	99
5.1.1.2	(B) Gebruik van aannames en schattingen	101
5.1.1.3	(C) Grondslagen voor consolidatie	101
5.1.1.4	(D) Omrekening van vreemde valuta	102
5.1.1.5	(E) Productclassificatie	103
5.1.1.6	(F) Baten en lasten met betrekking tot verzekeringscontracten	103
5.1.1.7	(G) Baten en lasten met betrekking tot beleggingscontracten	104
5.1.1.8	(H) Provisiebaten/-lasten en ontvangen/betaald vergoedingen	105
5.1.1.9	(I) Beleggingsopbrengsten	105
5.1.1.10	(J) Acquisitiekosten	106
5.1.1.11	(K) Contracten met voorwaardelijke winstdeling (DPF-contracten)	106
5.1.1.12	(L) Voorzieningen uit hoofde van verzekeringscontracten en beleggingscontracten met voorwaardelijke winstdeling	107
5.1.1.13	(M) Verplichtingen uit hoofde van beleggings contracten zonder (voorwaardelijke) winstdeling	110
5.1.1.14	(N) Herverzekering	111
5.1.1.15	(O) Immateriële vaste activa	112
5.1.1.16	(P) Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	113
5.1.1.17	(Q) Vastgoedbeleggingen	114
5.1.1.18	(R) Bijzondere waardeverminderingen van niet-financiële activa	114
5.1.1.19	(S) Niet langer opnemen en saldering van financiële activa en financiële verplichtingen op de balans	115
5.1.1.20	(T) Financiële beleggingen	115

5.1.1.21	(U) Financiële derivaten	118
5.1.1.22	(V) Leningen u.g. en vorderingen	120
5.1.1.23	(W) Geactiveerde acquisitiekosten	120
5.1.1.24	(X) Liquide middelen	121
5.1.1.25	(Y) Leningen o.g.	121
5.1.1.26	(Z) Aandelenkapitaal en reserves	121
5.1.1.27	(AA) Leaseovereenkomsten	122
5.1.1.28	(AB) Voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen	122
5.1.1.29	(AC) Personeelsbeloningen	123
5.1.1.30	(AD) Vennootschapsbelasting	124
5.1.1.31	(AE) Beëindigde activiteiten of activa aangehouden voor verkoop	125
5.1.2	Geconsolideerde winst- en verliesrekening	126
5.1.3	Geconsolideerde balans	127
5.1.4	Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen	128
5.1.5	Geconsolideerd kasstroomoverzicht	130
5.1.6	Toelichting op de jaarrekening	132
5.1.6.1	(1) Wisselkoersen	132
5.1.6.2	(2) Dochterondernemingen	132
5.1.6.3	(3) Beëindigde bedrijfsactiviteiten en activa aangehouden voor verkoop	134
5.1.6.4	(4) Informatie per segment	137
5.1.6.5	(5) Specificatie van baten	143
5.1.6.6	(6) Specificatie van lasten	145
5.1.6.7	(7) Medewerkers	146
5.1.6.8	(8) Bezoldiging bestuurders	147
5.1.6.9	(9) Belastingen	151
5.1.6.10	(10) Goodwill	152
5.1.6.11	(11) AVIF en overige immateriële vaste activa	153
5.1.6.12	(12) Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	154
5.1.6.13	(13) Vastgoedbeleggingen	156
5.1.6.14	(14) Deelnemingen	157
5.1.6.15	(15) Financiële beleggingen	158
5.1.6.16	(16) Overige leningen en vorderingen	163
5.1.6.17	(17) Gesecuritiseerde hypothecaire leningen en verbonden activa	163
5.1.6.18	(18) Vorderingen en overige financiële activa	165
5.1.6.19	(19) Geactiveerde acquisitiekosten en voorraad vastgoedprojecten	165
5.1.6.20	(20) Aandelenkapitaal	166
5.1.6.21	(21) Herwaarderingsreserve	167
5.1.6.22	(22) Ingehouden winsten	167
5.1.6.23	(23) Voorzieningen uit hoofde van verzekeringscontracten	168
5.1.6.24	(24) Herverzekering	184
5.1.6.25	(25) Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten	187
5.1.6.26	(26) Effect van wijzigingen in grondslagen en veronderstellingen op verzekerings- en beleggingscontracten	188

5.1.6.27	(27) Belastingvorderingen en -verplichtingen	190
5.1.6.28	(28) Pensioenverplichtingen en overige voorzieningen	191
5.1.6.29	(29) Pensioenverplichtingen	193
5.1.6.30	(30) Leningen o.g.	197
5.1.6.31	(31) Financiële verplichtingen	200
5.1.6.32	(32) Overige verplichtingen	200
5.1.6.33	(33) Voorwaardelijke verplichtingen en overige risicofactoren	201
5.1.6.34	(34) Aangegane verplichtingen	202
5.1.6.35	(35) Beleid voor risicobeheer	203
5.1.6.36	(36) Afgeleide financiële instrumenten	221
5.1.6.37	(37) Beheerd vermogen	222
5.1.6.38	(38) Transacties met verbonden partijen	222
5.1.6.39	(39) Kapitaalbeheer	223
5.2	Enkelvoudige jaarrekening	226
5.2.1	Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening	227
5.2.1.1	Grondslagen	227
5.2.1.2	(I) Goodwill	228
5.2.1.3	(II) Deelnemingen in groepsmaatschappijen	228
5.2.1.4	(III) Beleggingen	231
5.2.1.5	(IV) Vorderingen	231
5.2.1.6	(V) Eigen vermogen	232
5.2.1.7	(VI) Achtergestelde leningen	233
5.2.1.8	(VII) Voorzieningen	234
5.2.1.9	(VIII) Overige verplichtingen	234
5.2.1.10	(IX) Transacties met verbonden partijen	236
5.2.1.11	(X) Niet uit de balans blijkende verplichtingen	236
5.2.1.12	(XI) Medewerkers	237
5.2.1.13	(XII) Accountantskosten	237
5.3	Overige gegevens	238
5.3.1	Dividend en winstverdeling	238
5.3.2	Accountantsverklaring	240
6	OVER DELTA LLOYD GROEP	242
6.1	Bouwen aan een zekere toekomst	242
6.2	Ondernemerschap	242
6.3	Strategie 'Toekomst Verzekerd'	243
6.4	Kernwaarden	244
6.4.1	Zeven kernwaarden	245
6.5	Kernactiviteiten	246
6.6	Organigram	247
6.7	Personalia	247
6.8	Adressen	251

1 Delta Lloyd Groep in 2008

Voor Delta Lloyd Groep, en voor de financiële sector als geheel, was 2008 een veelbewogen jaar. De kredietcrisis zette de financiële wereld op z'n kop en liet ook in de reële economie zijn sporen na. Delta Lloyd Groep neemt te midden van de grote financiële dienstverleners een relatief sterke positie in, en heeft bijvoorbeeld geen beroep gedaan op financiële ondersteuning door de Nederlandse staat. Niettemin ondervindt ook de Groep aan den lijve de gevolgen van de kredietcrisis en de eruit voortgekomen economische recessie. Het resultaat van Delta Lloyd Groep kwam hierdoor onder druk te staan; het nettoresultaat bedroeg € -153 miljoen. De sterke kapitaalpositie bleef gedurende het jaar behouden, de solvabiliteit blijft op eigen kracht 190%. Bovendien had de Groep in deze extreme economische omstandigheden een commercieel sterk jaar met een premie-inkomen van bijna € 7,5 miljard (2007: € 6,7 miljard, een groei van 12%), vooral door het verwerven van grote collectieve pensioencontracten.

In miljoenen euro	2008	2007
Delta Lloyd Groep geconsolideerd		
Bruto premie-inkomen Leven	4.533,1	4.053,8
Bruto premie-inkomen Schade	1.377,9	1.250,9
Bruto premie-inkomen Zorg	1.563,0	1.356,8
Bruto premie-inkomen	7.474,2	6.661,3
Opbrengst uit beleggingen	480,7	1.905,2
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	352,5	313,2
Overige operationele baten	467,5	130,5
Resultaat op verkoop van dochterondernemingen	13,1	-
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	8.788,0	9.010,3
Resultaat voor belastingen	-177,3	809,0
Belastingen	-24,1	21,6
Nettoresultaat	-153,2	787,3
Totaal aandelenkapitaal en reserves	3.018,3	4.836,0
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	6.674	6.407

Delta Lloyd Groep beschreef in het jaarverslag over 2007 al de neergang in de financiële markten en de naderende kredietcrisis, maar de gebeurtenissen in 2008 op de financiële markten zijn van een ongeken de hevigheid. De impact hiervan is ook niet aan Delta Lloyd Groep voorbijgegaan, maar onze financiële positie blijft sterk.

De gestegen credit spreads, de lage rente en de forse daling in de aandelenkoersen raken door afwaarderingen en een daling van de herwaarderingsreserve het resultaat en het eigen vermogen. Het effect hiervan is meer zichtbaar doordat Delta Lloyd Groep als een van de weinig verzekeraars beleggingen en verplichtingen uit oogpunt van transparantie volledig op marktwaa de waardeert.

Delta Lloyd Groep heeft een goed risicomanagementsysteem en heeft daarom tijdig beschermingsmaatregelen genomen. Zo zijn de risico's van koersdalingen van aandelen afgedekt met put opties, en het renterisico met behulp van swaptions. Dit heeft in het verslagjaar goed bijgedragen aan het beperken van de effecten van de crisis. Delta Lloyd Groep komt hierdoor op eigen benen door de huidige crisis, zonder beroep te hoeven doen op de Staat.

Delta Lloyd Groep heeft het herstel van vertrouwen centraal gesteld in 2008. Opvallende

ontwikkeling in 2008 was de overeenstemming die Delta Lloyd Groep als eerste verzekeraar bereikte over een tegemoetkoming in de kosten voor klanten met een beleggingsverzekering. De kostbare tegemoetkoming, waarvoor Delta Lloyd Groep € 410 miljoen uittrekt, veroorzaakt een € -158 miljoen lager resultaat in het verslagjaar. De Groep zette de toon, de andere grote verzekeraars volgden het goede voorbeeld. Met deze stap en met haar financiële positie toonde de Groep zich een solide, betrouwbare financiële dienstverlener.

Vanuit commercieel oogpunt was 2008 een heel goed jaar. Het bruto premie-inkomen van de Groep doorbrak voor het eerst ruim de grens van € 7 miljard (€ 7.474 miljoen), vooral door een aantal grote pensioencontracten. De NAPI van leven steeg door deze nieuwe contracten tot 538 miljoen (2007: € 491 miljoen) en de nieuwe productie schade ging eveneens omhoog. Leven, bankactiviteiten en beleggen hadden te maken met lagere marges. Schade toonde ondanks een lichte stijging nog steeds een goede beheersing van de schadelast (COR 96,5%).

ABN AMRO Verzekeringen slaagde er door de commotie rond ABN AMRO Bank niet in een volledige focus op commerciële prestaties te hebben. Duitsland ondervond negatieve effecten van verplichtingen ten aanzien van garantieproducten. Bovendien boekten Duitsland en België een laag beleggingsresultaat.

De gecoördineerde centrale benadering van grote klanten (werkgevers met meer dan 500 medewerkers) leverde meer dan 30 nieuwe contracten op met een totale doorlopende jaarpremie van € 45 miljoen, en een koopsom van bijna € 1,2 miljard. Er is een goede samenwerking met Delta Lloyd Life (België) en Delta Lloyd Deutschland. Deze internationale samenwerking heeft in 2008 geleid tot vier contracten.

Dankzij een aantrekkelijke propositie en prijsstelling van zowel OHRA als Delta Lloyd nam het aantal zorgverzekerden toe met 22.000, voornamelijk uit collectieve contracten. Het bruto premie-inkomen steeg met 15% tot 1,6 miljard.

De bankactiviteiten presteerden minder goed dan in 2007. Door de negatieve trend op de obligatiemarkten, de lagere vergoedingen en provisies, en de renteontwikkeling leidde dit tot een resultaat voor belastingen van € -163 miljoen. Hoewel de hypotheekproductie lager was dan in 2007, steeg het marktaandeel tot 1,4% door het wegvallen van concurrenten. Het totaal beheerd vermogen van de Groep steeg tot € 68,2 miljard (2007: € 66,6 miljard). Het betreft een financieel gezonde beleggingsportefeuille met nadruk op Nederland en de Eurozone, zonder grote onbekende risico's.

De solvabiliteit is met 190% aanzienlijk lager dan 2007, maar nog steeds goed en ruim boven de intern gestelde minimumgrens. De vermogenspositie is solide, maar geraakt door de effecten van de kredietcrisis. Het eigen vermogen daalde met 35% naar € 3,3 miljard (2007: € 5,1 miljard), met name door herwaarderingen.

België heeft zich dankzij de verwerving van Swiss Life Belgium ontwikkeld tot een potentiële tweede thuismarkt. De voorbereiding voor de overdracht van de zorgactiviteiten aan CZ per 1 januari 2009 is voorspoedig verlopen en heeft ook geleid tot een aantrekkelijke cross sell op klanten van CZ. Ook de integratie van Eurolloyd en NOWM in Delta Lloyd Schade is goed verlopen. In 2009 zal Erasmus verzekeringen in Delta Lloyd Verzekeringen worden geïntegreerd. De Luxemburgse activiteiten van CUIL en het Duitse Delta Lloyd Investment Managers zijn verkocht aan respectievelijk NEWPEL GROUP en KAS Bank.

Verplichtingen gewaardeerd op marktrente

Delta Lloyd Groep hanteert sinds 2005 de marktrente voor het waarderen van de verzekeringsverplichtingen voor een groot deel van haar producten. Tot dusver werd hiervoor de DNB swapcurve toegepast. Als gevolg van de uitzonderlijke ontwikkelingen op de financiële markten in 2008 is de DNB swapcurve echter niet meer representatief voor de marktrente. Delta Lloyd Groep heeft er daarom voor consolidatiedoeleinden voor gekozen om de disconteringscurve voor haar verzekeringsverplichtingen te definiëren als het maximum van de DNB swapcurve en de yield curve afgeleid van collateralised AAA bonds uit de Euro zone. De hieruit voortvloeiende curve wordt aangeduid als de 'DLG curve'. Het effect van het gebruik van deze curve wordt nader beschreven in noot 23 van de toelichting op de jaarrekening.

Joint venture ABN AMRO Verzekeringen

Na de change of control gaf ABN AMRO Bank Nederland aanvankelijk aan dat zij gebruik wilde maken van haar recht om Delta Lloyd Groep uit te kopen en de bestaande joint venture te beëindigen. De in 2003 gestarte samenwerking heeft de afgelopen jaren zowel in premie-inkomen als winstgevendheid goede resultaten geboekt.

In het licht van de veranderde omstandigheden in het afgelopen half jaar hebben beide partijen op 31 december 2008 geconcludeerd dat voortzetting van de succesvolle samenwerking de meest duurzame optie is. De joint venture blijft daarmee de exclusieve verzekeringspartner voor de huidige en toekomstige Nederlandse bankactiviteiten van ABN AMRO. Deze beslissing draagt ook de steun van de Nederlandse Staat als aandeelhouder van ABN AMRO. De voortzetting van de joint venture past uitstekend in de strategie van Delta Lloyd Groep als toonaangevende verzekeraar om haar klanten via alle distributiekkanalen te kunnen bedienen.

1.1 Markten

De kredietcrisis heeft in 2008 een onuitwisbare stempel gedrukt op de financiële markten. Het uiteindelijke resultaat was een wereldwijde recessie. Op de verzekeringsmarkt onderscheidde Delta Lloyd Groep zich door in september 2008 als eerste verzekeraar tot een tegemoetkoming te komen voor klanten met een individuele beleggingsverzekering.

1.1.1 Kredietcrisis

De kredietcrisis heeft de situatie in de Nederlandse financiële wereld – en in het kielzog daarvan de reële economie – sinds de tweede helft van 2008 veranderd. Aandelenkoersen kelderden en het uiteindelijke resultaat was het begin van een wereldwijde recessie.

De Nederlandse overheid heeft tijdens de financiële crisis snel en daadkrachtig ingegrepen door nationalisering van Fortis Nederland inclusief ABN AMRO Bank, alsmede met kapitaalinjecties voor ING, Aegon en SNS Reaal en het verstrekken van diverse garanties voor de toekomst van ons financieel systeem.

Centraal in de kredietcrisis staat het ontstane wantrouwen in de financiële instellingen. Dat wantrouwen heeft volgens Delta Lloyd Groep vier mogelijke oorzaken:

- 1 de financiële wereld is te veel gefocust geweest op de korte termijn, dit heeft de belangen van

- stakeholders geschaad;
- 2 het gebrek aan transparantie bij financiële producten;
- 3 het wegvallen van een reële verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen bij financiële instellingen;
- 4 ontoereikend risicomanagement van financiële dienstverleners.

Er is een essentieel verschil tussen banken en (pensioen)verzekeraars. Banken beheren gelden van klanten die op korte termijn opeisbaar zijn en vereisen dus een hoge directe liquiditeit.

Verzekeringsmaatschappijen zijn instellingen die over zeer lange periodes gelden van polishouders beleggen. Financiële soliditeit is daarom van groot belang.

De positie van Delta Lloyd Groep

Delta Lloyd Groep werkt in de eerste plaats met geld van klanten. Daarbij passen prudentie, zorgvuldigheid en zorgzaamheid. Dat uit zich op financieel gebied onder meer in een sterke kapitaalspositie, een realistisch dividendbeleid en een transparante waardering van de gehele balans op marktwaarde.

De Groep heeft langjarige ervaring met geavanceerd (financieel) risicomanagement, op basis van een consistente strategie, om risico's voor alle stakeholders beheersbaar te houden. Het jaar 2008 betekende een trendbreuk in langjarige, evenwichtige groei. Delta Lloyd Groep heeft in een vroegtijdig stadium maatregelen genomen om de effecten van de kredietcrisis te beperken.

Neerwaartse aandelenrisico's zijn grotendeels afgedekt door het zorgvuldig derivatenbeleid dat Delta Lloyd Groep al sinds het eind van de jaren negentig voert. Derivaten worden hoofdzakelijk defensief ingezet om risico's af te dekken en niet om hogere rendementen te behalen. Ook zijn via hedges maatregelen genomen om het renterisico op te vangen.

De waardering van de vastrentende portefeuille van Delta Lloyd Groep is gedaald door de oplopende creditspread (de risico-opslag op obligaties). Door de kwaliteit van de portefeuille van € 18,9 miljard (met een zeer laag risicoprofiel) is de kans gering dat deze lagere waardering wordt gerealiseerd. De obligatieportefeuille vormt daarmee een zeer stevig fundament voor de goede financiële positie van de Groep.

De Groep belegt alleen in zaken die zij kent en begrijpt en blijft weg van zaken die onvoldoende te doorgronden zijn en die geen transparante risico's hebben. In het beleggingsbeleid valt op dat er veel 5% deelnemingen zijn, gericht op lange termijn waardecreatie, degelijk en risicomijdend, met een sterke focus op Nederland. Overigens belegt de Groep maar voor 14% in aandelen. Maar liefst 60% is vastrentend, waarvan ruim 90% met AAA of AA rating. Voorts is 10% belegd in stabiel vastgoed, vooral betere huurwoningen, winkelpanden en kleine kantoren.

De relatief sterke positie neemt niet weg dat ook Delta Lloyd Groep aanzienlijke schade ondervindt van de kredietcrisis.

Terugkeer van vertrouwen

Delta Lloyd Groep is van mening dat om het vertrouwen in financiële dienstverleners te herstellen het goed is een beleid te voeren dat in grote mate overeenkomt met de aanbevelingen die het International Institute of Finance (IIF) afgelopen zomer deed.

De aanbevelingen van het IIF zijn gericht op aanscherpen van risicobeheer en risicocultuur. Dit is concreet te vertalen in vijf aandachtsgebieden:

- 1 Het bieden van zekerheid, gebaseerd op een geïntegreerd model voor geïntegreerd risicomanagement, stevig ingebed in de bedrijfsvoering en met gerichte controles door de toezichthouder.
- 2 Het nemen van verantwoordelijkheid door het aanbieden van transparante producten.

Aanbieders moeten producten die niet meer voldoen aan de verwachtingen van de klant, die te complex, of te exotisch zijn, uit de markt halen. Zorgplicht moet weer voorop staan.

3 Transparante en integere zakelijke verhoudingen.

4 Werken volgens gedragscodes: geen zaken doen met partijen die niet aan regels voldoen of niet bij een klachteninstituut voor klanten zijn aangesloten.

5 Verscherpen toezicht: de huidige limiet (€ 50.000) van het AFM-toezicht zou aanzienlijk omhoog moeten, zodat consumenten ook op deze producten meer zekerheid krijgen.

De financiële sector zal hier zelf het voortouw in moeten nemen, en sturen op lange termijn vertrouwen en continuïteit in plaats van korte termijn winst. Het in ere herstellen van het Rijnlandse stakeholdersmodel, zoals juridisch uitstekend gegarandeerd in het structuurregime, kan daarvoor een goede basis vormen.

1.1.2 Beleggingsverzekeringen

In september 2008 is Delta Lloyd Groep als eerste verzekeraar tot een tegemoetkoming gekomen voor klanten met een individuele beleggingsverzekering. Het initiatief doorbrak de patstelling in de onderhandelingen tussen de stichtingen Woekerpolisclaim en Verliespolis, de Ombudsman en de verzekeraars. Het akkoord heeft de toon gezet voor andere verzekeraars die met hun klanten tot overeenstemming wilden komen.

Delta Lloyd Groep heeft haar klanten met een beleggingsverzekering eind 2008 schriftelijk geïnformeerd over de bereikte overeenstemming en de verdere procedure.

De overeenkomst met de Stichting Verliespolis en de Stichting Woekerpolisclaim vormt voor klanten een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de in maart 2008 door de Ombudsman Financiële Dienstverlening gedane Aanbeveling.

De overeenkomst houdt in dat de kosten in een polis gemaximeerd worden. Deze kostenmaximering kost Delta Lloyd Groep € 410 miljoen, inclusief maximaal € 30 miljoen ten behoeve van een fonds voor klanten in schrijnende situaties. De tegemoetkoming heeft in het verslagjaar een negatief effect van € -158 miljoen op het resultaat.

De achterbannen van de Stichting Verliespolis en de Stichting Woekerpolisclaim hebben massaal ingestemd met de overeenkomst.

De kwaliteit van de producten

Delta Lloyd Groep vindt het akkoord een goede zaak, maar de financiële tegemoetkoming wil niet zeggen dat er op zichzelf iets mankeert aan de beleggingsverzekeringen van de Groep. Het waren en zijn vaak goede producten die klanten oplossingen kunnen bieden bij het opbouwen van vermogen en het afdekken van financiële risico's van overlijden of arbeidsongeschiktheid.

Niettemin: klanten en maatschappelijke organisaties hebben duidelijk gemaakt dat ze een gebrek aan transparantie ervaren op de kosten van beleggingsverzekeringen en dat het kostenniveau in hun ervaring te hoog is.

De door Delta Lloyd Groep overeengekomen tegemoetkoming is daarvan een erkenning. De keuze voor een tegemoetkoming is zeer kostbaar, maar het is een noodzakelijke stap op weg naar herstel van het vertrouwen in de verzekeringsbranche. Als toonaangevende Nederlandse verzekeraar vond Delta Lloyd Groep het hoog tijd om een doorbraak te forceren.

Ongekende en duurzame groei

De discussie over beleggingsverzekeringen maakt duidelijk dat zaken niet los kunnen worden gezien van de tijd waarin ze ontstaan. Percepties veranderen met de tijdgeest. Beleggingsverzekeringen zijn in de jaren '90 ontwikkeld en geïntroduceerd. De beurzen braken in die tijd onafgebroken records. Economen en regeringsleiders waren er van overtuigd dat deze ongekend hoge groei duurzaam was. Bij de destijds innovatieve beleggingsverzekering kwamen de steeds hogere beleggingsrendementen niet meer ten goede aan de verzekeraar, maar aan de polishouder. De overheid stimuleerde het, de klanten wilden het en de verzekeraars maakten het mogelijk. De andere kant van de medaille was dat lagere rendementen nu ook voor rekening van de verzekerden komen. Aan dat (toen onwaarschijnlijke) risico werd, met de kennis en wijsheid van vandaag, te gemakkelijk voorbij gegaan. Een enkele verzekeraar, zoals Delta Lloyd, gaf onder voorwaarden ook nog een minimumrendement, waardoor het risico op koersdalingen voor de klant grotendeels werd afgedekt. Het merendeel van de verzekeraars - én de klanten - vond dit echter overbodig. Het vooruitzicht van duurzame hoge rendementen en een almaar groeiende economie is een illusie gebleken. De producten die zo goed bij dat vooruitzicht pasten, hebben gezorgd voor een forse ontnuchtering.

Feitenonderzoek AFM

In het najaar van 2008 heeft de Autoriteit Financiële Markten (AFM) haar feitenonderzoek naar beleggingsverzekeringen afgerond. Naar de maatstaven van 2008 zijn veel in het verleden afgesloten beleggingsverzekeringen onvoldoende transparant geweest, zo concludeerde de AFM. Het onderzoek maakt duidelijk dat er een grote variëteit aan beleggingsverzekeringen bestaat en dat er in het tijdvak 1995-2005 vele initiatieven zijn ontplooid om in samenspraak met overheid en consumentenorganisaties de informatievoorziening over de producten te verbeteren. Tevens geeft het rapport een beeld van de samenhangende maatschappelijke, economische en fiscale factoren die een rol hebben gespeeld bij de groeiende populariteit van beleggingsverzekeringen. Delta Lloyd Groep heeft vanaf het begin intensief en in een open sfeer aan het onderzoek meegewerkt.

Op weg naar meer transparantie

In lijn met de latere conclusies van het AFM-rapport is Delta Lloyd Groep al sinds 2006 bezig de eigen producten te beoordelen op transparantie en kostenopbouw. Dat gebeurde aan de hand van interne criteria én de aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen. Een aantal producten is aangepast, sommige andere zijn stopgezet.

Op grond van de aanbevelingen van de Commissie De Ruiters heeft Delta Lloyd Groep vanaf 1 januari 2008 de standaard informatiemodellen aan haar klanten verstrekt, dan wel beschikbaar gesteld op de website.

In 2008 zijn de regels voor provisie en kosten van financiële dienstverlening gewijzigd. Met het Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen (BGFO) zijn nieuwe strenge regels op het gebied van provisies voor financiële dienstverlening en kredietreclames gaan gelden onder andere voor het intermediair. Klanten moeten informatie krijgen over door hen te betalen provisies voor het advies, er geldt een balans in deze provisie tussen eerste kosten en doorlopende kosten en portefeuille-afhankelijke provisie is verboden.

Over de gehele linie is de markt voor beleggingsverzekeringen in de loop van 2008 aanmerkelijk verslechterd. Dat heeft te maken met de discussie over deze producten, maar vanzelfsprekend ook met de economische recessie en dalende aandelenbeurzen. Particuliere klanten staan daardoor zeer

huiverig tegenover elke vorm van beleggen. Bovendien hebben de traditionele levenproducten concurrentie gekregen van fiscaal vergelijkbare bancaire producten.

1.2 Resultaten

Door de effecten van de kredietcrisis is de winstgevendheid van Delta Lloyd Groep in 2008 fors gedaald. Vooral door de verplichte afboekingen op ongerealiseerde dalingen in de marktwaarde van de beleggingsportefeuille komt het resultaat voor belastingen uit op € -177 miljoen. Het nettoresultaat is € -153 miljoen.

Vanuit commercieel oogpunt was 2008 een heel goed jaar. Het bruto premie-inkomen van de Groep bedroeg bijna € 7,5 miljard (€ 7.474 miljoen), een stijging van 12% ten opzichte van 2007.

1.2.1 Kerncijfers Delta Lloyd Groep

Kerncijfers Delta Lloyd Groep per segment 2008

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2008
Bruto premie-inkomen	4.533,1	1.377,9	1.563,0	-	-	0,2	7.474,2
Opbrengst uit beleggingen	255,2	-21,5	22,7	308,1	-2,5	-81,3	480,7
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	168,5	19,6	0,3	61,9	107,8	-5,7	352,5
Overige operationele baten	57,6	6,6	-	1,9	0,0	401,5	467,5
Resultaat op verkoop van dochterondernemingen	-	-	-	-	-	13,1	13,1
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	5.014,4	1.382,6	1.586,1	371,9	105,3	327,7	8.788,0
Resultaat voor belastingen	149,5	25,2	-11,5	-162,7	12,6	-190,3	-177,3
Belastingen	124,1	11,8	-1,8	-48,3	2,9	-112,8	-24,1
Nettoresultaat	25,4	13,4	-9,6	-114,4	9,7	-77,6	-153,2
Totaal aandelenkapitaal en reserves	3.242,6	632,7	195,0	254,6	50,1	-1.356,7	3.018,3
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	2.058	1.263	354	1.245	165	1.590	6.674

Kerncijfers Delta Lloyd Groep per segment 2007

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2007
Bruto premie-inkomen	4.053,8	1.250,9	1.356,8	-	-	-0,2	6.661,3
Opbrengst uit beleggingen	1.307,6	82,1	43,3	348,0	2,0	122,1	1.905,2
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	103,9	19,4	6,0	80,5	123,8	-20,3	313,2
Overige operationele baten	15,6	4,1	-	6,9	0,7	103,3	130,5
Resultaat op verkoop van dochterondernemingen	-	-	-	-	-	-	-
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	5.480,9	1.356,5	1.406,1	435,4	126,5	204,9	9.010,3
Resultaat voor belastingen	631,4	247,0	-30,8	7,2	34,2	-80,0	809,0
Belastingen	45,0	57,1	-12,2	-1,3	8,3	-75,2	21,6
Nettoresultaat	586,4	189,8	-18,5	8,5	25,9	-4,8	787,3
Totaal aandelenkapitaal en reserves	4.243,9	882,9	236,2	311,9	64,1	-903,1	4.836,0
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	1.789	928	475	1.258	122	1.834	6.407

Kerncijfers Delta Lloyd Groep per bedrijfsonderdeel 2008

In miljoenen euro	Delta Lloyd Verzekeringen	OHRA Verzekeringen	ABN AMRO Verzekeringen	België	Delta Lloyd Duitsland	Delta Lloyd Bankengroep	Delta Lloyd Zorg	Overige	Totaal 2008
Bruto premie-inkomen	3.680,0	563,4	839,2	491,5	447,3	-	1.563,0	-110,2	7.474,2
Opbrengst uit beleggingen	804,2	-220,7	-504,2	41,2	30,3	282,0	20,3	27,7	480,7
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	38,8	15,2	50,0	59,1	42,6	44,2	0,0	102,6	352,5
Overige operationele baten	21,5	8,7	2,7	33,4	1,6	1,4	-	398,3	467,5
Resultaat op verkoop van dochterondernemingen	-	-	-	-	13,1	-	-	-	13,1
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	4.544,4	366,5	387,7	625,2	534,9	327,6	1.583,3	418,4	8.788,0
Resultaat voor belastingen	362,7	-110,1	25,9	-83,1	-107,6	-148,7	11,6	-128,0	-177,3
Belastingen	130,5	-25,6	6,5	2,6	4,5	-45,2	4,1	-101,4	-24,1
Nettoresultaat	232,2	-84,6	19,4	-85,7	-112,0	-103,4	7,5	-26,6	-153,2
Totaal aandelenkapitaal en reserves	2.103,3	139,0	478,0	639,5	229,5	339,8	252,0	-1.162,8	3.018,3
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	1.789	622	508	589	738	1.198	270	959	6.674

Kerncijfers Delta Lloyd Groep per bedrijfsonderdeel 2007

In miljoenen euro	Delta Lloyd Verzekeringen	OHRA Verzekeringen	ABN AMRO Verzekeringen	België	Delta Lloyd Duitsland	Delta Lloyd Bankengroep	Delta Lloyd Zorg	Overige	Totaal 2007
Bruto premie-inkomen	3.058,6	621,7	880,4	364,2	447,0	-	1.356,8	-67,4	6.661,3
Opbrengst uit beleggingen	828,8	133,0	49,2	65,3	226,1	320,1	39,2	243,3	1.905,2
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	30,6	28,7	34,0	12,9	52,9	54,6	6,0	93,6	313,2
Overige operationele baten	28,0	-1,0	4,5	0,4	1,7	6,7	-	90,3	130,5
Resultaat op verkoop van dochterondernemingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	3.946,0	782,4	968,1	442,8	727,8	381,4	1.402,0	359,8	9.010,3
Resultaat voor belastingen	704,8	36,1	116,5	18,8	-10,9	12,4	-11,9	-56,8	809,0
Belastingen	67,8	5,0	31,0	-2,3	0,4	0,0	-7,4	-73,0	21,6
Nettoresultaat	637,0	31,0	85,5	21,1	-11,3	12,3	-4,4	16,1	787,3
Totaal aandelenkapitaal en reserves	3.429,1	316,7	482,5	313,1	258,2	310,3	253,5	-527,4	4.836,0
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	1.756	779	553	308	780	1.166	365	700	6.407

1.2.2 Kosten en efficiency

Kosten

De kosten zijn hoger dan in het voorgaande jaar. Daarom zijn maatregelen aangekondigd om de kosten structureel te verlagen en zo het operationeel resultaat te verhogen. Er geldt voor heel 2009 een vacaturestop en de inhuur van externe medewerkers en adviseurs wordt sterk afgebouwd (doel is: van 13% naar 7% van het totale aantal medewerkers). Delta Lloyd Groep kijkt zeer kritisch naar de noodzaak van projecten en stimuleert medewerkers om de vanzelfsprekendheid van zaken ter discussie te stellen. Over 2008 keert de Groep geen prestatiegerelateerde beloning uit aan het management.

Naast deze maatregelen met een direct effect, wordt ook hard gewerkt aan structurele kostenbeheersing. Daarbij gaat het met name om het vereenvoudigen en optimaliseren van processen en organisatiestructuren, en om een versnelde modernisering en standaardisering van IT-systemen. Met de opzet van Group IT is ook een centraal geleide strakke financiële besturing van projecten ingevoerd, die kosten en opbrengsten van projecten helder inzichtelijk maakt.

Medewerkers

Het aantal vaste medewerkers nam toe tot 6.674 FTE (2007: 6.407), voornamelijk door de overname van Swiss Life Belgium. Het aantal tijdelijke medewerkers was 1.079 FTE waarmee het totaal aantal medewerkers op 7.753 FTE komt. Het overgaan van de zorgactiviteiten naar CZ laat per 1 januari 2009 het totaal aantal FTE dalen met 436.

1.2.3 Vermogen en solvabiliteit

Het eigen vermogen van de Groep is aanzienlijk gedaald in het verslagjaar. Door de effecten van de financiële crisis nam het eigen vermogen voor minority af met 35% tot € 3,3 miljard (2007: € 5,1 miljard). De financiële positie van de Groep bleef echter solide. De solvabiliteit van de verzekeringsactiviteiten kwam ultimo 2008 op 190%. Dit is ruim boven de intern gestelde grens van 150%. De BIS Ratio van Delta Lloyd Bank is 11,3% en de bank heeft een TIER 1 van 10,5%. Delta Lloyd Groep heeft een hoge kredietwaardigheid. De AA- rating (stable outlook) van Standard & Poor's is op 27 oktober 2008 wederom bevestigd voor Delta Lloyd Schade en Delta Lloyd Leven.

1.2.4 Vooruitzichten 2009

De effecten van de stormachtige financiële markten en de huidige economische recessie zullen hun sporen nalaten in 2009. De groei in collectieve contracten zal zich waarschijnlijk voortzetten en de Groep staat er financieel en commercieel goed voor. Toch zal de nadruk in 2009 in belangrijke mate liggen op kostenbesparingen en efficiency. Margeverbetering en rendementsherstel zullen prioriteit hebben boven volumegroei.

Veel aandelen zijn door de financiële crisis ondergewaardeerd. Delta Lloyd Groep denkt de komende tijd te profiteren van het aanwezige opwaartse potentieel. Vanwege de goede liquiditeit en solvabiliteit kan Delta Lloyd Groep in de huidige markt, naast het handhaven van de continue

'dijkbewaking', ook op zoek gaan naar nieuwe commerciële kansen en mogelijkheden, zodat de Groep op lange termijn sterker uit de kredietcrisis tevoorschijn zal komen.

1.2.5 doelstellingen 2009-2011

De strategie 'Toekomst Verzekerd' formuleert een aantal duidelijke doelstellingen voor de komende jaren, de periode tot 2011. Het hierna volgende schema laat de resultaten in het verslagjaar zien, in relatie tot de doelstellingen en indicatoren van de Toekomst Verzekerd-strategie.

Indicator	Doelstellingen	Resultaat 2008 (2007)
Strategische doelstellingen		
1. Versterken distributiekraft	Uitbouwen distributie via sterke merken door nadruk te leggen op volume groei, efficiency en rentabiliteit	Volume groei (GWP) 12% (2007: 15%) Efficiency (expense ratio) 11,3% (2007: 10,7%)
2. Groei	Verdubbeling in omvang t.o.v. 2005 door groei in omzet, overnames en fusies	Behoud ABN AMRO Verzekeringen Acquisitie Swiss Life Belgium: verdubbeling marktaandeel Erasmus integratie goed van start Cross sell CZ succesvol
3. Marktleider in new business Leven	Positie behouden	
4. Synergie & efficiency verhogen	Schaalgrootte benutten en expertise delen in productgroepen	Particulier Schade Bedrijf Inkomen en Verzuim Bedrijf Kenniscentrum Pensioenen Onderzoek naar leven particulier, schade zakelijk en finance (2009)
Commerciële doelstellingen		
5. NAPI Delta Lloyd Groep	>= € 600 miljoen in 2008	538 (2007: 491)
6. Marktaandeel (GWP) in Nederland* Excl. Zorg	>= 15% in 2010	8,2% (2007: 8,9%)
7. Marktaandeel (GWP) in Duitsland	>= 3% in 2010	0,6% (2007: 0,6%)
Financiële doelstellingen		
8. COR Schade/Zorg	<= 100%	Schade 96,5% (2007: 85,9%) Zorg 101,8% (2007: 105,2%)
9. Rentabiliteit na belasting (ROE)	>= 13%	-4,1% (2007: 15,6%)
10. Solvabiliteit Groep (excl. Bankengroep)		190% (2007: 316%)
11. Bis-ratio Bankengroep	>= 10	11,3% (2007: 10,4%)
12. Standard & Poor's Rating Delta Lloyd Leven en Delta Lloyd Schade	AA in 2010	AA- stable as of 27 Oct 2008 (2007: AA-stable as of 12 nov 07)
Maatschappelijke doelstellingen		
13. Maatschappelijke verantwoording	Jaarlijks maatschappelijk verslag conform GRI-richtlijnen	Mei 2009, beoordeling door E&Y GRI-3
14. Diversiteitsbeleid, % vrouwelijke leidinggevenden (Groepsonderdelen in Nederland)	Teamleiders Managers Directeuren	40% (2007: 27%) 28% (2007: 24%) 11% (2007: 9%)
15. Ontwikkelen en toepassen criteria duurzaam beleggen		2008: UN Global compact richtlijnen en controversiaal arms radar commissie duurzaam beleggingsbeleid ingesteld
16. Ontwikkelen integriteitsradar	Metten bewustwording belang van integriteit en compliance	Gestegen bewustzijn

Ad 2 Groei door acquisities heeft voortdurende aandacht Raad van Bestuur

Ad 3 Groep behaalt in autonome groei eerste positie in new business

Ad 4 Na herijking concept aangepast: combinatie van ketenintegratie en delen geeft vereenvoudiging die efficiency en snelheid nodig heeft

Ad 5 Ondanks sterke groei spelen marktomstandigheden een bepalende rol

Ad 6 Exclusief Zorgactiviteiten

Ad 7 Marktaandeel Duitsland blijft onvoldoende. Door strategische samenwerkingen distributie versterken
Ad 10 Het getal voor 2008 is de feitelijke solvabiliteit, die ook in de zeer slechte huidige financiële markten ruim boven het gestelde minimum is.
Ad 11 2008: Basel II, 2007 is gebaseerd op Basel I
Ad 15 De commissie Duurzaam beleggingsbeleid start per 1 januari haar werk
Ad 16 Het onderzoek toont een gestegen bewustzijn van fraude, compliance en integriteit

1.2.6 Tienjarenoverzicht

Delta Lloyd Groep heeft haar zorgactiviteiten per 1 januari 2009 verkocht aan CZ Groep, zoals beschreven in het verslag Raad van Bestuur. In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens van de hierbij betrokken entiteiten apart verantwoord als beëindigde bedrijfsactiviteiten. De financiële informatie opgenomen in het tienjarenoverzicht en de kerncijfers is niet aangepast.

Tienjarenoverzicht

In miljoenen euro	2008	2007	2006	2005	2004	2004	2003	2002	2001	2000	1999
	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	Dutch GAAP	Dutch GAAP	Dutch GAAP	Dutch GAAP	Dutch GAAP	Dutch GAAP
Inkomsten											
Bruto premie-inkomen Leven	4.533	4.054	3.146	3.772	3.437	3.648	3.153	2.744	2.686	2.283	1.941
Bruto premie-inkomen Schade	1.378	1.251	1.167	1.164	1.133	1.133	978	810	752	774	579
Bruto premie-inkomen Zorg	1.563	1.357	1.503	781	834	834	851	787	708	685	139
Totaal premie-inkomen	7.474	6.661	5.815	5.717	5.405	5.615	4.982	4.341	4.146	3.742	2.659
Opbrengst uit beleggingen	481	1.905	2.131	3.348	2.407	2.255	2.210	1.021	1.400	1.796	1.842
Overige activiteiten	833	444	436	417	364	165	177	124	76	130	39
	8.788	9.010	8.381	9.481	8.176	8.035	7.369	5.486	5.622	5.668	4.540
Resultaat voor belastingen											
Leven	150	631	795	236	286	249	238	152	291	313	250
Schade	25	247	189	228	141	135	92	13	19	-9	3
Zorg	-11	-31	-2	31	17	16	5	12	23	12	0
Bank- en verzekeringsmakelaaractiviteiten	-150	41	81	81	46	24	20	2	3	22	9
Overige	-190	-80	-151	-25	-52	-15	-44	-21	31	12	30
Resultaat voor belastingen en buitengewone baten en lasten	-177	809	912	552	439	409	311	158	367	350	292
Buitengewoon resultaat	-	-	-	-	-	-	-28	-	-	-	-
Resultaat voor belastingen	-177	809	912	552	439	409	283	158	367	350	292
Belastingen	24	-22	-152	120	-98	-98	-27	-20	-68	-65	-52
Resultaat na belastingen	-153	787	759	432	340	311	256	138	299	285	240
Toe te rekenen aan:											
Eigen vermogen	-161	745	725	409	327	302	247	138	299	285	240
Aandeel derden	8	42	34	23	13	9	9	-	-	-	-
Nettoresultaat	-153	787	759	432	340	311	256	138	299	285	240
Totaal aandelenkapitaal en reserves	3.018	4.836	4.523	3.774	2.796	2.649	2.244	1.713	2.354	2.878	2.360
Totaal activa	63.205	62.355	59.598	57.084	49.275	40.730	38.077	32.781	34.239	30.992	28.753
Bedragen in euro per gewoon aandeel met een nominale waarde van € 9,08, per preferent aandeel B met een nominale waarde van € 453,78 en per preferent aandeel A met een nominale waarde van € 9,08											
Dividend (gewone aandelen)		67,68	51,77	31,73	24,01	24,01	-	-	23,71	27,04	29,46
Dividend (preferente aandelen B)		18,02	18,02	18,02	18,02	18,02	-	-	20,79	20,79	20,79
Dividend (preferente aandelen A)		0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	0,23	0,23	0,23	0,23
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	6.674	6.407	6.446	6.184	6.459	6.459	6.514	6.464	6.506	5.639	5.636

1.3 Strategische ontwikkelingen

'Toekomst Verzekerd' heeft zijn waarde bewezen. De strategische pijlers zijn alle vijf op hun terrein leidend geweest voor de groei en ontwikkeling van de Groep sinds 2005. Daarbij wegen de belangen van alle stakeholders zwaar. In 2008 heeft dat geresulteerd in een record bruto premie-inkomen, een solvabel en liquide bedrijf temidden van een stormachtige omgeving, een uitgekiend risicomanagement beleid dat zijn waarde bewijst en een sterke uitgangspositie voor de toekomst. Daarbij komen een bewezen maatschappelijke verantwoordelijkheid met transparantie in producten, verslaggeving, beloning en governance.

1.3.1 Strategisch kader

De in 2004 geïntroduceerde strategie Toekomst Verzekerd heeft vijf strategische pijlers: reputatie, distributiekraft, efficiency, deskundigheid en kernwaarden. Deze strategische uitgangspunten zorgen ervoor dat Delta Lloyd Groep de belofte aan haar stakeholders kan invullen: zekerheid bieden door middel van inkomensbescherming, vermogensvorming en risicobescherming. Delta Lloyd Groep werkt consistent en standvastig aan de uitvoering en versterking van deze strategie.

Het langetermijnbeleid van de Groep richt zich vooral op het realiseren van sterke groei, grote distributiekraft, brede dienstverlening, efficiency en kostenbeheersing. De voortvarende uitvoering van het Sharing-programma heeft hieraan al een aanzienlijke bijdrage geleverd. De alliantie met CZ, voor de zorgverzekeringen, past in de strategische keuze voor schaalgrootte. Die ontwikkeling is nog niet ten einde; Delta Lloyd Groep blijft actief zoeken naar aantrekkelijke mogelijkheden voor samenwerking en overnames, zoals de overname van Swiss Life Belgium in het verslagjaar.

De huidige economische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een nieuw toekomstperspectief. Delta Lloyd Groep is daarom eind 2008 begonnen met een vernieuwing van de scenario's die de Groep in 2005 heeft ontwikkeld. Scenario's schetsen (varianten van) een mogelijke toekomst, door een aantal actuele trends door te trekken en weer te geven in uitersten.

Scenariodenken is een hulpmiddel om na te denken over kerncompetenties (distributiekraft, merk/reputatie, kernwaarden) en de positie van de onderneming in relatie tot toekomstige veranderingen. De vernieuwde scenario's kunnen aanleiding zijn voor een aanscherping van de strategie 'Toekomst verzekerd'. Deze mogelijke aanscherping zal de basis zijn voor de plannen voor het jaar 2010 en verder.

1.3.2 Strategische pijlers in 2008

Reputatie

Een gedegen reputatie is voor een financiële dienstverlener een levensvoorwaarde. Dat geldt in verhevigde mate in de huidige economische omstandigheden. Voor Delta Lloyd Groep stoelt deze reputatie op lange termijn zekerheid en vertrouwen. De Groep spant zich elke dag in om deze reputatie waar te maken en zich te laten zien in de samenleving. Dat gebeurde in 2008 bijvoorbeeld toen Delta Lloyd Groep als eerste verzekeraar overeenstemming bereikt over een tegemoetkoming voor klanten met een beleggingsverzekering. De concurrentie volgde al snel het goede voorbeeld. Delta Lloyd Groep bewijst haar reputatie met haar huidige, sterke financiële positie, die liquide en solvabel is. De Groep is de enige grote private verzekeraar die geen steun heeft gevraagd, en mede daardoor uiteindelijk sterker uit de crisis zal komen.

Zekerheid en vertrouwen, plus kennis van de klant, zijn ook centrale elementen in de campagnes die de merken van Delta Lloyd Groep in 2008 voerden.

Zichtbaar is Delta Lloyd Groep ook als een van de initiatiefnemers van het Holland Financial Centre. Het Holland Financial Centre ontwikkelt initiatieven die bijdragen aan het in stand houden van een sterke, open en internationaal concurrerende financiële sector in Nederland. Aandachtsvelden zijn pensioen als export product, financieel kennisland en innovatie van producten in de financiële dienstverlening. Delta Lloyd profileert zich onder meer via het voorzitterschap van een werkgroep die zich richt op de markt voor vergrijzing, en die nagaat hoe de Nederlandse financiële sector zich kan onderscheiden in de dienstverlening voor de ouder wordende samenleving.

Delta Lloyd Groep realiseert zich terdege dat haar positie ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid meebrengt. Deze erkenning komt onder meer tot uitdrukking in het werk van de Delta Lloyd Groep Foundation.

Zichtbaar is Delta Lloyd uiteraard ook in watersportsponsoring, met de in het najaar van 2008 gestarte Volvo Ocean Race als aansprekend voorbeeld. Het is een zichtbaarheid die past bij de ambities van de Groep.

Distributiekraacht

Met de uitbreiding van distributiekanaalen die Delta Lloyd Groep de afgelopen jaren heeft gerealiseerd, is de Groep goed uitgerust voor veranderende wensen en het wisselende gedrag van klanten. Delta Lloyd Verzekeringen maakt gebruik van assurantieadviseurs, direct writer OHRA richt zich via telefoon en internet rechtstreeks tot de klant, ABN AMRO Verzekeringen vervult via het bankkanaal vaak beide rollen. De veelzijdige distributie van Delta Lloyd Groep is een belangrijke factor bij het sluiten van raamcontracten die steeds vaker de plaats innemen van collectieve contracten. Delta Lloyd Groep maakt afspraken met ondernemers en financiële beslissers, en ondersteunt hen in de communicatie met werknemers. Deze werknemers ondervinden op hun beurt het gemak van de drie verschillende distributiekanaalen.

De assurantieadviseur heeft te maken met een groot aantal nieuwe verzekeringswetten en toezichtregelgeving. Delta Lloyd Groep ondersteunt en begeleidt assurantieadviseurs daarbij, bijvoorbeeld met hoog gewaardeerde informatie- en studiebijeenkomsten. Delta Lloyd Verzekeringen benut de advieskennis van de assurantieadviseur meer en meer om haar band met het midden- en kleinbedrijf verder te verstevigen.

Het onverminderde streven naar een grotere distributiekraacht van Delta Lloyd Groep heeft in 2008 op verschillende fronten succes gehad.

In het bijzonder bij OHRA en bij Izio groeide opnieuw het belang van internet als verkoopkanaal, met een toenemende graad van interactiviteit: (potentiële) klanten kunnen steeds meer en steeds

makkelijker hun financiële zaken via internet regelen. Ook vernieuwende retailconcepten, zoals van Virtes, dragen bij aan verbreding en verdieping van de distributiekraft.

Eind 2007 werd besloten tot een strategische samenwerking tussen Delta Lloyd Zorgverzekeringen en CZ. Als onderdeel van die samenwerking zijn de zorgverzekeraars van de Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen per 1 januari 2009 overgedragen aan CZ.

CZ is een strategische partner van Delta Lloyd Groep. Via cross-sell mogelijkheden worden aan CZ-kanten particuliere verzekeringen van OHRA aangeboden en verzekeringen voor inkomens(derving) van Delta Lloyd. Dit heeft in 2008 al geleid tot enkele tienduizenden nieuwe polissen. Verder zal asset management een deel van het belegde vermogen beheren van de zorgbedrijven die per 1 januari 2009 overgaan naar CZ.

Euroloyd, NOWM Verzekeringen en Risk Consultants zijn volledig geïntegreerd binnen Delta Lloyd Schade.

In België zorgde de overname van Swiss Life onmiddellijk voor een verdubbeling van de omzet en het marktaandeel van leven-activiteiten.

Efficiency

Efficiency en schaalgrootte zijn essentieel voor Delta Lloyd Groep, want een voorwaarde voor toekomstige groei. In 2008 is een omvangrijk programma afgerond, gericht op het maximaal delen en ontubbelen van activiteiten, IT-systemen, processen en producten. Dit zorgt voor een vereenvoudiging van zowel de organisatie als de ondersteunende systemen. Tegelijk is gewerkt aan de sanering van overtollige of verouderde IT-applicaties en het zoveel mogelijk standaardiseren van systemen.

Er is een nieuw organisatiemodel ontstaan met, in het verlengde daarvan, nieuwe organisatie-onderdelen zoals Group IT, het Particulier Schade Bedrijf, het Inkomen en Verzuim Bedrijf en het Kenniscentrum Pensioenen.

De nieuwe afdeling Group Business Change & Development , voortgekomen uit de projectorganisatie rond de veranderingen, zal zich ook bezighouden met integraties en ontvlchtingen ten gevolge van toekomstige acquisities. Deze borging zorgt voor de opbouw en het behoud van interne expertise bij dergelijke veranderingstrajecten. Meer informatie over de vernieuwing van de organisatie is te vinden in paragraaf 1.3.5.

Deskundigheid

Voor het realiseren van haar ambities vertrouwt Delta Lloyd Groep op goed gekwalificeerde en gemotiveerde medewerkers. De Groep wil een inspirerende werkomgeving bieden, waarin medewerkers alle kansen krijgen om te groeien en door te stromen.

Najaar 2007, doorlopend in 2008, is binnen Delta Lloyd Groep het project 'Persoonlijke Ontwikkeling' van start gegaan. Dit project geeft medewerkers van Delta Lloyd Groep inhoudelijke ondersteuning bij persoonlijke – en loopbaanontwikkeling. Voor de Groep resulteren de investeringen in een hoogwaardige structurele inzetbaarheid van medewerkers, ook op de lange termijn.

De samenwerking met werkgeversvereniging MKB Nederland is in 2008 gecontinueerd en versterkt. Delta Lloyd ondersteunt de werkgeversorganisatie voor het MKB met kennis en informatie op het terrein van pensioen, levensloop, verlof en verslaglegging.

Ten behoeve van assurantieadviseurs stelt Delta Lloyd MKB-brancherapporten op. Met nieuwe rapporten in 2008 is dat aantal al tot twintig opgelopen. De rapporten passen bij de ambitie van Delta Lloyd om dé MKB-verzekeraar van Nederland te worden. De rapporten geven onder andere inzicht in cijfers, trends, ontwikkelingen in de branche en de effecten daarvan op de risico's.

Kernwaarden

Delta Lloyd Groep gebruikte ook in 2008 de zeven kernwaarden als leidraad voor al haar activiteiten:

- Integriteit
- Klant centraal
- Verantwoordelijkheid en betrokkenheid
- Teamgeest
- Open communicatie
- Flexibiliteit
- Ondernemersgeest

De waarden geven richting aan het beleid en zijn bepalend voor de bedrijfscultuur en identiteit. Ze maken duidelijk waar het concern voor staat en dienen als toetssteen voor het handelen. De kernwaarden worden gedragen door alle medewerkers en zijn inmiddels diep verankerd in de organisatie.

1.3.3 Kansen en bedreigingen analyse

De kansen en bedreigingen voor de Groep komen voort uit de huidige marktomstandigheden, de positie die de Groep daarin inneemt en de strategische ontwikkelingen. Hier zijn ze beknopt weergegeven:

Sterkte

- financiële deskundigheid
- beleggingsresultaten
- solide financiële positie (vermogen en financiering)
- full service dienstverlener, compleet aanbod
- sterke merken, die elkaar goed aanvullen in distributiekraft

Zwakte

- afhankelijkheid van aandelenmarkten en renteontwikkelingen
- kansen voor cross sell en samenwerking worden onvoldoende benut
- vereenvoudiging van processen en standaardisatie (o.a. IT) nodig
- complexiteit van processen verhoogt kostenniveau en belemmert optimale service
- doorlooptijd nieuwe producten hoog

Kansen

- ondernemingen besteden pensioenfondsen uit
- potentieel van markt voor ZZP'ers en DGA's is groot
- pakketbundeling van producten
- marktkansen door terugtrekkende overheid
- duurzaamheid

Bedreigingen

- marges staan onder druk
- levenmarkt sterk aan het veranderen (o.a. banksparen)
- concurrentie van niet-financiële A-merken
- switch gedrag van consumenten
- reputatie van verzekeraars ligt onder vuur

1.3.4 Uitdagingen

In het licht van deze SWOT analyse zijn dit de belangrijkste uitdagingen voor de Groep:

- *Schaalgrootte verwerven en uitnutten.* Een verdubbeling in omvang (ten opzichte van 2005) is naar de mening van de Raad van Bestuur voorwaarde voor de continuïteit van de Groep en noodzakelijk voor de positie op de Nederlandse, Belgische en Duitse markten. De consolidatie in de financiële sector biedt relatief veel mogelijkheden tot overnames en samenwerkingen, die steeds zeer serieus moeten worden onderzocht. De verzilvering van het krachtige groeipotentieel van de Groep in haar huidige vorm vereist integratie en vereenvoudiging van processen. De organisatiekanteling bij de verzekeringsactiviteiten, gericht op meer efficiënte en snellere dienstverlening, legt daarvoor het fundament.
- *Goede reputatie verder versterken.* Een goede reputatie geeft vertrouwen: de kostbaarste handelswaar van de Groep. Bovendien trekt een goede reputatie goede medewerkers aan. Kennis van zaken, sterke merken en een solide financiële positie versterken de reputatie. De financiële markten zijn hevig in beroering, de gehele sector van de financiële dienstverlening staat onder druk. Delta Lloyd Groep is in het verslechterde economische klimaat goed gepositioneerd, dat is gebleken. Daarnaast toont de doorbraak in de affaire rond beleggingsverzekeringen hoezeer Delta Lloyd Groep hecht aan een open dialoog met stakeholders en continue aandacht voor transparantie. Dat biedt de beste garantie voor het verder versterken van de reputatie van Delta Lloyd Groep, en van het vertrouwen dat klanten in haar stellen.
- *Kansen door turbulentie in de markt benutten.* De financiële dienstverlening is een van de meest turbulente sectoren van de Nederlandse economie. Een zo snel veranderende markt biedt ook grote kansen voor professionele spelers. Dat vraagt om de snelle ontwikkeling van innovatieve distributieconcepten (internet, via retail of partnering), hoge prijsconcurrentie en het inspelen op veranderende klantwensen en -segmenten (individualisering, vergrijzing). Een puur op de klant gefocuste organisatie is onmisbaar om steeds tegen lage kosten hoge service en goede producten te kunnen bieden met een aansluitend en doeltreffend gepositioneerd merkenportfolio. Dit geldt voor standaardproducten, maar evenzeer voor complexe, adviesgevoelige producten, ook een belangrijke pijler in de marktbenadering van de Groep.
- *Inspelen op veranderend consumentengedrag.* Veranderend consumentengedrag, nieuwe spelers op de markt en nieuwe technologieën voeren de concurrentiedruk op. Verzekeringen zijn door druk vanuit de markt en door wet- en regelgeving veel transparanter geworden. Klanten kunnen op internet zelf het beste aanbod zoeken voor de beste prijs. De klant zal op internet steeds vaker producten rechtstreeks aanschaffen, en is steeds minder betrokken bij een merk. De online verzekeringsmarkt zal daarmee de komende jaren verder groeien en de vraag naar minder complexe, scherp geprijsde en goed vergelijkbare producten zal sterk toenemen. Zulke standaardproducten zijn ook gemakkelijk te verkopen door andere dan traditionele distributiekanaalen, zoals winkelketens. Deze nieuwe, branchevreemde spelers op de markt vergroten de concurrentiedruk.

Een financiële dienstverlener kan zich nog steeds onderscheiden met de kwaliteit van het product: goed advies, goede service, goede nazorg. Maar ook hier wordt prijs steeds belangrijker.

1.3.5 Naar een nieuw organisatiemodel

Ambitie vraagt om vernieuwde organisatie

De transitie naar een vernieuwd organisatiemodel van de verzekeringsactiviteiten is een belangrijke strategische ontwikkeling voor Delta Lloyd Groep.

Delta Lloyd Groep ambieert in 2010 een positie als topdrie verzekeraar in Nederland, om ook in de toekomst succesvol te kunnen opereren. Daarvoor is een verdubbeling van het premie-inkomen noodzakelijk, ten opzichte van het niveau van 2005.

Deze groei moet vooral komen uit twee belangrijke markten: de markt voor complexe adviesproducten en de markt voor commodities.

Complexe, adviesgevoelige producten, voor zowel particuliere als zakelijke klanten, vormen een eerste belangrijke pijler binnen de verzekeringsactiviteiten van de Groep. Daar is groei mogelijk, vooral in het pensioensegment. Deze markt is wezenlijk anders dan die voor standaardproducten. Het prijzen van risico's is maatwerk, de kwaliteit van het advies is hier belangrijker dan prijs en de marges zijn groter, al staan ze wel onder druk. Het is in deze markt vooral zaak een scherpe focus te houden op maatwerk in de marketing en verkoop. De focus voor de organisatie-inrichting is zoveel mogelijk gericht op geïntegreerde ketens, waarbinnen de klant over het gehele spectrum bediend wordt. Binnen de organisatie wordt schaarse kennis zoveel mogelijk gebundeld, bijvoorbeeld in het Kenniscentrum Pensioenen.

Een belangrijke tweede pijler is de markt voor commodities: standaardproducten voor de particuliere en kleinzakelijke markt, waar ook een groot deel van de business van de Groep wordt gerealiseerd. Deze markt is versneld in beweging en dat creëert nu groeimogelijkheden. Het is een markt waar de aanbieders de concurrentiestrijd vooral voeren op prijs en (snelle) beschikbaarheid. Dat dwingt tot schaalvergroting en kostenverlaging, maar ook tot een hoog kwaliteits- en serviceniveau. De klant vraagt een ruim aanbod aan producten die passen bij zijn of haar levenssituatie en die bovendien eenvoudig en transparant zijn. Een versnelde time-to-market en slagvaardigheid zijn noodzakelijk om marktkansen ook daadwerkelijk te benutten.

Het vernieuwde organisatiemodel voorziet in bediening van deze twee belangrijke markten. Nieuwe gedeelde organisatieonderdelen worden ingericht met een focus op adviesgevoelige verzekeringsproducten of met een focus op commodities.

Beter en eenvoudiger

Sharing is in Nederland het antwoord van Delta Lloyd Groep op al deze ontwikkelingen. In één zin: het moet beter, eenvoudiger en goedkoper. Het oude business model van Delta Lloyd Groep was vooral gericht op het versterken van distributiekraacht. Hierbij waren in principe alle bedrijfsactiviteiten per label georganiseerd. Opgeteld was de gewenste schaalgrootte al wel aanwezig. De daadwerkelijke bundeling, en dus het optimaal benutten van het schaalvoordeel in combinatie met een geïntegreerde aanpak, vindt plaats met de komst van het nieuwe organisatiemodel. De marktontwikkelingen en de strategische noodzaak van groei en meer efficiency vragen om dat nieuwe model. Een flinke kostenreductie én het versterken van de productontwikkeling zijn nodig om commercieel succes te boeken.

Het Sharing-programma heeft geresulteerd in belangrijke pijlers voor het nieuwe organisatiemodel en is in 2008 afgerond. In de totale Sharing-periode van twee jaar ontstonden Group IT, de geïntegreerde Zorgbedrijven, het Particulier Schade Bedrijf, het Inkomen en Verzuim Bedrijf, iZio en het Kenniscentrum Pensioenen.

Delen, integreren, versterken

Sharing richt zich enerzijds op het delen van activiteiten die bij alle merken min of meer gelijk zijn – de productontwikkeling en de verwerking –, het zoveel mogelijk integreren van de keten in één bedrijf en anderzijds op het verstevigen van de marketing en verkoop bij de afzonderlijke merken. Die merken kunnen zich helemaal richten op datgene waar ze goed in zijn: marktwerking en verkoop. De ambitie krijgt vorm en inhoud door productharmonisatie, het delen van administratieve verwerking, vereenvoudiging, één IT-organisatie, en labels die onderling uitsluitend differentiëren op prijs en distributieconcept en de daaraan gerelateerde service. De organisatie voor Schade particulier is in 2008 verder geïntegreerd in een integraal verzekeringsbedrijf waar aan de bestaande productgroep activiteiten de commerciële productontwikkeling, de pricing en het risicodragerschap zijn toegevoegd. Per 1 januari 2009 start de organisatie in de nieuwe setting, het Particulier Schade Bedrijf. Voor de inkomensportefeuille is dezelfde organisatievorm gekozen, met de komst van het Inkomen en Verzuim Bedrijf. Tegelijk is er oog voor verbinding met de marketing en verkooporganisaties. Alleen dan ontstaat er een goed geprijsd en op de markt afgestemd product dat in de behoefte van de klant voorziet.

Ultimo 2008 is de vernieuwing van de zorgverzekeringsactiviteiten in samenwerking met CZ afgerond. In 2008 is de laatste stap gezet in het verder professionaliseren van de Group IT organisatie, de centrale IT-functie voor Delta Lloyd Groep. Er is hard gewerkt aan de vereenvoudiging van het applicatie-landschap en het groepsbreed delen van systemen. Modernisering ging gepaard met het reduceren van complexiteit, gericht op kostenverlaging. Op pensioengebied heeft het Kenniscentrum Pensioenen haar toegevoegde waarde bewezen door de basis te leggen voor de onderscheidende pensioenpropositie van Delta Lloyd. In het Kenniscentrum zijn diverse expertises van Delta Lloyd Leven en ABN AMRO Verzekeringen samengebracht, waaronder verzekeringstechniek, risico-management, pricing, functioneel beheer en kennismanagement.

De transitie naar een nieuw organisatiemodel is niet alleen een organisatorische operatie. Er hoort ook een nieuwe manier van werken bij, plus het daarvoor gewenste gedrag van iedereen binnen de Groep. Er worden nu en in de toekomst niet alleen andere eisen aan de organisatie gesteld, maar ook aan de mensen. Bij Delta Lloyd Groep heet dit deel van de transitie toepasselijk DNA, De Nieuwe Aanpak. Daarbinnen is een vijftal verbeterthema's benoemd. Die gaan over overleg en besluitvorming, samenwerken, verantwoordelijkheid nemen, rekenschap/accountability en openheid. De uitrol over de organisatie heeft in 2008 plaats gevonden en het is een bewezen instrument om de gewenste organisatiecultuur bespreekbaar te maken in nieuw te vormen organisatieonderdelen. In samenwerking met Group HRM is het programma 'Het nieuwe leiderschap' breed uitgerold om management, directie en Raad van Bestuur als transitieleiders in staat te stellen nog beter te functioneren in de nieuwe netwerkorganisatie. Naast Nederland participeren ook België en Duitsland in het programma.

Borging en vernieuwing

De ambitie is om in 2009 verdere stappen te zetten om het Sharing gedachtegoed te borgen en nieuwe initiatieven te starten. Hiervoor is de nieuwe afdeling Group Business Change & Development gevormd. De afdeling zal zich ook bezighouden met integraties en ontvlechtingen ten gevolge van toekomstige acquisities. Delta Lloyd Groep wil bewerkstelligen dat grote trajecten met name intern bemand worden én dat Delta Lloyd Groep zelf kennis opbouwt en behoudt over dergelijke veranderingstrajecten.

Labels en verzekeringsbedrijven

In de aangepaste organisatiestructuur, die Delta Lloyd Groep eind 2008 gerealiseerd heeft voor de portefeuilles Schade Particulier en Inkomen en Verzuim, zijn de back offices voor commodity producten geïntegreerd met commerciële productontwikkeling, pricing en risicodragerschap. Deze rapporteren binnen de meest verwante divisie. Particulier Schade Bedrijf (commodity markt) doet dat aan de voorzitter van OHRA Verzekeringen, Inkomen en Verzuim Bedrijf (zakelijke markt) aan de voorzitter van Delta Lloyd Schade. Doordat de verzekeringsbedrijven aan de 'achterkant' sharen, krijgen de labels aan de 'voorkant' meer tijd en ruimte om zich te focussen op hun klanten en de verkoop.

De zorgbedrijven van Delta Lloyd en OHRA zijn in 2007 geïntegreerd en gepositioneerd als een aparte 'white label' groep die per 31 december 2008 is overgegaan naar CZ, waarmee Delta Lloyd Groep een alliantie is aangegaan.

Meer IT in eigen huis

Voor een kennisintensieve verzekeraar als Delta Lloyd Groep is een hoogwaardige IT-infrastructuur van levensbelang. Om die reden heeft een bijsturing plaatsgevonden van het outsourcingbeleid dat voorheen werd gehanteerd.

- Met IBM is overeenstemming bereikt over beëindiging van het outsourcingcontract. Er zijn goede en duidelijke afspraken gemaakt over de ontvlechting en de continuïteit. Een aantal van de uitvoerende IT-werkzaamheden (commodities) wordt de komende periode geleidelijk heraanbesteed. Een aantal diensten wordt voortaan in eigen huis uitgevoerd om de regie te versterken en de kwaliteit te verbeteren.
Met KPN is een outsourcingovereenkomst voor telematicadiensten getekend. Doel is kwaliteitsverhoging. De transitie van IBM naar KPN is in volle gang en loopt voorspoedig. Per 1 januari 2009 is KPN verantwoordelijk.
- In 2009 staat daarnaast het saneren en het kwalitatief verbeteren van systemen hoog op de agenda. In 2008 zijn al ruim 250 systemen opgeruimd. Om de operatie verder te versnellen, hebben alle bedrijfsonderdelen voor 2009 concrete targets gekregen. In totaal wil Delta Lloyd Groep komend jaar 200 systemen saneren.
- Group IT werkt aan de vereenvoudiging van de organisatie. Group IT geeft hiermee enerzijds invulling aan de wijzigingen die in de business zijn of worden doorgevoerd. Anderzijds leidt dit traject tot een vereenvoudigde organisatie met lagere kosten als gevolg.

1.3.6 Relatie met stakeholders

Delta Lloyd Groep bouwt aan een zekere toekomst voor en met al haar stakeholders: klanten, medewerkers, leveranciers, handelspartners, aandeelhouders, en de samenleving als geheel. Basis is een gedegen financieel beleid dat zorgt voor een langjarige evenwichtige groei in omvang en performance gericht op continuïteit, op basis van consistente strategie. Delta Lloyd Groep heeft langjarige ervaring met geavanceerd (financieel) risicomanagement, om risico's voor alle stakeholders beheersbaar te houden.

Vertrouwen

Het sleutelbegrip in de relatie met alle stakeholders is vertrouwen. Financiële dienstverlening wordt gekenmerkt door zeer lange levensduur van producten.

Klanten moeten er op kunnen vertrouwen dat de premie die ze nu betalen, voldoende opbrengst geeft in de (verre) toekomst.

Delta Lloyd Groep werkt met het geld van klanten en is zich daarvan terdege bewust. Minder dan € 5 miljard op de balans is van aandeelhouders van de Groep, en meer dan € 60 miljard vertegenwoordigt de belangen van de overige stakeholders. Dit hoort in het beleid tot uitdrukking te komen. Delta Lloyd Groep kiest daarom voor lange termijn vertrouwen en continuïteit in plaats van korte termijn winst. De Groep ziet het in ere herstellen van het Rijnlandse stakeholdersmodel, zoals juridisch goed geborgd in het structuurregime, als een goede basis voor de relatie tussen financiële dienstverleners en hun stakeholders.

Transparantie en communicatie

Open, transparante communicatie en duidelijkheid zijn essentieel voor de goede relatie tussen Delta Lloyd Groep en haar stakeholders. Delta Lloyd Groep zoekt daarom in toenemende mate de dialoog met haar omgeving. Dat gebeurt bijvoorbeeld in het Delta Lloyd Groep Adviescollege.

Vertegenwoordigers van de Groep wisselen binnen het college drie keer per jaar van gedachten over relevante maatschappelijke thema's met een tiental vertegenwoordigers van de landelijke politiek, de sociale partners, consumenten- en brancheorganisaties en wetenschap. In 2008 is het adviescollege drie keer bij elkaar gekomen. Onderwerpen waren transparantie, het pensioenstelsel en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Intern verdient het jaarlijkse tripartite-overleg tussen de Centrale Ondernemingsraad, de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen vermelding.

1.3.6.1 Relatie met klanten

De kernactiviteiten van Delta Lloyd Groep raken de levens van miljoenen mensen. De producten van de Groep hebben daardoor ook een hoge maatschappelijke relevantie. Een sterk besef van verantwoordelijkheid is daaraan onlosmakelijk verbonden.

Voor Delta Lloyd Groep staat voorop dat ze toegankelijk is voor klanten, dat er geluisterd wordt naar klanten en dat het hun belang is waar naar wordt gekeken. Dat maakt het transparant communiceren over producten en het belang ervan een eerste vereiste in de relatie tussen klanten en de Groep.

Transparantie voor klanten (in het bijzonder consumenten) wordt steeds meer gewaarborgd door wetten, regelgeving en gedragscodes. Regelingen als de Financiële Bijsluiter, de Gedragscode Verzekeraars en de Code Rendement en Risico beschermen de positie van de klant. Hetzelfde geldt

voor de Wet financieel toezicht (Wft), die stelt minimumeisen aan assurantieadviseurs op het gebied van kennis en opleiding, regelt de onafhankelijkheid van advies en legt de zorgplicht vast. Delta Lloyd Groep juicht deze regelgeving toe.

Producten en diensten

Delta Lloyd Groep richt zich op het ontwikkelen en aanbieden van producten en diensten die een duidelijk antwoord bieden op de vraag van de klant. De belangrijkste werkterreinen van Delta Lloyd Groep liggen daar waar de toekomst van klanten wordt verzekerd: bij inkomensbescherming, vermogensvorming en risicobescherming.

Kernactiviteiten zijn verzekeringen op het gebied van leven, pensioenopbouw, schade en zorg, naast sparen, beleggen en hypotheek. Delta Lloyd Groep helpt bij het opbouwen van vermogen en een goed pensioen, stelt mensen in staat om een beroep te doen op goede zorg en biedt compensatie in geval van schade.

Klant centraal

Delta Lloyd Groep stelt, zoals vastgelegd in de kernwaarden, de klant centraal en handelt daar ook naar in haar relatie met particuliere klanten, ondernemers en met assurantieadviseurs. Het kennen van de behoefte van klanten, het bieden van hoge service, het nakomen van afspraken en een goede klachtenprocedure zijn belangrijke uitgangspunten. Kennis over de klant zorgt ervoor dat de dienstverlening kan worden afgestemd op de behoeften van de klant. De meeste bedrijfsonderdelen meten jaarlijks de tevredenheid van hun klanten.

Toegankelijkheid

Delta Lloyd Groep wil toegankelijk zijn voor klanten, luisteren naar klanten en handelen in het belang van klanten. Daarom biedt de Groep haar dienstverlening aan via verschillende kanalen. Van oudsher waren de assurantieadviseurs het belangrijkste kanaal, maar de laatste jaren heeft met name dienstverlening via internet een hoge vlucht genomen. Ook telefonische dienstverlening, in combinatie met de andere kanalen, blijft een belangrijke verbindingsweg tussen Delta Lloyd Groep en haar klanten.

Transparantie rond beleggingsverzekeringen

Delta Lloyd Groep heeft als eerste verzekeraar een overeenkomst gesloten over een tegemoetkoming voor klanten met een beleggingsverzekering. Een uitgebreide toelichting over dit onderwerp is te vinden in paragraaf 1.1.2. Transparant communiceren over producten is een eerste vereiste in de relatie tussen klanten en de Groep. Deze transparantie is in toenemende mate gewaarborgd door wetten (zoals de Wft), regelgeving en gedragscodes, maar ook door maatschappelijke ontwikkelingen en discussies.

1.3.6.2 Relatie met medewerkers

Voor het realiseren van haar ambities vertrouwt Delta Lloyd Groep op goed gekwalificeerde en gemotiveerde medewerkers. De Groep wil een inspirerende werkomgeving bieden, waarin medewerkers alle kansen krijgen om te groeien en door te stromen.

Optimale benutting van talent vraagt om een open en objectieve instelling, waarin niemand onbewust of onbedoeld wordt uitgesloten. Alleen dan ontstaat een cultuur waarin alle medewerkers de kansen krijgen die horen bij hun competenties en talenten, en waarmee ze hun bijdrage kunnen leveren aan Delta Lloyd Groep.

Dit vraagt om een ondernemend arbeidsklimaat, dat medewerkers motiveert om snel en vaardig te reageren op ontwikkelingen in de markt, nieuwe ideeën te presenteren, verantwoordelijkheid te dragen en betrokkenheid te tonen. Het management geeft het goede voorbeeld in een cultuur van inspirerend leiderschap.

Groei Delta Lloyd Groep door groei van het individu

De ambitie van Delta Lloyd Groep vraagt om talentvolle, gemotiveerde en goed opgeleide medewerkers en leidinggevend. Mensen moeten zich ontwikkelen én de juiste loopbaankeuzes maken, zodat hun functie en hun carrière aansluit op hun achtergrond, ambitie en ontwikkeling. De medewerker zelf is verantwoordelijk voor het maken van keuzes in zijn (loopbaan)ontwikkeling. Dat vraagt om een instelling die wordt gekenmerkt door samenwerken, open staan voor kritiek, bereid zijn om te veranderen en te ontwikkelen. Een brede inzetbaarheid is belangrijk. Dat krijgt onder meer inhoud door aandacht voor employability, vitaliteit, de ontwikkeling van kennis en kunde en management en executive development.

HR ontwikkelt beleid op deze gebieden en faciliteert dat door het beschikbaar stellen van middelen.

Aantrekkelijke werkgever

Om talent te kunnen binnenhalen en te behouden, is gerichte arbeidsmarktcommunicatie noodzakelijk. Onderdeel hiervan is een imagocampagne om Delta Lloyd Groep positief als werkgever te positioneren. Doelstelling van deze campagne is het verhogen van de naamsbekendheid van Delta Lloyd Groep als werkgever en het versterken van het imago. Dit is noodzakelijk, omdat een sterk werkgeversmerk beter in staat is talent aan te trekken en te behouden.

De communicatieboodschappen in de campagne concentreren zich rond de vier belangrijkste aspecten voor de keuze voor een werkgever als Delta Lloyd Groep:

- Afwisselend werk
- Goede balans werk - privé
- Goede doorgroeimogelijkheden
- Goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden

Delta Lloyd Groep benchmarkt met andere werkgevers om te bepalen welke positie zij inneemt als het gaat om ontwikkelingsmogelijkheden en arbeidsvoorwaarden en heeft hierom meegedaan aan het Intermediair Beste Werkgeversonderzoek. In 2008 is Delta Lloyd Groep op plaats 25 gekomen. Medewerkers hebben het naar hun zin: de werksfeer krijgt een 8,1 en de werkinhoud een 7,8.

In het Incompany 200-onderzoek naar de aantrekkelijkheid van werkgevers is Delta Lloyd Groep er opnieuw op vooruit gegaan. De totaalscore liep op, van 6,68 in 2006, via 6,93 in 2007, naar 7,18 in 2008: de negentiende plaats. Het gemiddelde ging vooral omhoog omdat sommige scores aan de onderkant flink hoger uitvielen. Hiermee verdwenen de laatste zwakke scores uit het profiel van Delta Lloyd Groep. Hoog scoorde het aspect cultuur, met een 7,40.

Persoonlijke Ontwikkeling

Najaar 2007 is binnen Delta Lloyd Groep het project 'Persoonlijke Ontwikkeling' van start gegaan. Dit project geeft medewerkers van Delta Lloyd Groep inhoudelijke ondersteuning bij persoonlijke- en loopbaanontwikkeling. Voor de Groep resulteren de investeringen in een hoogwaardige structurele inzetbaarheid van medewerkers, ook op de lange termijn.

Het programma bestaat voor iedere medewerker uit een workshop persoonlijke ontwikkeling en een self-assessment. De resultaten gebruikt de medewerker bij de voorbereiding op het gesprek met zijn leidinggevende over zijn persoonlijk ontwikkelingsplan. Er is voor medewerkers een regulier opleidingsbudget van 4% van de loonsom. Medewerkers die deelnemen aan het project 'Persoonlijke Ontwikkeling' hebben daarnaast recht op een vrij te besteden persoonlijk ontwikkelingsbudget van 1% van drie bruto jaarsalarissen, met een minimum van € 1.200.

Diversiteit

Het diversiteitsbeleid van Delta Lloyd Groep richt zich op het creëren van een bedrijfscultuur waarin de verscheidenheid van mensen wordt gewaardeerd, mensen prettig werken en zich vrij voelen hun verschillende zienswijzen te delen en in te zetten.

Het diversiteitsbeleid heeft drie aandachtsgebieden.

- Instroom, doorstroom en ontwikkeling van vrouwelijk talent. Met de ondertekening van het Charter Talent naar de Top heeft Delta Lloyd Groep zich gecommitteerd aan heldere, meetbare doelstellingen om meer vrouwelijk talent door te laten stromen naar zwaardere leidinggevende posities. Meer dan veertig toonaangevende organisaties uit het bedrijfsleven, de non-profit sector en de overheid hebben het charter ondertekend. In 2008 is het aantal vrouwen in leidinggevende functies op vrijwel alle niveaus gestegen.
- Ontwikkeling en doorstroom van divers cultureel talent.
- Ondersteuning en faciliteren van de lijn bij het herkennen en benutten van talent.

Leiderschapsprogramma: het nieuwe leiderschap

In 2008 heeft een groot aantal directeuren, managers en leden van de RvB de nieuwe executive development-leergang 'Het Nieuwe Leiderschap' succesvol doorlopen.

De leergang focust op thema's als samenwerken, ondernemerschap, communicatie en openheid in een veranderende organisatie en omgeving. Het intensieve programma loopt door tot 2009 en krijgt daarna een structurele plek in de reguliere executive development activiteiten.

Pensioenen op peil

In tegenstelling tot veel andere pensioenfondsen heeft het Pensioenfonds van Delta Lloyd Groep eind 2008 laten weten dat het in 2009 de pensioenrechten van haar deelnemers zal indexeren. Voor gepensioneerden betekent dit een stijging van de pensioenen met een inflatiecorrectie van 2,53%, en voor de actieve medewerkers van Delta Lloyd Groep een stijging van de pensioenrechten met een loonindexatie van 3%.

Dankzij de gekozen beleggingsstrategie bleef het vermogen van het Pensioenfonds met een dekkingsgraad van 119% op een voldoende niveau. Het pensioenfonds toont aan dat met goed risicomanagement en tijdig afdekken van grote risico's de indexatieambitie van het Pensioenfonds haalbaar is.

België

Voor Delta Lloyd Life stond 2008 in het teken van de fusie met Swiss Life Belgium. België wordt de tweede thuismarkt voor Delta Lloyd en de medewerkers mogen hier trots op zijn. Ook voor de medewerkers van de schade-activiteiten (Zelia) biedt de fusie nieuw perspectief.

Op HR-gebied staan opleidingen en interne mobiliteit centraal in de integratie. Talent krijgt de kans zich te ontwikkelen en te bewijzen over de volle breedte van Delta Lloyd Life. Via een veranderingsprogramma werkt het bedrijf ook aan een vernieuwde, toekomstgerichte bedrijfscultuur, als Belgische vertaling van de kernwaarden van Delta Lloyd Groep. Bij Delta Lloyd Bank werd vooral gewerkt aan Kwaliteitsverbeteringstrajecten via Balanced Scorecard en IQ, en middels de workshop 'Basic Instinct' waarbij medewerkers opgeroepen werden om verbeteringsprojecten voor te stellen en uit te werken. Het netwerk van jonge medewerkers binnen de bank ('Young Lions') krijgt actieve ondersteuning, naast de gebruikelijk opleidingen.

Delta Lloyd Deutschland

Ook Delta Lloyd Deutschland heeft veel energie gestoken in de ontwikkeling én de tevredenheid van medewerkers. Zo draaiden er 26 high potentials mee in een voor hen opgezet programma.

Maar liefst 77,5% van de Duitse medewerkers vindt het prettig om voor Delta Lloyd te werken, 68,2% is trots om er te werken. De werkdruk wordt wel als hoog ervaren. Mede daarom is een in 2009 te starten gezondheidsprogramma opgezet, met bijvoorbeeld voedingsadviezen en voordelige tarieven voor fitness. Het programma sluit aan bij initiatieven in 2008. In februari werd een speciale gezondheidsweek gehouden, met onderzoek van rug, bloeddruk en hartfunctie, plus een lesprogramma over gezonde voeding. Ook waren er workshops voor managers over een gezonde balans tussen werk en privé.

1.3.6.3 Relatie met aandeelhouders

Delta Lloyd Groep kent twee aandeelhouders: Aviva in Londen en Fonds NutsOhra in Amsterdam. Formele aandeelhoudersvergaderingen en regelmatig overleg tussen de Raad van Bestuur van Delta Lloyd Groep en Aviva en het bestuur van het Fonds NutsOhra onderhouden de relatie. Twee executive directors van Aviva hebben zitting in de Raad van Commissarissen van Delta Lloyd Groep. Delta Lloyd Groep wordt geconsolideerd in de verslaggeving van Aviva.

Delta Lloyd Groep en aandeelhouder Aviva hebben een juridisch verschil van inzicht over de interpretatie van corporate governance afspraken, dat voor een onafhankelijk oordeel aan de rechter is voorgelegd. Deze heeft in 2008 Delta Lloyd Groep in het gelijk gesteld. Aviva is inmiddels formeel in beroep gegaan tegen de uitspraak.

Met Fonds NutsOhra is er regelmatig overleg en betrokkenheid bij wederzijdse projecten en activiteiten.

1.3.6.4 Relatie met leveranciers

In de bedrijfsvoering van Delta Lloyd Groep spelen bijdragen van externe partijen een rol van toenemend belang. Het relatiemanagement met de belangrijkste leveranciers is daarom op groepsniveau belegd. Het doel is de bijdrage van leveranciers aan de doelstellingen van de Groep en haar bedrijfsonderdelen te maximaliseren, met gelijktijdige minimalisering van de risico's. Het onderschrijven van de groepscriteria voor maatschappelijk verantwoord ondernemen is een standaard selectiecriteria in elke aanbestedingsprocedure.

Een standaard eis bij alle aanbestedingen is dat leveranciers een verklaring over maatschappelijk verantwoord ondernemen ondertekenen en dat ze die ook kunnen waarmaken. Wie daar niet aan voldoet, kan eenvoudig geen zaken doen met Delta Lloyd Groep.

Het bieden van zekerheid staat centraal voor Delta Lloyd Groep, en die lijn kan worden doorgetrokken naar leveranciers. Hoewel de bedrijfsonderdelen beslissen over de uiteindelijke keuze van leveranciers, over de te leveren middelen en diensten en de condities waaronder dit gebeurt, worden aanbestedingsprocedures en besluitvorming op groepsniveau geregistreerd. Belangrijkste doelstelling van procurement is om leveranciers een maximale bijdrage te laten leveren aan de doelstelling van Delta Lloyd Groep. Op dat gebied is het afgelopen jaar een goede stap vooruit gezet. Zo is bijvoorbeeld het aantal leveranciers voor print- en drukwerk en relatiegeschenken sterk gereduceerd. Daarbij gaat het zeker niet alleen om kostenverlagende maatregelen. Ook kwaliteitsverbetering is onderwerp van discussie met leveranciers, evenals andere manieren om te zorgen dat Delta Lloyd Groep zich ten opzichte van de concurrentie in positieve zin kan onderscheiden.

Het inkoopproces zal de komende jaren steeds meer door IT worden ondersteund. Belangrijk voordeel is onder meer dat zonder veel moeite een 'audit trail' kan worden gemaakt, om na te gaan hoe het inkoopproces is verlopen.

In het afgelopen jaar is een applicatie ter ondersteuning van het inkoop- en contractmanagement proces succesvol geïmplementeerd. Het inzicht in de aanwezige contracten en de mogelijkheden voor verdere groepsbrede bundeling is daardoor sterk toegenomen.

Ook op gebied van verzekeringsdiensten is een belangrijke stap gezet. In samenwerking met de bedrijfsonderdelen is een masterplan voor de komende drie jaar ontwikkeld met inkoopprojecten op gebied van diensten voor schade particulier.

1.3.6.5 Relatie met de samenleving

Delta Lloyd Groep is zich sterk bewust van de hoge maatschappelijke relevantie van haar producten. De Groep ziet het als haar taak om – daar waar de overheid ruimte laat of terugtreedt – als verzekeraar aanvullingen te bieden, bijvoorbeeld met inkomensproducten (WIA), pensioenproducten en zorgverzekeringen.

'Financieel bewustzijn'

Richtinggevend voor het sponsor-, liefdadigheid- en donatiebeleid van Delta Lloyd Groep is het thema 'Financieel bewustzijn'. Dit komt rechtstreeks voort uit de kernactiviteit van Delta Lloyd Groep: het verzekeren van de financiële toekomst van haar klanten.

Delta Lloyd Groep wil het financieel bewustzijn van klanten versterken door voorlichting en onderwijs, maar ook door te zoeken naar oplossingen voor financiële problemen. De nadruk ligt niet op het overnemen van problemen, maar op zelfredzaamheid: het stimuleren van oplossingen door het aanreiken van kennis en het creëren van kansen.

Delta Lloyd Groep Foundation

Een voorname rol daarin speelt de Delta Lloyd Groep Foundation die per 1 januari 2008 van start is gegaan. De Foundation ondersteunt initiatieven die 'kennis en kansen' bieden en gericht zijn op het voorkomen of oplossen van financiële problemen.

In 2008 zijn zestien projecten geadopteerd. De drie doelgroepen – jongeren, ouderen en economisch kwetsbare vrouwen – zijn daarin min of meer gelijkelijk vertegenwoordigd. Het was en is nadrukkelijk de bedoeling om medewerkers van de Groep een actieve bijdrage te laten leveren. De website is in oktober gelanceerd en leverde in november 2008 40.000 hits op. Er zijn vrijwilligersdagen georganiseerd en Foundation Tours gehouden, waarbij collega's konden kennismaken met de praktijk van de geadopteerde projecten. Die inspanningen hadden succes: er zijn in 2008 450 collega's van Delta Lloyd Groep actief geweest in het kader van de Foundation. De Geldkofferactie en 'Make a Difference Day' leverden de meeste vrijwilligers op.

Voor 2007/2008 is een bedrag van € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld. Enkele lopende projecten:

- Stichting Maatjes Advies Plan (MAP). Initiatief van Voedselbank Rotterdam om sociale en financiële hulp aan te bieden aan mensen die gebruikmaken van de Voedselbank en hen zo te helpen structureel uit de financiële problemen te komen. Donatie: € 120.000.
- Weekendschool voor aanvullend praktisch onderwijs voor jongeren van 10 tot 14 jaar uit Amsterdam Zuidoost om hun perspectief te verbreden en vergroten. Donatie: € 150.000 per jaar, gedurende 3 jaar.
- VanHarte Resto's zijn gelegenheidsrestaurants om sociale cohesie in de wijk te bevorderen. De Foundation houdt daar themamiddagen met de titel 'Haal meer uit je geld'; zes collega's hebben de trainingen gegeven.
- Geldkoffer: lesmateriaal voor scholieren van groep 7 en 8 over geld en omgaan met geld. Op 13 mei heeft Prinses Maxima de Geldkoffer officieel gelanceerd op een basisschool in Nieuwkoop. De Foundation had 500 koffers besteld om door collega's te laten verspreiden op scholen bij hen in de buurt. Dat lukte, wegens dit succes zijn nog eens 150 koffers besteld.
- Leerlingondernemingen in Castricum: Schuldpreventieproject voor scholen, waarbij de school een onderneming opzet en de kinderen daarin betrokken worden om zo te leren omgaan met geld. Donatie, om deze case uit te bouwen tot best practice voor andere scholen: € 10.000.
- MaDi Amsterdam Zuidoost en Diemen: Schuldpreventielessen voor bewoners van Amsterdam Zuidoost en Diemen, opgesplitst naar doelgroep. Collega's zijn financiële coach voor mensen die de cursus hebben afgerond. Vijf collega's hebben zich aangemeld als maatje/financiële coach. Donatie: € 60.000.
- Landelijk steunpunt thuisadministratie: helpen met kwaliteitsverbetering van de 270 lokale initiatieven. Doel is om 45 collega's in te zetten om interviews af te nemen bij leidinggevendenden van lokale Thuisadministratie-initiatieven over kwaliteitseisen. Donatie: € 60.000.
- 'Effe geen cent te makken': sponsoring van het zeer succesvolle RTL-4 programma, waarin de Voedselbank een prominente rol speelde. Zowel de achtdelige serie als de benefietavond trokken

twee miljoen kijkers.

- Onderzoek onder jongeren met als doel de doelgroep te leren kennen, te weten wat er speelt en hoe deze groep te benaderen is. Dit maakt meer effectieve preventiemaatregelen mogelijk.

Fonds NutsOhra

Fonds NutsOhra is als aandeelhouder gelieerd aan Delta Lloyd Groep. De Stichting, actief als fonds voor zorgsubsidies, bezit een belang in Delta Lloyd Groep dat voortvloeit uit de fusie tussen Delta Lloyd en NUTS OHRA Beheer. Uit dit vermogen genereert Fonds NutsOhra jaarlijks inkomsten, die het inzet voor de financiering van projecten in de gezondheidszorg. Het gaat onder meer om onderzoek, voorlichting, nieuwe behandelmethodes, inrichting van woon- en recreatievoorzieningen en preventie.

In 2008 heeft het Fonds uit haar vermogen een bedrag van € 7,5 miljoen toegekend voor de financiering van projecten in de gezondheidszorg. Hiernaast is € 850.000 toegekend aan projecten die binnen het thema 'zelfredzaamheid in de thuissituatie' zijn ingediend. In het verslagjaar zijn onder meer gefinancierd:

Zorginnovatie en -verbetering

- verbetering van zorg aan (niet westerse) allochtonen
- weefseltypering van stamceldonoren voor de donordatabank
- psychosociale zorg na medische behandelingen voor mensen met kanker
- implementatie van een kwaliteit-van-leven vragenlijst voor kinderen met astma

Informatie en Voorlichting

- videomateriaal over erfelijkheid en erfelijke aandoeningen
- dvd voor ouders van personen met een verstandelijke beperking over verschillende woonvormen
- ontwikkeling van een volwaardig gebarenwoordenboek

Wonen, recreatie

- inrichtingskosten van kleinschalige woonvormen, inloophuizen, snoezelruimten
- manege voor kinderen met een beperking
- aangepaste recreatievoorzieningen (speeltoestellen, vakantievoorzieningen)
- fysiofitness voor mensen met een verstandelijke beperking

Additioneel heeft het Fonds € 1,25 miljoen beschikbaar gesteld aan Delta Lloyd Groep ter financiering van zorgprojecten. In samenwerking met TNO en de VU Amsterdam onderzoekt Delta Lloyd Groep de mogelijkheden voor projecten met als speerpunt gezondheid en werk. Daarbij valt te denken aan bewegingsprogramma's en gezondheidsbevordering op de werkplek, alle gericht op medewerkers in het mkb. Deze projecten worden onderdeel van de collectieve zorgcontracten die de Groep aanbiedt.

Ook is € 1,2 miljoen vrijgemaakt voor deelname aan het zogenoemde Tweede Revalidatieprogramma. Fonds NutsOhra financiert een specifiek thema binnen dit programma dat door ZonMW wordt gecoördineerd en waarin diverse fondsen participeren.

1.3.6.6 Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Voor Delta Lloyd Groep is maatschappelijke verantwoordelijkheid vanzelfsprekend. Het ambitieniveau op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen is hoog. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is een optelsom van het streven naar een positieve bijdrage aan de ontwikkeling van medewerkers en maatschappij, winstgevende economische groei en zorg voor het milieu. Delta Lloyd Groep heeft vijf doelstellingen geformuleerd voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.

- Structurele inbedding productanalyse, jaarlijkse analyse op mvo en kernwaarden met als doel vereenvoudiging van producten en transparantie.
- Ontwikkelen en hanteren van criteria voor duurzaam vermogensbeheer.
- Communicatie met medewerkers om dilemma's uit de praktijk bespreekbaar te maken.
- Ontwikkeling van maatschappelijk initiatief; de Delta Lloyd Groep Foundation die per 1 januari 2008 van start is gegaan.
- Voldoen aan criteria voor fatsoenlijk zakendoen: een actief milieubeleid, corporate citizenship, leveranciersbeleid, mensenrechten respecteren, corporate governance beleid.

Verslaggeving en controle

Delta Lloyd Groep publiceert een formeel mvo-jaarverslag. Hiermee geeft Delta Lloyd Groep op structurele wijze inzage in het beleid en de activiteiten op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Het maatschappelijk verslag heeft betrekking op alle nationale en internationale activiteiten van Delta Lloyd Groep en bevat zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens. Het mvo-jaarverslag heeft nog maar een relatieve korte traditie en ontwikkelt zich nog steeds jaarlijks als het gaat om professionaliteit en inhoudelijke kwaliteit. Steeds verder aangescherpte eisen, niet op de laatste plaats van Delta Lloyd Groep zelf, zorgen samen met concrete doelstellingen voor continue verbetering. De richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI-3) vormen de basis voor het opstellen van het maatschappelijk verslag. Delta Lloyd Groep geeft daarbij aan wat vanuit haar perspectief de relevante onderwerpen zijn. Het verslag wordt op basis van deze GRI-3 richtlijnen beoordeeld door Ernst & Young.

1.4 Bericht van de Raad van Commissarissen

Het jaar 2008

Delta Lloyd Groep kijkt terug op een turbulent financieel jaar. De ongekeerde neergang van de financiële markten is niet aan Delta Lloyd Groep voorbij gegaan. De effecten ervan hebben een directe weerslag in de balans en in het resultaat, dat hierdoor uitkomt op € -177 miljoen voor belastingen over 2008. Het is echter goed te constateren dat door het prudente beleid van de Groep in risicomanagement en beleggingen de vermogenspositie nog steeds sterk is. En het verheugt de Raad dat de commerciële resultaten goed zijn. De premie-inkomsten groeiden verder naar een bruto premie-inkomen voor de Groep van € 7,474 miljard. De totale omzet bedraagt € 8,788 miljard. De gebleken commerciële kracht, tezamen met de solide financiële positie geven vertrouwen voor de toekomst van Delta Lloyd Groep.

Jaarrekening en winstverdeling

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2:101 lid 3 BW leggen wij de door de Raad van Bestuur opgemaakte jaarrekening ter vaststelling voor aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Mede gezien de in dit verslag opgenomen goedkeurende accountantsverklaring van Ernst & Young Nederland LLP adviseren wij de aandeelhouders de jaarrekening overeenkomstig vast te stellen. Als gevolg van het negatieve resultaat geeft onze Raad in overeenstemming met artikel 35 van de statuten zijn goedkeuring aan het besluit van de Raad van Bestuur om geen dividend uit te keren.

De kredietcrisis

Er is wereldwijd grote onrust in de financiële markten. De Nederlandse economie is in het laatste kwartaal gekrompen en er wordt rekening gehouden met een langdurige recessie. De aandelenmarkt is ingezakt en kenmerkt zich door grote volatiliteit. De Raad van Commissarissen, het Audit Committee in het bijzonder, heeft de ontwikkelingen in de markt en de reactie daarop van Delta Lloyd Groep intensief met de Raad van Bestuur besproken. De resultaatontwikkeling en het risicomanagement zijn nauwlettend gevolgd. Delta Lloyd Groep heeft goed geanticipeerd op de verslechterende marktomstandigheden. De ontwikkelingen in de financiële markten hebben aangetoond dat een gedegen risicomanagement van essentieel belang is. Delta Lloyd Groep is in het verslechterde economische klimaat goed gepositioneerd en heeft bovendien maatregelen genomen om directe gevolgen van deze ontwikkelingen te beperken, onder andere door rente- en beleggingsrisico's af te dekken. Mede dank zij de adequate beschermingsmaatregelen heeft Delta Lloyd Groep geen aanspraak gemaakt op kapitaalverschaffing door de Nederlandse Staat noch op de Garantieregeling voor Banken. Het Delta Lloyd Pensioenfonds heeft bekend gemaakt de pensioenaanspraken over het jaar 2008 te indexeren.

Strategische ontwikkelingen

De Raad van Commissarissen heeft de consolidatie in de Nederlandse markt nauwlettend gevolgd. De strategie van Delta Lloyd Groep is in dat licht beoordeeld en waar nodig op onderdelen aangepast.

In België is de integratie van Swiss Life en Delta Lloyd Life juridisch afgerond. Deze leidt tot een top vijf positie in de levenmarkt. In Duitsland is Delta Lloyd Investment Managers (KAG) verkocht aan KAS Bank. Ook is de verkoop van CUIL (Luxemburg) aan NEWPEL GROUP afgerond. Met ingang van 1 januari 2009 heeft CZ het zorgbedrijf overgenomen, inclusief alle medewerkers.

Vergaderingen van de Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen heeft in 2008 tien vergaderingen belegd. Daarnaast zijn er diverse telefonische conferenties geweest en is er intensief tussentijds contact geweest tussen individuele commissarissen en de leden van de Raad van Bestuur. Onder de vele onderwerpen die de Raad van Commissarissen tijdens zijn vergaderingen in 2008 besprak, waren de fusie- en overnamestrategie, de resultaatontwikkeling, het risicomanagement, de interne reorganisatie, de ICT outsourcing, de voortgang in het beleggingspolissendossier, de voortzetting van de joint venture met ABN AMRO Bank en het groepsplan 2009-2011. De vergaderingen van de Raad zijn op een enkele uitzondering na, door alle leden van de Raad bijgewoond.

Commissies van de Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen wordt ondersteund door drie commissies die de aan hen gedelegeerde onderwerpen voorbereiden ten behoeve van besluitvorming in de Raad van Commissarissen. De leden maken deel uit van de Raad van Commissarissen. In overeenstemming met zijn reglement rapporteert iedere commissie tijdens de eerstkomende raadsvergadering zijn bevindingen aan de Raad van Commissarissen. De commissies doen tevens schriftelijk verslag van de door hen belegde vergaderingen.

Het Audit Committee kwam in 2008 vijf keer in vergadering bijeen. De leden van het Audit Committee zijn Jan Haars (voorzitter), Marcel Smits en Philip Scott. Alle vergaderingen werden op een enkele uitzondering na bijgewoond door een vertegenwoordiging van de Raad van Bestuur, de directeur Group Finance & Control, de directeur Group Audit, de directeur Group Integrity en de directeur Group Actuarial & Risk Management. De in februari, juli en december gehouden vergaderingen werden tevens bijgewoond door vertegenwoordigers van de externe accountant van Delta Lloyd Groep die in de februari vergadering verslag deden van hun bevindingen in afwezigheid van leden van de Raad van Bestuur. In de juli vergadering heeft Ernst & Young de eerste indrukken over Delta Lloyd Groep toegelicht aan de Audit Committee. In de vergaderingen is veel aandacht besteed aan het bespreken van de kwartaal-, halfjaar-, en jaarcijfers, evenals van accountantsrapporten, actuariële analyses, de managementletters en de rapportages van de interne audit bevindingen. Tevens is elke vergadering over de voortgang van het SOx project gerapporteerd. Bijzondere aandacht is geschonken aan de gevolgen van de kredietcrisis en de noodzakelijke beschermingsmaatregelen.

Het Remuneration Committee kwam in 2008 twee keer en het Nomination Committee drie keer bijeen. In het Remuneration Committee kwamen onder meer ter sprake de evaluatie van het Phantom Optieplan, de bezoldiging en doelstellingen van de Raad van Bestuur. Het Nomination Committee heeft ondermeer de evaluatie van het eigen functioneren van de Raad voorbereid en de benoeming voorgesteld voor de vacature die is ontstaan na het aftreden van de heer Van den Burg.

Contacten met de Centrale Ondernemingsraad

Een wisselende afvaardiging van de Raad van Commissarissen heeft deelgenomen aan de reguliere overlegvergadering die de Raad van Bestuur met de Centrale Ondernemingsraad heeft. In oktober 2008 heeft het jaarlijks terugkerend tripartiete overleg van Raad van Commissarissen, Raad van Bestuur en Centrale Ondernemingsraad plaatsgevonden. Tijdens dit tripartiete overleg is ondermeer gesproken over de gevolgen van de kredietcrisis.

Samenstelling van Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur

Wijzigingen in de Raad van Bestuur

In de Raad van Bestuur hebben in het jaar 2008 geen wijzigingen plaatsgevonden.

Wijzigingen in de Raad van Commissarissen en de commissies

Jan Holsboer is in mei 2008 benoemd tot lid van de Raad van Commissarissen. Jan Holsboer volgt Vincent van den Burg op die sinds 1973 lid is geweest van de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen dankt Vincent van den Burg voor zijn inzet gedurende meer dan 35 jaar. Gedurende zijn zittingstermijn heeft Delta Lloyd Groep veel profijt gehad van zijn inzichten en kennis.

In het verlengde van het aftreden van de heer Van der Burg zijn tevens vacatures ontstaan in het Nomination- en Remuneration Committee, alsook het vice-voorzitterschap in de Raad van Commissarissen. Op voordracht van het Nomination Committee is Eric Fischer benoemd als vice-voorzitter van de Raad van Commissarissen. Tevens is Eric Fischer toegetreden als lid van het Nomination Committee en Remuneration Committee. Pamela Boumeester is benoemd tot voorzitter van het Remuneration Committee. Jan Holsboer is in december 2008 voorgedragen als lid van het Audit Committee.

Statutenwijziging

In een Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders is besloten tot wijziging van de statuten. Als gevolg van de statutenwijziging is het systeem van gecontroleerde coöptatie als benoemingssysteem voor de Raad van Commissarissen gehandhaafd.

Benoeming Externe Accountant

Ernst & Young is in mei 2008 door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op advies van de Raad van Commissarissen benoemd tot externe accountant van Delta Lloyd Groep. Ernst & Young is tevens de externe accountant van aandeelhouder Aviva. Het heeft de voorkeur van Aviva binnen de Groep één externe accountant aan te houden. Om deze reden is de lange samenwerking met de voormalige externe accountant PriceWaterhouseCoopers beëindigd.

Financiële kalender

Delta Lloyd Groep volgt de financiële kalender van aandeelhouder Aviva en zal derhalve haar resultaten over de eerste zes maanden van 2009 publiceren op 6 augustus 2009.

Erkentelijkheid

De leden van de Raad van Commissarissen spreken hun waardering uit voor de inzet van de leden van de Raad van Bestuur, de medewerkers van Delta Lloyd Groep en de Ondernemingsraden. De Raad dankt hen voor hun inzet, deskundigheid en de vruchtbare samenwerking.

De voorzitter van de Raad van Commissarissen

René Kottman

2 De segmenten in 2008

Delta Lloyd Groep presenteert de resultaten over 2008 van haar kernactiviteiten, verdeeld naar de volgende segmenten: Leven, Schade, Zorg, Asset Management, Bank.

2.1 Leven

Opvallend was in 2008 het afsluiten van een aantal grote pensioencontracten (KPMG, Imtech, Bayer, Polaroid, opgeteld een premie-inkomen van circa € 1,4 miljard). Dit succes droeg in belangrijke mate bij aan het gestegen premie-inkomen.

De groei van individuele levensverzekeringen stagneert. Er was in 2008 sprake van een lagere groei van individueel leven producten, vooral als gevolg van de minder gunstige economische omstandigheden. Ook de discussie over beleggingsverzekeringen en de opkomst van banksparen speelden een rol. Door als eerste verzekeraar overeenstemming te bereiken over een tegemoetkoming aan klanten met individuele beleggingsverzekeringen heeft Delta Lloyd Groep een kostbare, maar noodzakelijke stap gezet in het herstellen van het vertrouwen.

In miljoenen euro	2008	2007
Leven		
Bruto premie-inkomen	4.533,1	4.053,8
Opbrengst uit beleggingen	255,2	1.307,6
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	168,5	103,9
Overige operationele baten	57,6	15,6
Totaal baten (excl. hervverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	5.014,4	5.480,9
Resultaat voor belastingen	149,5	631,4
Belastingen	124,1	45,0
Nettoresultaat	25,4	586,4
Totaal aandelenkapitaal en reserves	3.242,6	4.243,9
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	2.058	1.789

Het bruto premie-inkomen is 12 procent gestegen naar € 4,5 miljard (€ 4,1 miljard in 2007), door forse collectieve pensioencontracten bij Delta Lloyd en direct ingaande lijfrentes bij OHRA. In België steeg het bruto premie-inkomen met 27% door de integratie van Swiss Life Belgium. In Duitsland was het premie-inkomen stabiel op € 447 miljoen.

De nieuwe productie Leven, uitgedrukt in NAPI (100% van de jaarpremies en 10% van de eenmalige premies) vertoonde een stijgende lijn met € 538 miljoen (2007: € 491 miljoen). Bij Delta Lloyd was dat vooral te danken aan de nieuwe pensioencontracten.

De new business contribution (NBC), graadmeter voor de winstgevendheid van de nieuwe productie, is gedaald naar € -20 miljoen (2007: € 6 miljoen, op MCEV basis).

Het resultaat van segment Leven is fors geraakt door afwaarderingen van de beleggingsportefeuille. Dit leidde tot een lager resultaat van de levenactiviteiten voor belastingen van € 150 miljoen (2007: € 631 miljoen).

Ontwikkeling MCEV

Ontwikkeling MCEV

In miljoenen euro	2008
Gerapporteerde EEV per 1 januari	5.709,7
Overgang naar MCEV	-411,3
MCEV per 1 januari	5.298,4
Waarde nieuwe Levenproductie	-19,9
Winst op bestaande Levenproductie	220,2
Leven resultaat o.b.v. MCEV (LEOR)	200,2
Vershil door beleggingsrendementen	-306,7
Bijzondere items	-1.917,0
Vermogensmutaties Leven bedrijven	132,6
MCEV per 31 december	3.407,5

De ontwikkelingen op de financiële markten hebben in 2008 een negatief effect gehad op de hoogte van de Markt Consistente embedded value (MCEV). De totale embedded value daalde met 41% tot € 3,4 miljard, vanwege de situatie op de financiële markten. Van deze daling is 7% het gevolg van de herziening van de embedded value naar markt consistente grondslagen. Het Operationele resultaat op MCEV basis (LEOR) van € 200 miljoen is gebaseerd op de economische verwachtingen aan het begin van het jaar.

Nederlands pensioenstelsel

Om de gevolgen van de vergrijzing en ontgroening op te vangen zijn in Nederland de afgelopen jaren tal van maatregelen genomen om meer mensen aan het werk te krijgen.

Het kabinet wil ouderen motiveren om in ieder geval tot hun 65ste jaar te werken. Om dit financieel aantrekkelijk te maken gaat het kabinet de arbeidskorting voor ouderen beter richten en verhogen.

In het coalitie-akkoord is bovendien afgesproken om een AOW-heffing te introduceren voor 65-plussers in combinatie met een bonus voor mensen die langer doorwerken. De feitelijke ingangsdatum van het pensioen moet een individuele keuze worden, gebaseerd op de fysieke en financiële mogelijkheden en wensen van betrokkenen. Het kabinet zal daarom bezien of het de mogelijkheid wil creëren om vrijwillig te kiezen voor geheel of gedeeltelijk uitstel van de ingangsdatum van de AOW. Een latere ingangsdatum van de AOW leidt daarbij tot een verhoging van de AOW over de resterende uitkeringsperiode.

De door het kabinet ingestelde Commissie Bakker pleitte in haar rapport van juni 2008 voor de AOW-leeftijd met een maand per jaar te verhogen tot 67 jaar, uiterlijk te starten in 2016. Het kabinet wil vooralsnog zo ver niet gaan en hoopt dat doorwerken tot 65 jaar weer gemeengoed wordt en zal zorgen voor voldoende arbeidspotentieel.

De overheid wil het pensioenstelsel ook in de toekomst betaalbaar houden. Het kabinet heeft dan ook een discussie gestart over de modernisering van de uitvoeringsorganisatie.

Delta Lloyd Groep pleit voor een grondige stelsel- en structuurdiscussie: wat is de gewenste mate en vorm van solidariteit, welke keuzevrijheid wordt gegeven aan de individuele burger, en welke uitvoeringsstructuur (met volledige marktwerking) hoort daarbij?

Algemene Pensioen Instelling (API)

Het ministerie van SZW heeft medio 2008 een notitie op hoofdlijnen gepresenteerd over de invoering van de Algemene Pensioen Instelling (API). De API moet invulling geven aan de te verwachten groei op de Europese pensioenmarkt en het Nederlandse pensioenstelsel duurzaam maken voor de toekomst. Er zijn drie fases te onderscheiden in de aanpak van dit traject: de oprichting van een premiepensioeninstelling (PPI), de mogelijkheid van een multi-ondernemingenpensioenfonds en een API voor defined benefit regelingen. Het voorstel voor de oprichting van een PPI is voorgelegd aan de sector en is voorgelegd aan de Raad van State. Eind 2008 heeft het ministerie van SZW de Stichting van de Arbeid advies gevraagd over de oprichting van een ondernemingenpensioenfonds en de gevolgen hiervan voor de taakafbakening.

Pensioenstrategie van Delta Lloyd Groep

Delta Lloyd Groep hanteert een groepsbrede pensioenstrategie met een versterkte propositie voor pensioenfonds, die in de nieuwe marktomgeving een andere rol gaan vervullen. Door de gewijzigde verslaggevingregels (IFRS) is het voor bedrijven een stuk minder aantrekkelijk om een eigen pensioenfonds aan te houden, gelet op de invloed op de eigen balans en resultaten. De Pensioenwet stelt bovendien nieuwe eisen aan professioneel bestuur en intern toezicht. Delta Lloyd biedt als gespecialiseerde pensioenverzekeraar een innovatief product dat inspeelt op die nieuwe situatie, waarbij de werkgever geen risico loopt en de pensioenaanspraak van de werknemer gegarandeerd is. De propositie heeft zich ook in 2008 bewezen, in de vorm van een aantal aanzienlijke contracten.

Delta Lloyd Groep richt zich ook op het nog beter bedienen van assurantieadviseurs die de pensioenen verkopen. Focus op de klant blijkt daarnaast uit het 'Aanvullend Pensioen online' dat Delta Lloyd heeft ontwikkeld voor werknemers en dat assurantieadviseurs via het extranet (Delta Lloyd Digitaal Domein) kunnen aanbieden. Het product biedt eenvoud, lage kosten en flexibele provisiemogelijkheden. De collectieve aanvullende pensioenregeling biedt ondermeer inzicht in de persoonlijke pensioensituatie en een pensioenhulpdesk. Daarmee komt Delta Lloyd tegemoet aan de groeiende behoefte aan inzage in de eigen pensioensituatie.

2.2 Schade

Delta Lloyd Groep is erin geslaagd in de zeer competitieve schademarkt te groeien. Vooral Delta Lloyd Schade versterkte zijn positie, met een groei in premie-inkomen van 11% tot € 908 miljoen. Transparantie in prijs en aanbod blijft in belang toenemen, de rol van internet wordt steeds belangrijker. Met ABN AMRO Verzekeringen (abnamro.nl en MoneYou), OHRA, NSF en Izio is Delta Lloyd Groep in deze (voornamelijk particuliere) online markt goed gepositioneerd. In het vierde kwartaal werden, na een periode van hevige concurrentie, de eerste tekenen zichtbaar van prijsherstel voor autoverzekeringen. Dat bleek uit een lichte stijging van de premiehoogtes.

In miljoenen euro	2008	2007
General		
Bruto premie-inkomen	1.377,9	1.250,9
Opbrengst uit beleggingen	-21,5	82,1
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	19,6	19,4
Overige operationele baten	6,6	4,1
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	1.382,6	1.356,5
Resultaat voor belastingen	25,2	247,0
Belastingen	11,8	57,1
Nettoresultaat	13,4	189,8
Totaal aandelenkapitaal en reserves	632,7	882,9
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	1.263	928

De nieuwe productie steeg in 2008 met 17% naar € 203 miljoen (2007: € 173 miljoen). Het bruto premie-inkomen steeg met 10% naar € 1.378 miljoen, dankzij volumegroei bij Delta Lloyd en OHRA. Premie-inkomen bij ABN AMRO Verzekeringen bleef stabiel. Het resultaat voor belastingen daalde met 90% tot € 25 miljoen. Oorzaak was vooral een negatief beleggingsresultaat als gevolg van waardeverminderingen. De schadelast steeg licht, maar blijft op een goed niveau (COR 96,5%). Dit was mede te danken aan een strak en consistent acceptatiebeleid en een aanhoudende focus op preventiemaatregelen, risicobeheersing, fraudebeperking en kostenbeheersing. Het resultaat, voortkomend uit vrijval uit schadevoorzieningen, daalde fors.

Organisatie

Voor het bewerkstelligen van meer synergie en kostenverlaging wordt Erasmus Schade in 2009 geïntegreerd in Delta Lloyd Schade. OHRA en Delta Lloyd gaan hun schadeproducten afnemen van het Particulier Schade Bedrijf en het Inkomen en Verzuim Bedrijf.

2.3 Zorg

Het jaar 2008 was positief door forse besparingen op de beheerskosten en een positieve ontwikkeling van de schadelast op oude jaren. Ondanks de organisatorische druk is het aantal verzekerden gegroeid met 3%. De schadelast voor 2008 laat vooralsnog een neutraal resultaat zien voor het segment Zorg. Indien ook het resultaat van de merken (Delta Lloyd en OHRA) hierbij betrokken wordt ontstaat in totaal een verlies voor het schadejaar 2008. Uit onderzoek van het ANP blijkt overigens dat de gehele zorgverzekeringsmarkt over 2008 verliesgevend is. Gezamenlijk zullen de zorgverzekeraars dit jaar naar verwachting circa € 135 miljoen verlies lijden op de basisverzekering.

In miljoenen euro	2008	2007
Health		
Bruto premie-inkomen	1.563,0	1.356,8
Opbrengst uit beleggingen	22,7	43,3
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	0,3	6,0
Overige operationele baten	-	-
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	1.586,1	1.406,1
Resultaat voor belastingen	-11,5	-30,8
Belastingen	-1,8	-12,2
Nettoresultaat	-9,6	-18,5
Totaal aandelenkapitaal en reserves	195,0	236,2
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	354	475

Bruto premie-inkomen steeg met 15% naar € 1.563 miljoen (2007: € 1.357 miljoen). Het resultaat voor belastingen was negatief € -12 miljoen, maar door een gedaalde schadelast beter dan in 2007 (€ -31 miljoen). Door toename in collectieve contracten en een verbeterde concurrentiepositie groeit het aantal klanten met meer dan 22.000.

Overgang naar CZ

Medio 2007 waren de uitvoeringsactiviteiten van de drie zorgbedrijven organisatorisch al samengevoegd tot Delta Lloyd Zorgverzekeringen. Eind 2007 werd vervolgens besloten tot een strategische samenwerking met CZ. De alliantie heeft een marktaandeel in de zorgmarkt van 20% en een stevige top-drie positie. Als onderdeel van die samenwerking zijn de zorgverzekeraars van de Delta Lloyd Groep per 1 januari 2009 overgedragen aan CZ. Inmiddels is een besparing op de beheerskosten bereikt van € 68 miljoen. Na afronding van de integratie binnen CZ zullen de beheerskosten per verzekerde in 2009 naar verwachting zakken tot onder het marktgemiddelde.

Delta Lloyd Groep brengt na 1 januari 2009 onder de merken Delta Lloyd en OHRA zorgverzekeringen op de markt; CZ is dan de verzekeraar op deze polissen.

CZ is een strategische partner van de Delta Lloyd Groep. Via cross-sell mogelijkheden worden aan CZ-klanten particuliere verzekeringen en inkomens(derving) verzekeringen van Delta Lloyd aangeboden. In 2008 zijn via cross sell al enkele tienduizenden polissen verkocht aan CZ-klanten. Verder zal Asset Management een deel van het belegde vermogen beheren van de zorgbedrijven die per 1 januari 2009 overgaan naar CZ.

2.4 Asset Management

De Delta Lloyd beleggingsfondsen verloren in 2008 een aanzienlijk deel van hun waarde. Vooral de beleggingen in de financiële sector werden geraakt.

Asset management had een positieve instroom van nieuw geld, vooral door institutionele beleggingen. Door het negatieve marktsentiment, minder goede prestaties en sterke concurrentie zijn derden-fondsen (Delta Lloyd fondsen gedistribueerd door andere aanbieders, zoals ABN AMRO of de Rabobank) minder in trek. Door de turbulentie in de financiële markten is de omvang van de door Asset Management beheerde portefeuille gedaald. De omvang van de vastgoedportefeuille bleef stabiel.

In miljoenen euro	2008	2007
Fund Management		
Opbrengst uit beleggingen	-2,5	2,0
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	107,8	123,8
Overige operationele baten	0,0	0,7
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	105,3	126,5
Resultaat voor belastingen	12,6	34,2
Belastingen	2,9	8,3
Nettoresultaat	9,7	25,9
Totaal aandelenkapitaal en reserves	50,1	64,1
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	165	122

Door daling van de marktwaarde van de portefeuille als gevolg van de huidige marktomstandigheden heeft Delta Lloyd Asset Management in 2008 een lagere omzet behaald dan in 2007. De managementfee is geheel afhankelijk van de ontwikkelingen van de netto vermogenswaarde van de beleggingsfondsen. Deze zijn in het afgelopen jaar bij de aandelenfondsen fors gedaald.

De beleggingsfondsen van Delta Lloyd Groep behaalden over 2008 een resultaat in de lijn van de interne benchmark. Positieve uitschieter was het Delta Lloyd Europa Fonds met een outperformance van 4%.

Het directe rendement (huuropbrengsten) van de vastgoedportefeuille was met 5% bevredigend, door de gestegen huuropbrengsten. Het indirecte rendement (waardestijgingen) echter kwam als gevolg van marktomstandigheden onder druk te staan. Per saldo behaalde de vastgoedportefeuille een totaal rendement van ruim 3%. De omvang van de vastgoedportefeuille bleef stabiel op 2,2 miljard, de gemiddelde leegstand daalde naar minder dan 3%.

Het totaal beheerd vermogen van de Groep steeg tot € 68,2 miljard (2007: € 66,6 miljard).

De markt voor beleggingsfondsen was in 2008 niet gunstig. Klanten kiezen op dit moment voor meer zekerheid en dat kunnen de beleggingsfondsen in de huidige omstandigheden niet bieden. Beleggingsfondsen hebben wel als voordeel dat ze diversificatie bieden, en bijdragen aan risicospreiding. Bij het juiste instapmoment bieden de fondsen ook kansen. Datzelfde geldt voor de Deelnemingenfondsen, die beleggen in bedrijven waarvan de intrinsieke waarde veel hoger is dan de beurswaarde.

2.5 Bankactiviteiten

De markt voor bankactiviteiten was sterk in beweging. Consumenten kozen massaal voor sparen in plaats van beleggen, wat zorgde voor een opvallende groei van de spaartegoeden. Verschillende grote banken in Nederland en in de ons omringende landen ontvingen steun van de overheid. De huizenprijzen daalden en een aantal prijsvechters trok zich terug uit de hypotheekmarkt.

Verzekeraars en algemene banken zijn nu weer de voornaamste aanbieders van hypotheeklen.

Banken lijken terughoudend te zijn met het verstrekken van kredieten. De omvang van kredieten in Nederlandse markt daalt met 11% ten opzichte van 2007.

Sinds 1 januari 2008 biedt nieuwe wetgeving ruimte voor bancaire producten met een vergelijkbaar fiscaal voordeel als verzekeringsproducten. Delta Lloyd Bank was begin 2008 een van de eerste aanbieders van dergelijke producten. Met de Zekerplushypotheek werd direct succes geboekt. Deze werd door dagblad de Telegraaf uitgeroepen tot financieel product van het jaar vanwege de betoonde innovatiedrang en concurrentiekracht. Het Institute for International Research (IRR) nomineerde de Zekerplushypotheek in de categorie 'Hypotheekproduct van het jaar 2008'.

In miljoenen euro	2008	2007
Bank		
Opbrengst uit beleggingen	308,1	348,0
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	61,9	80,5
Overige operationele baten	1,9	6,9
Totaal baten (excl. herverzekeringpremies en mutatie in premiereserve)	371,9	435,4
Resultaat voor belastingen	-162,7	7,2
Belastingen	-48,3	-1,3
Nettoresultaat	-114,4	8,5
Totaal aandelenkapitaal en reserves	254,6	311,9
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	1.245	1.258

Financieel hadden de bankactiviteiten stevig te lijden onder de kredietcrisis. De inkomsten namen af door een slechte rente- en hypotheekmarge in de eerste helft van het jaar en sterk verminderde provisie-inkomsten. Daarbovenop daalde de beleggingsportefeuille voor eigen rekening sterk in waarde (€ -193 miljoen), wat voor een deel (€ -75 miljoen) ten laste ging van het resultaat. De bankactiviteiten lieten per saldo een resultaat voor belasting zien van € -163 miljoen (in 2007: € 7 miljoen).

De belangstelling van klanten voor beleggen nam sterk af. Er werden veel minder transacties gedaan en veel klanten kozen voor omzetting naar spaargeld. De omvang van de spaartegoeden steeg dan ook tot € 2,4 miljard (2007: € 1,7 miljard). De hypotheekproductie daalde van € 2,1 miljard in 2007 tot € 1,8 miljard in 2008. Het marktaandeel van Delta Lloyd steeg naar 1,4%, mede door het teruggelopen aantal aanbieders van hypotheeklen.

In België groeiden de bankactiviteiten; de kredietportefeuille en de depositoportefeuille namen in omvang toe met 12% respectievelijk 13%. Ook hier lieten de spaartegoeden een duidelijke stijging zien.

Bij Delta Lloyd Bank België is in oktober 2008 hedge accounting ingevoerd. Hiervoor is gekozen om de volatiliteit in ALM-swaps te verminderen. In 2008 is een negatief koersverschil van € 111,5 miljoen op ALM-swaps in België gerealiseerd. Door het gebruik van hedge accounting is van dit verlies € 80,7 miljoen gecorrigeerd, waardoor een saldo van -/- € 30,8 miljoen resteert.

De financiële resultaten in 2008 dwingen tot maatregelen voor verdere kostenreductie en margeverbetering. De eerste contouren hiervan werden eind 2008 zichtbaar door (aangekondigde) kostenreducties en productrationalisaties. Zo ontstaat tegelijk ruimte om te investeren in de focusproducten hypotheek en bancaire toekomstvoorzieningen.

Delta Lloyd Bank Nederland stopt per 1 januari 2009 met het accepteren van nieuwe consumptieve kredieten en verhogingen van bestaande kredieten. De redenen zijn de focus op producten die een lange termijn relatie met klanten inhouden, de huidige beperkte omvang in kredieten bij Delta Lloyd Bank Nederland en de moeilijke economische omstandigheden.

Banksparen

Sinds 1 januari 2008 biedt nieuwe Nederlandse wetgeving ruimte voor bancaire producten met een vergelijkbaar fiscaal voordeel als verzekeringsproducten. Door de Wet fiscale facilitering banksparen ten behoeve van pensioenopbouw en aflossing van de eigen-woningschuld maken de bancaire lijfrente en de spaarrekening eigen woning hun opwachting op de markt. Belangrijkste doel van de nieuwe wet is meer concurrentie brengen en daarmee kostenverlaging voor de consument bewerkstelligen. In 2008 hebben banken ook daadwerkelijk de levenmarkt betreden en is met name bij leven individueel meer concurrentie ontstaan.

Delta Lloyd Groep is zowel verzekeraar als bank en anticipeert waar mogelijk op de nieuwe dimensies van het commerciële speelveld. Dat vraagt om verhoogde inspanningen aan de verzekeringskant, gericht op verdere kostenverlaging, transparantie, nieuwe producten en het behoud van bestaande klanten. Delta Lloyd Bank benut de nieuwe marktkansen door als een van de eerste aanbieders producten te introduceren (ZekerPlushypotheek).

3 De merken in 2008

De verschillende bedrijfsonderdelen van Delta Lloyd Groep waren succesvol in het sluiten van nieuwe productie. Delta Lloyd Verzekeringen wist een aantal grote collectieve pensioencontracten af te sluiten, en ook de schadeportefeuille groeide met 10%.

Ook bij OHRA groeide de schadeportefeuille. Asset management en Delta Lloyd Bank opereerden in turbulente markten. In België groeide zowel Delta Lloyd Bank als Delta Lloyd Life. Delta Lloyd Deutschland deed het matig in een slechte markt. De resultaten van de onderdelen van Delta Lloyd Groep hebben te lijden gehad van de kredietcrisis, vooral door waarderingseffecten.

3.1 Delta Lloyd Verzekeringen

Delta Lloyd Verzekeringen heeft als kernactiviteiten leven-, pensioen-, schade-, inkomens- en zorgverzekeringen. Kenmerkend voor Delta Lloyd is de intensieve samenwerking met onafhankelijke en professionele (assurantie)adviseurs. Delta Lloyd verdiept zich in het leven van ondernemers en particulieren en biedt haar klanten zekere en doordachte oplossingen, waarmee zij vooruit kunnen. Delta Lloyd speelt daarmee op basis van fundamentele kennis in op maatschappelijke ontwikkelingen en de steeds wisselende behoeften van haar zakelijke en particuliere klanten. Ook Erasmus Verzekeringen maakt deel uit van de divisie. Erasmus Verzekeringen is actief op de particuliere en zakelijke markt van schadeverzekeringen en de particuliere markt van levensverzekeringen.

3.1.1 Resultaat

In miljoenen euro	2008	2007
Delta Lloyd Verzekeringen		
Bruto premie-inkomen Leven	2.771,9	2.241,8
Bruto premie-inkomen Schade	907,9	817,0
Bruto premie-inkomen	3.680,0	3.058,6
Opbrengst uit beleggingen	804,2	828,8
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	38,8	30,6
Overige operationele baten	21,5	28,0
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	4.544,4	3.946,0
Resultaat voor belastingen	362,7	704,8
Belastingen	130,5	67,8
Nettoresultaat	232,2	637,1
Totaal aandelenkapitaal en reserves	2.103,3	3.429,1
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	1.789	1.756

Het premie-inkomen van Delta Lloyd Verzekeringen is sterk gestegen, van € 3.059 miljoen in 2007 naar € 3.680 miljoen in 2008, in moeilijke marktomstandigheden. Zowel het leven- als het schadebedrijf hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan deze stijging. Binnen het levenbedrijf werd de stijging van 24% tot € 2.772 miljoen met name gerealiseerd door het sluiten van een aantal nieuwe grote pensioencontracten, terwijl binnen het schadebedrijf de stijging van 11% tot 908

miljoen vrijwel branchebreed is gerealiseerd. De negatieve ontwikkelingen op de financiële markten in 2008 hebben een groot effect op de resultaten van Delta Lloyd Verzekeringen. Het betreft met name afschrijvingen op de aandelen en beleggingsfondsen (zogenaamde impairments) en de verkoop van obligaties (zogenaamde negatieve realised capital gains). Deze verliezen houden vooral verband met de daling van de aandelenbeurzen en de renteontwikkeling, als gevolg van de effecten op de financiële markten. Het resultaat voor belastingen is € 363 miljoen, een daling van 49% ten opzichte van 2007 (€ 705 miljoen).

Organisatie

In 2008 zijn geen nieuwe acquisities gerealiseerd. Eurolloyd is volledig geïntegreerd binnen Delta Lloyd Verzekeringen, de integratie van Erasmus Verzekeringen is een eind op weg en zal in 2009 worden afgerond. Per 1 januari 2009 worden de verschillende onderdelen van Erasmus Verzekeringen samengevoegd met Delta Lloyd Leven en Delta Lloyd Schade.

De marketing- en verkoopafdeling is in 2008 gereorganiseerd, gericht op een meer marktgerichte benadering. Al in 2008 zijn hiermee positieve resultaten geboekt.

Het reeds in 2007 ingezette kostenbesparingsprogramma is in 2008 doorgezet. De resultaten daarvan zijn in 2008 slechts beperkt zichtbaar geworden. In 2009 wordt extra ingezet op kostenbeheersing.

Op 1 januari 2008 is de nieuwe unit 'Kenniscentrum Pensioenen' van start gegaan, als uitvloeisel van het Sharing-programma. In het Kenniscentrum zijn diverse expertises van Delta Lloyd Leven en ABN AMRO Verzekeringen samengebracht, waaronder verzekeringstechniek, risico-management, pricing, functioneel beheer en kennis-management.

Eurolloyd, NOWM Verzekeringen en Risk Consultants zijn volledig geïntegreerd binnen Delta Lloyd Schade. Daarnaast is in 2008 een project gestart om de groei te versterken. Dit project, gericht op het verhogen van de polisdichtheid door middel van cross sell en sectorspecifieke producten en pakketten, heeft de maatwerkproductie doen toenemen én geresulteerd in groei van het Ondernemerspakket. Hiertoe is ook het nieuwe verzekeringscentrum 'Ondernemerspakket' ingericht.

3.1.2 Delta Lloyd Leven

Het bruto premie-inkomen laat ten opzichte van 2007 en voorgaande jaren een stijging zien van 24%. Deze stijging komt met name voort uit collectieve pensioencontracten (een premie-inkomen van ongeveer € 1,4 miljard). Het in 2007 ingezette beleid waar een combinatie van innovatieve kracht, een goede administratieve performance en concurrerende prijsstelling leidde tot een sterke toename in het premie-inkomen, is ook in 2008 succesvol geweest. Zowel ondernemingen als pensioenfondsen kozen ervoor hun pensioen onder te brengen bij Delta Lloyd Leven. Delta Lloyd Leven heeft in 2008 nadrukkelijk gestuurd op behoud van bestaande contracten.

De veranderende wetgeving heeft in 2008 een grote druk gelegd op de organisatie. Met name het aanpassen van de organisatie aan de eisen van de nieuwe pensioenwet, per 1 januari 2008 van kracht geworden, heeft veel aandacht gevraagd. Onderdeel hiervan is het uniform pensioenoverzicht (upo) dat verzekeringsmaatschappijen jaarlijks moeten verstrekken aan hun klanten. Delta Lloyd Leven doet dit al sinds 2007 en was daarmee een van de eerste maatschappijen in Nederland. De voorbereidingen voor de operationele verwerking van de overeenkomst over beleggingsverzekeringen zijn in volle gang en zullen in 2009 voor een zware operationele belasting

gaan zorgen.

3.1.2.1 Strategie/doelstelling

Delta Lloyd Leven stelt zich ten doel te groeien in met name de collectieve pensioenmarkt. In de individuele markt ligt de focus op het handhaven van de eigen positie in een teruglopende markt. Voor de individuele markt richt Delta Lloyd Leven zich op traditionele producten en kostenverlaging.

3.1.2.2 Speerpunten 2009

- Premiegroei; de focus ligt op groei in collectieve pensioenmarkt.
- Procesoptimalisatie en kostenverlaging collectief pensioen via Ketenintegratie, en het hanteren van bedieningsconcepten;
- Individuele markt gericht op traditionele productie van commodities en compliancy/transparantie;
- Procesoptimalisatie en kostenverlaging individueel; de in 2008 ingezette verbeteringsacties zullen worden voortgezet, daarnaast zal aanvullend worden geïnvesteerd in ketenintegratie;
- Evenals 2008 zal ook 2009 in het teken staan van aanzienlijke investeringen die het gevolg zijn van de nieuwe pensioenwet en het pensioenregister;
- Delta Lloyd Leven wil haar leidende positie op het terrein van pensioencommunicatie behouden;
- 2009 zal ook in het teken staan van het versterken van vertrouwen, klanttevredenheid en servicelevels.

3.1.3 Delta Lloyd Schade

In 2008 is Delta Lloyd Schade ondanks de forse prijsconcurrentie erin geslaagd de bruto geboekte premie – grotendeels autonoom – te laten groeien van 11%, tot € 908 miljoen. In het boekjaar wordt NOWM voor het eerst in de cijfers van Delta Lloyd Schade verantwoord. Branches die een belangrijke bijdrage hieraan geleverd hebben zijn Inkomensverzekeringen, Brand bedrijven, Aansprakelijkheidsverzekeringen voor Bedrijven en Transport. Bovendien blijft de Xclusief portefeuille groeien, voor zowel auto-, woon-, als pleziervaartuijgenverzekeringen. In het Performance Onderzoek Schade (POS) bleek dat het intermediair de Xclusief lijn waardeert. Aansluitend op deze positieve evaluatie is een plan gemaakt dat zich richt op het behalen van een stevige positie in dit marktsegment.

3.1.3.1 Strategie

Delta Lloyd Schade bouwt zijn positie als leidende schadeverzekeraar verder uit door een uitdagende groeistrategie, een vermindering van de kostenratio en door zich te onderscheiden op kennis en expertise. Voor de zakelijke- en inkomens tekening vertaalt zich dit naar een ambitie tot vergroting van het marktaandeel. Voor de particuliere tekening is de ambitie vooral gericht op verlaging van de huidige kostenratio.

3.1.3.2 Speerpunten 2009

- continueren van de versnelde groei;
- acquisitie en portefeuilleovernames;
- verdere kostenverlaging en procesoptimalisatie;
- per 1 januari 2009 wordt het Inkomen en Verzuim Bedrijf opgericht, als onderdeel van Delta Lloyd Schadeverzekering.

3.2 Delta Lloyd Asset Management

Delta Lloyd Asset Management is binnen Delta Lloyd Groep gespecialiseerd in beleggingen, zowel voor de eigen verzekeringsbedrijven als voor derden. De activiteiten voor derden concentreren zich op vermogensbeheer ten behoeve van institutionele (pensioen)relaties en het management en beheer van de beleggingsfondsen binnen Delta Lloyd Groep. Delta Lloyd Vastgoed belegt in onroerend goed, zowel voor de werkmaatschappijen van de Groep (als zekerheid voor verzekeringsverplichtingen op lange termijn), als voor derden. De portefeuille bevat directe en indirecte beleggingen. De directe portefeuille bestaat uit woningen, kantoren en winkels en de indirecte portefeuille bestaat uit deelnemingen in niet-beursgenoteerde Nederlandse vastgoedfondsen.

3.2.1 Resultaat

In miljoenen euro	2008	2007
Delta Lloyd Asset Management		
Resultaat voor belastingen	20,7	36,7
Beheerd vermogen	45.134,6	43.522,6
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	137	156

Delta Lloyd Asset Management heeft in 2008 ondanks de huidige marktomstandigheden een bevredigend beleggingsresultaat geboekt. De portefeuille met beleggingen voor eigen rekening en risico van Delta Lloyd Groep behaalde een resultaat boven de benchmark. Met name de afdekking

tegen dalende beurskoersen en tegen de dalende kapitaalmarktrente hebben hieraan bijgedragen.

Beleggingsfondsen

Alle aandelenbeleggingsfondsen van Delta Lloyd Groep behaalden in 2008 een negatieve performance. Het Delta Lloyd Europa Fonds en het Delta Lloyd Nederland Fonds hebben het ten opzichte van de benchmark goed gedaan. Beide fondsen lieten een outperformance zien. De rente beleggingsfondsen lieten over het algemeen een resultaat zien dat te vergelijken was met de benchmark.

Nieuwe fondsintroductions zijn uitgebleven in 2008, mede omdat het beurs- en beleggingsklimaat buitengewoon negatief was en de Europese fondsenmarkt geconfronteerd werd met een miljardenuitstroom.

In deze markt is het aantal nieuwe distributeurs (banken, verzekeraars en fund of fundmanagers) in met name Duitsland en België verder uitgebreid. Hiermee wordt voorgesorteerd op herstel van de beleggersmarkten. Uit efficiency-overwegingen is een aantal OHRA Themafondsen juridisch gefuseerd.

Cyrte Investments

Cyrte beheert een aantal fondsen met een unieke beleggingsfilosofie. De Cyrte-fondsen hebben een uitstekende trackrecord en zijn vooral gericht op ontwikkelingen in media, telecommunicatie en technologie. Cyrte mag zich verheugen in een grote belangstelling van institutionele beleggers.

Duurzaam beleggen

Een joint venture van Delta Lloyd en Rabobank is in 2008 mede-eigenaar geworden van duurzaam energiebedrijf Econcern. Het bedrijf is Nederlands grootste investeerder op het gebied van duurzame energie. Tot de activiteiten behoren het ontwikkelen van windmolenparken, het bouwen van biomassa-installaties en het plaatsen van zonnepanelen. Delta Lloyd heeft, samen met Rabobank en huidig aandeelhouder SHV, 50% van de aandelen van Econcern in bezit. De andere helft van het bedrijf blijft in handen van management en personeel. De joint venture verstrekke Econcern een kapitaalinjectie van € 300 miljoen. Op middellange termijn is een beursgang voorzien.

Voor alle beleggingen die Delta Lloyd Asset Management beheert voor de verzekeringsmaatschappijen en beleggingsfondsen van Delta Lloyd Groep zijn in 2008 duurzaamheidscriteria vastgesteld. Er is een 'Commissie Duurzaam Beleggingsbeleid' die vanaf januari 2009 de directie van Delta Lloyd Asset Management gaat adviseren over het duurzame beleggingsbeleid en de handhaving ervan. Hierbij wordt samengewerkt met Dutch Sustainable Research, dat Delta Lloyd Asset Management voorziet van zogenaamde 'black lists'. Op deze black lists staan bedrijven die uitgesloten worden voor belegging omdat ze niet voldoen aan criteria en normen op basis van de UN Global Compact (mensenrechten, arbeidsrechten, controversiële wapens, milieu en anti-corruptie). Alle beleggingen van Delta Lloyd voldoen ten minste aan deze UN Global Compact richtlijnen.

Delta Lloyd Asset Management beheert een aantal duurzame beleggingsfondsen van Triodos Bank en hanteert daarbij een beleggingsbeleid dat voldoet aan de duurzaamheidscriteria van Triodos Bank.

Delta Lloyd Asset Management heeft een SAS 70 type II verklaring ontvangen voor haar institutionele beleggers.

Resultaat Delta Lloyd Vastgoed

Mede door ontwikkelingen in de branche is het klimaat van vastgoed veranderd. Ook de financiële crisis laat zijn sporen in de waardeontwikkeling van de portefeuille na. Het directe rendement van de vastgoedportefeuille was bevredigend met 5% door de gestegen opbrengsten. Het indirecte rendement door gerealiseerde en ongerealiseerde waardemutaties was echter negatief als gevolg van de huidige marktomstandigheden. De leegstand daalde tot onder de 3% dankzij goede verhuurtransacties in (vooral) de kantorenportefeuille.

In het tweede kwartaal van 2008 heeft een succesvolle eerste closing van het Delta Lloyd Dutch Property Fund plaatsgevonden. In dit niet-beursgenoteerde mixfonds met Nederlands vastgoed, in de sectoren woningen, winkels en kantoren, kunnen institutionele beleggers participeren.

Ook is er een update gemaakt van het procedurehandboek waarin alle interne vastgoedprocessen en beheersmaatregelen omschreven staan. Het procedurehandboek heeft aan de basis gelegen voor de ontvangen SAS 70 type I verklaring van Vastgoed Ontwikkeling in 2008.

3.2.2 Doelstelling/strategie

Asset Management

Delta Lloyd Asset Management streeft naar vergroting van het aanbod van beleggingsproducten - onder meer door uitbreiding van het distributienetwerk via derden - om zo het beheerd vermogen verder uit te bouwen. De verkoop van bestaande en nieuwe beleggingsproducten zal steeds meer lopen via derdenbanken, verzekeraars die open architectuur toepassen en fund-of- fundmanagers. Delta Lloyd Asset Management wil bovendien de distributie in Duitsland en België uitbreiden. Een sterk merk, duidelijke productproposities en consistente beleggingsprocessen met een hoog beleggingsresultaat zijn voorwaarden voor groei.

Vastgoed

Vastgoed ambieert uit te groeien van een traditionele vastgoedbeheerder tot een vastgoedfondsmanager voor alle divisies van de Groep en voor derden. Vastgoed blijft essentieel voor de spreiding van het risico in de beleggingsportefeuille. 'Beleggen in stenen' heeft de afgelopen 25 jaar een stabiel en goed rendement getoond. Deze stabiliteit, met een constante inkomensstroom in de vorm van huur, die bovendien geïndexeerd is, zal de vastgoedcomponent in de portefeuilles van pensioenfondsen en andere verzekeraars op termijn naar verwachting doen toenemen.

3.2.3 Speerpunten 2009

Asset Management

- Vergroten distributienetwerk; door verdieping en uitbreiding derdendistributie in Nederland, België en Duitsland.
- Centraliseren van asset management functie voor de gehele Groep.
- Met gerichte acquisitie een fiduciaire pensioenpropositie opbouwen.
- Optimaliseren en vernieuwen van het assortiment beleggingsproducten.
- Voortbouwen aan het risk management framework.

Vastgoed

- Groei van de fondsportefeuille en optimalisering van de Delta Lloyd portefeuille door acquisities van directe en indirecte vastgoedbeleggingen.
- Vergroten derdenbelang in het Delta Lloyd Dutch Property Fund.
- Uitbreiden vastgoedfondsmanagement activiteiten door vergroten distributiekraft en gerichte inzet van marketing.

3.3 Delta Lloyd Bank

Binnen Delta Lloyd Bankengroep zijn alle bancaire en hypothecaire activiteiten van Delta Lloyd Groep in Nederland en België bijeengebracht. Delta Lloyd Bankengroep is actief via Delta Lloyd Bank België en onder de namen OHRA Bank en Delta Lloyd Bank in Nederland. Delta Lloyd Bankengroep bedient particuliere en zakelijke klanten. Delta Lloyd Bank België biedt een volledig diensten- en productenpakket en bedient haar klanten via een groeiend aantal bankkantoren en zelfstandige agenten. In Nederland biedt Delta Lloyd Bank spaar-, hypotheek-, en beleggingsproducten aan, zowel via onafhankelijke intermediairs als direct. OHRA Bank verkoopt deze producten zowel rechtstreeks als via derden.

3.3.1 Resultaat

In miljoenen euro	2008	2007
Delta Lloyd Bankengroep		
Opbrengst uit beleggingen	282,0	320,1
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	44,2	54,6
Overige operationele baten	1,4	6,7
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	327,6	381,4
Resultaat voor belastingen	-148,7	12,4
Belastingen	-45,2	0,0
Nettoresultaat	-103,4	12,3
Totaal aandelenkapitaal en reserves	339,8	310,3
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	1.198	1.166

3.3.2 Markontwikkelingen

3.3.2.1 Delta Lloyd Bank Nederland

Financieel had Delta Lloyd Bank last van de kredietcrisis. De inkomsten namen af door een slechte rente- en hypotheekmarge in de eerste helft van het jaar en sterk verminderde provisie-inkomsten. Daarbovenop daalde de beleggingsportefeuille voor eigen rekening sterk in waarde (€ -193 miljoen), wat voor een deel ten laste van de winst ging (€ -75,3 miljoen). In 2008 was de kredietcrisis de belangrijkste factor voor Delta Lloyd Bank. De financiële resultaten in 2008 zijn zodanig, dat maatregelen voor verdere kostenreductie en margeverbetering noodzakelijk zijn. De eerste contouren hiervan werden eind 2008 zichtbaar door (aangekondigde) kostenreducties en productrationalisaties. Dat schept tegelijk ruimte om te investeren in de focusproducten hypotheek en bancaire toekomstvoorzieningen.

Door de kredietcrisis kwam er meer aandacht van consumenten en financiële intermediairs voor de kwaliteit van aanbieders. Delta Lloyd Bank zag hierdoor haar omzet toenemen in hypotheek (+ 11%) en op de OHRA Bank spaarrekeningen (+ 40%). De in 2008 geïntroduceerde Delta Lloyd Internetspaarrekening en bancaire lijfrenten zijn veelbelovend gestart.

Hypotheek

Onder invloed van de kredietcrisis veranderde zowel de vraag- als aanbodkant van de hypotheekmarkt. Door de stijgende hypotheekrente en het dalende consumentenvertrouwen daalde het aantal hypotheekverkoop. Door de schaarser wordende funding van hypotheek verdween ook een aantal aanbieders – met name prijsvechters. Dankzij de kwaliteit van haar hypotheekportefeuille en de financiële kracht van Delta Lloyd Groep kon Delta Lloyd Bank klanten met name in de tweede helft van 2008 een goed hypotheekaanbod doen. De uitgedunde markt en het goede aanbod resulteerden in een hoger marktaandeel.

Vanaf 1 januari 2008 heeft in Nederland banksparen ten behoeve van pensioenopbouw en aflossing

eigen woningschuld dezelfde fiscale behandeling als verzekeringsproducten. Delta Lloyd Bank heeft hierop ingespeeld door als een van de eerste aanbieders zowel een hypotheekaflossingsproduct (de Zeker Plus Hypotheek) als een bancaire lijfrente te introduceren. De omzet uit deze producten en de reacties in de markt laten zien dat Delta Lloyd Bank succesvol inspeelt op de veranderende markt.

De hypotheeken van Delta Lloyd waren in 2008 regelmatig positief in het nieuws: de ZekerPlus hypotheek was financieel product van de maand januari 2008 en over heel 2008 product van het jaar in een door dagblad de Telegraaf gepubliceerd onderzoek, een nominatie als beste hypotheek van het jaar door IRR en een nominatie voor de Gouden Spreekbuis (meeste stijging waardering bij intermediair) door Blauw Research.

De belangstelling van klanten voor beleggen nam sterk af. Er werden veel minder transacties gedaan en veel klanten kozen voor omzetting naar spaargeld. Tegenover een uitstroom bij beleggen van € 88 miljoen stond een instroom aan spaargeld van € 400 miljoen.

De rente- en hypotheekmarge lijkt zich te herstellen en op termijn wordt een herstel verwacht van de waarde van beleggingen.

3.3.2.2 Delta Lloyd Bank België

In 2008 zette Delta Lloyd Bank België haar groei door. De kredietportefeuille steeg met 12% en de depositoportefeuille met 13%, tot respectievelijk € 4,4 miljard en € 4 miljard. Enkele succesvolle campagnes (zoals de lancering van een internetspaarrekening in het laatste kwartaal) droegen zeker bij tot dit resultaat: in korte tijd werden maar liefst 12.000 nieuwe rekeningen geopend. Binnen de kredietportefeuille is er een stijging van 28% van de kaskredieten ten opzichte van begin 2008. De hypotheekportefeuille steeg met 13% tot bijna € 3 miljard. De nieuwe business line Business banking ging goed van start, kredietverstrekking groeide met 10%. Deze business line kent een hoog percentage cross sell op overige producten.

Buitenbalans heeft een moeilijk jaar achter de rug en sloot af met een daling inclusief marktbewegingen van 6% in vergelijking met 2007. Buitenbalans producten is een in België gebruikelijke omschrijving voor alle beleggingen van klanten in producten die niet op de balans van de bank komen, zoals beleggingsfondsen van Asset Management, beleggingsverzekeringen (Delta Lloyd Life) en gestructureerde producten. In tegenstelling tot 'binnenbalans' producten waar de rentemarge voor 'inkomsten' zorgt, genereren de Buitenbalansproducten provisie-inkomsten. Delta Lloyd Bank treedt hierbij dus op als intermediair.

De portefeuille deposito's, kredieten en buiten balans samen eindigden het jaar wel met een groei van 3%, inclusief de markteffecten.

3.3.3 Organisatie

3.3.3.1 Delta Lloyd Bank Nederland

In 2008 is de organisatie gekanteld van een business unit structuur naar een centrale inrichting in Commercie en Operations. Dit heeft geleid tot grotere slagkracht, vermindering dubbelslagen, duidelijkere verantwoordelijkheden en grotere efficiency.

3.3.3.2 Delta Lloyd Bank België

In 2008 heeft Delta Lloyd Bank België haar drie business lines (Retail Banking, Private Banking en Business Banking) verder uitgebouwd, vooral met de start van een Directie Business Banking. De directe verkoop krijgt verder vorm met de lancering van een spaarrekening en zichtrekening via internet en de dienst Centrale Verkoop die gerichte commerciële acties voert naar bestaande cliënten.

Interne kwaliteitsverbetering is ook een belangrijk punt geweest in 2008: de workshop 'Basic Instinct' riep medewerkers van lokale vestigingen op om verbeteringsprojecten voor te stellen en uit te werken. Deze projecten zullen vooral in 2009 vruchten afwerpen. Kostenbeheersing was in 2008 een speerpunt. De stijgende productie van de back office kwam tot stand met minder FTE's. Het distributienetwerk omvatte eind 2008 256 verkooppunten (95 kantoren en 161 zelfstandige agentschappen). Delta Lloyd Bank België blijft de belangrijkste distributiepartner van Delta Lloyd Life.

3.3.4 Strategie

Delta Lloyd Bank wil zowel in Nederland als België verder groeien. De veranderende markt voor financiële dienstverlening biedt deze ruimte. Primair richt Delta Lloyd Bank zich op het vergroten van de distributiecapaciteit. In Nederland moet deze uitbreiding komen uit de bestaande kanalen. Naast een gezonde winstontwikkeling ligt de nadruk in België op het vergroten van het aantal verkooppunten, het verruimen van het aantal commerciële medewerkers binnen een kantoor en de verdere uitbouw van het internetbankieren. Daarnaast werkt Delta Lloyd Bankengroep aan verdere efficiencyverbeteringen door rationalisatie van producten, systemen en processen.

3.3.5 Speerpunten 2009

Nederland

- Vergroten omzet, met name bij hypotheke en fiscaal gefaciliteerde spaarvormen.
- Vergroten distributiecapaciteit door betere uitnutting bestaande kanalen.
- Verbeteren concurrentiepositie en winstgevendheid door sterke focus op efficiencyverbeteringen, kostenreductie en productrationalisatie.

België

- Blijvende aandacht voor kostenbesparingen;
- Verder uitdiepen van de CRM-tool en de directie 'Centrale Verkoop';
- Verdere uitbouw van het internet-kanaal;
- Rationalisatie in processen van back offices;
- Uitvoeren van verbeteringsprojecten;
- Kwaliteitsverbeteringstrajecten via Balanced Scorecard en IQ.

3.4 OHRA Verzekeringen

OHRA distribueert haar leven-, schade- en zorgverzekeringen rechtstreeks aan de klant of via distributiepartners. Particuliere en zakelijke klanten kunnen rekenen op producten en services die inspelen op hun behoefte. De interactie en transactie met klanten vindt met name plaats via internet en telefonie. OHRA past diepgaande kennis over consumenten toe om producten toe te snijden op de behoefte van de klant. Transparantie en duidelijkheid zijn uitgangspunt. Ook Nationaal Spaarfonds en Virtes zijn onderdeel van OHRA.

NSF richt zich als onderdeel van de directe divisie vooral op online verzekeringsactiviteiten met een focus op particulier schadeverzekeringen en uitvaartverzekeringen. NSF is actief en groot in enkele nichemarkten, waaronder de huisdierenverzekering en uitvaart in natura.

Virtes ontwikkelt online distributieconcepten voor grote groepen consumenten, werkzaam of aangesloten bij de distributiepartners van Virtes.

3.4.1 Resultaat

In miljoenen euro	2008	2007
OHRA Verzekeringen		
Bruto premie-inkomen Leven	386,4	455,0
Bruto premie-inkomen Schade	177,0	166,7
Bruto premie-inkomen	563,4	621,7
Opbrengst uit beleggingen	-220,7	133,0
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	15,2	28,7
Overige operationele baten	8,7	-1,0
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	366,5	782,4
Resultaat voor belastingen	-110,1	36,1
Belastingen	-25,6	5,0
Nettoresultaat	-84,6	31,0
Totaal aandelenkapitaal en reserves	139,0	316,7
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	622	779

Het totale premie-inkomen voor OHRA Verzekeringen in 2008 is uitgekomen op € 563 (2007: € 622 miljoen). Het premie-inkomen voor Schade is in 2008 licht gegroeid ten opzichte van 2007 tot € 177 miljoen. Virtes leverde hieraan voor het eerst een materiële bijdrage en heeft de groeilijn daarmee duidelijk voortgezet. Het premie-inkomen bij Leven daalde met 15 % tot € 386 miljoen als gevolg van de marktomstandigheden. Ook het resultaat stond onder zware druk. Het kwam uit op € -85 miljoen (2007: € 31 miljoen). Hoewel het operationeel resultaat positief uitkwam werd met name het Levenbedrijf geconfronteerd met sterk negatieve beleggingsopbrengsten als gevolg van de kredietcrisis. Zowel creditspreads als de sterk afgenomen aandelenwaarderingen droegen hieraan bij.

3.4.2 Markontwikkelingen

3.4.2.1 OHRA Leven

Bij Direct Ingaande Lijfrente zijn hoge volumes gerealiseerd, dankzij een effectieve marktwerking en een scherp tarief tijdens actieperiodes.

Er is een succesvolle samenwerking opgezet met Monuta. De samenwerking bestaat uit de gezamenlijke ontwikkeling van een uitvaartverzekering met een uitkering in natura.

3.4.2.2 OHRA Schade

De commerciële activiteiten op speerpuntproducten (vooral autoverzekeringen) zijn succesvol geweest. Met name de cross-sell (op CZ/zorgklanten) is succesvol, en het klantbehoud is sterk verbeterd ten opzichte van eerdere jaren. Door moeilijke marktomstandigheden staan de marges behoorlijk onder druk.

De prijsconcurrentie in de inkomen- en verzuimmarkt (WIA, WGA, Verzuimverzekeringen, arbeidsongeschiktheidsverzekeringen voor zelfstandigen) is hevig. OHRA kiest voor rendabele groei in deze markt en gaat daarom niet altijd mee in de prijsconcurrentie. Dit bemoeilijkt de portefeuillegroei.

De commerciële activiteiten voor de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen voor zelfstandigen zijn succesvol geweest. 2009 staat in het teken van activiteiten gericht op onderwijs en overheid, waar de Wet inkomen en arbeidsongeschiktheid (WIA) marktkansen biedt.

NSF

Door intensivering en verbetering van het verkoopproces verdrievoudigde de nieuwe productie ten opzichte van 2007 naar 38.500 polissen. Daarnaast is NSF gestopt met enkele activiteiten, zoals de verkoop van spaarkasverzekeringen via Young Life en de verkoop van hypotheek via het HVO-concept.

3.4.3 Organisatie

In 2008 zijn de noodzakelijke voorbereidingen getroffen om een succes te maken van de strategische samenwerking met CZ Zorgverzekeringen en is de strategische basis gelegd voor verdere uitbouw van de zorgportefeuille in de komende jaren. Ook zijn de voorbereidingen getroffen om OHRA Verzekeringen goed te laten aansluiten op de nieuwe organisatieonderdelen van Delta Lloyd Groep: het Particulier Schade Bedrijf en het Inkomen en Verzuim Bedrijf. In 2009 krijgt de samenwerking met deze onderdelen verder vorm.

De buitendienst van NSF (voornamelijk levensverzekeringen) was langere tijd niet rendabel en is ontbonden. NSF richt zich nu volledig op de directe klantbenadering (rechtstreeks en in samenwerking met partners) via internet. NSF is in die markt een top 3-speler.

Met ingang van 1 januari 2008 zijn de bedrijven NV Nationaal Spaarfonds (NSF) en OHRA Levensverzekeringen NV juridisch gefuseerd.

3.4.4 Strategie

In 2008 is een begin gemaakt met de implementatie van de nieuwe merkstrategie, gebaseerd op de merkprincipes 'OHRA begrijpt, versimpelt, bespaart en u bepaalt'. De volgende onderdelen van de strategie zijn geïmplementeerd.

- Invulling van 'de meest persoonlijke direct writer' door pragmatische invulling van proposities die aansluiten bij de levensfase van de klant. Inzichten in de wensen en gedragingen van consumenten zijn hiervoor leidend geweest.
- Distributie via partners (werkgevers, overheden en *affinities*) wint aan belang en de uitbouw

ervan kreeg veel aandacht in 2008.

- Internet is speerpunt in de distributiestrategie. Het afgelopen jaar is 'Mijn OHRA' gerealiseerd, waar klanten direct on line hun zaken met OHRA kunnen regelen. Er wordt hard gewerkt aan het mogelijk maken van een totale klantbediening via internet.

3.4.5 Speerpunten 2009

- Duidelijke focus op optimalisatie van het primaire proces (o.a. efficiencyverbetering door verhoging van de automatiseringsgraad en eliminering van handmatige processen) en 'fact-based marketing' gericht op klantkennis, klantwaarde en klantrendement.
- Focus op product/markt combinaties die een duidelijke bijdrage aan rendabele groei zullen leveren.
- Versneld doorontwikkelen van internet als kanaal voor totale klantbediening (afsluiten van een verzekering, muteren, inzien, claimen, vragen beantwoorden). Ook hierdoor elimineren van handmatige processen.
- NSF richt alle aandacht op verdere uitbouw van het commercieel succes op internet.

3.5 ABN AMRO Verzekeringen

ABN AMRO Verzekeringen geeft invulling aan de door Delta Lloyd Groep gekozen strategie om klanten te bedienen via het bankdistributiekanaal. ABN AMRO Verzekeringen combineert het beste van twee werelden: de kanalen en klanten van ABN AMRO Bank Nederland en de deskundigheid op verzekeringsgebied van Delta Lloyd Groep. ABN AMRO Verzekeringen is een ambitieuze verzekeraar die topproducten levert aan klanten van ABN AMRO Bank. De dienstverlening is snel en betrouwbaar met simpele producten waar mogelijk en maatwerk waar nodig.

Na de change of control gaf ABN AMRO Bank Nederland aanvankelijk aan dat zij gebruik wilde maken van haar recht om Delta Lloyd Groep uit te kopen en de bestaande joint venture te beëindigen. De in 2003 gestarte samenwerking heeft de afgelopen jaren zowel in premie-inkomen als winstgevendheid goede resultaten geboekt.

In het licht van de veranderde omstandigheden in het afgelopen half jaar hebben beide partijen op 31 december 2008 geconcludeerd dat voortzetting van de succesvolle samenwerking de meest duurzame optie is. De joint venture blijft daarmee de exclusieve verzekeringspartner voor de huidige en toekomstige Nederlandse bankactiviteiten van ABN AMRO. Deze beslissing draagt ook de steun van de Nederlandse Staat als aandeelhouder van ABN AMRO. De voortzetting van de joint venture past uitstekend in de strategie van Delta Lloyd Groep als toonaangevende verzekeraar om haar klanten via alle distributiekanaalen te kunnen bedienen.

3.5.1 Resultaat

In miljoenen euro	2008	2007
ABN AMRO Verzekeringen		
Bruto premie-inkomen Leven	574,9	613,1
Bruto premie-inkomen Schade	264,3	267,3
Bruto premie-inkomen	839,2	880,4
Opbrengst uit beleggingen	-504,2	49,2
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	50,0	34,0
Overige operationele baten	2,7	4,5
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	387,7	968,1
Resultaat voor belastingen	25,9	116,5
Belastingen	6,5	31,0
Nettoresultaat	19,4	85,5
Totaal aandelenkapitaal en reserves	478,0	482,5
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	508	553

Het resultaat van ABN AMRO Verzekeringen daalde met 78% tot € 26 miljoen (2007: € 117 miljoen). Het premie-inkomen bij schade bleef stabiel, maar leven daalde met 6% door moeilijke marktomstandigheden voor particuliere levenproducten.

3.5.2 Markontwikkelingen

Mede door de ontwikkelingen binnen ABN AMRO Bank was 2008 voor ABN AMRO Verzekeringen commercieel gezien een vrij passief jaar.

Ondanks de problemen in de financiële sector in het algemeen en bij ABN AMRO Bank in het bijzonder, is er in 2008 een (verdere) stijging van de klanttevredenheid gerealiseerd. Klanten gaven een 7,2 (was 7,0) voor de zakelijke schadeafhandeling en een 7,9 (was 7,7) voor de particuliere schadeafhandeling.

3.5.2.1 Leven

ABN AMRO Verzekeringen is in 2008 de sterkste groeier in de markt voor overlijdensrisico. De productie is bijna verviervoudigd, met name doordat Florius begin 2008 heeft besloten zijn overlijdensrisicoverzekeringen voortaan bij ABN AMRO Verzekeringen onder te brengen.

3.5.2.2 Schade

Naast diverse campagnes en kortingacties, zijn er diverse initiatieven geweest om klanten te binden en te behouden. Bij zakelijke klanten werd succes behaald bij het vergroten van het aantal diensten per klanten. Ook is voor zakelijke klanten de mogelijkheid ontwikkeld om schade via internet te melden. Om haar marktpositie te behouden en verstevigen heeft ABN AMRO Verzekeringen voor haar personenautoverzekeringen (zowel particulier als zakelijk) en zakelijke brandverzekeringen premieverlaging doorgevoerd. Naar aanleiding van een marktanalyse is de ABN AMRO Arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV) geactualiseerd en meer concurrerend gemaakt. Door een verkoopactie worden sinds juni meer Instap AOV's verkocht.

3.5.3 Speerpunten 2009

Met het besluit de succesvolle joint venture voort te zetten zal Delta Lloyd Groep investeren in een nog effectievere bedrijfsvoering. ABN AMRO Bank zal hernieuwd investeren in de marketing van verzekeringsproducten. Concreet betekent dit dat maximaal zal worden gestuurd om de verkoop te stimuleren en dat een goede aansluiting wordt gezocht op de verkoop- en internetstrategie van de bank.

3.6 Delta Lloyd België

Delta Lloyd Life, de belangrijkste activiteit van Delta Lloyd België, is gevestigd in Brussel en is actief via banken, makelaars en het directe kanaal. De divisie richt zich in de eerste plaats op groei in de markt van de collectieve pensioenverzekeringen (tweede pijler) en daarnaast in groei van de vermogensopbouw en het verzekeren van klassieke levensrisico's.

3.6.1 Resultaat

In miljoenen euro	2008	2007
Delta Lloyd België		
Bruto premie-inkomen Leven	462,8	364,2
Opbrengst uit beleggingen	41,2	65,3
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	59,1	12,9
Overige operationele baten	33,4	0,4
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	625,2	442,8
Resultaat voor belastingen	-83,1	18,8
Belastingen	2,6	-2,3
Nettoresultaat	-85,7	21,1
Totaal aandelenkapitaal en reserves	639,5	313,1
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	589	308

Het bruto premie-inkomen steeg met 27% tot € 463 miljoen, vanwege de overname van Swiss Life Belgium. Door de crisis op de financiële markten stagneerde de koopsomproductie substantieel. Daar staat tegenover dat bij de collectieve verzekeringen het groeitempo van de voorbije jaren doorzette, met een groeipercentage van 20%.

Resultaat voor belastingen daalde tot € -83 miljoen, vanwege de waarderingseffecten van beleggingen.

Verdubbeling van marktaandeel

De integratie van Swiss Life Belgium zorgt voor een belangrijke meerwaarde. Het gecombineerde productengamma is gerationaliseerd en geoptimaliseerd met het oog op de toekomstige commerciële positionering van het vernieuwde Delta Lloyd Life op de Belgische markt.

Met de overname van Swiss Life is bovendien de basis gelegd van een vernieuwde groei in schadeactiviteiten in België via de merknaam Zelia. In 2008 is, via een upgrade van de bestaande schadeproducten, de basis gelegd voor een succesvolle synergie tussen de leven- en schadeactiviteiten om de groei binnen het segment van kleine en middelgrote intermediairs te stimuleren.

Delta Lloyd Life onderscheidde zich al eerder met een innovatief cafetariamodel voor bedrijfspensioenen. Dat geeft verzekerden gedurende de looptijd de mogelijkheid flexibel te zijn in het verdelen van de premie voor onder meer pensioen, overlijden of arbeidsongeschiktheid.

3.6.2 Markontwikkelingen

Financiële crisis

De financiële crisis sloeg ook toe in België, dat één van de eerste Europese slachtoffers werd. Nationale trots Fortis en Dexia werden zwaar geraakt door de kredietcrisis en zijn in een verkoopprocedure verwikkeld of verregaand genationaliseerd. De verzekeraar Ethias werd gered door steun van de overheid. Delta Lloyd Life heeft een solide financiële positie en geen steun gevraagd van een speciaal opgericht garantiefonds voor verzekeraars.

De verkoop van Fortis en vooral de hiermee gepaard gaande gerechtelijke procedures lagen midden december 2008 aan de basis van de val van de federale regering. Er zullen diverse onderzoeken plaatsvinden naar de gang van zaken bij Fortis en naar de rol van banken in de financiële crisis. Een commissie zal trachten de financiële spelregels voor de komende jaren vast te leggen. Delta Lloyd Life mengt zich als maatschappelijk betrokken verzekeraar in dat debat.

Pensioenstelsel

Politieke verwikkelingen en de kredietcrisis zorgden dat de vernieuwing van het pensioenstelsel in België verminderde aandacht kreeg.

Toch werden er in 2008 initiatieven genomen die in de loop van 2009 hun beslag moeten krijgen en die verregaande gevolgen kunnen hebben op de sociale zekerheid. Eén van die initiatieven is de Nationale Pensioenconferentie. Deze conferentie heeft tot doel om het Belgische pensioenstelsel toekomstvast te maken. De vier grote thema's zijn:

- de modernisering en de vereenvoudiging van de pensioensystemen;
- de wettelijke pensioenen;
- de aanvullende pensioenen;
- de plaats van ouderen in de samenleving.

België kent op het gebied van de oudedagsvoorziening een omslagstelsel, waarbij de beroepsbevolking betaalt voor de oudedagsvoorziening van gepensioneerden. De afgelopen jaren is het aandeel werkende 55-plussers echter gezakt naar 34%. Ter vergelijking: in Nederland ligt dit percentage op 67%. Er is dus feitelijk sprake van een 'dubbele' vergrijzing die het pensioenstelsel in België onbetaalbaar maakt. België zette in 2005 een laatste grote stap in de richting van een nieuw pensioenstelsel. De regering voerde een zogeheten generatiepact in waarbij onder andere de leeftijd van het brugpensioen van 58 naar 60 jaar gaat. De Nationale Pensioenconferentie wil nu verdergaan en kijken hoe de sociale zekerheid een antwoord kan bieden op het veranderende landschap in België. Twee voorbeelden van deze veranderingen, waarmee het pensioenstelsel tot nu toe geen rekening houdt:

- eenderde van de Belgen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, is zowel werknemer als zelfstandige geweest en krijgt te maken met de niet op elkaar afgestemde pensioensystemen;
- vrouwen krijgen door het verloop van hun carrière minder pensioen.

Voor verzekeraars kan de Pensioenconferentie kansen en bedreigingen met zich meebrengen. Delta Lloyd Life wil in deze belangrijke discussie niet aan de kant blijven staan en een actieve rol spelen in het maatschappelijke en politieke debat. Die actieve rol heeft ook een belangrijke wetenschappelijke component. Hierbij speelt de van Swiss Life overgenomen Leerstoel Pensioenbeleid aan de Katholieke Universiteit van Leuven een belangrijke rol. Delta Lloyd Life zal blijven investeren in pensioenonderzoek door het team van prof. Jos Berghman.

3.6.3 Organisatie

In 2008 werd geïnvesteerd in de verbetering van de operationele efficiëntie bij de collectieve verzekeringen, parallel met de groei van 20% in het productgamma.

Dit uitte zich in een vernieuwde operationele organisatie met verbeterde processen en controle op de diverse stappen in de dienstverlening.

Daarnaast werd de organisatie klaargemaakt voor de lancering in september van het concept DL Strategy, een verzekeringsplan voor particulieren voor elke levensfase. De klant kan daarmee in één contract binnen een fiscaal en niet-fiscaal kader sparen, beleggen en arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico's verzekeren. Om de overgang van een productstrategie naar een conceptstrategie maximaal te ondersteunen werd aanzienlijk geïnvesteerd in opleidingen voor medewerkers.

Distributie

De verkooporganisatie bouwde verder aan groei. Ten eerste lag de focus op synergie tussen enerzijds collectieve- en bedrijfspensioenen en anderzijds individueel leven en vermogensopbouw. Ten tweede ging Delta Lloyd Life gericht op zoek naar geschikte nieuwe verkooppunten, in combinatie met een verscherpte segmentatie van het distributienetwerk. De samenwerking met Delta Lloyd Bank wordt, dankzij de vernieuwde aanpak rond businessbanking, komend jaar verder geoptimaliseerd, met als doel maximale synergie bij de actieve bankagenten en -kantoren.

3.6.4 Doelstellingen

Het nieuwe Delta Lloyd Life streeft naar omzetgroei, met als doel een premie-omzet van € 1 miljard in 2010. Dat doel onder meer moet worden behaald door de samenwerking met Delta Lloyd Bank te intensiveren, door een verdere uitbreiding van het intermediaire kanaal, door de ontwikkeling van partnerships met andere financiële dienstverleners en eventueel door overnames. De levenactiviteiten in België behoren tot de kernactiviteiten van de Groep, omdat België met name voor pensioenen een groeimarkt is die nog volop kansen biedt. Bij deze groeiambitie hoort excellente dienstverlening aan de klanten van Delta Lloyd in België.

De vernieuwde focus op schadeverzekeringen mikt op meer cross selling via de bestaande intermediairs van Delta Lloyd Bank en zal bijdragen aan het realiseren van de rentabiliteitsdoelstellingen.

3.6.5 Speerpunten 2009

Vergroten marktaandeel

- Voortzetting/versnelling van de groei boven marktgroei, door bijvoorbeeld acquisities of samenwerkingsverbanden.
- Realiseren kritische schaalgrootte.
- Verdere positionering van Delta Lloyd Life als collectief pensioenverzekeraar.

Vergroten winstgevendheid

- Verbetering New Business Contribution.
- Verbetering omzetmix; snellere groei in jaarpremie dan in koopsommen, bijvoorbeeld door introductie nieuwe producten voor de particuliere markt.
- Voortzetten kostenverlaging door optimaliseren van kostenbeheersing en actieve sturing op FTE ontwikkeling (in- en externen).

3.7 Delta Lloyd Deutschland

Delta Lloyd Deutschland, met het hoofdkantoor in Wiesbaden, richt zich op verzekeren, vermogensgroei en -beheer, en financieringen, voor zowel particuliere als zakelijke klanten. Delta Lloyd Deutschland bestaat uit de verzekeringsmaatschappijen Delta Lloyd Lebensversicherung en Hamburger Lebensversicherung, Gries & Heissel Bankiers en Delta Lloyd Finanzpartner.

3.7.1 Resultaat

In miljoenen euro	2008	2007
Delta Lloyd Duitsland		
Bruto premie-inkomen Leven	447,3	447,0
Opbrengst uit beleggingen	30,3	226,1
Provisiebat en ontvangen vergoedingen	42,6	52,9
Overige operationele baten	1,6	1,7
Totaal baten (excl. herverzekeringspremies en mutatie in premiereserve)	534,9	727,8
Resultaat voor belastingen	-107,6	-10,9
Belastingen	4,5	0,4
Nettoresultaat	-112,0	-11,3
Totaal aandelenkapitaal en reserves	229,5	258,2
Aantal vaste medewerkers op fulltimebasis per jaareinde	738	780

Het resultaat voor belastingen van Delta Lloyd Deutschland kwam uit op € -108 miljoen (in 2007: € -11 miljoen) en dat blijft achter bij de verwachtingen. Sommige marktsegmenten lieten wel groei zien, maar in andere segmenten was sprake van stagnatie. De opbrengst uit beleggingen was 87% lager dan in 2007. De omvang van de verzekeringsactiviteiten van Delta Lloyd Duitsland in 2008 was stabiel ten opzichte van 2007. Delta Lloyd ondervond de negatieve effecten van verplichtingen ten aanzien van garantieproducten.

3.7.2 Markontwikkelingen

Sociale zekerheid

In Duitsland zijn de veranderingen van de sociale zekerheid in een volgende fase terechtgekomen. Een nieuwe pensioenwet zet de toon voor de toekomst: de overheidsuitgaven voor pensioenen gaan aanzienlijk omlaag en burgers moeten dat verlies compenseren met aanvullende verzekeringen die door de private markt worden aangeboden. De Duitse overheid wil de bijdragen aan de kosten van overheidspensioenen stabiliseren, en tegelijk de inkomens van de huidige generatie gepensioneerden waar mogelijk op peil houden. Vanwege deze doelstelling zullen toekomstige pensioenen veel minder of helemaal niet stijgen. Vanaf 2012 gaat de wettelijke pensioenleeftijd stapsgewijs omhoog naar 67 jaar.

Ter compensatie van lagere overheidspensioenen in de afgelopen jaren heeft de Duitse overheid verschillende alternatieve producten geïntroduceerd, met steun van diezelfde overheid: de zogeheten Riester pensioenen in 2001, het zogenoemde Basispensioen in 2005 en tot slot het bedrijfspensioenen, eveneens met fiscaal voordeel.

Recent onderzoek door Delta Lloyd Deutschland toont aan dat de vraag naar dergelijke bedrijfspensioenen voor al in het midden- en kleinbedrijf nog steeds vrij laag is. Oorzaak is vooral een gebrek aan informatie onder werknemers, in combinatie met een geringe bereidheid van werkgevers om er werk van te maken. Dit betekent dat dit marktsegment nog steeds een sterke groeipotentie heeft.

Productontwikkeling

De ontwikkelingen op het gebied van pensioenen zijn voor Delta Lloyd Deutschland reden geweest om haar producten in dit segment verder te verbeteren, en te komen met zeer aantrekkelijke pensioenproducten. De introductie van de verbeterde producten ging gepaard met een voortzetting van de marketingcampagne, aangevuld met een PR-campagne. Deze campagne richt zich op werkgevers en focust op de voordelen van een goed bedrijfspensioen, in het bijzonder in een zeer concurrerende markt. Het aantal Riester- en basispensioenen is de afgelopen jaren gestaag gegroeid en deze groei heeft zich in 2008 voortgezet.

Ook beleggingsverzekeringen deden het goed in 2008, met een groei van 6,5%. Het betreft hier zowel private als door de overheid gesubsidieerde producten. Delta Lloyd is goed gepositioneerd in deze groeisegmenten. In het kader van het NEW-project is de productenportfolio uitgebreid en verbeterd. Dankzij deze inspanningen stonden bijvoorbeeld de beleggingsverzekeringen van Delta Lloyd Deutschland in 2008 herhaaldelijk in de top-vijf van hun segment.

De verkoop werd ondersteund door een breed pakket van PR-activiteiten en een specifiek op assurantieadviseurs gerichte reclamecampagne. De vernieuwde website werd geïntroduceerd en biedt nu specifieke, doelgroepgerichte content. Deze inspanningen komen terug in de verkoopcijfers.

De verkoop van beleggingspensioenen steeg bijvoorbeeld met 47 procent, terwijl dit segment als geheel slechts groeide met 6,5%; het marktaandeel van Delta Lloyd Duitsland nam dus toe.

Groei was ook zichtbaar in de sector kredietverzekeringen. Delta Lloyd Lebensversicherung is hier een van de belangrijke marktpartijen.

In de zomer van 2008 lanceerde Delta Lloyd Deutschland het zogenoemde MultiBankenPlattform om de verkoop van Delta Lloyd beleggingsfondsen door banken te stimuleren en de positie van Delta Lloyd in de investeringsmarkt te versterken. Dit biedt assurantieadviseurs een overzicht van alle aandelen en fondsen die klanten in verschillende accounts bezitten. Bovendien voorziet het platform in een zeer gedetailleerde rapportage en een tool om de prestaties te optimaliseren. Financieel adviseurs weten het platform te waarderen, 450 van hen registreerden zich inmiddels.

Wet- en regelgeving

In januari trad de nieuwe Versicherungsvertragsgesetz (VVG) in werking. De wet moet verzekeringen transparanter maken voor de consument en schrijft onder meer voor dat alle kosten van een polis uitgesplitst weergegeven moeten worden. Delta Lloyd Deutschland implementeerde de nieuwe regels als een van de eersten, en bovendien op innovatieve wijze.

Op 1 januari 2009 zal de zogeheten Abgeltungssteuer worden geïntroduceerd. Dit is een nieuwe belasting van 25% op alle beleggingswinst.

Gries & Heissel Bankiers AG introduceerde al in 2007 het Superfund, een product dat niet direct wordt geraakt door de nieuwe wet- en regelgeving. In 2008 werd dit product op de markt gebracht.

3.7.3 Organisatie

Gries & Heissel Bankiers AG kreeg een nieuwe structuur; het aantal vestigingen ging terug van vier naar twee en het aantal medewerkers werd eveneens teruggebracht.

In juni 2008 werd de fondsadministratie van Delta Lloyd Investment Managers GmbH verkocht aan KAS Bank. Het bedrijfsonderdeel dat zich bezighoudt met asset management werd samengevoegd met het hypotheekbedrijf en met vastgoedbeheer in een nieuw gevormde unit, Delta Lloyd Anlagenmanagement GmbH. Het voormalige front office van Delta Lloyd Investment Managers GmbH is geïntegreerd in Gries & Heissel.

De nieuwe verkooporganisatie, uitvloeisel van het NEW-project, kreeg vorm in 2008. Het aantal regionale kantoren ging omlaag en veel activiteiten werden gecentraliseerd om de efficiency te vergroten en de kosten te reduceren. Tegelijkertijd werd een nieuwe strategie geïmplementeerd voor de verkooporganisatie. Nieuwe loopbaankansen en de mogelijkheid om vestigingen onder de merknaam van Delta Lloyd te laten opereren, trokken nieuwe medewerkers aan.

3.7.4 Strategie

Als grootste markt in Europa, met 83 miljoen consumenten, biedt Duitsland onbetwistbaar een groot groeipotentieel. Deze groei zal daarbij vooral gericht zijn op leven- en pensioenproducten, die een kernactiviteit vormen voor de Groep.

Vastgesteld kan worden dat Duitse markt zeer lastig is; het kost grote inspanningen om marktaandeel te veroveren. Belangrijk in Duitsland blijven schaalgrootte en het versterken van de distributiekraft. Groei zal worden gerealiseerd door strategische samenwerkingsverbanden met verkooporganisaties.

3.7.5 Speerpunten 2009

- De efficiency moet verder omhoog en kosten moeten omlaag. Daarvoor wordt in 2009 een kostenbesparingsprogramma doorgevoerd.
- Tegelijkertijd streeft Delta Lloyd Deutschland naar groei van het marktaandeel in kernmarkten zoals pensioenen (vooral beleggingspensioenen en bedrijfspensioenen) en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.
- De vraag naar standaard levensverzekeringen zal in 2009 waarschijnlijk toenemen als gevolg van de financiële crisis en de daaruit voortvloeiende belangstelling voor veilige producten.

4 Corporate Governance

Integriteit, transparantie en controleerbaarheid vormen de uitgangspunten voor goed bestuur. Delta Lloyd Groep geeft hieraan op consciëntieuze wijze vorm.

Delta Lloyd Groep streeft naar een duurzame relatie met een ieder die bij de Groep betrokken is. Corporate governance krijgt daarom nadrukkelijk aandacht van commissarissen, bestuur en directies. Onder corporate governance verstaat Delta Lloyd Groep het verantwoord en controleerbaar besturen van de onderneming. Delta Lloyd Groep is van mening dat de belangen van al haar stakeholders het beste zijn gediend bij de juridische vorm van een structuurvennootschap. Als structuurvennootschap volgt de Groep alle ontwikkelingen op de voet die invloed kunnen hebben op haar bestaande corporate governance-structuur.

4.1 Structuur Delta Lloyd Groep

Kapitaal en zeggenschap

Delta Lloyd NV is een Nederlandse structuurvennootschap met twee aandeelhouders: Aviva plc te Londen en Fonds NutsOhra te Amsterdam. Aviva plc bezit alle gewone aandelen en alle preferente aandelen B. Het Fonds NutsOhra bezit alle preferente aandelen A. Hiermee komt het belang in het totale aandelenbelang van Delta Lloyd NV uit op 92 procent voor Aviva plc en 8 procent voor het Fonds NutsOhra.

Juridische structuur

Delta Lloyd Groep is een bankverzekeraar, die onder verschillende namen actief is in de Nederlandse, Belgische en Duitse markt.

Volgens de Nederlandse wetgeving dienen de diverse bank- en verzekeringsactiviteiten in aparte vennootschappen te worden ondergebracht. De diverse dochtervennootschappen van Delta Lloyd NV, de moedermaatschappij, zijn in meerdere divisies geclusterd waarbij de vennootschapstructuur aansluit bij de labelstructuur.

Delta Lloyd NV en haar in Nederland gevestigde dochtermaatschappijen staan onder toezicht van onder meer De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM), de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa), het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) en de Nederlandse Zorgautoriteit (Nza). Delta Lloyd België staat onder toezicht van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA), en voor Delta Lloyd Deutschland is de Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin) de belangrijkste toezichthouder.

In de jaarrekening van Delta Lloyd NV vindt consolidatie plaats van de dochtermaatschappijen waar Delta Lloyd NV control over heeft.

Organisatiestructuur

Delta Lloyd Groep heeft als structuurvennootschap een corporate governance-structuur waarin de belangrijkste bevoegdheden zijn neergelegd bij de Raad van Bestuur en een onafhankelijke Raad van Commissarissen.

Als structuurvennootschap volgt de Groep alle ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op haar bestaande corporate governance-structuur op de voet. Enige jaren geleden hebben wijzigingen in de wet op het structuurregime plaatsgevonden, waarbij de wettelijke bepalingen over de benoeming van leden van de Raad van Commissarissen werden aangepast. De wet laat hierbij ruimte voor afwijkende afspraken tussen aandeelhouders en bestuur.

Dit punt vormt de kern van een verschil van inzicht tussen Delta Lloyd Groep en haar grootaandeelhouder Aviva. Delta Lloyd Groep staat op het standpunt dat Aviva contractueel gebonden is aan een benoemingsstructuur voor Commissarissen via coöptatie waarbij de belangen van alle stakeholders geborgd zijn. Aviva meent dat deze contractuele verplichting niet langer bestaat. Om uit dit verschil van inzicht te komen is besloten de zaak voor te leggen aan de Amsterdamse Rechtbank. Deze heeft Delta Lloyd Groep in 2008 in het gelijk gesteld. Inmiddels is Aviva formeel in beroep gegaan tegen de uitspraak.

Besturingsmodel en beleidskader

Een belangrijke bouwsteen voor de corporate governance vormt het besturingsmodel van Delta Lloyd Groep en het daartoe door de Raad van Bestuur vastgestelde beleidskader. Voor een groot aantal beleidsterreinen is beschreven en vastgesteld met welke doelen en binnen welke kaders van bevoegdheden en verantwoordelijkheden bedrijfsonderdelen mogen opereren. Alle beleids-documenten zijn elektronisch toegankelijk en worden periodiek geactualiseerd.

4.2 Commissarissen en bestuur

Delta Lloyd Groep heeft als structuurvennootschap een corporate governance-structuur waarin de belangrijkste bevoegdheden zijn neergelegd bij de Raad van Bestuur en een onafhankelijke Raad van Commissarissen. De leden van de Raad van Commissarissen worden benoemd door gecontroleerde coöptatie. De leden van de Raad van Bestuur worden benoemd door de Raad van Commissarissen.

4.2.1 Raad van Commissarissen

Drs. R.H.P.W. (René) Kottman, voorzitter

Drs. P.G. (Pamela) Boumeester

Mr. V.A.M. (Vincent) van der Burg, tot 14 mei 2008

Prof. dr. E.J. (Eric) Fischer

Ir. J.G. (Jan) Haars

Drs. J.H. (Jan) Holsboer, per 14 mei 2008

A.J. (Andrew) Moss

Ph.G. (Philip) Scott FIA

Mr. drs. M.H.M. (Marcel) Smits RA

4.2.2 Raad van Bestuur

Drs. N.W. (Niek) Hoek, voorzitter
Mr. P.J.W.G. (Peter) Kok
P.K. (Paul) Medendorp
Ir. H.H. (Henk) Raué

4.2.3 Curricula vitae Raad van Commissarissen

Drs. R.H.P.W. (René) Kottman, voorzitter

BEROEP/HOOFDFUNCTIE

Bestuursadviseur

COMMISSARIATEN

Delta Lloyd Bank NV

Keyrail Exploitiemaatschappij Betuweroute BV (voorzitter)

NMC-Nijssse International BV

Warmtebedrijf Rotterdam (voorzitter)

Wavin NV

NEVENFUNCTIES

Voorzitter raad van toezicht Medisch Centrum Alkmaar-Gemini Ziekenhuizengroep

Lid commissie van toezicht Raad van Organisatie-adviesbureaus

Lid algemeen bestuur De Baak managementopleidingen

BENOEMD

1999

GEBOORTEJAAR

1945

NATIONALITEIT

Nederlandse

Drs. P.G. (Pamela) Boumeester

BEROEP/HOOFDFUNCTIE

Directievoorzitter NS Poort

COMMISSARIAAT

PCM

NEVENFUNCTIES

Voorzitter raad van toezicht Informatie Beheer Groep

Voorzitter raad van toezicht TSM (Twente School of Management)

Lid raad van advies Veerstichting

Lid raad van toezicht Utrechts Landschap

Bestuurslid Stichting K.F. Hein Fonds

Bestuurslid Ubbo Emmius Stichting

Bestuurslid Frans Liszt Concours

BENOEMD

2003

GEBOORTEJAAR

1958

NATIONALITEIT

Nederlandse

Prof. dr. E.J. (Eric) Fischer

BEROEP/HOOFDFUNCTIE

Bijzonder hoogleraar Universiteit van Amsterdam

NEVENFUNCTIES

Lid raad van advies College Bescherming Persoonsgegevens

Lid raad van advies IG&H management consultants

Bestuurslid Stichting Verzekeringswetenschap

Bestuurslid SEO Economisch Onderzoek

Bestuurslid Academie voor Verenigings-Management (AVVM)

Bestuurslid International Commission on Holocaust Era Insurance Claims

Voorzitter raad van advies Chainworks

Voorzitter bestuur SNS-Reaal Fonds

Voorzitter bestuur Paepon

Voorzitter bestuur Nederlandse Museum Vereniging en Stichting Museum Jaarkaart

BENOEMD

2006

GEBOORTEJAAR

1946

NATIONALITEIT

Nederlandse

Ir. J.G. (Jan) Haars

BEROEP/HOOFDFUNCTIE

Lid Raad van Bestuur en CFO Corio NV

COMMISSARIAAT

Ajax NV

BENOEMD

2006

GEBOORTEJAAR

1951

NATIONALITEIT

Nederlandse

Drs. J.H. (Jan) Holsboer

BEROEP/HOOFDFUNCTIE

Gepensioneerd

COMMISSARIATEN

Atradius NV

Atradius Credit Insurance NV

PartnerRe Ltd

TD Waterhouse Bank NV

NEVENFUNCTIES

Erevoorzitter/lid Geneva Association

Voorzitter Stichting Vie d'Or

Voorzitter Vereniging Pro Senectute

Voorzitter Fonds van Hove van Zijl anno 1647

Bestuurslid Stichting Imtech NV

Bestuurslid Stichting Corporate Express NV

Bestuurslid Nationaal Fonds Bijzondere Noden

Lid Beleggingscommissie KWF Kankerfonds
Lid Curatorium Masteropleiding Financial Planning Universiteit van Amsterdam
Lid Program Board Executive Master Internal Audit Universiteit van Amsterdam
BENOEMD
2008
GEBORTEJAAR
1946
NATIONALITEIT
Nederlandse

A.J. (Andrew) Moss

BEROEP / HOOFDFUNCTIE
Chief Executive Aviva plc
NEVENFUNCTIE
Vice-voorzitter Chancellor's Insurance Industry Working Group
Bestuurslid Association of British Insurers
Lid Chancellor's High Level Stakeholder Group
Lid Retail Financial Services Group
Lid European Financial Services Roundtable
Lid Pan-European Insurance Forum
Bestuurslid Geneva Association
BENOEMD
2007
GEBORTEJAAR
1958
NATIONALITEIT
Britse

Ph.G. (Philip) Scott FIA

BEROEP/HOOFDFUNCTIE
Chief Financial Officer, Aviva plc
NEVENFUNCTIE
Fellow van het Institute of Actuaries (FIA)
BENOEMD
2007
GEBORTEJAAR
1954
NATIONALITEIT
Britse

Mr. drs. M.H.M. (Marcel) Smits RA

BEROEP/HOOFDFUNCTIE
Lid Raad van Bestuur en CFO Koninklijke KPN NV
COMMISSARIATEN
E-Plus Geschäftsführung GmbH
Euronext
NEVENFUNCTIES
Lid audit committee FNV Bondgenoten
Bestuurslid Prins Claus Fonds
BENOEMD
2003

GEBOORTEJAAR
1961
NATIONALITEIT
Nederlandse

4.2.4 Curricula vitae Raad van Bestuur

Drs. N.W. (Niek) Hoek

FUNCTIE

Voorzitter Raad van Bestuur Delta Lloyd NV

COMMISSARIATEN

NIBC NV

Stadsherstel Amsterdam NV

NEVENFUNCTIES

Bestuurslid Verbond van Verzekeraars

Lid raad van advies RSM Erasmus Universiteit Rotterdam

Vice-voorzitter bestuur Stichting Klachteninstituut Financiële Dienstverlening

Vice-voorzitter raad van toezicht Stichting Nederlands Philharmonisch Orkest

Lid raad van toezicht Zuiderzeemuseum

BENOEMD

1997 lid Raad van Bestuur, 2001 voorzitter

GEBOORTEJAAR

1956

NATIONALITEIT

Nederlandse

Mr. P.J.W.G. (Peter) Kok

FUNCTIE

Lid Raad van Bestuur en CFO Delta Lloyd NV

COMMISSARIATEN

Delta Lloyd Beleggingsfondsen (voorzitter)

OHRA Beleggingsfondsen (voorzitter)

Triodos Beleggingsfondsen

NEVENFUNCTIES

Bestuurslid Dutch Fund Association

Bestuurslid Dutch Securities Institute

Voorzitter commissie Beleggingsbeleid Verbond van Verzekeraars

Lid commissie Financieel Economische Zaken Verbond van Verzekeraars

Lid commissie Verzekeringsstatistiek Verbond van Verzekeraars

BENOEMD

2001

GEBOORTEJAAR

1954

NATIONALITEIT

Nederlandse

P.K. (Paul) Medendorp

FUNCTIE

Lid Raad van Bestuur Delta Lloyd NV

NEVENFUNCTIES

Lid raad van advies Business School Nederland

Lid raad van advies SEO Economisch Onderzoek

Lid algemeen bestuur Amsterdam Partners

Lid stuurgroep consumentenfocus Verbond van Verzekeraars

BENOEMD

2003

GEBOORTEJAAR

1954

NATIONALITEIT

Nederlandse

Ir. H.H. (Henk) Raué

FUNCTIE

Lid Raad van Bestuur Delta Lloyd NV

COMMISSARIAAT

NEWPEL GROUP

BENOEMD

2007

GEBOORTEJAAR

1951

NATIONALITEIT

Nederlandse

4.3 Nederlandse corporate governance code

Hoewel niet-beursgenoteerd heeft Delta Lloyd Groep zich vrijwillig geconformeerd aan de Nederlandse corporate governance code (code Tabaksblat) als leidraad bij het bestuur. Daarbij heeft zij uitsluitend die bepalingen buiten toepassing gelaten die gelet op de samenstelling van haar organen en de structuur van de organisatie als niet-beursgenoteerde vennootschap niet relevant zijn. De Groep volgt de code vanuit de gedachte dat zij als transparante onderneming de toets van buitenaf moet kunnen doorstaan. De Monitoring Commissie Corporate Governance Code (genoemd naar haar voorzitter, prof. dr. J.M.G. Frijns) heeft in 2008 een nieuwe code opgesteld (code Frijns) die in 2009 de huidige code Tabaksblat vervangt.

De meeste wijzigingen, zoals uitdrukkelijke aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, zijn voor Delta Lloyd Groep al bestaande praktijk.

Uitoefening stemrecht

In het kader van de naleving van de Nederlandse corporate governance code stemt Delta Lloyd Groep in zoveel mogelijk algemene aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin zij een vijf-procentbelang heeft. De Groep gebruikt haar stemrecht om invloed uit te oefenen op het beleid van de onderneming. In 2008 is een systeem ingevoerd voor elektronisch stemmen in aandeelhoudersvergaderingen; fysieke aanwezigheid is dan niet nodig. In totaal stemde Delta Lloyd Groep in 52 algemene en 4 buitengewone aandeelhoudersvergaderingen. Rapportages over het stemgedrag tijdens deze vergaderingen zijn terug te vinden www.deltalloydgroep.com/governance.htm.

4.3.1 Verschillen Nederlandse governance code en corporate governance bij Delta Lloyd Groep

De volgende best practice (verder BP) bepalingen van de code die gaan over de relatie met de aandeelhouder worden door Delta Lloyd Groep niet gevolgd: BP IV.1.3 (openbaarmaking onderhands bod), BP IV.3.1 tot en met IV.3.4 (omgang met analisten en openbaarmaking van informatie aan analisten). Daarnaast zijn alleen die best practice bepalingen overgenomen die niet haaks staan op de bestaande relatie met haar stakeholders. Zo zijn BP IV.1.4, BP IV.1.5 (reservering- en dividendbeleid op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders) niet van toepassing. Bij de toepassing van de Nederlandse corporate governance code zijn er afwijkingen op de best practices van de code op de volgende punten:

- BP II.1.1: "Een bestuurder wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. Herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden." De bestuurders van Delta Lloyd Groep die vóór 2006 zijn aangetreden, zijn voor onbepaalde tijd benoemd. Alle nieuwe benoemingen worden gedaan conform de richtlijnen van de Nederlandse corporate governance code.
- BP II.2.1-2.5: "Opties ter verkrijging van aandelen zijn een voorwaardelijke bezoldigingscomponent, waarbij de opschortende voorwaarde bij de toekenning is dat de bestuurders na een periode van ten minste drie jaar na de toekenning vooraf vastgestelde prestatiecriteria hebben gerealiseerd." Het bepaalde in best practice bepaling II.2.1. is voor Delta Lloyd Groep niet van toepassing omdat zij geen opties ter verkrijging van aandelen in de vennootschap aan haar bestuurders verstrekt. Dit laat onverlet dat de toekenning van andere variabele bezoldigingscomponenten afhankelijk is gesteld van het realiseren van vooraf gestelde (prestatie)criteria ten opzichte van een gedefinieerde 'peer group'. Delta Lloyd Groep kent een long term incentive plan, het zogenoemde Phantom Option Plan. Dit plan kent een beloningselement dat is gebaseerd op de ontwikkeling van de European Embedded Value. Drie jaar na de voorlopige toekenning van de 'phantom options' worden deze definitief, als tenminste is voldaan aan het realiseren van vooraf gestelde prestatiecriteria. De uitkering uit een jaarlaag opties is gemaximeerd op 200% van twaalf maandsalarissen voor de voorzitter van de Raad van Bestuur en op 160% voor de overige leden van de Raad van Bestuur.
- BP II.2.7: "De maximale vergoeding bij onvrijwillig ontslag bedraagt eenmaal het jaarsalaris (...) Indien het maximum van eenmaal het jaarsalaris voor een bestuurder die in zijn eerste benoemingstermijn wordt ontslagen kennelijk onredelijk is, komt deze bestuurder in dat geval in aanmerking voor een ontslagvergoeding van maximaal twee jaar het jaarsalaris." Delta Lloyd Groep onderschrijft het principe dat falend beleid niet dient te worden beloond, en is tevens van mening dat de aan een bestuurder toe te kennen ontslagvergoeding in de pas moet lopen met hetgeen (wettelijk) geaccepteerd is.
- BP III.2.1: "Alle commissarissen, met uitzondering van maximaal één persoon, zijn onafhankelijk in de zin van best practice bepaling III.2.2." Met instemming van haar aandeelhouders en in afwijking van het bepaalde in best practice bepaling III.2.1. kent de Raad van Commissarissen van Delta Lloyd Groep twee afhankelijke commissarissen. 92 procent van alle aandelen is in handen van Aviva. Daarom heeft zij recht op het voordragen van twee commissarissen. Ondanks hun afhankelijkheid zijn deze gehouden zich bij de vervulling van hun taak te richten naar het belang van de vennootschap.
- BP IV.1.2: "Het stemrecht op financieringspreferente aandelen wordt gebaseerd op de reële waarde van de kapitaalinbreng. Dit geldt in ieder geval bij de uitgifte van financieringspreferente

aandelen." Aan Aviva plc zijn alle gewone aandelen en alle preferente aandelen B verstrekt. Aan Fonds NutsOhra zijn alle preferente aandelen A verstrekt. Ieder gewoon aandeel en ieder preferent aandeel A heeft het recht één stem uit te brengen. Ieder preferent aandeel B heeft, in afwijking van IV.1.2, het recht vijftig stemmen uit te brengen. In het totale geplaatste kapitaal van Delta Lloyd bedraagt het stemrecht van Aviva plc 92 procent, dat van Fonds NutsOhra acht procent.

- BP IV.3.7: "Indien de wet of de statuten van de vennootschap een goedkeuringsrecht aan de algemene vergadering van aandeelhouders verleent of het bestuur dan wel de raad van commissarissen een delegatie van bevoegdheden vraagt, lichten het bestuur en de raad van commissarissen de algemene vergadering van aandeelhouders door middel van een 'aandeelhouderscirculaire' in over alle feiten en omstandigheden die relevant zijn voor de te verlenen goedkeuring/delegatie/machtiging. De aandeelhouderscirculaire wordt in ieder geval op de website van de vennootschap geplaatst." Voor wat betreft het gebruiken en publiceren van aandeelhouderscirculaires mist best practice bepaling IV.3.7 voor Delta Lloyd Groep relevantie. Delta Lloyd Groep kent immers twee aandeelhouders. Voor het overige wordt deze best practice bepaling gevolgd.
- BP IV.3.9: "Het bestuur geeft in het jaarverslag een overzicht van alle uitstaande of potentieel inzetbare beschermingsmaatregelen tegen een overname van zeggenschap over de vennootschap en geeft daarbij aan onder welke omstandigheden deze beschermingsmaatregelen naar verwachting kunnen worden ingezet." De twee aandeelhouders van Delta Lloyd Groep zijn bekend met de uitstaande en potentieel inzetbare beschermingsmaatregelen tegen overname van zeggenschap in de vennootschap. Publicatie van deze maatregelen in het jaarverslag heeft dan ook geen toegevoegde waarde.
- Principe V.2: "... De bezoldiging van en de opdrachtverlening tot het uitvoeren van niet-controlewerkzaamheden door de externe accountant wordt goedgekeurd door de raad van commissarissen op voorstel van de auditcommissie en na overleg met het bestuur." In afwijking van het bepaalde in principe V.2 is met goedkeuring van de Audit Committee een Audit Charter opgesteld. Daarin is bepaald in welke gevallen en onder welke voorwaarden toegestane opdrachten tot het verrichten van niet-controlewerkzaamheden aan de externe accountant mogen worden verstrekt.

4.4 Corporate governance richtlijnen

Een belangrijk element van goede corporate governance is dat het bestuur van Delta Lloyd Groep een in control statement afgeeft over de beheersing van de financiële verslaggevingrisico's. De Raad van Bestuur verlangt van alle divisiedirecties ook in control statements, die als basis dienen voor het statement van de Groep. Oorspronkelijk beoogde de code Tabaksblat zelfs een statement over alle risicogroepen, maar algemeen gangbaar is een focus op de financiële verslaggevingrisico's.

Voor werkzaamheden die door het Bestuur zijn uitbesteed aan derden is het gebruikelijk om van die dienstverleners een SAS-70 type II verklaring te vragen over de werking van de belangrijkste beheersingmaatregelen. Contractueel regelt Delta Lloyd Groep ook het recht om zelf audits te (mogen) uitvoeren bij de betrokken leverancier.

Als de toetsing van beheersingsmaatregelen bij de leverancier een ruimere werking moet hebben dan noodzakelijk voor de beheersing van de financiële verslaggevingrisico's, dan kan dat in de praktijk gestalte krijgen door uitbreiding van de SAS-70 reikwijdte of door een afzonderlijk accountantsonderzoek (third party mededeling).

In 2008 ontving Delta Lloyd Groep van alle in aanmerking komende leveranciers, zoals IBM, een SAS 70 verklaring. Op haar beurt verstrekte Delta Lloyd aan groot zakelijke pensioen- en vermogensbeheer relaties eveneens een SAS 70 type II verklaring.

SOx

In juli 2003 is in Amerika de Sarbanes-Oxley Section 404 (SOx) ingevoerd. SOx was in de VS een directe reactie op het Enron schandaal in 2002. Sindsdien moeten alle bedrijven die in de VS aan de beurs genoteerd zijn SOx-compliant zijn.

De SOx-wet houdt CEO's en CFO's van bedrijven verantwoordelijk voor betrouwbare rapportage van de jaarcijfers. Ook houdt de wet hen hoofdelijk aansprakelijk als de cijfers onbetrouwbaar blijken. De SOx-wet ziet er met regels en eisen op toe dat bedrijven meer controle hebben over hun interne financiële processen. Bedrijven moeten kunnen aantonen dat zij controle hebben over de interne processen die leiden tot hun financiële rapportage. Hierdoor kunnen investeerders de cijfers van een bedrijf vertrouwen en is er duidelijkheid over de resultaten en financiële situatie van een bedrijf.

Aviva, aandeelhouder van Delta Lloyd Groep, heeft aangegeven per eind 2010 SOx-compliant te willen zijn. Als onderdeel van Aviva heeft Delta Lloyd Groep zich gecommitteerd aan deze Aviva groepsdoelstelling. Dit streven sluit aan bij de ambitie van Delta Lloyd Groep om haar controleomgeving en de naleving van gedragsregels te verbeteren en effectiever te maken. Interne doelstelling is om de SOx cyclus per eind 2009 te hebben doorlopen.

Delta Lloyd Groep heeft in 2008 een aantal belangrijke stappen bereikt in het SOx-project. 2008 stond in het teken van een top down risk based identificatie van SOx relevante proces- en IT-controles en de documentatie. In 2009 zullen de SOx controles worden getest op operationele effectiviteit. Een zeer groot aantal medewerkers heeft inmiddels een SOx-training gevolgd. Op dit moment is Delta Lloyd Groep niet voornemens om zelfstandig SOx compliant te worden en zijn de verrichte inspanningen gericht op SOx compliancy op Aviva niveau.

4.5 Integriteitsbeleid

Delta Lloyd Groep heeft een actief beleid ter voorkoming van in- en externe fraude. De mate waarin de Groep en haar medewerkers voldoen aan wetgeving, gedragscodes en interne regels krijgt vorm in het compliancebeleid.

4.5.1 Fraude

Voor alle fraudegevallen en overige incidenten hanteert Delta Lloyd Groep een zero tolerance beleid. Maatregelen kunnen uiteenlopen van arbeidsrechtelijke maatregelen (in geval van interne fraude) en het doen van aangifte tot een melding bij het Fraudeloket van het Verbond van Verzekeraars en het opzeggen van een polis.

Deltaplan Aanpak Fraude bij Schadeverzekeraars

In het Deltaplan Aanpak Fraude bij Schadeverzekeraars van het Verbond van Verzekeraars van 2006 is vermeld dat maatschappelijk verantwoord ondernemen ook betekent dat kosten door fraude niet zonder meer worden doorberekend in de premie. Delta Lloyd Groep stelt zich ten doel financieel gerelateerde criminaliteit en de kosten daarvan te reduceren door het nemen van preventieve maatregelen en het ondernemen van repressieve acties. Vanaf begin 2008 is gestalte gegeven aan de inrichting van een afdeling Fraude & Criminaliteitsbestrijding op groepsniveau en de verdere (organisatorische) vormgeving en inbedding van de gecentraliseerde aanpak van fraude en criminaliteitsbestrijding. De werkzaamheden op het gebied van fraude- en criminaliteitsbestrijding zijn in overeenstemming met de kern van het Deltaplan 2006 van het Verbond van Verzekeraars. Ook het Meldpunt Integriteit en de meldingen van misstanden die onder de klokkenluiderregeling vallen zijn ondergebracht bij deze afdeling.

Wet anti witwas en terrorismefinanciering beleid

Witwassen en terrorismefinanciering vormen een risico voor de integriteit van het financiële stelsel en (daarmee) voor het vertrouwen van de maatschappij in het financiële stelsel. Het beleid van Delta Lloyd Groep wordt aangepast aan de (per 1 augustus 2008) ingevoerde Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Met deze wet zijn de (oude) Wet melding ongebruikelijke transacties (MOT) en Wet identificatie bij dienstverlening (WID) samengevoegd.

Resultaten en doelstellingen

- Het uitvoeren van campagnes om bewustwording van integriteit en fraude te vergroten. Het aantal meldingen en onderzochte gevallen is hierdoor toegenomen.
- Verdere (organisatorische) vormgeving en inbedding van de gecentraliseerde aanpak van fraude en criminaliteitsbestrijding.
- Uitvoeren van de 'Integriteitradar'. In het jaar 2008 is een lichte stijging te constateren van de bekendheid en toepassing van integriteitsbeleid ten opzichte van 2007.

Doelstellingen over 2009

- 2009 zal in het teken staan van verdere centralisatie van de fraudebestrijding, onder meer door centrale registratie van onderzoeksresultaten en verdere verbetering van screening en preventie.

4.5.2 Compliance

Gedragcodes

Waar de kernwaarden van Delta Lloyd Groep de morele standaard vormen voor het handelen van de medewerkers, wordt de integriteit van de financiële sector in Nederland de laatste jaren in toenemende mate geborgd met wet- en regelgeving. Het onderschrijven van en invulling geven aan door de branche opgestelde of wettelijk vastgelegde gedragcodes is voor Delta Lloyd Groep een vanzelfsprekende zaak. Deze maatregelen zorgen onder meer voor de bestrijding van fraude en normafwijkend gedrag, maar ook voor het bevorderen van soliditeit en transparantie en zuivere verhoudingen tussen de marktpartijen.

Delta Lloyd Groep besteedt regelmatig aandacht aan gedragcodes in publicaties. Op Sterknet, het Nederlandse intranet van de Groep, staan alle gedragcodes vermeld. Personeelsbladen publiceren over specifieke gedragcodes en normen voor de bedrijfsvoering in het algemeen. Daarnaast is in

het verslagjaar vier keer een krant over integriteit – Sterk & Veilig – uitgebracht en onder alle medewerkers verspreid.

Gedragsregels België

In België conformeren Delta Lloyd Life en Delta Lloyd Bank zich aan de sectorale Gedragsregels voor de Distributie van Financiële Producten. Deze regels, die betrekking hebben op individuele levensverzekeringen, scheppen duidelijkheid over de rol van de assurantieadviseurs en hun samenwerking met verzekeraars in een aantal belangrijke domeinen, zoals bestrijding van fraude, anti-witwascontrole en in acht te nemen transparantieregels voor de klanten bij de totstandkoming van contracten. Delta Lloyd Bank België en Delta Lloyd Life staan onder toezicht van de Belgische financiële toezichthouder CBFA (Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen).

Gedragsregels Duitsland

Ook Delta Lloyd Deutschland hanteert strenge normen voor de ethische principes en de bedrijfspraktijk van al haar vennootschappen. De normen zijn vastgelegd in een compliance-richtlijn waaraan alle medewerkers zijn gehouden. Daarmee voldoet Delta Lloyd Deutschland zowel aan de bepalingen van de Duitse Wet op de Aandelen als aan de eisen van de overheidsinstantie voor toezicht op de financiële dienstverlening, de Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (Bafin).

Integriteitsradar

In 2008 is opnieuw een meeting gedaan door middel van de Integriteitsradar. Het onderzoek richtte zich op drie deelgebieden: fraude- en criminaliteitsbestrijding, informatie- en fysieke beveiliging en compliance. De gestelde totaal scores voor 2008 zijn gehaald. Voor 2009 zullen deze door het stellen van hogere ambities weer worden aangescherpt.

4.6 Risicomanagement 2008

Deze paragraaf geeft een uiteenzetting van de belangrijkste risico's waarmee Delta Lloyd Groep te maken heeft en de aanpak van de Groep om deze risico's te beheersen. Waar mogelijk, is inzicht gegeven in de gevoeligheid van de resultaten van de Groep voor wijzigingen in de belangrijkste economische vooronderstellingen. Toegevoegd is een verklaring van de Raad van Bestuur over de effectiviteit van de risicomanagement- en controlesystemen ten aanzien van de financiële verslaggeving risico's.

4.6.1 Beschrijving van de interne risicomanagement- en controlesystemen

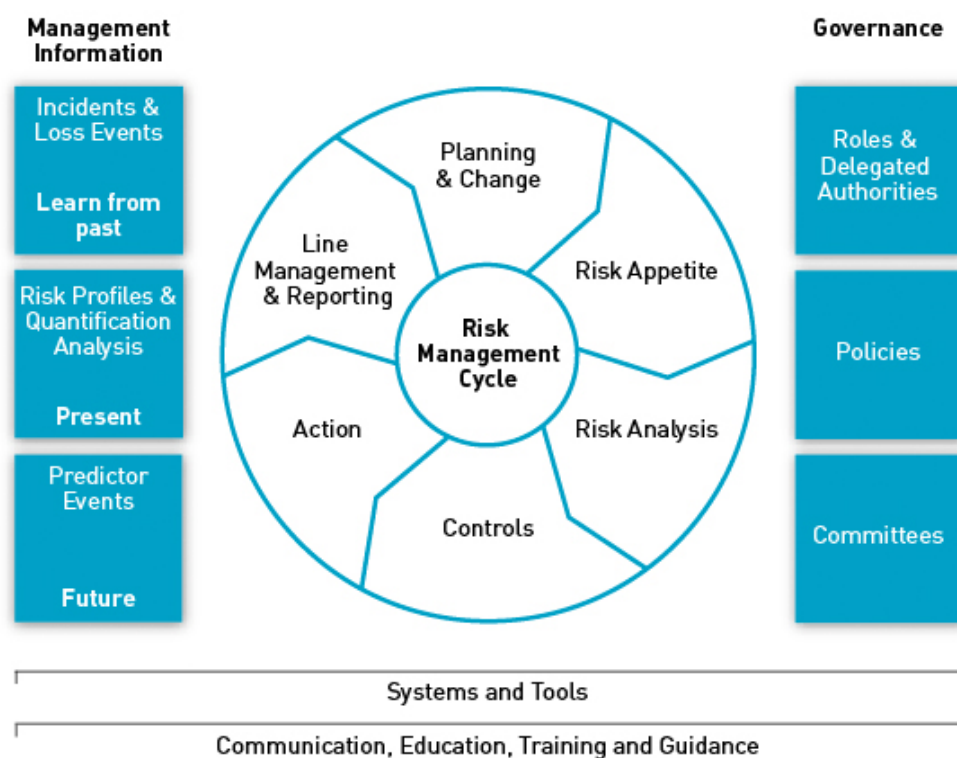
Het risicomanagement van Delta Lloyd Groep richt zich op het beschermen van de Groep tegen gebeurtenissen die het behalen van een duurzaam resultaat en minimaal vereiste solvabiliteitspositie ondermijnen of de Groep hinderen in het bereiken van haar strategische doelstellingen.

De risico-aanpak van Delta Lloyd Groep steunt op de volgende elementen.

- 1 De strategie 'Toekomst Verzekerd' en bijbehorende kernwaarden die richting gevend zijn voor de

risicobewuste organisatiecultuur van Delta Lloyd Groep.

- 2 De aansturing door de Raad van Bestuur, de Raad van Commissarissen en de verschillende Risk en Audit Committees. Het Audit Committee van de onafhankelijke Raad van Commissarissen van Delta Lloyd Groep houdt toezicht op het geheel van interne beheersing.
- 3 Een organisatiestructuur met een governance raamwerk met gedelegeerde verantwoordelijkheden en richtlijnen voor de bestuursstructuur. De directies en management zijn primair verantwoordelijk voor een effectieve identificatie, analyse, bewaking en beheersing van risico's. De Audit Committees van de bedrijfsonderdelen houden toezicht op de effectieve werking van de business control systemen binnen de bedrijfsonderdelen.
In 2008 zijn de reglementen voor de interne governance structuur van de juridische entiteiten in lijn gebracht met de overkoepelende aansturing op Delta Lloyd Groep niveau.
- 4 De beleidsuitgangspunten van Delta Lloyd Groep ten aanzien van risicotolerantie en risicobeheersing. Een aantal belangrijke beleidsdocumenten is aangescherpt op het vigerende risicomanagementbeleid. Het beleid wordt vormgegeven door de groepsafdelingen in samenspraak met het management van de bedrijfsonderdelen.
- 5 Een risicoraamwerk dat gebaseerd is op het Enterprise Risk Management model van 'the Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commision' (COSO). Het gekozen raamwerk relateert management informatie en de governance aan de risicomanagement cyclus zoals weergegeven in het hierna volgende schema.

Hoewel geen beursgenoteerde vennootschap, wil Delta Lloyd Groep zich voor zover mogelijk conformeren aan de Nederlandse corporate governance code. De Groep past de best practice bepalingen uit de code op vrijwillige basis toe. Wat betreft risicobeheersing gaat het daarbij vooral om bepaling II.1.4 van de code. Delta Lloyd Groep werkt met de vijf hoofdcategorieën risico's:

- strategisch
- financieel
- operationeel

- wet- en regelgeving
- financiële verslaggeving

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het strategische beleid en ziet direct toe op de beheersing van de strategische risico's. De afdeling Group Actuarial and Risk Management is verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van de financiële (incl. verzekeringstechnische) risico's. De afdeling Group Integrity is verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van de operationele en de wet- en regelgevingrisico's. Het financiële verslaggevingbeleid valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Group Finance & Control.

Daarnaast is er een overkoepelende risicomanagement structuur: het Financial Risk Committee (FRC), Insurance Risk Committee (IRC) en het Operational Risk Committee (ORC) waarin onder meer de risico's worden geanalyseerd, gemonitord en besluitvorming voor het Group Risk Committee (GRC) wordt voorbereid. Het GRC wordt voorgezeten door de voorzitter van de Raad van Bestuur. De groepsbrede Finance Board behandelt de financiële verslaggevingrisico's en wordt voorgezeten door de CFO van Delta Lloyd Groep.

Voor belangrijke risicogebieden zijn specifieke risicomanagement- en controlesystemen ingericht:

- Elk kwartaal actualiseren de bedrijfsonderdelen hun risicoprofiel; de uitkomsten worden vastgelegd in het systeem Risk Navigator. Dit gebeurt in de vorm van een self assessment door het management, gericht op de beheersing van de inherente risico's, de doeltreffendheid van de bestaande beheersingsmaatregelen en inschatting van de impact en waarschijnlijkheid van de restrisico's. Een belangrijke doelstelling hierbij is het terugbrengen van het restrisico binnen de grenzen van de in de beleidsuitgangspunten gedefinieerde risicotolerantie. Het geconsolideerde risicoprofiel van Delta Lloyd Groep wordt besproken in het Audit Committee van de RvC en tevens ter kennis gebracht van Aviva, toezichthouders en externe accountants.
- Vanwege het belang van de financiële risico's voor Delta Lloyd Groep, wordt ieder kwartaal een Financial Risk Report opgesteld en besproken in het GRC. Gekeken wordt naar de ontwikkelingen in de financiële markten en de impact hiervan op de kapitaalspositie. Delta Lloyd Groep maakt hierbij gebruik van een 'risk based capital' model dat ondersteuning biedt bij het toewijzen van risico- en kapitaal budget aan de verschillende bedrijfsonderdelen, de zogenaamde ICA (Individual Capital Assessment)-methode¹. Dit model heeft mede aan de basis gestaan van het nieuwe solvabiliteitsmodel dat voor Europees toezicht is ontwikkeld en naar verwachting in het jaar 2012 ingevoerd zal worden (Solvency II). Met de inzichten uit de testresultaten van het ICA model heeft de Groep tijdig management acties ondernomen waarmee de nadelige effecten van de kredietcrisis gedeeltelijk zijn gemitigeerd. Naast de interne gevoeligheidstesten, houdt Delta Lloyd Groep ook rekening met de Nederlandse regelgeving rondom het stresstesten van de solvabiliteit (Solvency I).
- Op het terrein van operationeel risico gebruiken de bankengroep en asset management een set met key risk indicators, die geënt is op het gedachtegoed van Basel II. Een projectgroep heeft een "operational loss data registration" voor Delta Lloyd Groep uitgerold, voor de registratie en evaluatie van alle operationele verliezen boven € 50.000.
- Voor financiële verslaggevingrisico's wordt gewerkt aan de implementatie van een beheersingskader dat gebaseerd is op Sarbanes-Oxley. Het doel is om over het jaar 2009 een In Control verklaring af te geven met externe certificering.
- Bedrijfsonderdelen met grootzakelijke klanten werken met een risicoanalyse en een risicobeheersingmethode die leidt tot een controleerbare werking van de interne beheersing met een assurance-verklaring van de externe accountant (SAS 70 type II verklaringen).
- Delta Lloyd Asset Management (vermogensbeheer) en Cyrte hebben in het verslagjaar een SAS

70 type II verklaring verkregen, Delta Lloyd Vastgoed (vastgoedontwikkeling) verkreeg een SAS 70 type I verklaring.

1 - Deze methode is gelieerd aan de werkwijze die de toezichthouder in het Verenigd Koninkrijk (FSA) volgt om eisen te stellen aan het eigen vermogen van verzekeringsbedrijven. Onze aandeelhouder Aviva heeft de methodiek ingepast in de interne beheersing van haar dochterbedrijven. De ICA methodiek heeft ten doel de financiële risico's te kwantificeren met gebruikmaking van scenario's en stochastische actuariële modellen. Door het testen met diverse stress scenario's wordt een kapitaal vastgesteld dat noodzakelijk is om risico's op te kunnen vangen indien ze zich zouden voordoen. Bij het vaststellen van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor bewegingen in de rente, de aandelenkoersen en de waardering van vastgoed worden aannames over correlatie tussen de drie marktrisico's en diversificatie effecten gemodelleerd. De aggregatie van risico's is daardoor lager dan de optelling van alle individuele risico's.

4.6.2 Toelichting op het risicoprofiel

Hierna worden de belangrijkste inherente- en eventuele restrisico's toegelicht.

4.6.2.1 Strategische risico's

Delta Lloyd Groep zet in op sterke groei, grote distributiekraft, brede dienstverlening, efficiency en kostenbeheersing. De vijf strategische pijlers onder de strategie 'Toekomst Verzekerd' zijn: reputatie, distributiekraft, efficiency, deskundigheid en verankering van de zeven kernwaarden.

Een goede **reputatie** reflecteert betrouwbaarheid, integriteit en maatschappelijke verantwoordelijkheid. Vertrouwen van de klanten en andere stakeholders is cruciaal voor de continuïteit van Delta Lloyd Groep. Daarom is ook het initiatief genomen om de discussie over de beleggingsverzekeringen (unit linked producten²) vlot te trekken en bij nieuwe verkopen transparant te zijn met verlaagde kosten. De baanbrekende stap in deze discussie volgde in september 2008. Delta Lloyd Groep bereikte overeenstemming met consumentenorganisaties over een financiële tegemoetkoming voor polishouders van individuele beleggingsverzekeringen. De overeenkomst voorziet, ook conform de eerdere aanbeveling van de Ombudsman, in een maximering van kosten per polis op einddatum. Voor deze regeling heeft Delta Lloyd Groep € 410 miljoen uitgetrokken, inclusief maximaal € 30 miljoen ten behoeve van een fonds voor klanten in 'schrijnende' situaties. Deze overeenkomst is daarmee voor ons een kostbare, maar voor onze continuïteit en maatschappelijke verantwoordelijkheid, noodzakelijke stap om daarmee ook het vertrouwen in de verzekeringsbranche te verbeteren.

In het voorjaar van 2008 heeft de Amsterdamse rechtbank uitspraak gedaan over de wijze waarop de governance-relatie met grootaandeelhouder Aviva gestalte moet krijgen. Delta Lloyd Groep staat op het standpunt dat Aviva contractueel gebonden is aan een benoemingsstructuur voor commissarissen via coöptatie waarbij de belangen van alle stakeholders geborgd zijn. De rechter heeft Delta Lloyd Groep in het gelijk gesteld, de statuten zijn daarop in een bijzondere algemene vergadering van aandeelhouders gewijzigd. Aviva is inmiddels formeel in beroep gegaan tegen deze beslissing.

Het anticiperen en reageren op veranderende markten behoort tot goed ondernemerschap. Delta

Lloyd Groep heeft de doelstelling om bestaande en nieuwe producten nadrukkelijk te toetsen op aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het afgelopen jaar is ingezet op een toename van omzet in producten die duurzaam qua karakter zijn en aanvaardbare resultaten genereren. Het Delta Lloyd Water & Climate fund is hiervan een goed voorbeeld.

Het afgelopen verslagjaar was een uitdagende tijd om aan de 'Toekomst Verzekerd' strategie te werken; de wereldwijde vertrouwenscrisis vroeg veel managementaandacht maar gaf ook kansen. Delta Lloyd Groep heeft de ambitie te groeien naar een top drie positie in de Nederlandse verzekeringsmarkt in 2010. Eind 2008 behoort de Groep tot de top 5 van de verzekeringsbedrijven in Nederland.

Om de geformuleerde strategie ten aanzien van **distributiekraft** te doen slagen zijn nog steeds verhoogde inspanning en focus op dit gebied noodzakelijk. De integratie van Swiss Life België vanaf 1 juli 2008 geeft een verdubbeling van het marktaandeel in de Belgische levenmarkt. Daarentegen blijft de Duitse verzekeringsmarkt een zorgpunt.

Het besluit op 31 december 2008 om de succesvolle joint venture ABN AMRO Verzekeringen voort te zetten betekent een duurzame bestendinging van de distributiekraft. De in 2003 gestarte samenwerking heeft de afgelopen jaren zowel in premie-inkomen als winstgevendheid goede resultaten geboekt. De joint venture blijft hiermee de exclusieve verzekeringspartner voor de huidige en toekomstige Nederlandse bankactiviteiten van ABN AMRO.

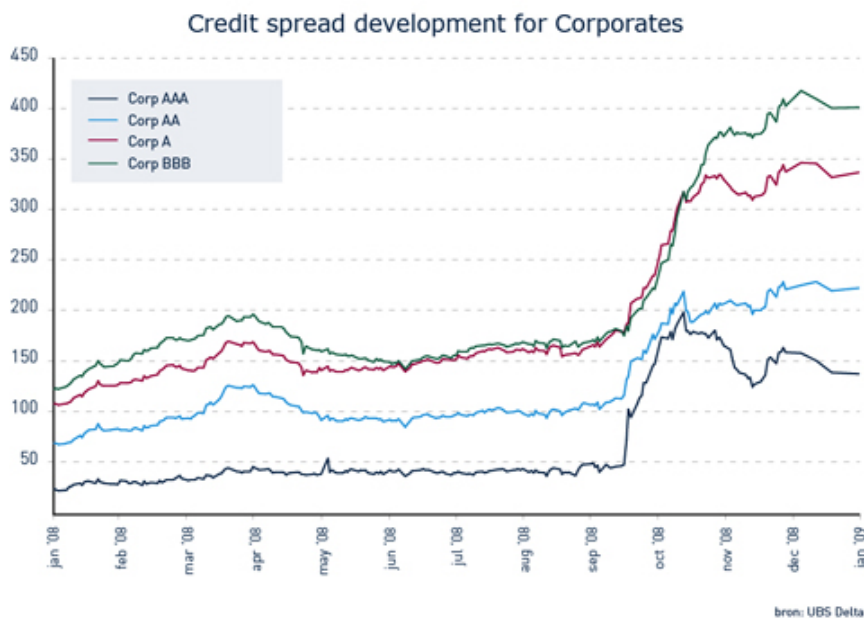
Op het terrein van zorgverzekeringen is in 2007 besloten om op termijn een strategisch partnerschap met CZ zorgverzekeringen aan te gaan. In 2008 heeft Delta Lloyd de dienstverlening verder verbeterd en de overdracht in samenwerking met CZ voorbereid. CZ zal vanaf 1 januari 2009 de financiële- en verzekeringstechnische risico's voor zorg gaan dragen en alle afwikkelingsprocessen verzorgen.

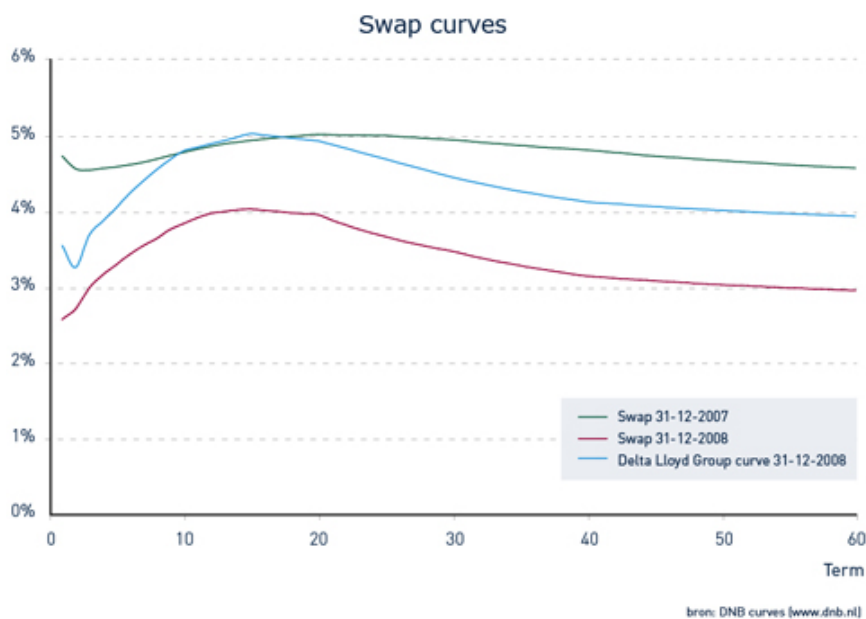
Niet alleen door overnames en samenwerkingsverbanden, maar ook door autonome volumegroei kan Delta Lloyd Groep de marktpositie verbeteren. In 2008 heeft de Groep, net als in 2007, een aantal (zeer) grote pensioencontracten kunnen overnemen.

2- Unit linked producten betreffen polissen waarbij de polishouder de beleggingsrisico's draagt op het aantal units van de verbonden Delta Lloyd beleggingsfondsen waarin hij participeert. De voordelen van de polis zijn direct verbonden met de waarde van de beleggingen in de fondsen. In dit segment zijn de marktrisico's voor Delta Lloyd beperkt en betreft het marktrisico voor de aandeelhouder van Delta Lloyd zich tot het inkomen uit de beheerfee die gebaseerd is op de waarde van de beleggingen in de fondsen.

4.6.2.2 Financiële risico's

De financiële positie van Delta Lloyd Groep is goed. De solvabiliteit stond ultimo 2008, na de enorme neergang op de financiële markten, op het niveau van 190%.

A. marktrisico

Marktrisico betreft het risico van verliezen door veranderingen in de actuele waarde of toekomstige kasstromen uit financiële instrumenten door wijzigingen in de rentevoeten, aandelenkoersen, onroerend goedprijzen of wisselkoersen.

Het managen van marktrisico wordt uitgevoerd in zowel de divisies als op groepsniveau. Divisies hebben te maken met hun specifieke marktrisicoraamwerk en de lokale toezichtkaders. Het bedrijf houdt eveneens rekening met de gerechtvaardigde verwachtingen van de groepen polishouders ten aanzien van het gewenste risico/return profiel. Het markt risicobeleid wordt toegepast op het geheel van financiële activa; zowel de activa behorend bij de toezeggingen aan de polishouders als de activa toebehorend aan de aandeelhouder (het surplus).

Een forse daling van de **koersen op de aandelenmarkt** vormt voor Delta Lloyd Groep een bedreiging voor de solvabiliteitspositie. Een daling van de koersen treft voornamelijk het levenbedrijf en wordt versterkt door de impact op de waarde van de unit-linked business met garantierendementen op de einddatum. Er kan dan een aanvullende voorziening nodig zijn voor het verschil tussen die garantiewaarde en de lagere beleggingswaarde.

Naast aandelenbelangen heeft Delta Lloyd Groep ook beleggingen in andere zakelijke waarden, zoals onroerend goed. De onroerend goed portefeuille (circa 3% van de totale exposure) bestaat voor een groot deel uit direct onroerend goed in Nederland, slechts voor een beperkt deel gefinancierd met leningen. Deze portefeuille is niet opgebouwd uit beursgenoteerde vastgoedaandelen, wat een zekere inherente bescherming biedt tegen marktrisico. De portefeuille loopt wel indirect risico op interestbewegingen; rentestijgingen hebben doorgaans een negatieve invloed op de waarde van onroerend goed. Daarentegen bieden de huurinkomsten van de portefeuille op lange termijn een zekere inflatieprotectie, belangrijk voor het levenbedrijf van Delta Lloyd Groep. Aan- en verkopen vinden uitsluitend plaats via een tender proces en de waardering wordt objectief vastgesteld met behulp van externe taxaties.

De marktrisico's van de zakelijke waarden worden ondermeer bewaakt met behulp van het ICA model (zie hiervoor). Gegeven de risicotolerantie kan met behulp van het model inzicht verkregen worden in de maximum exposures van aandelen en vastgoed alsmede de gevolgen voor de netto vermogenswaarde en de solvabiliteit tijdens extreme stressscenario's. De conditie van de

aandelenmarkten in 2008 was zodanig dat deze als een stress scenario gezien kan worden dat werkelijkheid is geworden. Het bestaande derivatenprogramma voor marktrisico heeft in 2008 een aanzienlijke bescherming geboden.

Delta Lloyd Groep heeft in het algemeen een breed gediversifieerde aandelenportefeuille, maar ook enkele strategische posities, die iedere maand in het Group Risk Committee worden besproken.

Top tien beleggingen in zakelijke waarden:

1. Van Lanschot Bankiers	549,2 miljoen
2. Royal Dutch Shell	174,1 miljoen
3. Boskalis	85,4 miljoen
4. Smit International	82,2 miljoen
5. SNS Reaal	80,1 miljoen
6. KPN	72,6 miljoen
7. Bam Groep NV	61,3 miljoen
8. Imtech	55,4 miljoen
9. TotalFinaElf SA	45,7 miljoen
10. Telegraaf	42,4 miljoen

De **renteontwikkeling** is een tweede belangrijke bron van marktrisico. Delta Lloyd Groep heeft door de aard van haar (leven)bedrijf veel te maken met renterisico. Het afgelopen jaar waren de bewegingen op de rente curve niet alleen groot, maar ook afwijkend in de verschillende looptijdsegmenten. De aanzienlijke rentegevoeligheid in het lange looptijden segment bij de verplichtingen wordt deels afgedekt door de vastrentende beleggingen in de beleggingsportefeuille. Met een aanvullende swapportefeuille wordt het renterisico op groepsniveau zoveel mogelijk beperkt tot maximaal 2,5% van de realistische net asset value.

In het belegd vermogen had de Groep te maken met de invloed van de sterk oplopende credit spreads op de waardering van de bedrijfsobligaties. Credit spreads veroorzaken een additioneel mismatch risico op de balans, omdat de verplichtingen met een rentestructuur worden verdisconteerd waarin het kredietrisico niet is weerspiegeld.

Binnen Delta Lloyd Groep wordt het rente risico op basis van verschillende scenario's gemonitord en geanalyseerd. Indien het rente risico buiten vastgestelde bandbreedtes treedt worden voorstellen gedaan om dit risico te elimineren. Voor het beheer van het rente risico wordt gebruik gemaakt van derivaten waaronder swaps en swaptions.

Valutakoersen vormen een derde bron van marktrisico. Delta Lloyd Groep loopt beperkt valutarisico, omdat haar werkgebied geheel in het eurogebied ligt. Vanzelfsprekend wordt wel geïnvesteerd in wereldwijde beleggingen als onderdeel van de beleggingsstrategie.

Derivaten worden primair gebruikt voor efficiënt beleggingsbeheer, risico managementdoeleinden of voor het structureren van bepaalde verzekeringsproducten. Derivatenposities worden gedekt door hetzij cash, hetzij corresponderende assets en liabilities. Over-the-counter contracten worden slechts afgesloten met goedgekeurde tegenpartijen en in compliance met het credit risk beleid van de Groep.

B. debiteurenrisico

Debiteurenrisico is het risico op verlies als gevolg van tegenpartijen die niet of slechts gedeeltelijk aan hun betalingsverplichting kunnen voldoen.

De schok in de Amerikaanse sub-prime hypotheekmarkt heeft in het verslagjaar gezorgd voor een wereldwijde vertrouwenscrisis met een verdere toename in de credit spreads van vastrentende waarden, met name bedrijfsobligaties uitgegeven door financiële instellingen. In het verslagjaar was het uitermate belangrijk om het debiteurenrisico actief te beheersen.

Delta Lloyd Groep houdt een gediversifieerde vastrentende beleggingsportefeuille aan, die is afgestemd op de verzekeringsverplichtingen. Het kredietrisico voor Delta Lloyd Groep is voornamelijk gerelateerd aan de bedrijfsobligaties en hypotheeken. Binnen Delta Lloyd Groep gelden er limieten voor de maximale exposure op tegenpartijen. De kredietwaardigheid wordt bewaakt en in de beleggingsmandaten wordt nader gespecificeerd welke debiteurenklasse de bedrijfsobligaties mogen hebben. Met uitsluiting van overheidsobligaties was de grootste geaggregeerde exposure op een tegenpartij ongeveer 2,5% van de totale beleggingen van de Groep.

Herverzekeraars, debiteuren en assurantie adviseurs vormen een andere bron van debiteurenrisico. Delta Lloyd Groep heeft te maken met concentraties in risico met individuele herverzekeraars; dit heeft te maken met het karakter van de herverzekeringsmarkt en het beperkte aantal herverzekeraars met een goede kredietkwaliteit. Het concentratierisico in de herverzekeringsbranche wordt beheerst door limieten per herverzekeraar. In geval van een catastrofe, zal het tegenpartij risico op een enkele herverzekeraar naar onze inschatting niet uitstijgen boven de 2% van het eigen vermogen van Delta Lloyd Groep.

C. liquiditeitsrisico

Risico voor liquiditeit treedt op indien een organisatie onvoldoende korte termijn activa aanhoudt om aan de korte termijn verplichtingen te kunnen voldoen. Voor de Bank speelt daarnaast ook het risico dat activa niet of niet tegen redelijke prijs kunnen worden gefinancierd.

Delta Lloyd Groep heeft een sterke liquiditeitspositie en houdt voldoende middelen aan om aan haar verplichtingen te voldoen op vervaldatum. Daarnaast heeft de Groep toegang tot kredietfaciliteiten bij gerenommeerde bankinstellingen met een hoge kredietwaardigheid.

D. verzekeringstechnische risico's

Verzekeringstechnische risico's komen voort uit het mogelijk niet toereikend zijn van de verzekeringspremies en/of voorzieningen om de noodzakelijke toekomstige uitkeringen te doen. Dit is het geval als de actuariële veronderstellingen ongunstiger zijn dan verwacht.

Levensverzekeringen

In de levensverzekeringsproducten hebben we te maken met langleven- en sterfte risico.

Voor levensverzekeringen is de premie in het verleden gebaseerd op de levensverwachting ten tijde van acceptatie van de verzekering. De levensverwachting is op dit moment veel hoger dan destijds in de premie is berekend. Voor de klant plezierig, maar voor de verzekeraar een financieel nadeel, omdat de voorziening verzekeringsverplichtingen aanzienlijk moet worden verhoogd zonder dat daarvoor premie is ontvangen. De afgelopen jaren is voor het langleven risico al een extra voorziening opgezet die in het verslagjaar verder is versterkt met € 64 miljoen tot € 464 miljoen.

Sterfterisico speelt eveneens een rol in de levensverzekeringen van Delta Lloyd. Gevoeligheidstesten tonen aan dat een 5% realisatie van meer sterfte dan destijds aangenomen, leidt tot een afname van ons eigen vermogen met € 4 miljoen, waarbij geen rekening is gehouden met managementacties. Herverzekering draagt bij aan beheersing van het sterfterisico.

Voor een verzekeringbedrijf als Delta Lloyd Groep is het vervalrisico een belangrijke variabele. Het gedrag van cliënten ten aanzien van het laten vervallen en (stilzwijgend) verlengen van verzekeringpolissen wordt beïnvloed door consumentenverwachtingen en ontwikkelingen op de financiële markten. De stresstesten die met het ICA model worden uitgevoerd houden hier rekening mee.

Schadeverzekeringen

In de schadeverzekeringsproducten hebben we te maken met risico's in de frequentie en zwaarte van claims, onverwachte claims, inaccurate prijszetting van de schaderisico's en inadequate herverzekeringsbescherming. De ICA methodiek beoordeelt de risico's en berekent de bijbehorende kapitaalbeslagen.

Voor schadeverzekeringen is het catastrofe risico belangrijk. Het catastrofe risico is grotendeels afgedekt door herverzekeringsprogramma's op maat maakt voor de verschillende bedrijfsonderdelen. De catastrofe Probable Maximum Loss (PML) bedroeg € 400 miljoen op basis van een terugkeerperiode van '1 op 200 jaar'. Het catastrofe programma dat voor 2009 is ingekocht voor Delta Lloyd Groep bestaat uit een dekking van € 400 miljoen boven het eigen behoud voor Delta Lloyd Groep van € 30 miljoen.

Als verzekeringsbedrijf heeft Delta Lloyd Groep te maken met de zogenaamde premium rating cycle. Goede marktresultaten leiden tot premiedruk waardoor het resultaat lager wordt, waarna de premie weer wordt verhoogd et cetera. Productteams en specifieke schadekenniscentra binnen Delta Lloyd zijn verantwoordelijk voor beheersing van dit risico en de juiste timing van de premiestelling.

4.6.2.3 Operationele risico's

A. Uitbestedingen

In toenemende mate vragen ondernemingen aan hun leveranciers om een onafhankelijk oordeel over de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen van de betreffende leverancier, bijvoorbeeld gecertificeerd door een externe auditor. Delta Lloyd vraagt aan haar businesspartners een dergelijke SAS 70 type II verklaring. Dit is een standaard onderdeel in de contracten die de Groep sluit met leveranciers. Delta Lloyd Groep bedingt ook het recht eigen audits bij haar businesspartners te (mogen) doen. Over alle belangrijke uitbestedingen is voor 2008 een SAS 70 type II verklaring ontvangen.

B. IT en infrastructuur

De Groep heeft geconcludeerd dat het strategisch nodig is om meer grip te krijgen op de automatisering. De versterking van de centrale IT organisatie en strategisch Informatiemanagement, de effectiviteit van de general IT controls, de reductie van kosten onder meer door sanering van legacy systemen en de vele noodzakelijke veranderingen door wetgeving en ketenintegratie maken van IT een steeds kritischer succesfactor.

In goed overleg met IBM is besloten om het uitbestedingscontract medio 2009 te beëindigen. Een deel van de dienstverlening zal Delta Lloyd Groep weer in huis onderbrengen om zo de grip te versterken en een versnelde verbetering van de kwaliteit en herstructurering door te voeren. Een deel van de dienstverlening zal de onderneming, na een kwaliteits- en innovatieslag, opnieuw uitbesteden. De telematicadiensten zijn met ingang van 1 januari 2009 reeds overgegaan naar KPN.

C. Business protection

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het op orde krijgen van de ICT-uitwijkmogelijkheden. Alle kritische bedrijfsapplicaties zijn in een uitwijktestplan betrokken. Zowel voor de Nederlandse als de buitenlandse bedrijfsonderdelen zijn deze systemen inmiddels getest en akkoord bevonden. Een basis infrastructuur is opgeleverd die wordt gebruikt in de 'vandaag de dag testen' door de divisies.

Op het gebied van informatiebeveiliging is in 2008 meer inzicht gekomen in de praktische uitwerking van een aantal beleidsuitgangspunten op het gebied van autorisatiebeheer en change management. De hieruit naar voren komende aandachtspunten zullen in 2009 verder worden uitgewerkt.

D. Medewerkers

Het blijft lastig om gekwalificeerde medewerkers aan te trekken en te behouden. Persoonlijke ontwikkelingsprogramma's en retentieprogramma's worden ingezet om vitale kennis en expertise te behouden voor het concern. Er is een speciaal project (De Nieuwe Aanpak) met gedrags- en kennismanagement dat erop gericht is de motivatie en het commitment van medewerkers te behouden, in het bijzonder als zij met een van de reorganisatietrajecten te maken hebben. Hoewel de inspanningen een positief resultaat hebben gehad, blijft het een significant risico.

E. Fraude en criminaliteit

In 2006 heeft het Verbond van Verzekeraars het Deltaplan Aanpak Fraude bij Schadeverzekeraars gelanceerd. Het doel is het aantal gedetecteerde fraudes te verdubbelen. Delta Lloyd Groep implementeert in het verlengde hiervan het plan Aanpak Verzekeringsfraude 2008-2010. De aansturing van de fraude- en criminaliteitsbestrijding binnen Delta Lloyd Groep is in het verslagjaar gecentraliseerd. Dankzij presentaties over het herkennen van fraude is het fraudebewustzijn aanmerkelijk verhoogd. Voorts is een aantal belangrijke integriteitsrisico's binnen de vastgoedprocessen beoordeeld, omdat Delta Lloyd Groep een vastgoedportefeuille heeft met veel directe beleggingen in onroerend goed. De gestructureerde aanpak heeft geleid tot het nemen van een aantal extra preventiemaatregelen.

F. Projecten en programma's gericht op doelmatigheid

Delta Lloyd Groep heeft vastgesteld dat sharing in de vorm van ketenintegratie een groter voordeel kan opleveren dan uitsluitend de sharing van back office activiteiten. Daarom bouwt Delta Lloyd Groep de Productgroep Schade in Arnhem uit naar een zelfstandig Particulier Schade Bedrijf; verantwoordelijk voor productontwikkeling, procesafhandeling en verslaglegging voor de verschillende labels.

Bij het schadebedrijf in Amsterdam komt een vergelijkbare zelfstandige eenheid voor Inkomen en Verzuim.

Delta Lloyd Groep onderkent het risico van het gelijktijdig uitvoeren van een aantal belangrijke verandertrajecten, zoals Sharing, Insourcing IT en Profit Improvement Programma's, die een nauwkeurige opvolging en bewaking vergen.

Er is een afdeling Group Business Change & Development opgericht die tot taak heeft de diverse programma's en integratietrajecten te stroomlijnen.

De operationele kosten van Delta Lloyd Groep zijn, in de huidige sterk concurrerende markt, relatief hoog. Een belangrijk stuulement voor lagere kosten is het zo effectief en efficiënt mogelijk inrichten van de processen. Dit heeft in veranderingstrajecten dan ook alle aandacht. Delta Lloyd Groep heeft voor de korte termijn een aantal forse kosten-verbeterplannen afgekondigd, zoals een vacaturestop, een drastische vermindering van het aantal externen en het niet uitkeren van de prestatiegerelateerde beloning over 2008 aan management, directie en Raad van Bestuur.

4.6.2.4 Wet- en regelgevingrisico's

Integriteit is een belangrijke kernwaarde voor Delta Lloyd Groep. Naleving van wetten en regels is daarbij vanzelfsprekend.

In het verslagjaar is een compliance meting afgerond waarin acht compliance thema's zijn beoordeeld op risico en bestaande beheersingsmaatregelen: interne waarden en awareness, marktwerking, alliantiepartners, bescherming persoonsgegevens, consumentenbescherming, productontwikkeling en -beheer, 'ken uw client' en incidentenmelding.

De aangescherpte zorgplicht zoals die is geregeld in de Wet financieel toezicht (Wft), komt in de compliancemeting tot uitdrukking in het thema consumentenbescherming en productontwikkeling. Als intermediairverzekeraar is het voor Delta Lloyd Groep belangrijk om het nakomen van de zorgplicht ook te betrekken op de assurantieadviseurs. Dit aspect komt tot uitdrukking in de thema's alliantiepartners en incidentenmelding.

De in 2008 aangekondigde Wet ter voorkoming van witwassen en financiering terrorisme sluit aan bij het thema 'ken uw cliënt'. De bevindingen van de compliancemeting tonen aan dat dit thema voldoende aandacht krijgt.

De compliance officers van alle bedrijfsonderdelen houden toezicht op de implementatie en naleving van de regelgeving.

4.6.2.5 Financiële verslaggeving risico's

Delta Lloyd Groep implementeert SOx. In het verslagjaar zijn de belangrijkste beheersmaatregelen die met financiële rapportages te maken hebben, in kaart gebracht. Een ICT applicatie is geïnstalleerd waarmee alle controls en de uitkomsten van testprogramma's gestructureerd kunnen worden vastgelegd. De testfase waarbij de werking van alle controls wordt vastgesteld, zal naar verwachting medio 2009 afgerond zijn.

Een belangrijk attentiepunt voor het project is de invloed van strategische wijzigingen van Delta Lloyd Groep op de interne beheersing van de financiële rapportageprocessen.

4.7 In Control Statement

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het inrichten en handhaven van een adequate interne beheersing van de financiële verslaggeving. De financiële verslaggeving komt tot stand in een proces dat gestructureerd wordt uitgevoerd door de verschillende divisies en onder aansturing en toezicht staat van het financiële management van Delta Lloyd Groep.

Het control framework van Delta Lloyd Groep is gebaseerd op de principes van Enterprise Risk Management. Dit referentiemodel is centraal uitgewerkt en wordt toegepast in de verschillende organisatieonderdelen. Een algemene risicoanalyse wordt ieder kwartaal uitgevoerd en de bijbehorende rapportage wordt besproken door Raad van Bestuur met de Raad van Commissarissen en de Audit Committee.

Aan het einde van het jaar verklaart de directie van ieder bedrijfsonderdeel met een redelijke mate van zekerheid dat zij geen indicatie hebben dat de risicomanagement en -controle systemen niet adequaat en effectief hebben gefunctioneerd en niet hebben geleid tot de signalering en beheersing van alle materiele risico's. De directies betrekken in hun beoordelingen belangrijke veranderingen in de interne en externe omgeving alsmede de periodieke risicobeoordelingen uit de risk management cyclus.

Op het terrein van financiële verslaggeving hebben de bedrijfsonderdelen in 2008 de opzet van de risicomanagement en -controlesystemen beoordeeld en de uitkomsten geclassificeerd naar prioriteit. Op basis hiervan is geconcludeerd dat er geen design defecten zijn die leiden tot een hoog risico.

Deze opzet en de daarbij behorende verklaringen verschaffen een redelijke mate van zekerheid over de detectie en de beheersing van onze materiele risico's op het terrein van de financiële verslaggeving. Wij hebben dan ook geen indicatie dat de huidige risico management en -controle systemen ten aanzien van financiële verslaggevingrisico's niet naar behoren hebben gefunctioneerd of hebben geleid tot materiele fouten in de financiële verslaggeving.

Deze verklaring mag niet worden geïnterpreteerd als een verklaring volgens de wet Sarbanes-Oxley, sectie 404.

4.8 Verslaggeving

Delta Lloyd Groep onderschrijft het grote belang van eenduidige methoden voor het berekenen van resultaat en vermogen. Dit maakt de prestaties van bedrijven beter vergelijkbaar en meer inzichtelijk.

De Groep past de International Financial Reporting Standards (IFRS) toe in haar verslaggeving. Deze standaardregels voor het opstellen van de jaarrekening (verplicht voor beursgenoteerde ondernemingen) hebben uiteindelijk tot doel verder bij te dragen aan transparantie van de verslaggeving.

Een kenmerk van IFRS is dat de methode de werkelijke financiële effecten laat zien van de activiteiten in het verslagjaar. IFRS laat echter minder goed zien hoe de waarde van het concern zich over de lange termijn ontwikkelt. Voor dat laatste is de markt-consistente embedded value van de organisatie essentieel, die eveneens in dit verslag is opgenomen.

4.8.1 IFRS

Delta Lloyd Groep hanteert de onder IFRS gebruikelijke 'available for sale'-methodiek voor de waardering van aandelenbeleggingen. Daarbij worden ongerealiseerde resultaten verwerkt in het vermogen en gerealiseerde resultaten en bijzondere waardeveranderingen op aandelen worden direct verwerkt in de winst- en verliesrekening. Hierdoor leiden sterke fluctuaties op de beurs bij verkopen ook tot sterke fluctuaties in de resultaten.

Een consequentie van IFRS is dat passiva en activa op een verschillende manier gewaardeerd kunnen worden: vastrentende beleggingen op marktwaaarde en voorzieningen voor verzekeringsverplichtingen tegen geamortiseerde kostprijs. Delta Lloyd Groep heeft er daarom voor gekozen om, met ingang van het boekjaar 2005, vooruitlopend op IFRS 4 fase II, ook haar (levensverzekerings)verplichtingen op marktwaaarde te waarderen. Dat is meer in overeenstemming met de economische werkelijkheid. Hierdoor zijn de resultaten minder gevoelig voor renteschommelingen.

4.8.2 Verslaggeving in 2008

Het jaarverslag over 2008 is het vierde verslag dat Delta Lloyd Groep uitbrengt op IFRS grondslagen. De IFRS grondslagen streven naar uniformiteit en optimale transparantie van de verslaggeving, zaken die ook door Delta Lloyd Groep zeer belangrijk worden gevonden. Dat is dan ook de reden dat de Groep, als niet-beursgenoteerd concern, de IFRS principes heeft geadopteerd. Voor de verzekeringsindustrie is een specifieke IFRS-standaard ontwikkeld. Naast alle overige standaarden die moeten worden geïmplementeerd, geeft deze verzekeringsstandaard aan dat verzekeringscontracten op de lokale grondslagen mogen worden gerapporteerd. Daarnaast waardeert Delta Lloyd Groep de beleggingen grotendeels op marktwaaarde, die met name voor het vastrentende deel wordt gedreven door de bewegingen in de rentestand. Deze waardefluctuaties van de beleggingen, die grotendeels ter dekking van de nominale levensverzekeringsverplichtingen zijn, leiden tot resultaten in de winst-en-verliesrekening.

De nominale verplichtingen kunnen onder de huidige standaard echter nog op basis van de oude verslaggevingsregels worden gerapporteerd. Deze voorzieningen worden dan op een nominale rente

gewaardeerd, waarbij veranderingen in de marktrente in principe niet leiden tot veranderingen in de waarde van deze verplichtingen. Het hanteren van twee verantwoordingsmethoden voor enerzijds de nominale levensverzekeringsverplichtingen (nominale rente) en anderzijds de vastrentende beleggingen (marktwaarde), leidt naar de mening van Delta Lloyd Groep tot een onjuiste verantwoording van de feitelijke performance.

Daarom waardeert Delta Lloyd Groep vrijwel al haar nominale levensverzekeringsverplichtingen op basis van marktrente in plaats van nominale rente. Tegelijkertijd classificeert de Groep een substantieel deel van haar vastrentende beleggingen dusdanig dat zij gewaardeerd worden tegen marktwaarde. Hierbij worden voor de betreffende beleggingen zowel de gerealiseerde als ongerealiseerde waardemutaties direct in het resultaat verantwoord. Dit maakt de resultaten minder gevoelig voor renteschommelingen, en meer in overeenstemming met de economische werkelijkheid.

Bijkomend voordeel is dat Delta Lloyd Groep hiermee al anticipeert op IFRS 4 fase II, die later van kracht zal worden. Dan zal niet alleen de interest component de basis zijn voor de bepaling van de marktwaarde, maar zullen hierin naar verwachting ook andere grondslagen (sterfte, kosten etc) betrokken worden.

4.8.3 Markt consistente embedded value

Sinds 2004 is de European embedded value (EEV) onderdeel van de externe verslaggeving van Delta Lloyd Groep. De embedded value geeft een goed inzicht in de waardeontwikkeling van de levensverzekeringsportefeuille, de belangrijkste activiteit van Delta Lloyd Groep. Vanaf de rapportage over het volledige jaar 2008 wordt gerapporteerd volgens de markt consistente embedded value (MCEV) principes.

De overgang naar marktconsistente waardering is een verfijning van de aanpak om rekening te houden met risico's die inherent zijn aan het verzekeringsbedrijf. Het gebruik van marktconsistente economische aannames zorgt voor een consistente waardering van bezittingen en verplichtingen. Bovendien houdt de MCEV-waardering beter rekening met de verschillen in het economische risicoprofiel van de diverse portefeuilles dan de voorgaande aanpak, die uitging van een enkele disconteringsvoet. Bovendien wordt er naast de marktconsistente waardering van economisch risico ook een expliciete vergoeding in aanmerking genomen voor niet-financiële risico's, zoals verzekerings- en operationeel risico.

Over de twee belangrijkste verzekeringsactiviteiten wordt een resultaatanalyse opgesteld:

- 1 operationeel en economisch beheer van de bestaande verzekeringsportefeuilles;
- 2 winstgevendheid van verkoop van nieuwe afgesloten levensverzekeringen in een bepaald jaar.

De MCEV-verslagleggings-principes zijn ontwikkeld door het CFO-Forum, waarin naast Aviva ook de andere belangrijke verzekeraars in Europa zijn vertegenwoordigd. Het hanteren van de markt consistente embedded value vergroot de consistentie, transparantie en vergelijkbaarheid van embedded value-rapportages van Europese verzekeraars. Door toepassing van de MCEV-principes in de verslaggeving kunnen aandeelhouders, analisten en toezichthouders de ontwikkelingen binnen verzekeraars beter op waarde schatten. MCEV zorgt voor een verdere verbetering van de vergelijkbaarheid van de embedded values, door vermindering van verschillen tussen de aannames per maatschappij. Hierbij gaat het onder meer om beleggingsopbrengsten en de visie op toekomstige economische ontwikkelingen.

De MCEV bestaat enerzijds uit de marktwaarde van het vrije eigen vermogen (Net Worth) en anderzijds uit de contante waarde van de verwachte toekomstige resultaten van de levensverzekeringsportefeuille zelf (value in force). De waarde van de verzekeringsportefeuille wordt vastgesteld door de contante waarde te bepalen van de toekomstige resultaten die uit de portefeuille zullen voortvloeien. Hierbij wordt gedetailleerd gekeken naar de verwachte (toekomstige) opbrengsten van de verzekering- en beleggingsportefeuille en de operationele en economische omstandigheden waaronder deze opbrengsten tot stand komen. Zo worden aannames gedaan voor specifieke beleggingsrendementen voor bijvoorbeeld obligaties, aandelen en vastgoed, maar ook voor specifiek economische grootheden als de rentestand en inflatie. Voor deze aannames wordt aangesloten bij in de markt geobserveerde prijzen voor (vergelijkbare) financiële instrumenten. Gevoeligheidsanalyses brengen het effect van schommelingen in de economische en operationele omgeving in beeld.

Bepaling van de MCEV gebeurt voor de bestaande portefeuilles, maar ook – apart – voor de nieuw in het verslagjaar afgesloten levensverzekeringen (New Business Contribution – NBC). Dit laatste biedt een uitstekende indicatie voor de winstgevendheid van de in een bepaald jaar nieuw afgesloten levensverzekeringen.

De MCEV heeft dus niet alleen betrekking op premievolumes, maar geeft ook een goede indicatie van de (verwachte) winstgevendheid van de totale levenportefeuille in beheer. De MCEV-methodiek zorgt zo voor een meer zuiver en betrouwbaar beeld van de prestaties op de lange termijn. Bovendien geeft de ontwikkeling van de MCEV een goed inzicht in de diverse componenten die van invloed zijn op het jaarresultaat, inclusief beleggings- en economische omstandigheden.

Betrokken activiteiten

De MCEV berekeningen bevatten de volgende productgroepen:

- levensverzekeringen;
- spaarverzekeringen;
- beheer van beleggingen voortkomend uit verzekeringen;
- pensioenen en lijfrenten verkocht door dochtermaatschappijen van de Groep (op het gebied van levensverzekeringen) inclusief het beheer van pensioenfondsen;
- het aandeel van Delta Lloyd Groep in de overige en gerelateerde activiteiten in verbonden ondernemingen.

Samen worden deze activiteiten 'Leven- en gerelateerde activiteiten' genoemd.

New business premies

Onder new business premies worden verstaan:

- Premies die voortkomen uit de verkoop van nieuwe contracten in de verslagperiode;
- Niet-contractuele additionele premies;
- Verwachte verlengingen van nieuwe contracten en verwachte toekomstige heronderhandelingen van nieuwe contracten.

Voor producten, verkocht aan individuele polishouders, wordt de premie verondersteld de new business te representeren in bepaalde omstandigheden, zoals wanneer een nieuw contract wordt gesloten of wanneer garantstelling heeft plaatsgevonden.

Verlengingspremies omvatten contractuele verlengingen, niet-contractuele premiewisselingen die redelijkerwijs kunnen worden voorspeld en terugkerende koopsomstorting die reeds vast staan en

redelijkerwijs kunnen worden voorspeld.

Voor collectieve producten wordt onder new business premie verstaan de premie uit hoofde van nieuwe contracten en verhogingen van de periodieke premies op bestaande contracten.

Verlengingspremies zijn gebaseerd op het premieniveau gedurende de verslagperiode en houden rekening met premies die naar verwachting ontvangen worden na afloop van de periode dat de premiehoogte gegarandeerd is.

4.8.3.1 Methodologie

Overzicht

Onder de MCEV-methodologie worden winsten gerealiseerd op het moment dat deze worden verdiend gedurende de looptijd van de producten, zoals gedefinieerd onder de meegenomen activiteiten. De totale winst die wordt gemaakt gedurende de looptijd van een contract is gelijk aan de winst zoals bepaald onder de aangepaste statutaire waarderingsgrondslagen, alleen de timing van het nemen van resultaten is verschillend.

Bepaling van de embedded value

Het belang van de aandeelhouders in de Leven- en gerelateerde activiteiten wordt gerepresenteerd door de embedded value. De embedded value is de som van

- marktwaarde van het eigen vermogen van de Leven- en gerelateerde activiteiten en
- waarde van de bestaande portefeuille, na belasting. Per bedrijfsonderdeel worden berekeningen gemaakt gebaseerd op kasstromen van dat bedrijfsonderdeel.

Tijdswaarde van opties en garanties (TVOG)

De waarde van de lopende portefeuille houdt rekening met de impact van financiële opties en garanties gebaseerd op zo nauwkeurig mogelijke schattingen (intrinsieke waarde) en met de kosten die ontstaan door de verwachte variabiliteit van toekomstige beleggingsopbrengsten (tijdswaarde).

4.8.3.2 Componenten van het rendement op MCEV

Componenten van het rendement op MCEV

Het rendement op MCEV bestaat uit de volgende componenten:

- de waarde van de nieuwe productie gedurende de verslagperiode inclusief de waarde die is toegevoegd tussen het moment van verkoop van de contracten en het eind van de verslagperiode;
- resultaat uit de bestaande portefeuille, bestaande uit:
 - het verwachte rendement op de waarde van de bestaande portefeuille aan het begin van de verslagperiode;
 - varianties in de ervaringen die worden veroorzaakt door verschillen tussen de werkelijke ervaringen gedurende de verslagperiode en de verwachte ervaringen op basis van de operationele aannames zoals gebruikt om de waarde aan het begin van het jaar te bepalen;

- de impact van wijzigingen in operationele aannames inclusief risicomarges;
- het verwachte beleggingsrendement op het aandeelhouderskapitaal (eigen vermogen), gebaseerd op aannames die van toepassing zijn aan het begin van het jaar;
- Varianties in het beleggingsrendement die worden veroorzaakt door verschillen tussen het actuele rendement gedurende de verslagperiode en het verwachte rendement gebaseerd op economische aannames zoals gebruikt om de waarde aan het begin van het jaar te bepalen;

Het operationele rendement op de MCEV bestaat uit de eerste drie bovengenoemde componenten en wordt berekend door gebruik te maken van economische aannames zoals die gelden aan het begin van het jaar en operationele aannames (demografisch, kosten en anderen) zoals die gelden aan het eind van de periode.

Operationeel rendement op MCEV

Operationeel rendement op MCEV

In miljoenen euro

	VIF (incl. CoC)	TVOG	Eigen Vermogen	Totaal
Waarde van nieuwe productie	188,6	-18,7	-189,9	-19,9
Verwacht rendement gedurende de periode	11,3	22,3	343,5	377,1
Varianties in ervaringen	2,5	14,9	-24,0	-6,6
Impact van wijzigingen in operationele aannames	-176,7	-39,1	-53,3	-269,1
Overige operationele wijzigingen	-2,4	88,3	32,8	118,7
Operationeel rendement op MCEV	23,4	67,8	109,1	200,2

Waarde van nieuwe productie (New Business Contribution, NBC)

De volgende tabel geeft de premievolumes en de toevoeging aan de waarde van de nieuwe productie weer, zoals gegenereerd door de Leven-activiteiten en consistent met de definitie voor nieuwe productie. De bijdrage aan de waarde van nieuwe productie die gedurende de verslagperiode is gesloten is gelijk aan de contante waarde van de geprojecteerde uitkeerbare winsten na belasting.

De waarde van nieuwe productie wordt berekend op basis van economische aannames aan het begin van het betreffende kwartaal (soms maand) en de operationele (demografische) aannames zoals die gelden aan het eind van de periode. Deze waarde is opgerent naar het einde van de verslagperiode.

Omzet voor nieuwe productie is uitgedrukt in twee grootheden: jaarpremie-equivalent (of annual premium equivalent, APE) en contante waarde van de toekomstige new business premies (of: present value of future new business premiums, PVNBP). De PVNBP berekening is gelijk aan het totaal verkochte koopsomvolume gedurende het jaar plus de contante waarde van de gedurende de looptijd van de nieuwe contracten te verwachten premies, en is vastgesteld op het moment van verkoop van de contracten.

New Business Contribution

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)

	NBC post CoC	APE	PVNB	Marge %
Individuele Pensioenen	-0,5	22,7	199,6	-0,26%
Collectieve Pensioenen	-35,2	336,5	3.269,2	-1,08%
Lijfrenten	-7,3	51,4	513,9	-1,42%
Spaarverzekeringen	3,8	86,7	785,3	0,49%
Overig	19,2	38,4	352,9	5,44%
Totaal	-19,9	535,6	5.120,9	-0,39%

Varianties op ervaringen

Varianties op ervaringen bestaan uit de impact van de verschillen tussen aannames op het gebied van demografie, kosten en afkoop, en werkelijke waarnemingen gedurende het jaar. Ook inbegrepen zijn varianties als gevolg van belastingen, indien deze varianties het gevolg zijn van managementbeslissingen.

Wijzigingen in operationele aannames

Wijzigingen in operationele aannames worden gemaakt als aangenomen wordt dat de verwachte toekomstige niveaus van aannames met betrekking tot kosten, sterfte of andere aannames permanent zullen wijzigen.

Analyse van de wijzigingen in de embedded value (analysis of movement)

De tabel hieronder geeft een analyse weer van de ontwikkelingen in de embedded value voor de Leven-activiteiten. De analyse is gesplitst naar eigen vermogen en waarde van de lopende portefeuille en bevat waardeoverdrachten tussen deze twee categorieën. In 2008 is openingswaarde van de embedded value herzien door de overgang van European embedded value naar Markt Consistent Embedded Value. De overdracht van waarde van de Leven-activiteiten naar andere segmenten bestaat uit resultaten uit service companies gedurende de verslagperiode die zijn ontstaan uit de waarde van de lopende portefeuille. Omdat de 'look through' naar service companies alleen betrekking heeft op toekomstige resultaten, moeten deze bedragen in mindering gebracht worden op de eindwaarde van de embedded value.

Mutatie analyse

In miljoenen euro	VIF (incl. CoC)	TVOG	Eigen Vermogen	Totaal
Openingswaarde Embedded Value	1.784,2	-177,3	4.102,8	5.709,7
Herziening naar MCEV	-276,8	-146,2	11,7	-411,3
Openingswaarde Embedded Value (herzien)	1.507,4	-323,5	4.114,5	5.298,4
Operationeel rendement op MCEV	23,4	67,8	109,1	200,2
Bijzondere items buiten operationeel rendement	-189,1	0,0	-117,7	-306,7
Wijzigingen op kapitaalmarkten	398,3	-76,1	-2.239,2	-1.917,0
Dividend aan Delta Lloyd Groep	0,0	0,0	-434,1	-434,1
Kapitaalverstrekkingen	0,0	0,0	604,9	604,9
Acquisities en Desinvesteringen	-67,7	-22,9	52,4	-38,2
Eindwaarde Embedded Value	1.672,4	-354,7	2.089,8	3.407,5

4.8.3.3 Aannames

Belangrijkste economische aannames - deterministische berekeningen

Economische aannames worden regelmatig afgeleid, gebaseerd op marktrendementen voor risicovrije vastrentende waarden voor elke rapportageperiode. Kosteninflatie is afgeleid als een vaste marge boven de lokale maatstaf voor de prijsinflatie op lange termijn.

Risicovrije interestvoeten en prijsinflatie zijn in overeenstemming met elkaar. Het vereist kapitaal is weergegeven als veelvoud van de minimum statutaire EU-solvabiliteitseis, maar wordt afgeleid van het interne vereiste economisch kapitaal.

Aannames voor beleggingsrendementen worden normaliter afgeleid voor de belangrijkste productklassen, gebaseerd op de toewijzing van beleggingen (aan producten) op de waarderingdatum. Aannames over de toekomstige beleggingsmix zijn consistent met lange-termijn plannen. In de meeste gevallen wordt verondersteld dat de beleggingsmix constant blijft gedurende de projectieperiode. De belangrijkste economische aannames die zijn gebruikt zijn als volgt:

economische aannames

	2008	2007
Discontovoet	tabel	tabel
Risicovrije interestvoet	tabel	tabel
Risicopremie voor Aandelen	3,50%	3,50%
Risicopremie voor Vastgoed	2,00%	2,00%
Aandelen volatiliteit	26%	26%
Interest volatiliteit	15%	13%
Toekomstige kosteninflatie	2,50%	2,50%
Belastingpercentage Nederland	25,50%	25,50%
Kosten kapitaalbeslag	3%	3%

Rentetermijn structuur (zero coupon)

Termijn	2008	2007
1	3,51%	4,70%
2	3,23%	4,53%
3	3,65%	4,51%
5	4,01%	4,55%
7	4,36%	4,61%
10	4,76%	4,74%
15	4,99%	4,90%
25	4,66%	4,96%
50	3,98%	4,63%

Belangrijkste economische aannames - stochastische berekeningen

In deze paragraaf worden de modellen beschreven die worden gebruikt om toekomstige beleggingssimulaties te genereren.

Model

Nominale interestvoeten voor staatsobligaties worden gegenereerd door een model dat een complete interestcurve projecteert in jaarlijkse intervallen. Het model heeft als aanname dat de logaritme van de korte rente een 'mean reversion' proces volgt, onderworpen aan twee normaal verdeelde schokken. Dit mechanisme zorgt ervoor dat de nominale interestvoeten altijd positief zijn, de verdeling van toekomstige interestvoeten blijft plausibel en het model kan worden gecalibreerd om een goede fit te geven op de initiële interestcurve.

Het jaarlijkse rendement op aandelen (total return) wordt berekend als het rendement op 1-jaars obligaties plus een risicopremie. Deze risicopremie wordt verondersteld lognormaal verdeeld te zijn. Het model genereert ook rendementen op vastgoed (total return) en reële interestcurves.

Beleggingscategorieën

De belangrijkste beleggingscategorieën zijn staatsobligaties (vaste coupon) met een variabele rentegevoeligheid (duration) en bedrijfsobligaties (credits). In meerdere onderdelen zijn ook aandelen een belangrijke beleggingscategorie.

Belastingen

Het huidige belastingregime en de huidige belastingpercentages worden verondersteld gelijk te blijven in de toekomst, behalve als toekomstige wijzigingen reeds bekend zijn.

Niet-economische aannames

Demografische aannames

Verwachte toekomstige sterfte-, invaliderings- en vervalkansen zijn afgeleid uit analyses van recente waarnemingen. Indien mogelijk worden afkoopkansen en de kansen op het uitoefenen van verleende opties in verzekeringscontracten variabel gemaakt van het economische scenario in de bepaling van de tijdswaarde van opties en garanties, gebaseerd op de inschatting van de Groep van verwacht gedrag van polishouders onder verschillende economische omstandigheden.

Kostenaannames

Beheerskosten en operationele kosten van holdingmaatschappijen die zijn gerelateerd aan Leven-activiteiten, worden meegenomen in de MCEV-berekeningen en worden gesplitst in kosten die zijn gerelateerd aan het aantrekken van nieuwe contracten, kosten die samenhangen met het onderhouden van bestaande contracten en projectgerelateerde kosten.

Toekomstige kostenaannames bevatten een bedrag aan doorlopende kosten en een gedeelte van de terugkerende projectkosten. Bepaalde kosten van uitzonderlijke aard worden beschouwd als zij zich voordoen en worden meestal op dat moment genomen. Toekomstige verbeteringen in productiviteit worden niet meegenomen. Als dochterondernemingen diensten verlenen, administratie voeren, vermogensbeheer verrichten of andere services verlenen aan werkmaatschappijen die worden meegenomen in de MCEV-berekeningen, dan wordt de waarde van winsten en verliezen van deze werkzaamheden meegenomen in de embedded value en de waarde van nieuwe productie.

Overig

Er wordt aangenomen dat er geen wijzigingen optreden in de berekeningswijze en grondslagen van de statutaire voorzieningen en huidige afkoopkansen, behalve als deze worden gestuurd door wijzigende toekomstige beleggingsomstandigheden in de stochastische economische scenario's.

5 Jaarrekening 2008

Delta Lloyd NV is een in Nederland opgerichte en gevestigde naamloze vennootschap, samen met haar dochterondernemingen ontplooit Delta Lloyd NV activiteiten op het gebied van levensverzekeringen, pensioenverzekeringen, langlopende spaarproducten, de meeste soorten schade- en zorgverzekeringen, bancaire activiteiten en vermogensbeheer. De jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde jaarrekening, de enkelvoudige jaarrekening en de overige gegevens. Deze jaarrekening is door de Raad van Bestuur vrijgegeven voor publicatie na instemming met de Raad van Commissarissen op 24 februari 2009.

5.1 Geconsolideerde jaarrekening

Delta Lloyd NV is een in Nederland opgerichte en gevestigde naamloze vennootschap. Het adres van de vennootschap is Amstelplein 6, 1096 BC Amsterdam. Samen met haar dochterondernemingen (hierna gezamenlijk te noemen Delta Lloyd Groep) ontplooit Delta Lloyd NV activiteiten op het gebied van levensverzekeringen, pensioenverzekeringen, langlopende spaarproducten, de meeste soorten schade- en zorgverzekeringen, bancaire activiteiten en vermogensbeheer. De activiteiten worden verricht via dochterondernemingen, deelnemingen en branches in Nederland, België en Duitsland. Binnen Delta Lloyd Groep wordt gebruik gemaakt van rapportagesegmenten die zijn gebaseerd op de bovenstaande activiteiten. Deze segmenten zijn leven, schade, zorg, bancaire activiteiten, vermogensbeheer en overige activiteiten. Voor nadere gegevens wordt verwezen naar noot 4 van de toelichting. CGU International Holdings BV te Amsterdam, een volledige dochter van Aviva plc, met hoofdkantoor in Londen, is de uiteindelijke houder van het gehele gewone aandelenkapitaal van Delta Lloyd NV. Daarnaast heeft het Fonds NutsOhra een belang in de vorm van preferente aandelen. Deze jaarrekening is door de Raad van Bestuur vrijgegeven voor publicatie na instemming van de Raad van Commissarissen op 24 februari 2009. De Algemene Vergadering van Aandeelhouders dient deze jaarrekening nog vast te stellen in de jaarvergadering van 14 mei 2009.

5.1.1 Grondslagen voor de jaarrekening

De voornaamste grondslagen die zijn gehanteerd bij de opstelling van de jaarrekening worden hierna uiteengezet. Tenzij anders aangegeven, zijn deze grondslagen consistent voor de hele Groep toegepast voor alle gepresenteerde jaren.

Wijziging in de grondslagen

Delta Lloyd Groep heeft voor haar medewerkers een pensioenovereenkomst afgesloten waarvan het overgrote deel een toegezegd pensioenregeling betreft. De belangrijkste pensioenovereenkomst is die met Delta Lloyd Pensioen Fonds. Dit pensioenfonds heeft een herverzekeringscontract gesloten met een tot Delta Lloyd Groep behorende levensverzekeringsmaatschappij. De consequentie hiervan is dat de beleggingen niet mogen worden geclassificeerd als fondsbeleggingen.

In 2007 heeft Delta Lloyd Groep een stelselwijziging doorgevoerd die ervoor zorgde dat de economische matching tussen de pensioenverplichting en de beleggingen in de winst- en verliesrekening beter tot uitdrukking kwam. In 2008 heeft Delta Lloyd Groep deze stelselwijziging

geëvalueerd en kwam tot de conclusie dat de economische matching niet in alle gevallen gegarandeerd was. Mede gezien in het licht van de ontwikkelingen die bij de IASB plaatsvinden op pensioengebied, de corridor methode wordt zeer waarschijnlijk binnen enkele jaren afgeschaft waardoor alle actuariële winsten en verliezen direct in het resultaat zichtbaar worden, heeft Delta Lloyd Groep besloten om de pensioengrondslagen verder aan te scherpen. Dit betekent dat alle actuariële winsten en verliezen direct als afschrijving naar het resultaat worden gebracht. Het effect van deze aanpassing van grondslagen is in 2007 een daling van € 29,9 miljoen van het eigen vermogen. Hierin is opgenomen een stijging van het resultaat voor belasting van € 7,9 miljoen. In 2008 heeft de stelselwijziging niet geleid tot een vermogens- of resultaat aanpassing.

Effecten stelselwijziging in 2007

In miljoenen euro	2007 voor stelselwijziging	Pensioenverplichtingen	2007 na stelselwijziging
Balans			
Pensioenverplichtingen	1.459,8	40,2	1.499,9
Latente belastingverplichtingen	237,7	-10,3	227,4
Totaal aandelenkapitaal en reserves	4.865,9	-29,9	4.836,0
Winst-en verliesrekening			
Overige operationele lasten	-815,0	7,9	-807,1
Belasting	-27,0	-2,1	-29,1
Nettoresultaat	781,4	5,9	787,3

Effecten stelselwijziging in 2008

In miljoenen euro	2008 voor stelselwijziging	Pensioenverplichtingen	2008 na stelselwijziging
Balans			
Pensioenverplichtingen	1.531,8	40,2	1.572,0
Latente belastingverplichtingen	189,9	-10,3	179,6
Totaal aandelenkapitaal en reserves	3.048,2	-29,9	3.018,3
Winst-en verliesrekening			
Overige operationele lasten	-1.028,6	-	-1.028,6
Belasting	32,1	-	32,1
Nettoresultaat	-153,2	-	-153,2

De cumulatieve invloed van de wijzigingen in de waarderingssystemen op het eigen vermogen met betrekking tot de boekjaren voor 2007 bedraagt € 35,8 miljoen negatief.

5.1.1.1 (A) Gehanteerde grondslagen bij opstelling van jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening van Delta Lloyd Groep is opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards ('IFRS'), uitgegeven door de International Accounting Standards Board ('IASB') en aanvaard door de Europese Unie.

Gedurende 2008 zijn de volgende aangepaste standaarden door de Europese Unie aanvaard: IAS 1 *Presentatie van de jaarrekening*, IAS 23 *Financieringskosten* en IFRS 2 *Transacties in groepsaandelen en ingekochte eigen aandelen*. Delta Lloyd Groep heeft besloten deze niet vervroegd

toe te passen. Een eventuele vervroegde toepassing van deze interpretaties heeft geen effect op het resultaat en het vermogen van Delta Lloyd Groep. Delta Lloyd Groep heeft tevens besloten om geen gebruik te maken van de optie in IAS 39 om de Trading portefeuille te reclassificeren.

Delta Lloyd Groep heeft de volgende interpretaties in 2008 voor het eerst toegepast: IFRIC 11, *IFRS 2 – Transacties in groepsaandelen* en IFRIC 14, *IAS 19 – De limiet voor een actief uit hoofde van een toegezegd pensioenregeling minimale funding vereisten en hun interactie*. Toepassing van deze interpretaties heeft geen effect gehad op het resultaat en het vermogen van Delta Lloyd Groep.

In overeenstemming met IFRS 4, *Verzekeringscontracten*, heeft Delta Lloyd Groep de onder Nederlandse verslagleggingsrichtlijnen bestaande praktijk gevolgd voor verzekeringscontracten en beleggingscontracten met winstdeling, waar nodig aangepast aan het IFRS-framework en geldende standaarden. In grondslag E is nadere informatie opgenomen. Eén uitzondering hierop betreft daartoe aangewezen verzekeringsverplichtingen, die zoals toegestaan door IFRS 4, op basis van de actuele marktrente worden gewaardeerd. Voor meer informatie wordt verwezen naar grondslag L. Tenzij anders aangegeven, worden activa en verplichtingen gewaardeerd tegen historische kosten, de activa zijn waar nodig aangepast voor bijzondere waardeverminderingen. Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Kosten worden verantwoord in de kostencategorie waarop deze betrekking hebben. Voorzover de kosten betrekking hebben op acquisitie worden deze gerubriceerd als kosten van de verwerving van verzekerings- en beleggingscontracten. Voor een nadere toelichting op de gehanteerde grondslagen voor de verwerking van acquisitiekosten wordt verwezen naar grondslag J. Ook financiële activa en verplichtingen die kortlopend van aard zijn (d.w.z. realiseerbaar/betaalbaar binnen één jaar) worden tegen reële waarde opgenomen. De afwijking tussen de kostprijs en de reële waarde is niet significant. Een uitzondering hierop zijn de financiële derivaten, deze worden tegen reële waarde verantwoord, ongeacht de looptijd.

De posten in de jaarrekening van iedere entiteit van Delta Lloyd Groep worden berekend in de valuta van de economische omgeving waarin de entiteit haar voornaamste bedrijfsactiviteiten uitoefent (hierna: de functionele valuta). De geconsolideerde jaarrekening luidt in euro. De euro is de functionele en presentatievaluta van Delta Lloyd Groep. De bedragen in deze jaarrekening luiden in miljoenen euro (€ mln), tenzij anders aangegeven. In tabellen opgenomen berekeningen zijn gebaseerd op niet afgeronde bedragen; er kunnen zich derhalve afrondingsverschillen voordoen. IAS 1, *Presentatie van de jaarrekening*, schrijft voor dat in de geconsolideerde balans onderscheid wordt gemaakt tussen langlopende en kortlopende activa en verplichtingen, tenzij een presentatie op basis van liquiditeit meer inzicht verschaft. Voor verzekeraars wordt de beheersing van liquiditeit, de matching van activa en verplichtingen en de aan uitgebreide regelgeving onderworpen vermogens- en solvabiliteitspositie meer van belang geacht. Het onderscheid vlottend/vast en kortlopend/langlopend wordt derhalve niet gemaakt voor aan het verzekeringsbedrijf gerelateerde posten. Het risicobeheer met betrekking tot deze posten wordt nader toegelicht in noot 35 van de toelichting.

Aangezien de winst- en verliesrekening over 2008 van Delta Lloyd NV is verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening, is volstaan met weergave van de beknopte enkelvoudige winst- en verliesrekening in de enkelvoudige jaarrekening in overeenstemming met artikel 2:402 van het Burgerlijk Wetboek.

Het geconsolideerde kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit operationele, beleggings- en financieringsactiviteiten. Kasstromen uit dividend, beleggingsopbrengsten en de aan- en verkoop van beleggingen worden gerubriceerd als operationele activiteiten aangezien zij betrekking hebben op de kernactiviteiten van Delta Lloyd Groep.

5.1.1.2 (B) Gebruik van aannames en schattingen

Het opstellen van de jaarrekening conform IFRS brengt met zich mee dat Delta Lloyd Groep aannames, schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de gerapporteerde posten in de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening, en op de voorwaardelijke vorderingen en verplichtingen per de datum van de jaarrekening. Met name de verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten zijn onderhevig aan schattingen en veronderstellingen. De schattingen en veronderstellingen met betrekking tot actuele feiten, gebeurtenissen en, tot op zekere hoogte, toekomstige gebeurtenissen en handelingen zijn naar het beste weten van het management gemaakt. Waar belangrijke aannames zijn toegepast door het management dan is dit toegelicht in de betreffende paragraaf in de toelichting. De feitelijke uitkomsten kunnen uiteindelijk, en mogelijk in belangrijke mate, afwijken van die schattingen. Voor zover de invloed van dergelijke schattingen of oordelen significant is voor de jaarrekening, worden deze toegelicht in noot 26.

5.1.1.3 (C) Grondslagen voor consolidatie

Dochterondernemingen

Dochterondernemingen zijn die entiteiten (met inbegrip van 'special purpose entities') waar Delta Lloyd Groep de mogelijkheid heeft, direct of indirect, beslissende zeggenschap over het financiële en operationele beleid uit te oefenen teneinde economische voordelen te verkrijgen.

Dochterondernemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf de datum waarop de feitelijke zeggenschap overgaat op Delta Lloyd Groep tot aan het moment waarop de zeggenschap verloren gaat. De grondslagen van de dochterondernemingen zijn aangepast aan die van Delta Lloyd Groep om consistentie te bereiken. Alle intercompany transacties, -saldi en ongerealiseerde winsten en verliezen op transacties tussen dochterondernemingen worden geëlimineerd.

Delta Lloyd Groep hanteert de verwerking door middel van de overnamemethode bij de acquisitie van dochterondernemingen. De verkrijgingsprijs van de acquisitie wordt bepaald over de som van de reële waarde van de opgeofferde activa, uitgegeven eigen vermogensinstrumenten en aangegane verplichtingen in het kader van de acquisitie alsmede de met de acquisitie direct verbonden kosten. De identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen die met de acquisitie verkregen zijn, tezamen de netto bezittingen, worden gewaardeerd tegen de reële waarde op de acquisitiedatum. Het verschil tussen de verkrijgingsprijs van een dochteronderneming en de aan het door Delta Lloyd Groep gehouden belang toe te rekenen deel van de netto bezittingen wordt opgenomen als goodwill in de jaarrekening. Indien de verkrijgingsprijs lager is dan de reële waarde van het belang dan wordt dit verschil opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Beleggingsfondsen waar Delta Lloyd Groep, direct of indirect, beslissende zeggenschap heeft, worden geconsolideerd. Aangezien Delta Lloyd Groep een verplichting heeft de aandelen gehouden door derden in deze fondsen bij aanbod in te kopen, worden de aandelen van dergelijke fondsen in de geconsolideerde balans gerubriceerd als verplichting onder *Financiële verplichtingen* (zie noot 31 van de toelichting). Deze verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening. Meer informatie is opgenomen in grondslag T en grondslag I.

Deelnemingen

Deelnemingen zijn entiteiten waarin Delta Lloyd Groep invloed van betekenis kan uitoefenen, maar geen beslissende zeggenschap heeft. In het algemeen wordt verondersteld dat Delta Lloyd Groep invloed van betekenis heeft wanneer zij over 20-50% van de stemrechten beschikt.

Investerings in deelnemingen worden gewaardeerd door middel van de 'equity-methode'. Deze waardering omvat tevens de bij acquisitie berekende goodwill onder aftrek van nadien verwerkte bijzondere waardeverminderingen. Volgens deze 'equity-methode' wordt de verkrijgingsprijs van de belegging in de deelneming, tezamen met het aandeel van Delta Lloyd Groep in de veranderingen in het eigen vermogen van de deelneming na overname opgenomen als een bezitting in de geconsolideerde balans. De waarderingsgrondslagen van de deelneming zijn waar nodig gewijzigd zodat deze consistent zijn met de door de groep gehanteerde grondslagen. Het aandeel van Delta Lloyd Groep in het nettoresultaat van de deelnemingen vanaf de overname wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen. Het aandeel in de mutaties in het eigen vermogen na overname wordt in het eigen vermogen verwerkt. De verwerking volgens de 'equity-methode' wordt beëindigd wanneer Delta Lloyd Groep niet langer invloed van betekenis heeft in de deelneming. Alle intercompany transacties, -saldi en ongerealiseerde winsten en verliezen op transacties met deelnemingen worden geëlimineerd, tenzij de ongerealiseerde verliezen een indicatie zijn tot een bijzondere waardevermindering.

Wanneer het aandeel van Delta Lloyd Groep in de verliezen van een deelneming gelijk is aan of meer bedraagt dan het belang in de deelneming, neemt Delta Lloyd Groep het aandeel in deze verdere verliezen niet op, tenzij zij verplichtingen is aangegaan of namens de entiteit betalingen heeft verricht.

5.1.1.4 (D) Omrekening van vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers van de functionele valuta op de transactiedatum. Valutakoersresultaten die voortvloeien uit de afwikkeling van dergelijke transacties en uit de omrekening van monetaire activa en verplichtingen die in vreemde valuta luiden, worden opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Valutakoersverschillen op schuldbewijzen en andere monetaire financiële activa die zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening, worden als valutakoersresultaten in de winst- en verliesrekening opgenomen. Valutakoersverschillen met betrekking tot voor verkoop beschikbare monetaire financiële activa worden behandeld alsof zij zijn opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs. Voor dergelijke financiële activa worden valutakoersverschillen voortvloeiend uit wijzigingen in de geamortiseerde kostprijs opgenomen in de winst- en verliesrekening. Overige wijzigingen in de reële waarde worden in het eigen vermogen onder de reserve herwaardering beleggingen verwerkt.

Valutakoersverschillen op niet-monetaire posten, zoals aandelen die worden opgenomen tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening (zie grondslag T), worden gerapporteerd als onderdeel van de reële waardeveranderingen, terwijl dergelijke verschillen op voor verkoop beschikbare aandelen worden opgenomen in het eigen vermogen onder de reserve herwaardering beleggingen. Dit vindt plaats tegen de valutakoers op moment van bepaling van de reële waarde.

5.1.1.5 (E) Productclassificatie

Verzekeringscontracten worden gedefinieerd als contracten die een significant verzekeringsrisico bevatten. Hiervan is uitsluitend sprake als een verzekeraar, bij het aangaan van het contract, als gevolg van een verzekerde gebeurtenis, uitgezonderd scenario's zonder bedrijfseconomische betekenis, in een mogelijk scenario substantiële aanvullende uitkeringen zou moeten doen. Het verzekeringsrisico wordt significant geacht indien de betaling zich bij het zich voordoen van een verzekerde gebeurtenis ten minste 10% verschilt van de betaling die zou hebben plaatsgevonden als de gebeurtenis zich niet had voorgedaan. Dergelijke contracten blijven verzekeringscontracten gedurende de gehele verdere looptijd, onafhankelijk van het moment waarop de gebeurtenis zich voor kan doen. Contracten die volgens IFRS niet worden beschouwd als verzekeringscontract, worden geclassificeerd als beleggings- of servicecontract. Behandeling van deze contracten vindt plaats conform IAS 39. Contracten kunnen worden gereclassificeerd als verzekeringscontract na het aangaan ervan, indien het verzekeringsrisico significant wordt.

Sommige verzekerings- en beleggingscontracten bevatten een clause voor winstdeling die in omvang of timing afhankelijk is van besluiten van het management. Dit betreft een contractueel recht op extra uitkeringen in aanvulling op gegarandeerde uitkeringen. Deze worden aangeduid als contracten met voorwaardelijke winstdeling of DPF contracten, indien de extra uitkeringen naar alle waarschijnlijkheid een significant deel zullen uitmaken van de totale contractuele uitkeringen en waarvan de hoogte van de uitkering of het tijdstip van toekenning door Delta Lloyd Groep zelf kan worden bepaald. Daarnaast zijn de betreffende extra uitkeringen contractueel gebaseerd op de performance van een bepaalde portefeuille van contracten of een bepaald soort contract, gerealiseerde en/of niet-gerealiseerde beleggingsopbrengsten uit een bepaalde beleggingsportefeuille gehouden door Delta Lloyd Groep of de winst of het verlies van Delta Lloyd Groep, het fonds of de dochteronderneming die het contract is aangegaan.

5.1.1.6 (F) Baten en lasten met betrekking tot verzekeringscontracten

Premies

Premies voor levensverzekeringscontracten en beleggingscontracten met winstdeling worden als baten verantwoord zodra ze opeisbaar zijn. Voor koopsompolissen is dit de ingangsdatum van de polis. Voor polissen met periodieke premiebetaling en bijstortingen worden de premies opgenomen op het moment waarop deze verschuldigd zijn. Premies met betrekking tot verzekeringscontracten gekoppeld aan beleggingseenheden worden verantwoord als de hieraan gerelateerde verplichtingen worden opgenomen. Premies worden gepresenteerd vóór aftrek van provisies en vóór assurantiebelastingen of -heffingen. Indien polissen vervallen omdat betaling van premies achterwege blijft, worden alle, vanaf de datum waarop de polissen verondersteld worden te zijn vervallen, verschuldigde premies ten laste gebracht van het premie-inkomen.

De geboekte premies voor schade- en zorgverzekeringscontracten hebben betrekking op de gedurende het jaar afgesloten polissen en zijn exclusief assurantiebelastingen of -heffingen. Niet-verdiende premies betreffen dat deel van de in een jaar geboekte premies dat betrekking heeft op risicoperioden na balansdatum. Niet-verdiende premies worden pro rata berekend, hoofdzakelijk op dag-, maand- of kwartaalbasis. Premies ontvangen van volmachthouders (met betrekking tot bij volmacht uitgeschreven polissen) worden met een vertraging van drie maanden verantwoord.

Beleggingscontracten zonder voorwaardelijke winstdeling (DPF) kennen geen premie-inkomen. De verantwoording van de vergoedingen (fees) uit hoofde van dergelijke contracten wordt uiteengezet in grondslag G.

Claims

Claims uit hoofde van levensverzekeringscontracten betreffen de lasten van alle gedurende het jaar ontstane uitkeringsverplichtingen, inclusief behandelingskosten, alsmede opgebouwde, nog niet vastgestelde winstaandelen.

Claims uit hoofde van schade- en zorgverzekeringscontracten betreffen alle schadegevallen die zich gedurende het jaar voordoen, ongeacht of deze zijn gemeld, alsmede hiermee verband houdende schadebehandelingskosten, verminderd met de eventuele residuwaarde en andere verhaalde bedragen, en eventuele aanpassingen van uitstaande claims uit voorgaande jaren.

Schadebehandelingskosten betreffen gemaakte interne en externe kosten die verband houden met de afwikkeling van schadeclaims. Onder de interne kosten vallen alle directe kosten van de schadeafdeling en het deel van de algemene kosten dat direct aan de interne kosten kan worden toegerekend.

5.1.1.7 (G) Baten en lasten met betrekking tot beleggingscontracten

Baten

Aan polishouders van beleggingscontracten worden vergoedingen in rekening gebracht in verband met polisadministratie, vermogensbeheer, afkoop en andere contractdiensten. Deze vergoedingen worden opgenomen als baten in de periode waarin deze ontstaan, tenzij deze betrekking hebben op diensten die in toekomstige perioden verleend gaan worden. Bedragen worden opgenomen in de winst- en verliesrekening wanneer de verplichting aan de polishouder is aangepast voor die vergoedingen. Indien de vergoedingen diensten betreffen die in toekomstige perioden worden verleend, worden ze als vooruitontvangen bedragen geboekt en verantwoord in de winst- en verliesrekening op het moment dat de dienstverlening plaatsvindt.

Voor sommige beleggingscontracten zonder winstdeling en vermogensbeheercontracten worden vergoedingen aan de polishouder in rekening gebracht voor de totstandkoming van het contract. Indien de vergoeding betrekking heeft op diensten in het kader van vermogensbeheer, wordt deze vergoeding als vooruitontvangen opgenomen en geamortiseerd over de periode waarin de diensten worden verleend. Indien er geen contract voor vermogensbeheerdiensten is, wordt de vooraf te betalen vergoeding direct als opbrengst verantwoord. Voor beleggingscontracten die tegen geamortiseerde kostprijs worden gewaardeerd in de balans, vormt de vergoeding onderdeel van de geamortiseerde kostprijs.

Lasten

Wat beleggingscontracten zonder winstdeling betreft, geven de uitkeringen het bedrag aan waarmee uitgekeerde bedragen het vrijgegeven rekeningsaldo overtreffen.

5.1.1.8 (H) Provisiebatens/-lasten en ontvangen/betaalde vergoedingen

Provisiebatens bestaan voornamelijk uit beheervergoedingen voor beleggingsfondsen, distributievergoedingen van beleggingsfondsen, provisies uit de verkoop van aandelen in beleggingsfondsen en vergoedingen voor het optreden als intermediair. Deze vergoedingen worden verantwoord in de periode waarin de diensten verleend worden. Herverzekerings- en overige provisies worden als baten verantwoord op de transactiedatum.

Overige provisielasten betreffen de niet geactiveerde provisielasten in het boekjaar aan agenten, adviseurs, makelaars en handelaren (bijvoorbeeld prolongatieprovisie).

5.1.1.9 (I) Beleggingsopbrengsten

De beleggingsopbrengsten bestaan uit dividend, rente en huuropbrengsten voor het boekjaar, waardemutaties van beleggingen tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening (zoals gedefinieerd in grondslag T) en boekresultaten bij verkoop van beleggingen. Dividend op beleggingen in aandelen wordt als bate verantwoord op de ex-dividenddatum. Interestbaten worden opgenomen in de periode waarop deze betrekking hebben, waarbij rekening wordt gehouden met de effectieve rentevoet van de belegging. Hierin zijn ook interestbaten opgenomen als gevolg van renteversillen op valutatermijncontracten. De huuropbrengsten worden toegerekend op basis van de verstreken huurperiode.

Het gerealiseerde boekresultaat op de verkoop van een belegging is het verschil tussen de ontvangen opbrengsten, na aftrek van transactiekosten, en de oorspronkelijke (geamortiseerde) kostprijs. Waardemutaties betreffen het verschil tussen enerzijds de boekwaarde aan het einde van het jaar dan wel de opbrengst bij verkoop gedurende het jaar en anderzijds de boekwaarde aan het einde van het voorgaande jaar dan wel de verkrijgingsprijs gedurende het jaar. Interestbaten en dividendopbrengsten zijn niet opgenomen in de nettowinsten en nettoverliezen op financiële instrumenten maar worden apart in het resultaat getoond.

Baten uit hoofde van securities lending worden verrekend met de tegenpartij en verantwoord op kwartaalbasis. Baten en lasten uit hoofde van repurchase agreements zijn opgenomen in het contractuele transactiebedrag aan het eind van de overeenkomst.

5.1.1.10 (J) Acquisitiekosten

Acquisitiekosten betreffen de vaste en variabele kosten die worden gemaakt bij het afsluiten van verzekeringscontracten.

Provisielasten en andere acquisitiekosten voor verzekeringscontracten en beleggingscontracten met voorwaardelijke winstdeling betreffen de kosten die tijdens de verslagperiode voor deze contracten zijn gemaakt, onder aftrek van de in het boekjaar geactiveerde bedragen en verhoogd met de afschrijvingen.

De transactiekosten voor beleggingscontracten zonder winstdeling en beleggingscontracten met onvoorwaardelijke winstdeling bevatten alleen kosten voor deze contracten die over de looptijd worden toegerekend aan het resultaat. Transactiekosten zijn bijkomende kosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van een financieel actief of financiële verplichting. Hiertoe behoren bijvoorbeeld vergoedingen voor adviseurs en aan makelaars betaalde provisies.

Acquisitiekosten met betrekking tot levensverzekeringscontracten en beleggingscontracten worden in acht tot tien jaar afgeschreven. Acquisitiekosten met betrekking tot schadeverzekeringscontracten worden afgeschreven gedurende de periode waarin de premie verdiend wordt.

5.1.1.11 (K) Contracten met voorwaardelijke winstdeling (DPF-contracten)

Contracten met voorwaardelijke winstdeling kennen een DPF-component. Dit is een contractueel recht op aanvullende winsten in het fonds. Delta Lloyd Groep heeft de beschikkingsmacht om dit surplus uit te keren aan de polishouders of aan de aandeelhouders, binnen de voorwaarden zoals gesteld in de contracten.

Nederland

Delta Lloyd Groep biedt, behoudens één product van Nationaal Spaarfonds (NSF), in Nederland geen producten aan met voorwaardelijke winstdeling (DPF).

België

In België kennen alle winstdelende producten een voorwaardelijke winstdeling (DPF). De voorwaardelijke winstdeling wordt beschreven in een regeling en bevat de producten, voorwaarden en berekeningen voor de winstdeling. De regeling wordt geformuleerd door de actuariële afdeling en de directie en goedgekeurd door de vergadering van aandeelhouders. Voorts moet goedkeuring van de Belgische toezichthouder op het assurantiewezen (CBFA) worden verkregen.

De contracten met voorwaardelijke winstdeling betreffen zowel verzekeringscontracten als beleggingscontracten.

Duitsland

De winstdeling voor traditionele verzekeringspolissen en door Delta Lloyd Duitsland uitgegeven koopsompolissen is gebaseerd op de technische resultaten vermeerderd met de rentebaten boven het basistarief. In totaal 93% van deze extra rentebaten en technische resultaten wordt toegevoegd aan een voorziening voor toekomstige uitkering aan polishouders. Dit percentage is gebaseerd op een raming van de verwachte winstuitkering door het management en is inclusief verwachte belastingen. De directie van Delta Lloyd Duitsland beslist over de bestemming van deze voorziening.

Niet-toegerekend uitkeerbaar surplus

In Duitsland wordt het verschil tussen de (netto) activa en de (netto) verplichtingen verbonden aan contracten met voorwaardelijke winstdeling als een verplichting gerubriceerd in een voorziening voor niet-toegerekend uitkeerbaar surplus.

5.1.1.12 (L) Voorzieningen uit hoofde van verzekeringscontracten en beleggingscontracten met voorwaardelijke winstdeling

Schattingswijziging

Delta Lloyd hanteert sinds 2005 de marktrente voor het waarderen van de verzekeringsverplichtingen voor een groot deel van haar producten. Tot dusver werd hiervoor de DNB swapcurve toegepast. Als gevolg van de uitzonderlijke ontwikkelingen op de financiële markten in het afgelopen jaar is de DNB swapcurve echter niet meer representatief voor de marktrente. Delta Lloyd heeft er daarom voor gekozen om de disconteringscurve voor haar verzekeringsverplichtingen per 1 januari 2008 te definiëren als het maximum van de DNB swapcurve en de yieldcurve afgeleid van collateralized AAA bonds uit de Euro zone. De hieruit voortvloeiende curve wordt aangeduid als de 'DLG curve'. De RvB is van mening dat de DLG curve een goede representatie van de marktrente is.

Toelichting

De marktrente wordt afgeleid van financiële instrumenten met karakteristieken die zo goed mogelijk aansluiten bij die van de verzekeringsverplichtingen. Hierbij worden instrumenten gekozen die nagenoeg vrij zijn van kredietrisico en waarvan de liquiditeit past bij die van de verzekeringsverplichtingen.

Tot 2008 leidden diverse instrumenten, of combinaties daarvan, tot (nagenoeg) dezelfde marktrente:

- Cash plus swaps
- Staatsobligaties
- Corporate bonds plus credit default swaps

Tot 2008 was de vergoeding voor illiquiditeit in de meeste financiële instrumenten nagenoeg verwaarloosbaar. In de huidige markt is de vergoeding voor illiquiditeit echter sterk toegenomen. Het rendement op basis van swaps ligt veel lager dan de rendementen op basis van andere

instrumenten die vrij zijn van kredietrisico.

Verzekeringsverplichtingen zijn relatief illiquide en vormen een lange termijn financiering met een voorspelbaar verloop. Gezien het illiquide karakter dient de toegenomen vergoeding voor illiquiditeit te worden gereflecteerd in de marktrente die wordt toegepast bij de waardering van de verplichtingen.

Collateralized corporate AAA bonds zijn minder liquide dan swaps maar ook nagenoeg vrij van kredietrisico. De structuur is op hoofdlijnen, een lening met een onderpand, bovendien vergelijkbaar met die van verzekeringsverplichtingen. De Raad van Bestuur (RvB) acht deze instrumenten daarom de meest geschikte benadering van de marktrente en ten behoeve van de waardering van verzekeringsverplichtingen.

Voorzieningen voor levensverzekeringscontracten

In overeenstemming met IFRS 4, Verzekeringscontracten, worden verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten en beleggingscontracten met voorwaardelijke winstdeling verantwoord op basis van de grondslagen zoals gehanteerd voor de invoering van IFRS. Als uitzondering daarop geldt dat de voorziening voor levensverzekeringscontracten en beleggingscontracten met winstdeling in Nederland en België berekend wordt op basis van de marktrente (in plaats van vaste rente). Dit is de eerste aanpassing naar waardering van verzekeringsverplichtingen tegen reële waarde conform de verwachte aanpassingen in fase 2 van IFRS 4.

De voorzieningen voor levensverzekeringscontracten worden voor ieder levensverzekeringsbedrijf afzonderlijk berekend, gebaseerd op lokale verslaggevingsregels en algemene actuariële principes. Bij de bepaling van de voorziening worden aannames gemaakt, waarbij in het algemeen een voorzichtigheidsmarge wordt verondersteld. De veronderstellingen alsmede de inschatting van de voorzichtigheidsmarge (indien aanwezig) die bij de berekeningen worden gehanteerd, zijn afhankelijk van de specifieke situatie van de entiteiten. De belangrijkste gehanteerde veronderstellingen worden vermeld in noot 23 van de toelichting. Als onderdeel van de voorzieningen uit hoofde van levensverzekeringscontracten worden expliciet voorzieningen getroffen voor onvoorwaardelijk toegekende winstaandelen, met inbegrip van winstaandelen die contractueel voortvloeien uit de waardering van de verbonden middelen. De mutaties in de voorzieningen worden verantwoord in de winst- en verliesrekening.

De voorziening met betrekking tot gegarandeerde uitkeringen voor verzekeringscontracten met winstdeling wordt berekend in overeenstemming met geldende actuariële principes. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een deterministische aanpak en prudente veronderstellingen.

Toereikendheidstoets op voorzieningen voor levensverzekeringsverplichtingen

Op grond van IFRS 4 dient op iedere verslagdatum een toereikendheidstoets op de voorziening voor verzekeringsverplichtingen te worden uitgevoerd; op deze wijze worden verliezen verantwoord zodra deze zich voordoen. De bestaande grondslagen van de financiële verslaggeving van Delta Lloyd Groep voldoen aan de volgende vereisten:

- in de toets wordt rekening gehouden met de actuele schattingen van contractuele en gerelateerde kasstromen, zoals schadebehandelingskosten, alsmede met kasstromen die voortvloeien uit in verzekeringscontracten besloten opties en garanties. Deze "best estimate" voorziening wordt vervolgens verhoogd met een risicomarge voor niet hedgebare verzekeringstechnische risico's; en
- als uit de toets blijkt dat de voorziening ontoereikend is, wordt het gehele tekort ten laste van het

resultaat gebracht.

De toets wordt op maatschappijniveau voor elke deelportefeuille uitgevoerd. Als deelportefeuilles worden aangeduid: "collectief en individueel" en hier binnen gesplitst in traditioneel en beleggingseenheden.

Schade- en zorgverzekeringscontracten

Claims uit hoofde van schade- en zorgverzekeringscontracten betreffen alle schadegevallen die zich gedurende het jaar voordoen, ongeacht of deze zijn gemeld of niet, alsmede hiermee verband houdende schadebehandelingskosten, verminderd met eventuele restwaarden en andere verhaalde bedragen, en eventuele aanpassingen van openstaande claims uit voorgaande jaren. De mutaties in de voorzieningen worden verantwoord in de winst- en verliesrekening.

(i) Schadevoorzieningen

De voorzieningen voor schade- en zorgverzekeringen zijn gebaseerd op de geschatte uiteindelijke kosten van alle vóór balansdatum ontstane, maar per balansdatum nog niet afgewikkelde schadegevallen, ongeacht of deze al dan niet zijn gemeld, tezamen met de hiermee verband houdende schadebehandelingskosten. Bij de melding en afwikkeling van bepaalde soorten schadeclaims treedt aanzienlijke vertraging op. Dit is met name het geval bij aansprakelijkheidsverzekeringen, waaronder de verzekering van asbest- en milieurisico's. Hiervan kunnen de uiteindelijke kosten per balansdatum niet met zekerheid worden vastgesteld. De verwachte uitkeringen voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen worden contant gemaakt tegen een vaste disconteringsvoet van drie of vier procent of op basis van de actuele DLG curve. Elke schatting wordt bepaald binnen een range van mogelijke uitkomsten. Voor nadere informatie over gebruikte schattingstechnieken wordt verwezen naar noot 23 van de toelichting.

Bij de bepaling van de schadevoorzieningen wordt rekening gehouden met de verwachte toekomstige verhaalsmogelijkheden. Verhaalsmogelijkheden betreffen onder meer activa, die zijn verkregen door uitoefening van rechten op restwaarden en subrogatie volgens de voorwaarden van de verzekeringscontracten.

De schadevoorzieningen zijn vastgesteld, inclusief niet gemelde schaden ('claims incurred but not reported', IBNR) en schadebehandelingskosten.

Schadebehandelingskosten omvatten alle kosten die verband houden met de afwikkeling of uitkering van claims; zij worden in de winst- en verliesrekening verantwoord zodra de claims, waarop de kosten betrekking hebben in de winst- en verliesrekening worden verantwoord. Dit betreft honoraria van juridische adviseurs, artsen, schade-experts, en interne en externe schadebehandelingskosten. Hiertoe behoren tevens kosten die niet aan bepaalde claims kunnen worden toegerekend, maar wel verband houden met uitgekeerde claims of claims die worden afgewikkeld, zoals de interne kosten van de schadeafdelingen en een deel van de overheadkosten.

Bij het bepalen van de schadevoorzieningen wordt een prudentiemarge gehanteerd. Volgens de richtlijnen van Delta Lloyd Groep dient elke business unit de prudentiemarge te waarborgen dat de toereikendheid van de schadevoorzieningen (exclusief arbeidsongeschiktheidscontracten) binnen bepaalde grenzen ligt. Hiertoe wordt de voorziening gedurende het jaar zodanig vastgesteld dat een betrouwbaarheidsniveau van 92,5% wordt nagestreefd. Wanneer uit de toereikendheidstoets een betrouwbaarheidspercentage van meer dan 85% of minder dan 99% blijkt, vindt geen toevoeging of vrijval plaats.

Binnen het voorzieningenbeleid heeft de business unit de ruimte om invulling te geven aan toekomstgerichte behoeftes, zoals IFRS en Solvency II, waarin er gestreefd wordt naar een best estimate voorziening plus een risico-opslag.

(ii) Voorziening voor niet-verdiende premies

Het deel van de geboekte premies, vóór aftrek van aan assurantieadviseurs verschuldigde provisie, dat aan volgende perioden is toe te rekenen, wordt gereserveerd in een voorziening voor niet-verdiende premies. De mutatie in deze voorziening wordt in de betreffende risicoperiode in de winst- en verliesrekening verantwoord, zodat de premie in overeenstemming met het gedekte risico over de verzekeringsperiode tot uitdrukking komt.

(iii) Voorziening voor lopende risico's

Een voorziening voor lopende risico's wordt opgenomen indien de voorziening voor niet-verdiende premies ontoereikend wordt geacht.

(iv) Baten uit restwaarden en subrogatie

Bepaalde verzekeringscontracten geven Delta Lloyd Groep het recht in het kader van de afwikkeling van een schadegeval (doorgaans beschadigde) zaken te verkopen (baten uit restwaarden). Delta Lloyd Groep kan ook het recht hebben om derden aan te spreken om een deel van de kosten dan wel alle kosten te betalen (baten uit subrogatie).

Ten behoeve van de informatie in de toelichting zijn deze baten geschat. Deze geschatte baten worden in noot 23 van de toelichting "*Mutatie in verzekeringsverplichtingen*" weergegeven als verhaalde bedragen op uitkeringen.

Andere aanslagen en heffingen

Delta Lloyd Groep is onderworpen aan verscheidene periodieke, aan verzekeringen gerelateerde aanslagen of garantiefondsheffingen. Hiervoor wordt een voorziening getroffen zodra sprake is van een bestaande (in rechte afdwingbare of feitelijke) verplichting als gevolg van een gebeurtenis in het verleden. Dergelijke bedragen worden in de balans niet opgenomen onder verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten, maar weergegeven onder noot 28 Pensioenverplichtingen en overige voorzieningen.

5.1.1.13 (M) Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten zonder (voorwaardelijke) winstdeling

Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten zonder (voorwaardelijke) winstdeling worden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs, met uitzondering van unit-linked verplichtingen. Verplichtingen uit hoofde van unit-linked contracten worden gewaardeerd op reële waarde, dit elimineert een inconsistentie in de waardering die zou ontstaan uit de waardering van activa en verplichtingen en de opname van winsten en verliezen hierop op basis van verschillende grondslagen.

De reële waarde van de voorziening wordt initieel vastgesteld door gebruik te maken van prospectief gedisconteerde cashflows. Voor unit-linked contracten is de reële waarde van de verplichting gelijk aan de reële waarde van de belegde middelen, vermeerderd met een eventuele voorziening voor gegarandeerde rendementen. De aan deze contracten toe te rekenen lasten uit hoofde van rentetoevoeging aan de verplichting is in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten.

De geamortiseerde kostprijs wordt berekend als de reële waarde van de ontvangen vergoeding op het moment van de eerste verwerking verminderd met het netto-effect van de eerste betalingen zoals transactiekosten en vooraf te betalen vergoedingen. In latere perioden wordt dit, vermeerderd of verminderd met de cumulatieve amortisatie (met gebruik van de effectieve-rentemethode) van het eventuele verschil tussen het initiële bedrag en de eindwaarde en verminderd met waardeverminderingen in verband met afkoopbetalingen. De effectieve rentevoet is die rentevoet waarbij de contante waarde van de betalingen gelijk is aan het initiële bedrag. De voorziening tegen geamortiseerde kostprijs wordt per verslagdatum bepaald als de geschatte waarde van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rente.

5.1.1.14 (N) Herverzekering

Delta Lloyd Groep heeft in het kader van de reguliere bedrijfsuitoefening zowel inkomende als uitgaande herverzekering, waarbij het eigen behoud varieert per soort verzekering. De inkomende herverzekering wordt op dezelfde wijze verantwoord als directe activiteiten, waarbij rekening wordt gehouden met de productclassificatie van de herverzekerde activiteit. De kosten van herverzekering met betrekking tot verzekeringscontracten worden verantwoord gedurende de looptijd van de onderliggende herverzekerde polissen. Hierbij worden veronderstellingen gebruikt die consistent zijn met de veronderstellingen die zijn gebruikt bij de verantwoording van de oorspronkelijke polissen. Activa uit hoofde van herverzekering bestaan voornamelijk uit vorderingen op herverzekeringsmaatschappijen uit hoofde van uitgaande herverzekering. Op herverzekeraars te verhalen bedragen worden geschat op een wijze die in overeenstemming is met de gehanteerde methode voor schadereserves of afgewikkelde claims in verband met de oorspronkelijke polissen en met het desbetreffende herverzekeringscontract.

Als een actief uit hoofde van herverzekering een bijzondere waardevermindering ondergaat, wordt de boekwaarde door Delta Lloyd Groep dienovereenkomstig verlaagd, waarbij de waardevermindering ten laste van de winst- en verliesrekening wordt gebracht. Van een bijzondere waardevermindering is sprake indien er objectieve aanwijzingen zijn dat Delta Lloyd Groep, als gevolg van een gebeurtenis na de eerste verwerking van dit actief, mogelijk niet alle volgens het contract aan haar verschuldigde bedragen zal ontvangen en de waardevermindering op betrouwbare wijze te bepalen is.

Delta Lloyd Groep herverzekert haar contracten alleen bij herverzekeringsmaatschappijen die een rating hebben en/of waarvan het kredietrisico goedgekeurd is door het group reinsurance security committee. Voor langlopende contracten, zoals de herverzekering van levens-, arbeidsongeschiktheids- en aansprakelijkheidsverzekeringen, is minimaal een A rating vereist. Voor kortlopende herverzekeringen kan een lagere rating acceptabel zijn.

Herverzekeringskosten betreffen de provisies die aan herverzekeraars worden betaald.

5.1.1.15 (O) Immateriële vaste activa

Goodwill

Goodwill betreft het positieve verschil tussen de kostprijs van een overgenomen activiteit en het aandeel van Delta Lloyd Groep in de reële waarde van de activa en de (voorwaardelijke) verplichtingen van de overgenomen dochteronderneming op de overnamedatum.

Voor iedere kasstroomgenererende eenheid, of combinatie van kasstroomgenererende eenheden, wordt de boekwaarde van de goodwill jaarlijks beoordeeld, of vaker wanneer er aanwijzingen zijn dat sprake kan zijn van een bijzondere waardevermindering. Indien de boekwaarde van de goodwill de realiseerbare waarde overtreft, wordt de goodwill op grond van bijzondere waardevermindering afgewaardeerd.

Voor nadere informatie over de toetsing op bijzondere waardevermindering en de toerekening van goodwill wordt verwezen naar grondslag R en noot 10 van de toelichting.

Acquired value of in-force business (AVIF)

De contante waarde van de toekomstige winsten van een portefeuille van verzekerings- en beleggingscontracten met (on)voorwaardelijke winstdeling die direct of via de acquisitie van een dochteronderneming is verkregen, wordt opgenomen als een immaterieel vast actief. In alle gevallen wordt de AVIF op systematische wijze afgeschreven op basis van de looptijd van de desbetreffende contracten in de portefeuille. De afschrijving is gebaseerd op het winstprofiel van de AVIF-portefeuille en het op basis daarvan verwachte waardeverloop. De waarde van de AVIF-verzekeringsportefeuille wordt jaarlijks getoetst op bijzondere waardevermindering. Eventuele waardeverminderingen worden ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht. De waardering van de AVIF-portefeuille is gebaseerd op de ontwikkeling van de onderliggende verzekeringsverplichtingen.

Overige immateriële vaste activa

De overige immateriële vaste activa omvatten o.a. software en klantenrelaties en distributiekanaal en gewaardeerd als onderdeel van een overname. De overige immateriële vaste activa worden bij verwerving opgenomen tegen reële waarde (kostprijs). De waardering nadien vindt plaats tegen kostprijs onder aftrek van afschrijvingen en bijzondere waardevermindering. Zowel aangekochte software als intern ontwikkelde software vallen hieronder. De laatstgenoemde categorie komt echter alleen voor opname in aanmerking wanneer deze identificeerbaar zijn, Delta Lloyd Groep er beschikkingsmacht over heeft en deze leiden tot toekomstige positieve kasstromen. De aangekochte en de zelf ontwikkelde software worden lineair afgeschreven op basis van de gebruiksduur, met een maximum van drie jaar. De afschrijvingslast wordt in de winst- en verliesrekening verantwoord onder *Overige operationele lasten*.

Klantenrelaties en toegang tot distributiekanaal worden, indien verworven in het kader van een overname, geactiveerd als voldaan is aan de definitie van een immaterieel vast actief en de reële waarde op een betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. De klantenrelaties, verworven in het kader van de acquisities van ABN AMRO Verzekeringen in Nederland en Bank Nagelmackers (tot en met 2005) in België zijn geactiveerd en worden afgeschreven in respectievelijk drie en vijf jaar. Bij de acquisitie van ABN AMRO Verzekeringen is de toegang tot het distributiekanaal van ABN AMRO Bank als een afzonderlijk immaterieel vast actief opgenomen, dat in 30 jaar – de looptijd van de overeenkomst met ABN AMRO Bank – wordt afgeschreven. Toegang tot de distributiekanaal van Erasmus Verzekeringen en Euroloyd wordt in 20 jaar afgeschreven.

Afschrijvingstermijnen van AVIF en overige immateriële vaste activa worden jaarlijks beoordeeld.

Indien blijkt dat de geschatte waarden afwijken van eerdere schattingen dan worden deze aangepast.

5.1.1.16 (P) Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen

Vastgoed voor eigen gebruik wordt gewaardeerd op historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De historische kostprijs van de activa die een langere periode kennen om ontwikkeld te worden, met name vastgoed in eigen gebruik, omvat tevens geactiveerde financieringslasten. Bij verkoop van vastgoed voor eigen gebruik wordt het verschil tussen de boekwaarde en de opbrengstwaarde opgenomen in de winst- en verliesrekening in de periode waarin de verkoop heeft plaatsgevonden. Alle overige op de balans als bedrijfsmiddelen verantwoorde activa worden gewaardeerd op historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen.

Vastgoedbeleggingen in ontwikkeling worden tot de voltooiing opgenomen onder onroerende zaken en bedrijfsmiddelen en worden gewaardeerd op historische kostprijs verminderd met eventuele bijzondere waardeverminderingen.

De overige onroerende zaken en bedrijfsmiddelen worden lineair afgeschreven op basis van de gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met de restwaarde. De verwachte gebruiksduur bedraagt:

Terreinen	Geen afschrijving
Vastgoed (eigen gebruik)	40 jaar
Vastgoed in ontwikkeling	Geen afschrijving
Computerapparatuur	4 jaar
Inventaris	5 jaar

Indien een actief uit verschillende 'componenten' bestaat met een verschillende gebruiksduur en/of een verschillende restwaarde, wordt het actief opgesplitst in deze componenten, die dan afzonderlijk worden afgeschreven.

Gebruiksduur en restwaarde worden jaarlijks beoordeeld. Indien blijkt dat de geschatte waarden afwijken van eerdere schattingen dan worden deze aangepast.

Indien de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte realiseerbare waarde, vindt een bijzondere waardevermindering plaats ten laste van de winst- en verliesrekening. Resultaten op de verkoop van onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, zijnde het verschil tussen de verkoopopbrengst en boekwaarde, worden in de winst- en verliesrekening verwerkt.

Reparatie- en onderhoudskosten worden ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht in de periode waarop deze kosten betrekking hebben. De kosten van significante renovaties worden geactiveerd wanneer het waarschijnlijk is dat er door Delta Lloyd Groep additionele toekomstige voordelen zullen worden behaald uit het bestaande actief. Significante renovaties worden afgeschreven op basis van de resterende gebruiksduur van het desbetreffende actief.

5.1.1.17 (Q) Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen worden aangehouden om op lange termijn huurrendement te realiseren en zijn niet in gebruik bij Delta Lloyd Groep. Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen een door marktgegevens onderbouwde reële waarde, zoals bepaald door gekwalificeerde externe taxateurs. Veranderingen in de reële waarde worden opgenomen in de winst- en verliesrekening, als onderdeel van de opbrengst uit beleggingen.

5.1.1.18 (R) Bijzondere waardeverminderingen van niet-financiële activa

Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen en andere niet-financiële activa worden beoordeeld op bijzondere waardevermindering wanneer gebeurtenissen of veranderingen in omstandigheden erop duiden dat de boekwaarde mogelijk niet realiseerbaar is.

Goodwill

Voor iedere kasstroomgenererende eenheid, of combinatie van kasstroomgenererende eenheden, wordt de boekwaarde van de goodwill jaarlijks beoordeeld, of vaker wanneer er aanwijzingen zijn dat sprake kan zijn van een bijzondere waardevermindering. Indien de boekwaarde van de goodwill de realiseerbare waarde overtreft, wordt de goodwill op grond van bijzondere waardevermindering afgewaardeerd.

De realiseerbare waarde wordt in deze toets bepaald als de hoogste van de contante waarde van de toekomstige winststromen die de betreffende kasstroomgenererende eenheid naar verwachting zal behalen (waarde in gebruik) en de reële waarde onder aftrek van de bij verkoop te maken kosten. De toetsing van goodwill op bijzondere waardevermindering is als volgt uitgevoerd:

De realiseerbare waarde van goodwill is bepaald op basis van verdisconteerde kasstromen. De berekening betreft een taxatiewaarde en is gebaseerd op de contante waarde van verwachte toekomstige kasstromen uit de activiteiten gedurende een periode van 25 jaar. Goodwill met betrekking tot ABN AMRO Verzekeringen is ook getoetst volgens de contante-waardemethode. Dit geldt ook voor de waarde van distributiekanaalen. De kasstromen zijn contant gemaakt over de resterende looptijd van de overeenkomst met ABN AMRO Bank (25 jaar).

De verwachte kasstromen voor toekomstige periodes zijn ontleend aan de cijfers voor de planperiode 2009-2011. De verwachte kasstromen voor latere periodes zijn door middel van extrapolatie bepaald, waarbij een groeivoet in aanmerking is genomen.

De belangrijkste aannames bij de berekening zijn:

- De groeivoet geeft het percentage weer dat is toegepast om de winstbijdrage van de nieuwe productie te extrapoleren tot voorbij de planperiode. Dit percentage is gebaseerd op een zo goed mogelijke schatting van de toekomstige groei door het management en is in overeenstemming met de verwachtingen in de bedrijfstak en varieert tussen -10,0% en 2,0%.
- De voor risico gecorrigeerde disconteringsvoet geeft het percentage weer waartegen verwachte resultaten uit toekomstige nieuwe productie contant worden gemaakt. De disconteringsvoet is opgebouwd uit een risicovrij rentepercentage en een risicomarge om adequaat ingedekt te zijn tegen het risico dat de feitelijke ontwikkelingen in toekomstige jaren afwijken van de aannames. Het percentage varieert tussen 6,7% en 7,53% (2007: 6,7%).

- De gehanteerde risico-opslag ligt, afhankelijk van het risico in de betrokken activiteiten tussen de 1,5% en de 4,0%.

Overige niet-financiële activa

Voor overige niet-financiële activa wordt een bijzondere waardevermindering opgenomen voor het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de realiseerbare waarde, die gelijk is aan de opbrengstwaarde, of de bedrijfswaarde indien deze hoger is. De opbrengstwaarde betreft de reële waarde onder aftrek van de bij verkoop te maken kosten.

De bedrijfswaarde betreft de contante waarde van de toekomstige kasstromen, die met het betreffende actief behaald kunnen worden. De beoordeling of een bijzondere waardevermindering is opgetreden, geschiedt op het niveau van het individuele actief of de kleinst identificeerbare kasstroomgenererende eenheid.

5.1.1.19 (S) Niet langer opnemen en saldering van financiële activa en financiële verplichtingen op de balans

Een financieel actief (of, in voorkomende gevallen, een deel van een financieel actief of een deel van een groep van soortgelijke financiële activa) wordt niet langer in de balans opgenomen als:

- de rechten op ontvangst van kasstromen uit het actief zijn vervallen;
- de onderneming het recht op ontvangst van kasstromen uit het actief behoudt, maar de verplichting is aangegaan om deze volledig en zonder belangrijke vertraging aan een derde te betalen uit hoofde van een zogenoemde 'pass through'-overeenkomst; of
- de onderneming de rechten op ontvangst van kasstromen uit het actief heeft overgedragen en (a) nagenoeg alle risico en voordelen van het actief heeft overgedragen; of (b) alle risico's en voordelen van het actief noch heeft overgedragen noch behouden, maar de beschikkingsmacht over het actief heeft overgedragen.

Een financiële verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen wanneer de in het contract vastgelegde verbintenis wordt nagekomen, ontbonden, dan wel afloopt.

Financiële activa en verplichtingen worden gesaldeerd en als zodanig verantwoord in de balans wanneer er een juridisch afdwingbaar recht bestaat om de opgenomen bedragen te verrekenen en het voornemen bestaat om de positie gesaldeerd af te wikkelen, of het actief en de verplichting gelijktijdig af te wikkelen.

5.1.1.20 (T) Financiële beleggingen

Delta Lloyd Groep classificeert haar beleggingen óf als financiële activa, gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen via de winst- en verliesrekening, óf als voor verkoop beschikbare financiële activa of leningen en vorderingen (zie grondslag V). De classificatie is afhankelijk van het doel waarvoor de beleggingen werden verkregen en wordt door Delta Lloyd Groep bepaald bij eerste opname in de balans. Over het algemeen wordt de categorie 'financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening' gebruikt ter voorkoming van een waarderingsdiscrepancie tussen activa en verplichtingen. Een dergelijke

discrepantie ontstaat voor verzekeringscontracten waarvan de verplichtingen worden gewaardeerd op basis van de marktrente. Daarnaast wordt een aantal gesecuritiseerde hypotheek en de verbonden verplichtingen in combinatie met derivaten, beheerd op basis van de reële waarde. Ook de prestaties worden door Delta Lloyd Groep beoordeeld op basis van de reële waarde, in overeenstemming met de risicostrategie. De betreffende activa worden eveneens in deze categorie verantwoord. De reële waarde wordt berekend op basis van de actuele swapcurve, daarnaast wordt rekening gehouden met een kans op vervroegde aflossing van 7%. De gesecuritiseerde hypotheek zijn nader gespecificeerd in noot 17 van de toelichting.

De categorie 'financiële activa tegen reële waarde met waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening' kent twee subcategorieën: beleggingen die voldoen aan de definitie van beleggingen aangehouden voor handelsdoeleinden en beleggingen die Delta Lloyd Groep bij eerste opname verkijst aan te duiden als gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening (hierna 'niet aangehouden voor handelsdoeleinden' genoemd). Een aantal beleggingen aangehouden door de entiteiten in Delta Lloyd Bankengroep wordt ingedeeld in de categorie 'aangehouden voor handelsdoeleinden', evenals derivaten.

Aan- en verkopen van beleggingen worden op het moment van de transactie, dat wil zeggen de datum waarop Delta Lloyd Groep zich verplicht tot aankoop of verkoop van de activa, verwerkt tegen reële waarde. Bij aankopen wordt de reële waarde vermeerderd met de transactiekosten, bij verkoop komen deze in mindering daarop. De eerste verwerking van obligaties en andere vastrentende beleggingen geschiedt tegen reële waarde inclusief transactiekosten. Ten behoeve van de rentetoerekening in de winst- en verliesrekening wordt jaarlijks de geamortiseerde kostprijs bepaald. Hierbij wordt het verschil tussen de aanvangswaarde en de toekomstige aflossing met behulp van de effectieve rentemethode in de vorm van amortisatie ten laste of ten gunste van de winst- en verliesrekening gebracht. De geamortiseerde kostprijs wordt bij aanvang gelijk gesteld aan de reële waarde inclusief de transactiekosten.

Beleggingen gerubriceerd als 'aangehouden voor handelsdoeleinden', 'niet aangehouden voor handelsdoeleinden' en 'beschikbaar voor verkoop' worden na eerste verwerking gewaardeerd op hun reële waarde. Wijzigingen in de reële waarde van beleggingen aangehouden voor handelsdoeleinden en beleggingen die niet worden aangehouden voor handelsdoeleinden worden in de winst- en verliesrekening opgenomen in de periode waarin deze optreden. Behoudens bijzondere waardeverminderingen en relevante valutakoersverschillen, worden wijzigingen in de reële waarde van effecten die worden gerubriceerd als beschikbaar voor verkoop verwerkt in het eigen vermogen, in een specifieke herwaarderingsreserve beleggingen.

De reële waarde van beleggingen wordt gebaseerd op genoteerde biedkoersen of ontleend aan kasstroommodellen. De reële waarde van niet-genoteerde aandelen wordt geschat met behulp van toepasselijke price/earnings- of price/cashflow ratio's, die zijn aangepast voor de specifieke omstandigheden van de uitgevende instelling. Preferente aandelen worden gewaardeerd met behulp van de discounted cash flow methode. Als discontovoet wordt gehanteerde de marktrente op basis van het rendement op de 10-jaars staatsobligaties met waar nodig een opslag voor het debiteurenrisico. Wanneer effecten gerubriceerd als beschikbaar voor verkoop worden verkocht of een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, worden de cumulatieve wijzigingen in de reële waarde overgeboekt van de reserve herwaardering beleggingen naar de winst- en verliesrekening.

Bijzondere waardevermindering

Delta Lloyd Groep beoordeelt periodiek de boekwaarde van de beleggingen. Indien de boekwaarde van de belegging de realiseerbare waarde gedurende een langere periode overtreft, wordt de boekwaarde verlaagd ten laste van de winst- en verliesrekening in de periode waarin de waardevermindering is opgetreden. Voor de bepaling van de omvang van bijzondere waardeverminderingen worden de onderstaande grondslagen toegepast:

(a) Financiële activa opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs

Een financieel actief of een groep van financiële activa wordt geacht een bijzondere waardevermindering te hebben ondergaan, als er objectieve aanwijzingen zijn dat de waarde is verminderd als gevolg van gebeurtenissen die zich na de eerste verwerking in de balans hebben voorgedaan (een 'tot verlies leidende gebeurtenis') en als deze gebeurtenis invloed heeft op de geschatte toekomstige kasstromen. Onder objectieve aanwijzingen dat een financieel actief of een groep van financiële activa een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan, worden mede verstaan waarneembare feiten die onder de aandacht van Delta Lloyd Groep komen met betrekking tot de volgende tot verlies leidende gebeurtenissen:

- aanzienlijke financiële problemen van de uitgevende instelling of de schuldenaar;
- contractbreuk, zoals wanbetaling of het herhaaldelijk niet nakomen van rente- of aflossingsverplichtingen;
- faillissement van de kredietgever of een financiële reorganisatie;
- het wegvallen van een actieve markt voor dat specifieke actief vanwege financiële problemen;
- waarneembare gegevens die erop wijzen dat er sprake is van een meetbare afname van de geschatte toekomstige kasstroom uit een groep van financiële activa sinds de eerste verwerking van deze activa in de balans, hoewel de afname nog niet is waar te nemen bij de afzonderlijke financiële activa in de groep, waaronder:
 - nadelige veranderingen in de betalingsstatus van kredietnemers in de Groep;
 - nationale of economische omstandigheden die samenhangen met wanbetaling op activa in de Groep.

Delta Lloyd Groep beoordeelt eerst of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardevermindering van financiële activa die ieder afzonderlijk significant zijn. Als Delta Lloyd Groep vaststelt dat er geen objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardevermindering van een individueel beoordeeld financieel actief, ongeacht of dit actief al dan niet significant is, wordt dit actief toegevoegd aan een groep financiële activa met vergelijkbare kenmerken qua kredietrisico, waarna deze groep collectief wordt beoordeeld op bijzondere waardevermindering. Activa die afzonderlijk op bijzondere waardevermindering worden beoordeeld en waarvoor een bijzondere waardevermindering wordt opgenomen, worden niet betrokken bij een collectieve beoordeling op bijzondere waardevermindering.

Indien er objectieve aanwijzingen zijn dat zich een bijzondere waardevermindering heeft voorgedaan met betrekking tot kredieten en vorderingen die tegen geamortiseerde kostprijs zijn opgenomen, wordt het bedrag van de waardevermindering bepaald op het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de contante waarde van de toekomstige geschatte kasstromen, verdisconteerd tegen de oorspronkelijk effectieve rentevoet van het financieel actief. Toekomstige kredietverliezen worden niet in aanmerking genomen. De waardevermindering wordt ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht. Voor een financieel actief met variabele rente wordt de actuele, in het contract vastgestelde effectieve rentevoet gebruikt als disconteringsvoet voor het bepalen van de

bijzondere waardevermindering.

Indien in een latere periode het bedrag van de bijzondere waardevermindering afneemt en de afname in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die zich na opname van de bijzondere waardevermindering in de balans heeft voorgedaan, wordt de voorheen opgenomen bijzondere waardevermindering teruggenomen ten gunste van de winst- en verliesrekening.

(b) Financiële activa opgenomen tegen reële waarde

Delta Lloyd Groep beoordeelt elk rapportagemoment of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardevermindering van een voor verkoop beschikbaar financieel actief. In het geval van eigen-vermogeninstrumenten die gerubriceerd zijn als 'voor verkoop beschikbaar', is daarvan sprake als de reële waarde significant of duurzaam is gedaald tot onder de kostprijs. Onder significant wordt verstaan:

- minimaal 20% voor een aaneengesloten periode van zes maanden; of
- meer dan 40% op rapportagemoment.

Als de bijzondere waardevermindering structureel van aard blijkt te zijn, dan kan Delta Lloyd Groep beslissen om ondanks dat de periode korter is dan zes maanden toch tot bijzondere waardevermindering over te gaan.

Voor verkoop beschikbare schuldbewijzen gelden de volgende regels voor bijzondere waardeverminderingen. Staatsobligaties worden alleen afgeschreven als zeker is dat terugbetaling niet plaatsvindt. Voor bedrijfsobligaties geldt hetzelfde maar zij worden ook afgeschreven als bekend is dat de obligatieverstrekker in financiële moeilijkheden verkeerd.

In dat geval wordt het cumulatieve verlies, dat gelijk is aan het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de actuele reële waarde (verminderd met eerder opgenomen bijzondere waardeverminderingen), overgeboekt van het eigen vermogen naar de winst- en verliesrekening. Indien in een latere periode de reële waarde van voor verkoop beschikbare schuldbewijzen toeneemt en de toename objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die zich na opname van de bijzondere waardevermindering in de balans heeft voorgedaan, wordt de bijzondere waardevermindering teruggenomen via de winst- en verliesrekening. Bijzondere waardeverminderingen op eigen-vermogeninstrumenten worden later niet meer teruggenomen via de winst- en verliesrekening.

Tegen reële waarde opgenomen financiële activa waarvoor wijzigingen in de reële waarde zijn verwerkt in de winst- en verliesrekening, worden niet onderworpen aan een toets op bijzondere waardevermindering. In de reële waarde van deze activa komen mogelijke bijzondere waardeverminderingen reeds tot uitdrukking.

5.1.1.21 (U) Financiële derivaten

Onder afgeleide financiële instrumenten (financiële derivaten) vallen valutacontracten, rentefutures, valuta- en renteswaps, valuta- en renteopties (zowel geschreven als gekocht), swaptions en andere financiële instrumenten die hun waarde in hoofdzaak ontleen aan de onderliggende rentepercentages, wisselkoersen, commodity-waarden of eigen-vermogeninstrumenten. De eerste verwerking van derivaten op de balans geschiedt tegen de reële waarde, die doorgaans gelijk is aan de verkrijgingsprijs. Zij worden daarna geherwaardeerd tegen reële waarde, waarbij waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening worden verantwoord. Reële waarden worden ontleend aan genoteerde marktprijzen of, indien deze niet beschikbaar zijn, met behulp van

waarderingstechnieken zoals contante-waardemethoden of optiewaarderingsmodellen. Derivaten worden opgenomen als activa in geval van een positieve reële waarde en als verplichtingen in geval van een negatieve reële waarde. De voor derivaten betaalde premies worden als een actief op de balans opgenomen vanaf de datum van aankoop en weerspiegelen de reële waarde op die datum. Derivatencontracten kunnen zowel ter beurse als niet ter beurse (over-the-counter of OTC) worden verhandeld. Ter beurse verhandelde derivaten zijn gestandaardiseerd en omvatten bepaalde futures- en optiecontracten. OTC-derivaten komen op individuele basis tot stand door onderhandelingen tussen de contractpartijen en omvatten forwards, swaps, caps en floors. Derivaten zijn onderhevig aan verschillende risico's, waaronder markt-, liquiditeits- en kredietrisico. Deze risico's zijn vergelijkbaar met die van de onderliggende financiële instrumenten.

De nominale gecontracteerde bedragen van financiële derivaten worden niet als activa of verplichtingen op de balans opgenomen, omdat zij niet de potentiële winsten of verliezen van dergelijke transacties weergeven. De gecontracteerde bedragen zijn vermeld in noot 36 van de toelichting.

Fair value hedge accounting

Delta Lloyd Groep gebruikt derivaten om het marktwaaarderisico van een deel van bepaalde financiële activa als gevolg van rentewijzigingen af te dekken. Voor dergelijke derivaten die als afdekkingsinstrument worden gebruikt kan 'fair value hedge accounting' worden toegepast conform IAS 39, nadat deze derivaten daarvoor zijn aangewezen en aan de hierna vermelde voorwaarden is voldaan.

Voordat hedge accounting wordt toegepast documenteert Delta Lloyd Groep de afdekkingsdoelstelling en -strategie, de relatie tussen de afgedekte positie en het derivaat dat als afdekkingsinstrument wordt gebruikt, alsmede de methode die wordt gebruikt om de effectiviteit van de afdekkingsrelatie te beoordelen. Voordat hedge accounting wordt toegepast, is vastgesteld dat de afdekking naar verwachting in hoge mate effectief is. Gedurende de afdekkingsperiode wordt de effectiviteit elke rapportageperiode getoetst en gedocumenteerd. Een afdekking wordt geacht effectief te zijn wanneer de verandering van de reële waarde van de afgedekte positie vrijwel volledig wordt gecompenseerd door verandering van de reële waarde van het afdekkingsinstrument. Hiervoor geldt een bandbreedte van 80% tot 125%.

Veranderingen in de reële waarde van derivaten die zijn aangemerkt als 'fair value hedge' en die aan de gestelde voorwaarden voldoen, worden verwerkt in de winst- en verliesrekening onder het resultaat derivaten. In het resultaat uit derivaten wordt ook de verandering van de reële waarde van de afgedekte activa verwerkt, voor zover die verandering betrekking heeft op het afgedekte risico. Per saldo heeft hierdoor alleen het ineffectieve deel van de hedge invloed op het resultaat.

Een aanpassing van de boekwaarde van een afgedekt financieel instrument wordt geamortiseerd ten gunste of ten laste van de winst- en verliesrekening, bij het resultaat derivaten, vanaf het moment waarop de boekwaarde voor het eerst is aangepast en gedurende de verwachte resterende looptijd van het afgedekte instrument.

Derivaten die niet in een hedge accounting relatie zijn betrokken

Waardeveranderingen van derivaten die niet zijn betrokken in een hedge accounting relatie, worden direct in de winst- en verliesrekening verwerkt en afzonderlijk gepresenteerd in het resultaat derivaten.

5.1.1.22 (V) Leningen u.g. en vorderingen

Leningen en vorderingen met vaste looptijd, inclusief leningen aan polishouders, uitgegeven leningen, hypothecaire leningen, gesecuritiseerde hypothecaire leningen en kredieten, worden verwerkt op het moment dat de lening ter beschikking van de kredietnemer wordt gesteld. Deze leningen, met uitzondering van bepaalde hypothecaire leningen zoals hierna beschreven, worden initieel opgenomen tegen reële waarde. Waardering daarna vindt plaats tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. Oninbare leningen en vorderingen worden afgeboekt als bijzondere waardevermindering. Na afboeking ontvangen bedragen worden ten gunste van de winst- en verliesrekening gebracht.

Voor de verwerking van eventuele bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen wordt verwezen naar paragraaf a) van grondslag T.

5.1.1.23 (W) Geactiveerde acquisitiekosten

Kosten die direct zijn toe te rekenen aan de productie van nieuwe verzekeringscontracten en beleggingscontracten met winstdeling worden geactiveerd, mits de kosten kunnen worden gedekt uit toekomstige marges uit deze contracten. Acquisitiekosten en verkoopkosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van vermogensbeheerdiensten uit hoofde van beleggingscontracten zonder winstdeling en vermogensbeheercontracten, worden eveneens geactiveerd.

De geactiveerde acquisitiekosten voor levensverzekeringscontracten worden systematisch afgeschreven over maximaal de periode waarin ze naar verwachting uit voornoemde marges gerealiseerd worden. Voor vermogensbeheerdiensten uit hoofde van beleggingscontracten zonder winstdeling worden de geactiveerde acquisitiekosten afgeschreven over de periode waarin de dienst wordt verleend. Geactiveerde acquisitiekosten voor schade- en zorgverzekeringen worden afgeschreven over de periode waarin de betreffende opbrengsten worden gerealiseerd. Het aandeel van herverzekeraars in geactiveerde acquisitiekosten wordt afgeschreven in overeenstemming met het onderliggende actief.

Geactiveerde acquisitiekosten worden aan het eind van elke verslaggevingsperiode beoordeeld per bedrijfssegment en worden afgeboekt indien ze niet langer als realiseerbaar worden beschouwd.

5.1.1.24 (X) Liquide middelen

De post liquide middelen omvat kasmiddelen, direct opeisbare tegoeden bij banken, schatkistpromessen en andere kortlopende, zeer liquide beleggingen met een resterende looptijd van minder dan 90 dagen vanaf de verkrijgingsdatum. Voor het kasstroomoverzicht worden tot de liquide middelen eveneens gerekend debetsaldi op bankrekeningen die in de balans zijn opgenomen onder overige schulden.

5.1.1.25 (Y) Leningen o.g.

De eerste verwerking van leningen opgenomen geld (leningen o.g.) geschiedt tegen emissieopbrengst onder aftrek van gemaakte transactiekosten. Na eerste verwerking worden leningen o.g. gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Een eventueel verschil tussen netto-opbrengst en aflossingswaarde wordt opgenomen in de winst- en verliesrekening gedurende de resterende looptijd, waarbij gebruik wordt gemaakt van de effectieve-rentemethode. Obligaties uitgegeven ter dekking van gesecuritiseerde hypothecaire leningen worden door Delta Lloyd Levensverzekering en Delta Lloyd Bank België verantwoord tegen de geamortiseerde kostprijs. Door Amstelhuys worden deze opgenomen tegen reële waarde, met verwerking van waardeveranderingen via de winst- en verliesrekening als 'overige operationele baten', ondanks dat deze oorspronkelijk kwalificeren als leningen en vorderingen in IAS 39. Hier wordt gebruik gemaakt van de 'reële waarde optie' in deze Standaard, aangezien het totaal van de aan de gesecuritiseerde hypotheek gerelateerde financiële activa en financiële verplichtingen wordt beheerd en de prestaties ervan worden geëvalueerd op basis van de reële waarde. Deze kredieten worden aan het eind van elke periode op basis van de actuele 3-maands EURIBOR tarieven geherwaardeerd naar reële waarde, waarbij waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening worden verantwoord. Verschillen tussen de op deze wijze berekende reële waarde en de marktwwaarden van deze obligaties zijn verwaarloosbaar klein. Deze obligaties worden nader gespecificeerd in noot 30 van de toelichting.

De in noot 30 van de toelichting vermelde reële waarde van de leningen o.g. is berekend op basis van de verdiscontering van de verwachte toekomstige kasstromen tegen de marktrente.

5.1.1.26 (Z) Aandelenkapitaal en reserves

Emissiekosten

Externe kosten die direct zijn toe te rekenen aan en voortvloeien uit de uitgifte van nieuwe aandelen worden onder aftrek van belastingen in mindering gebracht op het eigen vermogen.

Reserves

Onder de reserves zijn begrepen de agioreserve, de herwaarderingsreserve en de overige reserves. In de agioreserve zijn begrepen de stortingen op aandelen die de nominale waarde te boven gaan. De herwaarderingsreserve omvat uitsluitend de herwaarderingsopbeleggingen gerubriceerd als voor verkoop beschikbaar waarin worden begrepen de in het eigen vermogen opgenomen aardemutaties onder aftrek van latente belastingen en onder aftrek van het aan de DPF voorziening toe te rekenen deel van de herwaardering.

Uit te keren dividend

Uit te keren dividend op gewone aandelen wordt opgenomen ten laste van het eigen vermogen in de periode waarin het wordt vastgesteld en, voor wat betreft het slotdividend, door de aandeelhouders wordt goedgekeurd. Uit te keren dividend op preferente aandelen wordt als interestkosten verwerkt in de winst- en verliesrekening of ten laste van het eigen vermogen opgenomen in de periode waarin het wordt vastgesteld en wordt goedgekeurd, afhankelijk van de classificatie van de financiële instrumenten.

5.1.1.27 (AA) Leaseovereenkomsten

Leaseovereenkomsten waarbij de risico's en voordelen met betrekking tot het eigendomsrecht voor een aanzienlijk deel door de lessor worden behouden, worden aangemerkt als operationele lease. Leasebetalingen die in de hoedanigheid van lessee worden verricht inzake operationele leases, worden ten laste van het resultaat gebracht gedurende de leaseperiode, onder aftrek van eventueel van de lessor ontvangen premies.

Delta Lloyd Groep is noch als lessor noch als lessee financiële-leaseovereenkomsten van materieel belang aangegaan.

5.1.1.28 (AB) Voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen

Delta Lloyd Groep treft voorzieningen wanneer ze een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting heeft als gevolg van gebeurtenissen uit het verleden, het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is en een betrouwbare schatting van de omvang van de verplichting kan worden gemaakt. Indien Delta Lloyd Groep het vrijwel zeker acht dat het bedrag van een getroffen voorziening kan worden verhaald, bijvoorbeeld uit hoofde van een verzekeringscontract, zal deze verhaalsmogelijkheid worden opgenomen als een afzonderlijke vordering.

Onder reorganisatievoorzieningen worden opgenomen de te betalen ontslagvergoedingen aan medewerkers en eventueel de kosten van niet-opzegbare huurverplichtingen.

Delta Lloyd Groep treft een voorziening voor verlieslatende contracten wanneer de verwachte baten uit een contract geringer zijn dan de onvermijdelijke kosten om aan de verplichtingen voortvloeiend uit het contract te voldoen.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de kosten die nodig zijn om de bestaande verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.

Verplichtingen die niet voldoen aan de criteria tot verwerking zoals hierboven vermeld worden in de

toelichting als voorwaardelijke verplichtingen opgenomen tenzij de kans op een uitstroom van middelen die economische baten vertegenwoordigen klein wordt geacht.

5.1.1.29 (AC) Personeelsbeloningen

De aanspraken van medewerkers op jaarlijks en langdurig verlof worden opgenomen in de periode waarin deze rechten ontstaan. Een voorziening wordt getroffen voor de geschatte verplichtingen ten aanzien van verlof en jubileumgratificaties opgebouwd tot en met de balansdatum.

Pensioenverplichtingen

Delta Lloyd Groep heeft in alle landen waar zij gevestigd is een aantal pensioenregelingen zowel gebaseerd op toegezegde aanspraken (DB = defined benefit) als op beschikbare premie (DC = defined contribution). Deze regelingen zijn in het algemeen bij gesepareerde beleggingsfondsen ondergebracht. De financiering van de pensioenregelingen vindt doorgaans plaats door middel van premiebetaling door de medewerkers en de desbetreffende dochterondernemingen, waarbij rekening wordt gehouden met de door gekwalificeerde actuarissen gedane aanbevelingen.

De pensioenkosten en de pensioenverplichtingen van DB-pensioenregelingen worden berekend volgens de 'projected unit credit' methode. Dit houdt in dat de kosten van pensioenvoorzieningen zodanig ten laste van de winst- en verliesrekening worden gebracht dat deze worden verdeeld over de actieve dienstjaren van medewerkers, overeenkomstig actuariële berekeningen. Daarnaast worden de kosten voor rente-accretie en het rendement op fondsbeleggingen opgenomen in de pensioenkosten. De pensioenverplichtingen worden berekend tegen de contante waarde van de geraamde toekomstige uitstroom van middelen. De hierbij gehanteerde disconteringsvoet is gebaseerd op het marktrendement van hoogwaardige bedrijfsobligaties. Op de verplichtingen komen de fondsbeleggingen gewaardeerd tegen de reële waarde in mindering. Het daaruit resulterende surplus of tekort aan kapitaaldekking voor de pensioenregeling wordt opgenomen als een vordering of verplichting in de geconsolideerde balans, rekening houdend met de mate waarin terugbetalingen verkregen kunnen worden. Als fondsbeleggingen kwalificeren activa, niet zijnde door de Groep uitgegeven en niet overdraagbare financiële instrumenten, die worden aangehouden door een fonds dat juridisch afgescheiden is van de Groep. Deze fondsbeleggingen kunnen uitsluitend dienen ter dekking van de verbonden personeelsbeloningen en zijn niet beschikbaar om andere verplichtingen van de Groep te voldoen. Delta Lloyd Groep heeft voor de belangrijkste pensioenregeling in Nederland gekozen om de actuariële winsten en verliezen direct in de winst- en verliesrekening te verantwoorden.

Voor beschikbare premieregelingen stort Delta Lloyd Groep de premies in collectief of individueel beheerde pensioenregelingen. Zodra de premies zijn voldaan, heeft Delta Lloyd Groep als werkgever geen verdere betalingsverplichtingen. De door Delta Lloyd Groep betaalde premies worden ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht onder personeelskosten in het jaar waarop zij betrekking hebben.

In Nederland heeft het Delta Lloyd pensioenfonds zijn pensioenverplichtingen herverzekerd bij Delta Lloyd Levensverzekering, een dochteronderneming. Als gevolg daarvan kunnen de betreffende beleggingen niet als fondsbeleggingen worden aangemerkt. Om te voorkomen dat de activa en verplichtingen twee keer worden opgenomen, worden de verzekeringsverplichtingen en de daarmee samenhangende stromen geëlimineerd. Voor nadere informatie wordt verwezen naar noot 29 van de toelichting.

Overige personeelsbeloningen

Een aantal dochterondernemingen biedt gepensioneerden of nabestaanden bepaalde rechten na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Dit betreft meestal een compensatie voor te betalen sociale premies. Daarnaast bestaan er nog regelingen voor jubileumuitkeringen alsmede senioren en VUT regelingen.

Aandelen- en performance-gerelateerde beloningsregelingen

Sinds 2004 kent Delta Lloyd Groep een zogenaamde 'phantom optie' regeling. Onder deze regeling worden jaarlijks phantom opties voorwaardelijk toegekend aan een deel van het personeel en het bestuur van Delta Lloyd Groep. Hiervoor is geen initiële betaling verschuldigd. Een phantom optie geeft recht op het ontvangen in contanten van de waardetoeename van een zogenaamde 'performance unit' gemeten vanaf het moment van toekenning tot het moment van uitoefening. De phantom opties worden onvoorwaardelijk indien aan de prestatievoorwaarde is voldaan aan het eind van de prestatieperiode (het moment van 'vesting'). Het vestingmoment is exact drie jaar na het moment van toekenning. De performance unit is de 'basis' van de phantom optie. Er kan aanspraak worden gemaakt op de waardestijging van de performance unit. De uitoefenperiode bedraagt vijf jaar na het moment van vesting. Het aantal toegekende opties dat onvoorwaardelijk wordt, is afhankelijk van de relatieve groei van de performance unit. De waarde van de performance unit is gebaseerd op de relatieve ontwikkeling van de embedded value van Delta Lloyd Groep ten opzichte van een vooraf vastgestelde 'peer group'.

Er is een voorziening opgenomen voor de verwachte te maken kosten met betrekking tot deze regeling. Deze wordt bepaald op basis van het aantal uitgegeven opties vermenigvuldigd met de verwachte kans op vesting en de verwachte uitoefenprijs. Deze wordt gedurende een periode van drie jaar gevormd ten laste van het resultaat. Er wordt rekening gehouden met een discontovoet van vier procent en een verwachte prijsstijging van de phantom optie van zeven procent. Daarnaast wordt ook rekening gehouden met het personeelsverloop.

5.1.1.30 (AD) Vennootschapsbelasting

De belastinglast is gebaseerd op de belastbare winst over het boekjaar, na eventuele correcties voor voorgaande jaren, mutaties in latente belastingvorderingen- en verplichtingen, en wordt toegerekend over het resultaat voor belastingen en bedragen die ten laste of ten gunste van de reserves zijn gebracht.

Latente belastingverplichtingen en -vorderingen worden opgenomen ten aanzien van alle materiële tijdelijke verschillen tussen de fiscale waarde van activa en verplichtingen en de boekwaarde daarvan in de jaarrekening.

De belangrijkste tijdelijke verschillen vloeien voort uit de afschrijving op onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, de herwaardering van bepaalde financiële activa en verplichtingen waaronder verplichtingen uit hoofde van derivaten- en verzekeringscontracten, voorzieningen voor pensioenen, overige rechten na pensionering en voorwaarts verrekenbare verliezen. Bij het berekenen van de latente belastingvorderingen en -verplichtingen wordt gebruik gemaakt van de belastingtarieven die gelden op balansdatum, dan wel waar op balansdatum reeds toe is besloten.

Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er in de toekomst belastbare winsten beschikbaar zullen zijn, waarmee de tijdelijke verschillen kunnen worden gecompenseerd.

Voor tijdelijke verschillen die voortvloeien uit de eerste verwerking van goodwill, uit fiscaal niet aftrekbare goodwill, uit de eerste verwerking van activa of uit verplichtingen, met betrekking tot een

transactie die geen fusie of overname betreft, die daarnaast het commerciële noch het fiscale resultaat op het moment van de transactie beïnvloeden, worden geen latente belastingvorderingen en -verplichtingen opgenomen.

Latente belastingen met betrekking tot de herwaardering naar reële waarde van voor verkoop beschikbare beleggingen en overige bedragen die direct in het eigen vermogen worden verantwoord, worden in de balans opgenomen als een latente belastingvordering of -verplichting.

5.1.1.31 (AE) Beëindigde activiteiten of activa aangehouden voor verkoop

Activa die onderdeel uitmaken van activiteiten die worden beëindigd en activa die worden aangehouden voor verkoop, worden opgenomen tegen de boekwaarde of, indien lager, de reële waarde, onder aftrek van de verwachte verkoopkosten.

5.1.2 Geconsolideerde winst- en verliesrekening

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

In miljoenen euro	2008	2007
Baten		
Bruto geboekte premies (F, 5)	5.911,2	5.304,5
Uitgaande herverzekeringspremies	-119,6	-188,6
Geboekte premies eigen rekening	5.791,6	5.115,9
Mutatie in voorziening niet-verdiende premies	-24,9	6,2
Netto verdiende premies (F, 4, 5)	5.766,7	5.122,2
Beleggingsopbrengsten	489,3	1.870,1
Aandeel in winst / verlies na belastingen van deelnemingen (C, 5)	-27,8	-3,2
Opbrengst uit beleggingen (I, 5)	461,5	1.866,9
Provisiebat en ontvangen vergoedingen (G, H, 5)	366,2	342,5
Resultaat op verkoop van dochterondernemingen	13,1	-
Overige operationele baten (Y, 5)	501,1	132,6
Totaal opbrengst uit beleggingen en overige activiteiten (4, 5)	1.342,0	2.342,0
Totale baten (4, 5)	7.108,6	7.464,2
Lasten		
Netto uitbetaalde claims en uitkeringen	3.557,3	3.983,4
Mutatie in verzekeringsverplichtingen (inclusief verplichtingen uit hoofde van contracten met winstdeling)	1.013,4	296,1
Winstdelingen en kortingen	84,4	133,1
Kosten voor de verwerving van verzekerings- en beleggingscontracten	714,7	615,7
Kosten voor de verwerving van overige contracten	41,2	50,8
Financieringslasten	873,5	757,2
Overige operationele lasten	1.028,6	807,1
Totale lasten	7.313,0	6.643,4
Resultaat voor belastingen uit voortgezette bedrijfsactiviteiten (4, 5)	-204,3	820,8
Belastingen (AD, 9)	-32,1	29,1
Resultaat na belastingen uit beëindigde bedrijfsactiviteiten (AE, 3)	19,0	-4,4
Nettoresultaat	-153,2	787,3
Toe te rekenen aan:		
Aandeel meerderheidsaandeelhouders	-160,8	744,9
Aandeel derden	7,6	42,4
Nettoresultaat	-153,2	787,3

De grondslagen (in alfabetische volgorde) en de toelichting (genummerd) maken een integraal onderdeel uit van deze jaarrekening.

5.1.3 Geconsolideerde balans

Geconsolideerde balans per 31 december

In miljoenen euro	2008	2007
Activa		
Goodwill (O, 10)	260,9	205,4
AVIF en overige immateriële vaste activa (O, 11)	189,1	195,6
Geactiveerde acquisitiekosten (W, 19)	232,1	207,9
Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen (P, 12)	262,6	225,2
Vastgoedbeleggingen (Q, 13)	2.366,5	2.168,1
Deelnemingen (C, 14)	193,6	340,3
Latente belastingvorderingen (AD, 27)	24,3	11,7
Schuldbewijzen (T, 15)	18.512,1	18.601,3
Aandelen (T, 15)	13.725,4	14.276,6
Derivaten (U, 15, 36)	1.363,9	305,7
Leningen tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening (V, 15)	6.102,6	5.898,3
Overige leningen en vorderingen (V, 15, 16)	12.490,2	11.979,8
Vorderingen uit herverzekeringen (H, N, 24)	722,0	1.282,4
Fondsbeleggingen (AC, 29)	31,4	19,8
Voorraad vastgoedprojecten (A, 19)	98,8	83,7
Vorderingen en overige financiële activa (A, 18)	2.038,3	3.021,0
Belastingvorderingen	54,4	74,1
Geactiveerde rente en vooruitbetalingen	585,2	503,7
Liquide middelen (X)	2.551,4	957,9
Activa aangehouden voor verkoop (AE, 3)	1.358,2	1.957,5
Totaal activa	63.163,0	62.316,1
Aandelenkapitaal en reserves		
Aandelenkapitaal (Z, 20)	107,1	107,1
Agioreserve	91,8	91,8
Herwaarderingsreserves (21)	-143,3	1.278,1
Herwaarderingsreserves van te verkopen bedrijfsactiviteiten (3)	-3,7	5,4
Ingehouden winsten (22)	2.966,4	3.353,6
Totaal aandelenkapitaal en reserves	3.018,3	4.836,0
Aandeel derden	267,5	237,4
Eigen vermogen	3.285,8	5.073,4
Verplichtingen		
Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten (L, 23)	33.811,5	31.292,1
Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten (K, L, M, 25)	3.326,7	2.209,7
Pensioenverplichtingen (AC, 28, 29)	1.572,0	1.499,9
Voorzieningen voor overige verplichtingen (AB, 28)	134,3	107,7
Latente belastingverplichtingen (AD, 27)	179,6	227,4
Leningen o.g. (Y, 30)	8.540,2	9.472,2
Derivaten (U, 36)	620,1	86,1
Financiële verplichtingen (C, 31)	7.163,0	6.353,9
Belastingverplichtingen	-	45,4
Overige verplichtingen (A, 32)	3.304,5	4.191,3
Verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop (AE, 3)	1.225,3	1.756,9
Totaal eigen vermogen en verplichtingen	63.163,0	62.316,1

De grondslagen (in alfabetische volgorde) en de toelichting (genummerd) maken een integraal onderdeel uit van deze jaarrekening.

5.1.4 Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen

Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen

In miljoenen euro	Gewone aandelen	Preferente aandelen	Agioreserve	Herwaarderings reserves	Ingehouden winsten	Totaal aandelenkapitaal en reserves	Aandeel derden	Totaal eigen vermogen
Per 1 januari 2007	29,9	77,1	91,8	1.505,4	2.818,4	4.522,7	199,7	4.722,4
Effect stelselwijzigingen	-	-	-	-	-35,8	-35,8	-	-35,8
Herziene openingsbalans 2007	29,9	77,1	91,8	1.505,4	2.782,6	4.486,9	199,7	4.686,6
Bruto veranderingen in de reële waarde	-	-	-	239,5	-	239,5	-4,7	234,7
Overboeking van reële waardeverandering m.b.t. DPF contracten naar voorzieningen	-	-	-	-13,2	-	-13,2	-	-13,2
Realisatie van herwaarderings van financiële instrumenten aangehouden voor verkoop	-	-	-	-519,3	-	-519,3	-	-519,3
Acquisitie van belang in dochterondernemingen/deelnemingen	-	-	-	-	-	-	0,1	0,1
Valutakoersverschillen	-	-	-	-1,2	-	-1,2	-0,0	-1,2
Verkoop deelnemingen	-	-	-	-0,1	-	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal belastingeffect	-	-	-	72,3	-	72,3	-	72,3
Winst- en verliesposten niet verwerkt in resultaat (netto)	-	-	-	-221,9	-	-221,9	-4,6	-226,5
Resultaat over boekjaar	-	-	-	-	744,9	744,9	42,4	787,3
Totaal van baten en lasten	-	-	-	-221,9	744,9	523,0	37,8	560,8
Dividend	-	-	-	-	-173,9	-173,9	-0,1	-174,0
Per 31 december 2007	29,9	77,1	91,8	1.283,5	3.353,6	4.836,0	237,4	5.073,4
Per 1 januari 2008	29,9	77,1	91,8	1.283,5	3.353,6	4.836,0	237,4	5.073,4
Bruto veranderingen in de reële waarde	-	-	-	-2.316,2	-	-2.316,2	22,8	-2.293,4
Overboeking van reële waardeverandering m.b.t. DPF contracten naar voorzieningen	-	-	-	-8,5	-	-8,5	-	-8,5
Realisatie van herwaarderings van financiële instrumenten aangehouden voor verkoop	-	-	-	769,3	-	769,3	-	769,3
Valutakoersverschillen	-	-	-	2,8	-	2,8	0,0	2,8
Verkoop deelnemingen	-	-	-	1,1	-	1,1	-0,4	0,7
Totaal belastingeffect	-	-	-	121,1	-	121,1	-	121,1
Winst- en verliesposten niet verwerkt in resultaat (netto)	-	-	-	-1.430,5	-	-1.430,5	22,4	-1.408,1
Resultaat over boekjaar	-	-	-	-	-160,8	-160,8	7,6	-153,2
Totaal van baten en lasten	-	-	-	-1.430,5	-160,8	-1.591,3	30,0	-1.561,2
Dividend	-	-	-	-	-226,4	-226,4	-	-226,4
Per 31 december 2008	29,9	77,1	91,8	-147,0	2.966,4	3.018,3	267,5	3.285,8

In de herwaarderingsreserve is € -3,7 miljoen (2007: € 5,4 miljoen) begrepen, die betrekking heeft op activiteiten aangehouden voor verkoop. Deze wordt verder toegelicht in (3).

De netto reële waardeveranderingen betreffen de ongerealiseerde reële waardeveranderingen in financiële activa aangehouden voor verkoop. Het effect op het eigen vermogen en het resultaat na belasting van de wijzigingen in de grondslagen is nader toegelicht in paragraaf 5.1.1.

De dividend uitkeringen en het dividendbeleid worden nader toegelicht in noot 22.
De grondslagen (in alfabetische volgorde) en de toelichting (genummerd) maken een integraal onderdeel uit van deze jaarrekening.

5.1.5 Geconsolideerd kasstroomoverzicht

In miljoenen euro	2008	2007
Nettoresultaat	-153,2	787,3
Nettoresultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten	19,0	-4,4
Nettoresultaat exclusief beëindigde bedrijfactiviteiten	-172,2	791,8
Correcties voor:		
- Belasting	-32,1	29,1
- Afschrijvingen	31,9	21,0
- Amortisatie	319,7	287,1
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- Immateriële activa	12,1	0,2
- Financiële beleggingen	950,9	55,8
- Overige leningen en vorderingen inclusief vorderingen uit verzekeringscontracten	33,7	11,8
Resultaat op verkoop vastgoedbeleggingen	-0,3	-0,1
Ongerealiseerde waardemutaties uit financiële beleggingen	1.147,2	703,2
Aandeel in winst / verlies van deelnemingen	27,8	3,2
Kasstroom uit nettowinst	2.318,7	1.903,0
Netto toename/afname van immateriële activa betrekking hebbend op verzekerings- en beleggingscontracten	-18,6	1,3
Netto toename/afname van overige immateriële activa	-4,5	-16,5
Netto toename/afname van vastgoedbeleggingen	-236,2	-67,3
Netto toename/afname van fondsbeleggingen	-11,6	-12,6
Netto toename/afname van deelnemingen	101,3	-5,0
Netto toename/afname van schuldbewijzen	390,6	149,4
Netto toename/afname van aandelen	-3.281,1	-898,6
Netto toename/afname van overige beleggingen	261,9	-610,5
Netto toename/afname van overige leningen en vorderingen	-827,0	-1.106,7
Netto toename/afname van vorderingen uit herverzekeringscontracten	550,7	-153,0
Netto toename/afname van overige vorderingen	-191,8	-303,6
Netto toename/afname van vorderingen en overige financiële vaste activa	-1.649,2	-2.552,2
Netto toename/afname van geactiveerde rente en vooruitbetalingen	-81,2	75,1
Netto toename/afname van verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten	2.519,2	1.108,9
Netto toename/afname van verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten	557,1	48,5
Netto toename/afname van pensioenverplichtingen	98,6	49,8
Netto toename/afname van belastingvorderingen en -verplichtingen	-110,6	-72,2
Netto toename/afname van leningen o.g.	-535,7	-30,3
Netto toename/afname van overige verplichtingen	-60,5	1.386,1
Netto toename/afname van financiële verplichtingen	874,5	167,8
Netto toename/afname van derivaten	86,8	-72,0
Kasstroom uit operationele activiteiten	751,7	-1.010,4

In miljoenen euro	2008	2007
Kasstroom uit operationele activiteiten	751,7	-1.010,4
Betaalde interest	-848,6	-748,9
Ontvangen interest	1.865,2	1.648,5
Ontvangen dividend	487,0	395,5
Betaalde vennootschapsbelasting	45,1	-194,3
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	2.300,3	90,4
Netto kasstroom uit operationele activiteiten van beëindigde bedrijfsactiviteiten	406,6	-16,3
Totaal	2.706,9	74,1
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Kapitaalstorting	-4,2	-306,7
Aankoop deelnemingen	-	-1,8
Verkoop deelnemingen	15,3	6,1
Aankoop dochtermaatschappijen, inclusief meegekochte liquide middelen en banksaldi	-65,6	-88,8
Verkoop dochtermaatschappijen, inclusief verkochte liquide middelen en banksaldi	4,4	-
Aankoop van zaken en bedrijfsmiddelen	-81,5	-5,2
Ontvangsten uit verkoop onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	12,7	2,2
Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten	-118,9	-394,1
Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten van beëindigde bedrijfsactiviteiten	-	0,7
Totaal	-118,9	-393,5
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Opname leningen o.g.	527,7	1.749,7
Aflossing leningen o.g.	-902,1	-1.293,0
Ontvangsten door uitgifte van converteerbare obligaties	-	-
Dividend betaald aan aandeelhouders	-226,4	-173,9
Dividend betaald aan minderheidsbelangen	-0,0	0,0
Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten	-600,8	282,8
Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten van beëindigde bedrijfsactiviteiten	-38,5	38,6
Totaal	-639,3	321,4
Netto toename/afname in liquide middelen en banksaldi	1.580,6	-21,0
Netto toename/afname in liquide middelen en banksaldi van te verkopen bedrijfsactiviteiten	368,0	22,9
Liquide middelen en banksaldi aan het begin van het jaar	970,8	991,8
Netto toename/afname in liquide middelen en banksaldi	1.580,6	-21,0
Liquide middelen en banksaldi aan het einde van het jaar	2.551,4	970,8
Liquide middelen en banksaldi van te verkopen bedrijfsactiviteiten aan het begin van het jaar	131,3	108,4
Netto toename/afname in liquide middelen en banksaldi van te verkopen bedrijfsactiviteiten	368,0	22,9
Liquide middelen en banksaldi van te verkopen bedrijfsactiviteiten aan het einde van het jaar	499,3	131,3
Totaal liquide middelen en banksaldi aan het einde van het jaar	3.050,8	1.102,1
Liquide middelen en banksaldi Zorgdivisie (3)	499,3	131,3
Liquide middelen en banksaldi CUIL (3)	-	12,9
Liquide middelen en banksaldi geconsolideerde jaarrekening	2.551,4	957,9

De grondslagen (in alfabetische volgorde) en de toelichting (genummerd) maken een integraal onderdeel uit van deze jaarrekening.

5.1.6 Toelichting op de jaarrekening

5.1.6.1 (1) Wisselkoersen

De activiteiten van Delta Lloyd Groep worden bijna volledig in de eurozone verricht. Er zijn geen activiteiten van betekenis buiten dit gebied.

De totale valutaresultaten in 2008 bedragen € -1,5 miljoen (2007: € -0,2 miljoen).

5.1.6.2 (2) Dochterondernemingen

(a) Overnames gedurende het boekjaar

Overname Swiss Life Belgium

Op 30 juni 2008 hebben SNS Reaal en Delta Lloyd Groep een overeenkomst bereikt over de verkoop van alle aandelen van Swiss Life Belgium aan Delta Lloyd Groep voor een bedrag van € 141,9 miljoen in contanten. In deze koopprijs is een voorlopig berekende goodwill van € 59,8 miljoen opgenomen. Door deze overname zijn de verzekeringsactiviteiten van Delta Lloyd Groep in België verdubbeld. Swiss Life Belgium kent levens- en schade verzekeringsactiviteiten en vastgoedbeleggingen.

De bijdrage van Swiss Life Belgium aan het totale resultaat van Delta Lloyd Groep was € 44,0 miljoen verlies en de bruto geboekte premie € 173,1 miljoen. Indien de overname was geschied per 1 januari 2008 dan was de toevoeging aan het resultaat door Swiss Life Belgium € 80,9 miljoen verlies geweest en de bruto geboekte premie € 343,3 miljoen.

De overnamebalans van Swiss Life Belgium is nog niet definitief vastgesteld. In overeenstemming met de geldende verslagleggingsrichtlijnen wordt de overnamebalans binnen 12 maanden vastgesteld. Er is voor gekozen dit begin 2009 af te ronden. Er worden geen significante verschillen verwacht met de voorlopige overnamebalans. Met ingang van 1 januari 2009 wordt in plaats van Swiss Life Belgium alleen de naam Delta Lloyd Life gebruikt.

De overgenomen activa en verplichtingen per 30 juni 2008 bedragen:

In miljoenen euro

	30 juni 2008 IFRS Swiss Life Belgium	30 juni 2008 IFRS Delta Lloyd
Activa		
Immateriële vaste activa	-	22,1
Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	23,6	23,6
Vastgoedbeleggingen	92,9	101,9
Schuldbewijzen	2.198,6	2.198,6
Aandelen	588,0	588,0
Leningen	141,2	141,2
Vorderingen uit herverzekeringen	35,1	35,1
Vorderingen en overige financiële activa	125,9	125,9
Overige activa	25,0	25,0
Liquide middelen	76,3	76,3
Totaal activa	3.306,5	3.337,6
Verplichtingen		
Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten	2.071,8	1.955,1
Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten	1.036,9	970,9
Overige voorzieningen	51,7	51,7
Leningen o.g.	176,9	176,9
Financiële verplichtingen	25,6	25,6
Overige verplichtingen	75,4	75,4
Totaal verplichtingen	3.438,3	3.255,6
Verkregen eigen vermogen		82,0
Koopprijs		141,9
Goodwill		59,8

(b) Desinvesteringen

Desinvestering CUIL SA

Op 5 november 2008 is het 100% belang van Delta Lloyd Life in CUIL SA omgeruild voor een 15% belang in NEWPEL SA. Dit 15% belang is verantwoord als aandeel. NEWPEL SA is een investeringsmaatschappij gespecialiseerd in verzekeringsmaatschappijen en is gevestigd in Luxemburg. De verkoopwaarde van CUIL SA bedroeg € 17,4 miljoen. Het verkoopresultaat is nul.

De verkochte activa en verplichtingen per 5 november 2008 bedragen:

In miljoenen euro

5 november
2008

Activa	
AVIF	5,8
Schuldbewijzen	1,8
Aandelen	474,6
Overige activa	17,4
Vorderingen en overige financiële activa	2,0
Liquide middelen	6,9
Totaal activa	508,5
Verplichtingen	
Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten	0,2
Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten	474,1
Overige verplichtingen	16,9
Totaal verplichtingen	491,1
Eigen vermogen	17,4

Desinvestering Delta Lloyd Investment Managers GmbH

Op 1 juli 2008 verkocht Delta Lloyd Deutschland AG haar belang in Delta Lloyd Investment Managers GmbH aan KAS Bank. De verkoopwaarde van Delta Lloyd Investment Managers bedroeg € 18,4 miljoen, er is een positief verkoopresultaat gerealiseerd van € 13,1 miljoen. De totale activa bedroegen € 8,6 miljoen en de totale verplichtingen € 3,2 miljoen.

(c) Overige gegevens

Informatie over de belangrijkste deelnemingen per 31 december 2008 is opgenomen in noot 14 van de toelichting, *Beleggingen in deelnemingen*.

5.1.6.3 (3) Beëindigde bedrijfsactiviteiten en activa aangehouden voor verkoop

De samenstelling van de activa en verplichtingen geclassificeerd als aangehouden voor verkoop en van de beëindigde bedrijfsactiviteit per 31 december is als volgt:

In miljoenen euro	2008	2007
Activa aangehouden voor verkoop		
Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen	1.355,3	1.317,0
CUIL SA	-	598,5
ArboNed	-	2,7
Vastgoed OHRA	-	36,5
Vastgoed Delta Lloyd Bankengroep	2,9	2,9
Totaal	1.358,2	1.957,5
Verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop		
Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen	1.225,3	1.177,2
Personeelsgerelateerde verplichtingen aan personeel Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen	-	2,9
CUIL SA	-	576,8
Totaal	1.225,3	1.756,9

Te beëindigen bedrijfsactiviteiten

In 2007 is besloten om de activiteiten in het zorgsegment te verkopen aan CZ Groep te Tilburg. Op 14 december 2007 is hiertoe een verkoopovereenkomst gesloten. Vanaf die datum zijn de financiële gegevens van de hierbij betrokken entiteiten apart verantwoord in de jaarrekening onder de beëindigde bedrijfsactiviteiten. Deze worden afgewaardeerd indien de reële waarde minus verwachte verkoopkosten van de betreffende activa lager is dan de boekwaarde. Er heeft geen afwaardering plaatsgevonden. De transactie is geëffectueerd per 1 januari 2009. Tot die datum was Delta Lloyd Groep drager van het verzekeringsrisico op de zorgactiviteiten. De uitloop van de jaren voor 2009 blijft voor risico van Delta Lloyd Groep.

In overeenstemming met de voorschriften uit IFRS 5 *Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten* zijn de activiteiten in het zorg-segment gepresenteerd als beëindigde bedrijfsactiviteiten.

Vanaf 1 januari 2009 zal CZ de volgende activiteiten voor haar rekening nemen: zorginkoop, declaratie en polisverwerking. Delta Lloyd Groep blijft verantwoordelijk voor de marketing en verkoop van de zorgpolissen, zij zal deze blijven verkopen onder de labels 'Delta Lloyd' en 'OHRA'. De volgende tabel geeft de resultaten weer van Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen opgenomen in de geconsolideerde winst- en verliesrekening als beëindigde bedrijfsactiviteiten.

Verkorte winst- en verliesrekening Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen per 31 december

In miljoenen euro	2008	2007
Totale baten	1.585,7	1.410,3
Totale lasten	1.558,6	1.422,2
Resultaat voor belastingen	27,0	-11,9
Belastingen	8,0	-7,4
Nettoresultaat	19,0	-4,4

De brutowinst op de verkoop van Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen per 1 januari 2009 bedraagt € 25 miljoen. Hiernaast zijn er in 2009 kosten met betrekking tot de verkoop genomen van € 6,2 miljoen.

De activa en passiva opgenomen als beëindigde bedrijfsactiviteiten in de geconsolideerde balans van Delta Lloyd Groep per 31 december 2008 bedragen:

Activa en verplichtingen Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen per 31 december

In miljoenen euro	2008	2007
Activa		
Schuldbewijzen	347,0	321,5
Aandelen	62,4	109,3
Overige leningen en vorderingen	0,0	82,1
Liquide middelen	499,3	131,3
Overige activa	566,5	891,8
Correctie groepseliminaties	-119,9	-219,1
Activa aangehouden voor verkoop	1.355,3	1.317,0
Verplichtingen		
Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten	733,2	853,3
Voorzieningen voor overige verplichtingen	7,6	7,6
Leningen o.g.	-	38,6
Financiële verplichtingen	32,4	97,8
Overige verplichtingen	484,0	299,9
Correctie groepseliminaties	-32,0	-119,8
Verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop	1.225,3	1.177,2

De posten 'correctie groepseliminaties' betreffen de intercompany eliminaties met overige Delta Lloyd Groepsmaatschappijen en de belastinglatenties. Deze vallen buiten de verkoopovereenkomst met CZ Groep.

Herwaarderingsreserves Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen met betrekking tot activa geassocieerd als beschikbaar voor verkoop per 31 december

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari 2008	5,4	30,0
Netto reële-waardeveranderingen ontstaan in boekjaar	-10,6	-29,1
Totaal belastingeffect	1,5	4,5
Per 31 december 2008	-3,7	5,4

Vaste activa aangehouden voor verkoop

Naast de verkoop van Delta Lloyd Groep Zorgverzekeringen is de volgende post opgenomen in de balans als vaste activa aangehouden voor verkoop:

Delta Lloyd Bank heeft per 31 december 2007 besloten haar pand in Antwerpen te verkopen. Per die datum is het pand geassocieerd als activa aangehouden voor verkoop. De verwachte verkoopprijs is hoger dan de boekwaarde van het pand. De verwachting is dat verkoop binnen korte termijn wordt afgerond.

De geplande verkoop van het kantoor in Arnhem is teruggedraaid. Het pand is weer als vastgoed in eigen gebruik, zie noot 12, opgenomen. Een inhaalafschrijving heeft plaatsgevonden.

5.1.6.4 (4) Informatie per segment

Bij het opstellen van de financiële informatie per segment is geen rekening gehouden met de classificatie van activa en verplichtingen naar beëindigde bedrijfsactiviteiten en activa aangehouden voor verkoop, zoals omschreven in noot 3.

(a) Primaire segmentatiebasis - activiteitsegmenten

De hoofdactiviteit van Delta Lloyd Groep is financiële dienstverlening in de segmenten Leven, Schade, Zorg, Bancaire diensten, Vermogensbeheer en Overig. Het onderhavige rapportagemodel volgt deze segmentering. Alle transacties tussen de segmenten onderling geschieden op 'arms-length' basis.

Leven

Het Levenbedrijf omvat levensverzekerings-, spaar-, pensioen- en lijfrentepolissen die worden aangegaan door de levensverzekeringsdochters. Tot dit segment behoort ook pensioenbeheer en het aandeel in levensverzekerings- en daaraan gerelateerde activiteiten van deelnemingen.

Schade

Het Schadebedrijf levert verzekeringen aan particulieren en ondernemingen, hoofdzakelijk op het gebied van motorrijtuigen, inboedel- en opstal-, arbeidsongeschiktheids- en aansprakelijkheidsverzekeringen (onder andere werkgevers- en beroepsaansprakelijkheid).

Zorg

Het Zorgbedrijf houdt zich bezig met verzekering tegen medische kosten, collectieve contracten voor verzekering van ziektekosten in het MKB en de Basisverzekering tegen ziektekosten die in de Zorgverzekeringswet in 2006 is ingevoerd. Zoals in noot 3 wordt vermeld is het Zorgbedrijf met uitzondering van de verkoopkanalen bij Delta Lloyd en OHRA verkocht aan CZ groep per 1 januari 2009.

Bancaire diensten

In Delta Lloyd Bankengroep zijn vrijwel alle bancaire activiteiten van Delta Lloyd Groep binnen de Benelux bijeengebracht.

Vermogensbeheer

Het segment Vermogensbeheer belegt fondsen van polishouders en aandeelhouders, verleent vermogensbeheerdiensten in het kader van mandaten van pensioenfondsen en beheert een reeks beleggingsproducten voor particuliere beleggers, waaronder beleggingsfondsen en unit trusts.

Overig

Onder dit segment valt een substantieel deel van de hypothecaire activiteiten van de Groep. Het overige deel van de hypothecaire activiteiten valt onder het Levenbedrijf, aangezien deze hypotheekonderdelen zijn van de beleggingsportefeuille van de levensverzekeringsbedrijven.

Overheadkosten, zoals de financiering van de Groep, kosten van stafafdelingen en andere activiteiten die niet gerelateerd zijn aan de kernsegmenten, zijn ook gerubriceerd als 'Overig'. Alle segmenten die van immaterieel belang zijn om afzonderlijk te worden gerapporteerd, worden ook in deze categorie weergegeven, samen met alle andere reconciliatieposten. Aandeel van derden en belastingen zijn niet aan de segmenten toegerekend.

De grondslagen voor de segmenten zijn dezelfde als de hiervoor beschreven grondslagen.

Intercompany transacties geschieden op normale commerciële voorwaarden en zijn marktconform.

De activa en verplichtingen van de segmenten bestaan uit operationele activa en verplichtingen en omvatten derhalve het grootste deel van de balans. Uitgesloten zijn echter bepaalde balansposten zoals eigen vermogen en belastingen.

Winst- en verliesrekening per segment boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2008
Baten							
Netto verdiende premies	4.506,5	1.260,0	1.562,5	-	-	0,2	7.329,2
Rentebaten	1.062,6	77,0	41,9	437,8	-2,5	290,4	1.907,2
Totaal opbrengst uit beleggingen en overige activiteiten (excl. rentebaten)	-581,3	-72,3	-18,9	-65,9	107,8	37,1	-593,4
Totaal baten	4.987,8	1.264,7	1.585,6	371,9	105,3	327,7	8.643,0
Lasten							
Lasten uit hoofde van verzekerings- en beleggingscontracten	3.932,5	722,5	1.477,5	-	-	-	6.132,5
Financieringslasten	183,6	3,6	4,2	337,8	0,0	342,1	871,4
Overige lasten	722,1	513,4	115,3	196,8	92,7	176,0	1.816,3
Totaal lasten	4.838,3	1.239,5	1.597,0	534,6	92,7	518,1	8.820,3
Resultaten segment	149,5	25,2	-11,5	-162,7	12,6	-190,3	-177,3
Belastingen							-24,1
Nettoresultaat na belasting, voor aandeel derden							-153,2
Totaal intercompany baten	185,4	22,4	3,9	73,2	20,1	250,3	555,2
Totaal intercompany lasten	148,5	104,1	43,2	32,6	53,0	173,8	555,2

De verschillen tussen de geconsolideerde winst- en verliesrekening en de winst- en verliesrekening per segment worden veroorzaakt door de presentatie van het Zorgsegment.

Overige posten per segment begrepen in de winst- en verliesrekening per einde boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2008
Afschrijvingen	16,3	0,4	-	6,9	0,7	7,6	31,9
Amortisatie immateriële vaste activa	13,9	11,4	-	2,6	-	1,1	29,0
Bijzondere waardeverminderingen goodwill, AVIF en overige immateriële vaste activa	7,9	-	-	-	-	4,1	12,1
Bijzondere waardeverminderingen van debiteuren	1,9	5,8	18,1	-	-	5,7	31,5
Teruggenomen bijzondere waardeverminderingen van debiteuren	-4,1	-3,7	-	-	-	-2,5	-10,3

Winst- en verliesrekening per segment vorig boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2007
Baten							
Netto verdiende premies	3.965,7	1.156,4	1.360,8	-	-	-	6.483,0
Rentebaten	1.009,8	76,0	20,9	332,8	2,0	228,0	1.669,5
Totaal opbrengst uit beleggingen en overige activiteiten (excl. rentebaten)	417,3	29,6	28,4	102,6	124,5	-22,9	679,4
Totaal baten	5.392,8	1.262,0	1.410,1	435,4	126,5	205,1	8.831,9
Lasten							
Lasten uit hoofde van verzekerings- en beleggingscontracten	3.890,7	521,9	1.315,6	-	-	-	5.728,2
Financieringslasten	265,4	2,4	2,0	245,7	0,2	239,0	754,7
Overige lasten	605,5	490,8	123,3	182,5	92,1	45,9	1.540,1
Totaal lasten	4.761,6	1.015,1	1.440,9	428,2	92,3	284,9	8.023,0
Resultaten segment	631,2	247,0	-30,8	7,2	34,2	-79,9	809,0
Belastingen							21,6
Nettoresultaat na belasting, voor aandeel derden							787,3
Totaal intercompany baten	127,2	9,0	4,9	76,3	19,9	304,2	541,4
Totaal intercompany lasten	154,6	123,7	39,6	29,0	59,4	168,5	541,4

Overige posten per segment begrepen in de winst- en verliesrekening per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2007
Afschrijvingen	5,9	0,0	-	7,4	0,2	7,4	21,0
Amortisatie	18,7	8,1	-	3,1	-	0,8	30,7
Bijzondere waardeverminderingen goodwill, AVIF en overige immateriële vaste activa	-	0,2	-	-	-	-	0,2
Bijzondere waardeverminderingen van debiteuren	1,2	5,5	6,7	-	-	-	13,5
Teruggenomen bijzondere waardeverminderingen van debiteuren	-1,3	-2,6	-	-	-	-6,7	-10,5

Balans per segment per einde boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2008
Activa							
Immateriële activa	120,2	59,0	-	6,0	-	264,8	450,0
Beleggingen in deelnemingen	483,4	75,0	-0,0	0,7	0,1	-362,9	196,2
Financiële beleggingen	37.627,1	2.231,7	417,1	7.912,0	-	4.415,6	52.603,5
Vorderingen uit herverzekeringen	481,8	240,3	-	-	-	-	722,0
Belastingvorderingen	105,1	6,7	-	27,0	-	-60,2	78,7
Overige activa	6.801,7	578,2	1.062,4	449,3	66,1	154,8	9.112,5
Totaal activa	45.619,3	3.190,8	1.479,5	8.395,0	66,1	4.412,2	63.163,0
Totaal eigen vermogen	3.243,4	632,8	195,0	254,6	50,1	-1.090,1	3.285,8
Verplichtingen							
Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten	31.741,2	2.070,3	733,2	-	-	-	34.544,8
Overige verplichtingen	10.634,8	487,7	551,2	8.140,4	16,1	5.502,2	25.332,4
Totaal verplichtingen	42.376,0	2.558,1	1.284,4	8.140,4	16,1	5.502,2	59.877,2
Totale verplichtingen en eigen vermogen	45.619,3	3.190,8	1.479,5	8.395,0	66,1	4.412,2	63.163,0
Investerings							
Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	10,0	0,3	-	6,5	0,1	9,4	26,3
Immateriële activa	32,3	-	-	2,8	-	1,5	36,5
Totaal investeringen	42,3	0,3	-	9,3	0,1	10,9	62,9

De verschillen tussen de geconsolideerde balans en de balans per segment worden veroorzaakt door de presentatie van het Zorgsegment.

In het segment 'overig' is een negatief bedrag opgenomen met betrekking tot de beleggingen in deelnemingen. Dit betreft een consolidatiecorrectie op de deelnemingen aangehouden door de verschillende groepsmaatschappijen in het leven- en schadeselement.

Balans per segment per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2007
Activa							
Immateriële activa	115,6	70,4	-	6,8	-	214,0	406,8
Beleggingen in deelnemingen	491,1	68,2	-	-	-	-216,3	343,0
Financiële beleggingen	36.853,9	2.282,0	511,5	6.898,1	-	5.509,0	52.054,4
Vorderingen uit herverzekeringen	1.065,9	216,6	-	-	-	-	1.282,5
Overige activa	6.498,4	519,9	1.035,4	325,9	106,4	-256,6	8.229,4
Totaal activa	45.024,8	3.157,0	1.546,9	7.230,8	106,4	5.250,1	62.316,1
Totaal eigen vermogen	4.244,2	882,9	236,2	311,9	64,1	-666,0	5.073,4
Verplichtingen							
Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten	29.391,5	1.900,8	853,3	-	-	-	32.145,6
Overige verplichtingen	11.389,1	373,3	457,4	6.918,9	42,3	5.916,2	25.097,1
Totaal verplichtingen	40.780,6	2.274,1	1.310,6	6.918,9	42,3	5.916,2	57.242,6
Totale verplichtingen en eigen vermogen	45.024,8	3.157,0	1.546,9	7.230,8	106,4	5.250,1	62.316,1
Investerings							
Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	7,9	0,0	-	8,3	0,0	14,3	30,5
Immateriële activa	19,5	41,5	-	5,0	-	59,8	125,9
Totaal investeringen	27,4	41,5	-	13,3	0,0	74,1	156,4

(b) Secundaire segmentatiebasis – geografische segmenten

Delta Lloyd Groep is in drie belangrijke geografische gebieden actief. Dat zijn Nederland, België en Luxemburg en Duitsland. De activiteiten in Luxemburg zijn gedurende 2008 verkocht, zie ook noot 3 Beëindigde bedrijfsactiviteiten en activa aangehouden voor verkoop.

De opbrengst per bestemming verschilt niet materieel van de opbrengst naar regio van oorsprong, aangezien de meeste risico's zich voordoen in de landen waar de contracten zijn afgesloten.

Geografische segmenten

In miljoenen euro	2008	2007
Netto verdiende premies		
Nederland	6.355,2	5.685,7
België en Luxemburg	520,3	400,1
Duitsland	453,7	397,2
Totaal	7.329,2	6.483,0
Totaal activa		
Nederland	46.105,7	47.671,1
België en Luxemburg	11.487,0	7.970,9
Duitsland	5.570,5	6.671,1
Overige	-0,2	3,1
Totaal	63.163,0	62.316,2
Investerings		
Nederland	24,0	128,9
België en Luxemburg	34,0	19,1
Duitsland	4,9	8,5
Totaal	62,9	156,4

Het resultaat voor belastingen kan verder worden opgesplitst in de volgende geografische segmenten:

Geografisch resultaat voor belastingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2008
Nederland	352,8	30,7	-11,5	-104,4	12,6	-440,4	-160,3
België en Luxemburg	-90,5	-5,5	-	-59,0	-	133,7	-21,3
Duitsland	-112,8	-	-	0,7	-	116,4	4,2
Resultaat voor belastingen	149,5	25,2	-11,5	-162,7	12,6	-190,3	-177,3
Resultaat voor belasting van te beëindigen bedrijfsactiviteiten	-	-	27,0	-	-	-	27,0
Totaal	149,5	25,2	15,6	-162,7	12,6	-190,3	-204,3

Geografisch resultaat voor belastingen per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Zorg	Bank	Fund Management	Overige	Totaal 2007
Nederland	601,8	247,0	-30,8	-7,8	34,2	-39,3	805,0
België en Luxemburg	28,4	-	-	15,0	-	-39,9	3,5
Duitsland	1,2	-	-	0,1	-	-0,8	0,4
Overige	-	-	-	-	-	-	-
Resultaat voor belastingen	631,4	247,0	-30,8	7,2	34,2	-80,0	809,0
Resultaat voor belasting van te beëindigen bedrijfsactiviteiten	-	-	-11,9	-	-	-	-11,9
Totaal	631,4	247,0	-18,9	7,2	34,2	-80,0	820,8

5.1.6.5 (5) Specificatie van baten

Specificatie van baten in boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Verdiende premies		
Leven	4.533,1	4.053,8
Schade	1.378,1	1.250,7
Bruto geboekte premies	5.911,2	5.304,5
Premies afgedragen aan verzekeraars	-119,6	-188,6
Geboekte premies eigen rekening	5.791,6	5.115,9
Bruto mutatie in voorziening niet-verdiende premies	-11,7	2,4
Aandeel verzekeraars in mutatie niet-verdiende premies	-13,2	3,9
Netto mutatie in voorziening niet-verdiende premies	-24,9	6,2
Netto verdiende premies	5.766,7	5.122,2
Provisiebat en ontvangen vergoedingen		
Vergoedingen uit beleggingscontracten	9,6	12,8
Vergoedingen uit fondsbeheer	104,5	123,3
Andere vergoedingen	193,2	114,3
Opbrengsten uit hoofde van verzekeringsspremie	14,7	38,1
Overige commissie	44,2	54,1
Totaal provisiebat en ontvangen vergoedingen	366,2	342,5
Totaal premie-inkomen en provisies	6.132,9	5.464,7
Opbrengst uit beleggingen		
Rentebaten	1.868,8	1.653,6
Huuropbrengsten	124,0	112,0
Dividend	487,0	395,5
Subtotaal	2.479,8	2.161,2
Waardemutaties uit beleggingen aangehouden voor handelsdoeleinden	-39,9	-7,3
Waardemutaties uit beleggingen niet aangehouden voor handelsdoeleinden	-1.857,5	-927,2
Gerealiseerde winsten en verliezen op beleggingen geclassificeerd als voor verkoop beschikbaar	-768,7	519,3
Resultaat uit leningen en vorderingen	-25,2	-5,7
Resultaat uit derivaten	734,2	43,9
Overige opbrengsten uit beleggingen	-33,5	85,9
Aandeel in winst / verlies na belastingen van deelnemingen	-27,8	-3,2
Totaal opbrengst uit beleggingen	461,5	1.866,9
Overige operationele baten	501,1	132,6
Resultaat op verkoop van dochterondernemingen	13,1	-
Totaal baten	7.108,6	7.464,2

De overige operationele baten betreffen met name de herwaardering van de door de Arena en DARTS maatschappijen uitgegeven leningen ter financiering van de gesecuritiseerde hypothecaire leningen.

Het resultaat op uitgaande verzekering per eind boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Leven	11,0	87,7
Schade	58,5	40,3
Totaal	69,4	128,1

In bovenstaande bedragen zijn geen winsten opgenomen die worden verantwoord bij het afsluiten

van het herverzekeringscontract.

De rentebaten uit financiële activa zijn met inbegrip van € 0,5 miljoen (2007: € 0,1 miljoen) aan lopende maar niet ontvangen rente op leningen waarop bijzondere waardevermindering is toegepast.

Rentebaten in boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Schuldbewijzen beschikbaar voor verkoop	117,1	130,5
Schuldbewijzen aangehouden voor handelsdoeleinden	8,7	8,9
Schuldbewijzen niet aangehouden voor handelsdoeleinden	572,6	497,3
Totaal schuldbewijzen	698,4	636,7
Totaal hypothecaire leningen	596,2	503,0
Deposito's	10,5	23,4
Leningen op schuldbekentenis	139,2	141,8
Leningen aan banken	70,3	26,5
Leningen en voorschotten aan klanten	99,9	83,3
Liquide middelen	65,2	96,7
Overige	189,1	142,2
Overige rentebaten	574,2	513,9
Totaal rentebaten	1.868,8	1.653,6

Voor financiële activa niet geclassificeerd als tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening zijn de rentebaten tot een bedrag van € 883,4 miljoen (2007: 787,7 miljoen) berekend op basis van effectieve-rentemethode.

Resultaat uit derivaten in boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Mutatie in reële waarde van het afdekkingsinstrument	-82,6	-
Mutatie van de reële waarde van de afgedekte posities	81,4	-
Amortisatie van de reële waarde van de afgedekte posities	-0,7	-
Mutatie in reële waarde van derivaten aangehouden voor fair value hedge accounting	-1,9	
Overige derivaten	736,1	43,9
Totaal resultaat uit derivaten	734,2	43,9

5.1.6.6 (6) Specificatie van lasten

Specificatie van lasten over boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Uitbetaalde claims en uitkeringen		
Leven	3.434,7	3.530,9
Schade	764,6	635,3
Totaal uitbetaalde claims en uitkeringen	4.199,3	4.166,2
Op herverzekeraars verhaalde claims		
Leven	-606,0	-144,4
Schade	-36,0	-38,3
Totaal op herverzekeraars verhaalde claims	-642,1	-182,8
Netto uitbetaalde claims en uitkeringen	3.557,3	3.983,4
Mutatie in verzekeringsverplichtingen eigen rekening		
Mutatie in verzekeringsverplichtingen	434,6	170,0
Mutatie in aandeel herverzekeraars in voorzieningen voor verzekeringsverplichtingen	578,7	126,1
Totale wijziging in verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten, na herverzekering	1.013,4	296,1
Winstdelingen en kortingen	84,4	133,1
Kosten voor de verwerving van verzekerings- en beleggingscontracten	714,7	615,7
Kosten voor de verwerving van overige contracten	41,2	50,8
Financieringslasten:		
Verschuldigd aan kredietinstellingen	696,1	343,8
Obligatieleningen	19,0	64,6
Achtergestelde leningen	55,8	32,3
Gesecuritiseerde hypotheek	102,6	316,4
Totaal financieringslasten	873,5	757,2
Overige operationele lasten		
Personeelskosten en overige personeelgerelateerde kosten	715,0	585,0
Afschrijving van immateriële vaste activa	29,0	30,7
Afschrijving op onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	31,9	21,0
Operationele lasten	557,9	409,4
Resultaat op desinvesteringen	-0,3	-0,1
Bijzondere waardeverminderingen goodwill, AVIF en overige immateriële vaste activa	12,1	0,2
Bijzondere waardevermindering van vorderingen	13,4	6,8
Teruggenomen bijzondere waardevermindering van vorderingen	-10,3	-10,5
Overige lasten	16,8	19,5
Valutakoersverschillen	-0,4	0,4
Toerekening aan kosten voor de verwerving van verzekerings- en beleggingscontracten	-336,5	-255,2
Totaal overige operationele lasten	1.028,6	807,1
Totaal lasten	7.313,0	6.643,4

Kosten in het kader van operationele lease-overeenkomsten, verantwoord als onderdeel van de kosten bedragen € 30,6 miljoen (2007: € 35,2 miljoen). In dit bedrag zijn geen voorwaardelijke huursommen of baten uit onderhuur begrepen.

5.1.6.7 (7) Medewerkers

Het aantal medewerkers (op fulltimebasis) dat per einde verslagjaar werkzaam was bij Delta Lloyd Groep, is als volgt:

Aantal in FTEs	2008	2007
Vaste medewerkers	6.404	6.042
Tijdelijke medewerkers	914	934
Vaste medewerkers bij bedrijfsactiviteiten aangehouden voor verkoop	270	365
Tijdelijke medewerkers bij bedrijfsactiviteiten aangehouden voor verkoop	166	210
Totaal	7.753	7.551

De toename van de vaste medewerkers wordt hoofdzakelijk verklaard door de overname van Swiss Life Belgium

Personeelskosten per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Salarissen	314,1	299,8
Externe medewerkers	136,7	116,0
Sociale lasten	52,5	45,6
Pensioenlasten	75,1	18,0
Winstdelingen en resultaatafhankelijke bonus	-11,8	29,8
Ontslagvergoedingen	6,5	4,1
Overige personeelskosten	141,9	71,8
Totaal	715,0	585,0

Van de overige personeelskosten heeft € 39,3 miljoen betrekking op reiskosten, vakantiegeld en trainings- en opleidingskosten (2007: € 33,5 miljoen).

Met betrekking tot de phantom-optie regeling, zoals omschreven in grondslag AC is een bedrag van € 17,0 miljoen ten gunste van het resultaat gebracht (2007: € -19,0 miljoen).

De personeelskosten zijn ten laste gebracht van:

In miljoenen euro	2008	2007
Kosten voor de verwerving van verzekerings- en beleggingscontracten	94,6	82,2
Overige operationele lasten	620,3	502,8
Totaal	715,0	585,0

5.1.6.8 (8) Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging van de Raad van Bestuur bestaat uit drie onderdelen: het basissalaris en de variabele beloningen op korte- en lange termijn. Het beloningsbeleid is vastgesteld door het Remuneration Committee van de Raad van Commissarissen.

Basissalaris

Delta Lloyd Groep belooft de Raad van Bestuur op basis van de functiezwaarte (vastgesteld m.b.v. de Hay-methode) en onderzoek op de beloningsmarkt. Zoals bepaald in het beloningsbeleid kan het basissalaris op grond van deze criteria iedere twee jaar worden aangepast. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beloningsbenchmark die Hay Management Consultants jaarlijks uitvoert. Beleid is het basissalaris zodanig vast te stellen dat circa 25% van de beloningen in de 'peergroup' waarmee wordt vergeleken hoger ligt dan bij Delta Lloyd Groep.

Conform deze methodiek is per 1 januari 2008 het basissalaris met 5% verhoogd.

Variabele beloning korte termijn

De zogeheten Performance Related Beloning wordt toegekend op basis van jaarlijks vast te stellen kwantitatieve- en kwalitatieve doelstellingen. Afhankelijk van de realisatie van deze doelstellingen wordt een variabele beloning toegekend met een maximum van 70% van twaalf maandsalarissen of wanneer de doelstellingen exceptioneel worden overschreden tot een maximum van 105%.

Op grond van de realisatie van de doelstellingen over 2007 heeft de Raad van Commissarissen op voordracht van de Remuneration Committee besloten over 2007 de Raad van Bestuur een variabele beloning van 60% toe te kennen. Deze beloning is in 2008 uitgekeerd.

Gegeven de situatie op de financiële markten en het resultaat 2008 van Delta Lloyd Groep heeft de Raad van Bestuur besloten over 2008 geen variabele beloning te accepteren. Ook voor directeuren en managers die een variabele beloningsregeling hebben zal over het jaar 2008 geen variabele beloning worden toegekend.

Variabele beloning lange termijn (Delta Lloyd Phantom Option Plan)

Binnen het Delta Lloyd Groep Phantom Option Plan worden Opties toegekend aan de Raad van Bestuur. Het aantal opties dat jaarlijks wordt toegekend is een percentage van het basissalaris en afhankelijk van de optieprijs.

Na drie jaar wordt vastgesteld welk percentage van de toegekende opties (vestingpercentage) mag worden uitgeoefend in de volgende vijfjaars periode.

Dit vestingpercentage wordt vastgesteld aan de hand van de positie die Delta Lloyd Groep inneemt in een van te voren vastgestelde peergroup. Criterium daarbij is de relatieve ontwikkeling van de embedded value over een periode van drie jaar. Alleen bij ranking in de top vijf is er sprake van (gedeeltelijke) vesting d.m.v. een aflopend vestingpercentage.

Na vesting kunnen opties gedurende een periode van vijf jaar worden uitgeoefend. De waarde van de opties is gekoppeld aan de waardeontwikkeling van Delta Lloyd Groep weergegeven door de embedded value.

De uitkering uit een jaarlaag opties is gemaximeerd op 200% van twaalf maandsalarissen voor de voorzitter van de Raad van Bestuur en op 160% voor de overige leden van de Raad van Bestuur.

Bezoldiging

In het hieronder weergegeven overzicht zijn de bedragen vermeld die in het boekjaar zijn uitgekeerd.

Ten laste van het geboekte resultaat 2008 zijn de salarissen uitbetaald. Het getoonde bedrag ten aanzien van de variabele beloning is in het jaar 2007 ten laste van het resultaat gebracht en de uitkeringen uit de phantom optieregeling werden voorzien in de boekjaren tot en met 2005.

In het jaar 2008 werd er geen variabele beloning toegekend.

De in het boekjaar ten laste van de onderneming gekomen bedragen terzake van de bezoldiging van bestuurders en voormalige bestuurders en commissarissen en voormalige commissarissen als bedoeld in artikel 2:383c BW zijn respectievelijk € 1,8 miljoen (2007: € 2,6 miljoen) en € 0,3 miljoen (2007: € 0,3 miljoen).

De totale bezoldiging van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen is weergegeven in de volgende tabellen.

Salaris en bonus bestuurders

In duizenden euro	2008	2007
Drs. N.W. (Niek) Hoek, voorzitter		
Salaris	533,9	508,5
Variabele beloning voorgaand boekjaar	262,2	262,2
Uitkering phantom optieregeling	917,8	874,1
	1.713,9	1.644,8
Mr. P.J.W.G. (Peter) Kok		
Salaris	421,5	401,4
Variabele beloning voorgaand boekjaar	207,0	172,5
Uitkering phantom optieregeling	579,7	552,1
	1.208,2	1.126,0
P.K. (Paul) Medendorp		
Salaris	421,5	401,4
Variabele beloning voorgaand boekjaar	207,0	172,5
Uitkering phantom optieregeling	579,7	552,1
	1.208,2	1.126,0
Ir. H.H. (Henk) Raué		
Salaris	421,5	401,4
Variabele beloning voorgaand boekjaar	207,0	124,8
Uitkering phantom optieregeling	671,9	-
	1.300,4	526,2
Totaal	5.430,7	4.423,0

Aan bestuurders zijn leningen verstrekt waarvan per 31 december 2008 € 1,3 miljoen (2007: 0,2 miljoen) nog openstaat. In 2008 hebben geen aflossingen plaatsgevonden.

Pensioenkosten bestuurders

In duizenden euro

	Pensioenkosten per 31 december 2008	Pensioenkosten per 31 december 2007
Drs. N.W. (Niek) Hoek, voorzitter	78,8	110,9
Mr. P.J.W.G. (Peter) Kok	62,3	87,5
P.K. (Paul) Medendorp	62,3	87,5
Ir. H.H.(Henk) Raué	62,3	87,5
Totaal	265,7	373,4

Phantom optie plan

In aantallen opties

	Per 1 januari 2008	Verleend	Uitgeoefend	Vervallen	Per 31 december 2008
Drs. N.W. (Niek) Hoek, voorzitter	706.223	218.535	149.698	49.899	725.161
Mr. P.J.W.G. (Peter) Kok	456.184	141.157	96.698	32.233	468.410
P.K. (Paul) Medendorp	456.384	141.157	96.698	32.233	468.610
Ir. H.H.(Henk) Raué	293.327	141.157	81.878	15.211	337.395
Totaal	1.912.118	642.006	424.972	129.576	1.999.576

Phantom optie plan

In aantallen opties

	Per 1 januari 2007	Verleend	Uitgeoefend	Vervallen	Per 31 december 2007
Drs. N.W. (Niek) Hoek, voorzitter	590.284	273.165	137.573	19.653	706.223
Mr. P.J.W.G. (Peter) Kok	381.294	176.451	88.866	12.695	456.184
P.K. (Paul) Medendorp	381.294	176.451	88.666	12.695	456.384
Ir. H.H.(Henk) Raué	170.869	127.636	-	5.178	293.327
Totaal	1.523.741	753.703	315.105	50.221	1.912.118

In het Delta Lloyd Groep Phantom optie plan worden performance units toegekend aan het management. De waarde van de performance units is gebaseerd op de relatieve ontwikkeling van de embedded value ten opzichte van een vooraf vastgestelde 'peer group'. De betreffende opties zijn gewaardeerd op € 0,0 miljoen (2007: € 3,9 miljoen) hetgeen is opgenomen in de overige voorzieningen.

In 2008 is € 2,7 miljoen (2007: € 2,0 miljoen) uitgekeerd aan de bestuurders door uitoefening van de phantom opties.

Bezoldiging commissarissen

In duizenden euro	2008	2007
Drs. R.H.P.W. (René) Kottman, voorzitter 1)		
Vergoeding	55,0	45,0
Overige	5,7	5,6
	60,7	50,6
Mr. V.A.M. (Vincent) van der Burg 4)		
Vergoeding	22,5	35,0
Overige	3,2	6,6
	25,7	41,6
Drs. P.G. (Pamela) Boumeester		
Vergoeding	40,0	32,5
Overige	3,0	2,7
	43,0	35,2
Ph. G. (Philip) Scott FIA 2) 6)		
Vergoeding	-	-
Overige	-	-
	-	-
Mr. drs. M.H.M. (Marcel) Smits RA		
Vergoeding	40,0	32,5
Overige	2,7	2,7
	42,7	35,2
Ir. J. (Jan) Haars		
Vergoeding	40,0	32,5
Overige	3,2	3,2
	43,2	35,7
Prof. dr. E.J. (Eric) Fischer		
Vergoeding	40,0	32,5
Overige	1,5	0,2
	41,5	32,7
A.J. (Andrew) Moss 2) 3)		
Vergoeding	-	-
Overige	-	-
	-	-
Drs. J.H. (Jan) Holsboer 5)		
Vergoeding	25,0	-
Overige	-	-
	25,0	-
Totaal	281,8	231,0

Er zijn geen bonussen, leningen of hypotheekleningen verstrekt aan (oud-)leden van de Raad van Commissarissen.

Tevens bestaan er geen pensioenaanspraken en optieplannen met huidige en voormalige commissarissen.

1) Exclusief vergoeding als commissaris bij Delta Lloyd Bankengroep

2) Onbezoldigd commissaris

3) Benoemd per 16 mei 2007

4) Teruggetreden per 14 mei 2008

5) Benoemd per 14 mei 2008

6) Benoemd per 7 december 2007

5.1.6.9 (9) Belastingen

Belasting ten laste van resultaat boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Acuut verschuldigde belastingen	-71,4	-132,6
Latente belastingen:		
Ten gevolge van tijdelijke verschillen	33,6	158,6
Ten gevolge van wijzigingen in belastingtarieven of -wetgeving	-	2,2
Waardering van latente belastingvorderingen	5,7	0,8
Totaal latente belastingen	39,3	161,7
Totale winstbelasting	-32,1	29,1

Indien een belastingplichtige entiteit per saldo een latente belastingverplichting heeft, wordt -in geval er in eerste instantie niet gewaardeerde te compenseren verliezen zijn- deze verplichting aangewend om de latente belastingvordering te verhogen met het belastingbedrag met betrekking tot genoemde verliezen.

Belasting ten laste van eigen vermogen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Latente belastingen	-121,1	-72,3
Totaal belasting verantwoord in eigen vermogen	-121,1	-72,3

Ten gunste van het eigen vermogen gebrachte latente belastingen hebben betrekking op in het eigen vermogen opgenomen beleggingsresultaten. Zowel in het jaar 2008 als 2007 bedraagt de nominale belastingdruk in Nederland 25,5%, en in België 33,99%. In Duitsland bedraagt het nominale tarief in het jaar 2008 30,0% en in 2007 40,0%.

De effectieve belastingdruk wijkt als volgt af van de nominale belastingdruk:

Belasting ten laste van resultaat boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Resultaat voor belastingen	-204,3	820,8
Belasting berekend tegen het vaste tarief vennootschapsbelasting van 25,5 procent	-52,1	209,3
Wijzigingen in het van toepassing zijnde belastingtarief	-	2,2
Niet belast dividend	-42,7	-29,6
Bijzondere waardeverminderingen 5%-belangen	120,9	-
Verkoopresultaat 5%-belangen	-44,5	-91,2
In het jaar geactiveerde belastingvorderingen	-5,6	-63,4
Overige	-8,2	1,7
Totale winstbelasting ten laste van winst- en verliesrekening	-32,1	29,1

5.1.6.10 (10) Goodwill

Boekwaarde goodwill per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Bruto boekwaarde van goodwill		
Per 1 januari	213,1	170,2
Aankopen	59,8	57,0
Overige mutaties	-0,3	-10,1
Gereclassificeerd naar activa aangehouden voor verkoop	-	-3,9
Per 31 december	272,7	213,1
Cumulatieve bijzondere waardevermindering		
Per 1 januari	-7,7	-7,7
Bijzondere waardeverminderingen	-4,1	-
Per 31 december	-11,8	-7,7
Netto boekwaarde van goodwill per 31 december	260,9	205,4

Toerekening van goodwill en toetsing op bijzondere waardevermindering

Voor de toetsing op bijzondere waardevermindering wordt de goodwill per divisie en bedrijfssegment aan de kasstroomgenererende eenheden toegerekend.

Hieronder volgt een samenvatting van de aan kasstroom genererende eenheden toegerekende goodwill.

In miljoenen euro	Delta Lloyd ABN AMRO Verzekeringen Holding BV	Delta Lloyd Bankengroep NV	Participatie & Financierings Maatschappij Delta Lloyd BV	Delta Lloyd Schadeverzekering NV	Swiss Life Belgium NV	Cyrte Investments BV	Eurolloyd Verzekeringen NV	Totaal
Boekwaarde van goodwill	127,3	15,0	0,4	2,4	59,8	55,4	0,7	260,9

Zoals toegelicht bij grondslag O, wordt de boekwaarde van goodwill ten minste jaarlijks getoetst, maar ook als omstandigheden of gebeurtenissen aanleiding vormen om aan deze waarde te twijfelen. Voor de toetsing op bijzondere waardevermindering zijn de activa gegroepeerd op het laagste niveau waarop kasstromen afzonderlijk identificeerbaar zijn. De toetsing heeft geleid tot een bijzondere waardevermindering van goodwill voor een bedrag van € 4,1 miljoen (2007: € 0,0).

Aankopen in 2008 ter grootte van € 59,8 miljoen betreft de aankoop van Swiss Life Belgium N.V. Hierop kan na het afronden van de waardebepalingen nog een aanpassing plaatsvinden. In 2008 heeft de definitieve vaststelling van de goodwill van Cyrte Investments geleid tot een correctie van € -0,3 miljoen. Dit wordt gerapporteerd in segment overige. Delta Lloyd Groep heeft geen goodwill opgenomen die betrekking heeft op beëindigde bedrijfsactiviteiten.

5.1.6.11 (11) AVIF en overige immateriële vaste activa

AVIF en overige immateriële vaste activa

In miljoenen euro	AVIF	Software	Overige	Totaal
Historische kostprijs				
Per 1 januari 2007	74,5	116,9	123,0	314,4
Aankopen	8,6	14,3	44,1	67,0
Verkopen	-	-11,1	-0,0	-11,1
Overige mutaties	-2,1	-0,1	-1,1	-3,3
Per 31 december 2007	81,0	120,1	166,0	367,1
Aankopen	26,3	8,9	1,0	36,3
Verkopen	-	-10,4	-0,2	-10,7
Overige mutaties	-	-4,1	-	-4,1
Per 31 december 2008	107,3	114,4	166,8	388,6
Cumulatieve afschrijving				
Per 1 januari 2007	-29,8	-74,0	-34,2	-137,9
Afschrijving boekjaar	-7,7	-12,1	-10,8	-30,7
Verkopen	-	2,0	-	2,0
Overige mutaties	-	0,0	0,6	0,6
Per 31 december 2007	-37,5	-84,0	-44,4	-166,0
Afschrijving boekjaar	-5,6	-8,7	-14,4	-28,8
Verkopen	-	4,8	0,2	5,0
Overige mutaties	-	3,2	-	3,2
Per 31 december 2008	-43,2	-84,7	-58,6	-186,5
Cumulatieve bijzondere waardevermindering				
Per 1 januari 2007	-	-5,3	-	-5,3
Verantwoorde bijzondere waardeverminderingen	-	-	-0,2	-0,2
Per 31 december 2007	-	-5,3	-0,2	-5,4
Verantwoorde bijzondere waardeverminderingen	-2,1	-5,8	-	-7,9
Verkopen	-	0,5	-	0,5
Per 31 december 2008	-2,1	-10,6	-0,2	-12,9
Boekwaarde				
Per 1 januari 2007	44,7	37,7	88,9	171,2
Per 31 december 2007	43,4	30,8	121,4	195,6
Per 31 december 2008	62,0	19,1	108,0	189,1

In de aankoop van software is een bedrag opgenomen van € 4,6 miljoen (2007: € 8,8 miljoen) voor intern ontwikkelde software. Een bedrag van € 4,3 miljoen (2007: € 6,1 miljoen) betreft aangekochte software.

De categorie overige bestaat voornamelijk uit € 105,5 miljoen (2007: € 119,0 miljoen) voor distributiekanaal die zijn verworven in het kader van de overname van ABN AMRO Verzekeringen, Erasmus Verzekeringen en Eurolloyd Verzekeringen; deze worden in 20 tot 30 jaar afgeschreven.

De AVIF (Acquired value of in-force) betreft de portefeuillewaarde van de overname van ABN AMRO Verzekeringen, Erasmus Verzekeringen en Swiss Life Belgium NV. Deze wordt lineair afgeschreven in 10 tot 15 jaar. Per eind 2008 bedroeg de resterende afschrijvingsperiode van deze AVIF-portefeuilles respectievelijk 9, 14 en 15 jaar.

De bijzondere waardevermindering van € 5,8 miljoen heeft betrekking op het bij Delta Lloyd Life afgeboekte bestaande software pakket Alis; dit pakket zal worden vervangen door een nieuw

pakket.

5.1.6.12 (12) Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen

Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen per einde boekjaar

In miljoenen euro	Vastgoed in ontwikkeling	Vastgoed in eigen gebruik	Totaal vastgoed	Motorvoertuigen	Computerapparatuur	Overige bedrijfsmiddelen per einde boekjaar	Totaal
Historische kostprijs							
Per 1 januari 2007	33,3	231,1	264,4	1,3	48,7	128,3	442,6
Aankopen	14,0	3,0	17,0	0,1	6,9	6,4	30,5
Wijzigingen binnen de Groep	-	8,3	8,3	0,8	0,8	2,9	12,8
Verkopen	-	-1,0	-1,0	-0,2	-6,1	-4,0	-11,3
Overboeking naar / van vastgoedbeleggingen	-23,6	-	-23,6	-	-	-	-23,6
Overige mutaties	-	-0,0	-0,0	-	-	23,5	23,5
Gereclassificeerd naar activa aangehouden voor verkoop	-	-62,9	-62,9	-	-	-	-62,9
Per 31 december 2007	23,7	178,4	202,1	2,0	50,3	157,1	411,6
Aankopen	4,4	6,5	10,9	-	3,9	11,5	26,3
Wijzigingen binnen de Groep	-	22,1	22,1	0,0	-0,5	1,3	22,9
Verkopen	-10,3	-0,8	-11,1	-1,0	-0,7	-5,9	-18,9
Overige mutaties	-	-	-	-	-	-0,2	-0,2
Overboeking van / naar activa aangehouden voor verkoop	-	59,0	59,0	-	-	-	59,0
Per 31 december 2008	17,8	265,2	283,0	1,0	53,0	163,7	500,7
Afschrijvingen							
Per 1 januari 2007	-	-42,7	-42,7	-1,3	-36,8	-100,6	-181,4
Afschrijvingen boekjaar	-	-6,0	-6,0	-0,1	-4,5	-10,2	-20,9
Verkopen	-	0,3	0,3	0,1	6,1	2,3	8,9
Overige mutaties	-	0,1	0,1	-	-2,2	0,4	-1,7
Gereclassificeerd naar activa aangehouden voor verkoop	-	9,9	9,9	-	-	-	9,9
Per 31 december 2007	-	-38,4	-38,4	-1,3	-37,4	-108,1	-185,2
Afschrijvingen boekjaar	-	-18,3	-18,3	-0,1	-4,7	-8,8	-31,8
Wijzigingen in samenstelling Groep	-	-	-	-0,0	0,4	0,2	0,6
Verkopen	-	0,3	0,3	0,4	0,7	4,9	6,2
Overige mutaties	-	-	-	-	-1,8	-2,6	-4,3
Overboeking van / naar activa aangehouden voor verkoop	-	-8,8	-8,8	-	-	-	-8,8
Per 31 december 2008	-	-65,1	-65,1	-1,0	-42,8	-114,4	-223,3
Bijzondere waardevermindering							
Per 1 januari 2007	-	-14,8	-14,8	-	-	-0,2	-15,0
Verkopen	-	-	-	-	-	0,2	0,2
Gereclassificeerd naar activa aangehouden voor verkoop	-	13,6	13,6	-	-	-	13,6
Per 31 december 2007	-	-1,2	-1,2	-	-	-	-1,2
Overboeking van / naar activa aangehouden voor verkoop	-	-13,6	-13,6	-	-	-	-13,6
Per 31 december 2008	-	-14,8	-14,8	-	-	-	-14,8
Boekwaarde							
Per 1 januari 2007	33,3	173,7	206,9	-	11,9	27,5	246,3
Per 31 december 2007	23,7	138,9	162,6	0,8	12,9	49,0	225,2
Per 31 december 2008	17,8	185,3	203,0	-	10,3	49,3	262,6

Delta Lloyd Groep is met betrekking tot onroerende zaken en bedrijfsmiddelen geen financiële-leaseovereenkomsten van materieel belang aangegaan en heeft evenmin onroerende zaken en bedrijfsmiddelen aan derden verhuurd krachtens operationele-leaseovereenkomsten.

5.1.6.13 (13) Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	Op eigen grond	Vastgoedbelegging langlopende leasecontracten	Vastgoedbelegging kortlopende leasecontracten	Totaal
Historische kostprijs				
Per 1 januari 2007	1.430,5	26,7	23,1	1.480,3
Aankopen	77,0	22,8	21,5	121,3
Wijzigingen in samenstelling Groep	1,7	-	-	1,7
Verkopen	-64,0	-	-11,7	-75,7
Overboeking naar / van vastgoedbeleggingen	-	-	23,6	23,6
Overige mutaties	-1,1	-	-	-1,1
Per 31 december 2007	1.444,1	49,5	56,4	1.550,0
Per 1 januari 2008	1.444,1	49,5	56,4	1.550,0
Aankopen	171,2	0,8	0,7	172,8
Wijzigingen in samenstelling Groep	96,0	-	-	96,0
Verkopen	-27,8	-0,9	-	-28,8
Per 31 december 2008	1.683,4	49,5	57,1	1.790,0
Herwaardering				
Per 1 januari 2007	537,3	6,2	1,5	544,9
Reële-waardeveranderingen	76,9	-0,5	-1,0	75,4
Wijzigingen in samenstelling Groep	1,0	-	-	1,0
Verkopen	-5,1	-0,0	-0,0	-5,1
Overige mutaties	1,3	-	0,6	1,9
Per 31 december 2007	611,3	5,7	1,1	618,1
Per 1 januari 2008	611,3	5,7	1,1	618,1
Reële-waardeveranderingen	-32,4	-4,1	-1,3	-37,8
Wijzigingen in samenstelling Groep	5,9	-	-	5,9
Verkopen	-9,7	-	-	-9,7
Per 31 december 2008	575,2	1,6	-0,2	576,6
Boekwaarde				
Per 1 januari 2007	1.967,8	32,9	24,6	2.025,2
Per 31 december 2007	2.055,4	55,2	57,5	2.168,1
Per 31 december 2008	2.258,6	51,0	56,9	2.366,5

Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, als vastgesteld door erkende externe taxateurs, zoals beschreven in grondslag Q.

Toekomstige verwachte huuropbrengsten op basis van niet opzegbare huurcontracten bedragen € 237,3 miljoen (2007: € 250,8 miljoen). Hiervan is € 46,7 miljoen te ontvangen binnen één jaar (2007: € 52,4 miljoen). Tussen één en vijf jaar te ontvangen is € 148,1 miljoen, het restant van € 42,5 miljoen is na vijf jaar te ontvangen (2007: respectievelijk € 149,1 miljoen en € 49,3 miljoen).

Directe operationele lasten (waaronder reparatie en onderhoud) bedragen € 18,2 miljoen (2007: € 18,0 miljoen). Van dit bedrag heeft circa € 0,5 miljoen (2007: € 0,7 miljoen) betrekking op lasten met betrekking tot vastgoedbeleggingen die gedurende de betreffende periode geen

huuropbrengsten genereren.

5.1.6.14 (14) Deelnemingen

Beleggingen in deelnemingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Boekwaarde		
Per 1 januari	340,3	39,4
Aankopen	-	1,8
Kapitaalstorting	4,2	306,7
Verkopen	-15,3	-6,1
Aandeel in resultaat na belastingen	-27,8	-3,2
Ontvangen dividenden	-	-0,5
Reële-waardeveranderingen in eigen vermogen	-101,4	5,0
Bijzondere waardeverminderingen	-6,5	-
Overige mutaties	0,1	-0,1
Gereclassificeerd naar activa aangehouden voor verkoop	-	-2,7
Per 31 december	193,6	340,3

De kapitaalstortingen gedurende het boekjaar betreffen: een storting van € 3,1 miljoen in Lancyr Groep BV en een storting in Meetingpoint BV van € 1,1 miljoen. Per 31 januari 2008 is het belang in Credimo NV en Group Eurasca NV verkocht met een gerealiseerde boekwinst van € 1,6 miljoen. Ook is de deelneming in ArboNed BV verkocht met een gerealiseerde boekwinst van € 4,5 miljoen. De reële waardevermindering heeft betrekking op de deelneming in de Cyrte Funds. De deelneming Lancyr Groep BV heeft een bijzondere waardevermindering ondergaan € 6,5 miljoen. Delta Lloyd onderzoekt momenteel de mogelijkheden om op korte termijn een marktpartij te vinden voor de overdracht van de activiteiten van Lancyr.

De belangrijkste deelnemingen van de Groep

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)	Activa	Verplichtingen	Baten	Resultaat	Aangehouden deel
Cyrte Fund I CV	754,8	754,8	645,2	-653,1	10,82%
Cyrte Fund II BV	317,4	0,0	149,9	-150,0	10,48%
Cyrte Fund III CV	476,0	476,0	260,5	-268,8	13,99%
Per 31 december 2008	1.548,2	1.230,8	1.055,6	-1.071,9	
Credimo NV, België	814,9	766,7	125,1	3,2	31,50%
Cyrte Fund I CV	1.410,8	1.410,8	41,3	36,5	11,11%
Cyrte Fund II BV	467,5	0,0	0,2	0,1	16,00%
Cyrte Fund III CV	782,0	782,0	30,4	30,0	17,91%
Per 31 december 2007	3.475,2	2.959,5	197,0	69,8	

Verkregen gegevens zijn gebaseerd op de voor Delta Lloyd Groep laatst beschikbare informatie. Investerings in andere deelnemingen worden niet beschouwd als zijnde individueel materieel.

Als gevolg van het feit dat Delta Lloyd Groep rechtstreeks in de Cyrte Funds deelneemt en via haar 85% belang in Cyrte Investments BV invloed van betekenis kan uitoefenen in Cyrte Fund I, II en III, wordt invloed van betekenis verondersteld en zijn deze drie fondsen als deelneming geclassificeerd.

Delta Lloyd Groep houdt per 31 december 2008 een belang van 30,1% in Van Lanschot NV. In het algemeen wordt bij een belang van 20% of meer invloed van betekenis op zakelijk en financiële beleid verondersteld. Delta Lloyd Groep kan bij Van Lanschot geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid uitoefenen en heeft daarom dit belang opgenomen als belegging en niet als deelneming.

5.1.6.15 (15) Financiële beleggingen

Financiële beleggingen bestaan uit de volgende posten:

In miljoenen euro	2008	2007
Schuldbewijzen	18.512,1	18.601,3
Aandelen	13.725,4	14.276,6
Derivaten niet aangehouden voor fair value hedge accounting	1.363,9	305,7
Leningen tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	6.102,6	5.898,3
Overige leningen en vorderingen	12.490,2	11.979,8
Totaal financiële beleggingen	52.194,1	51.061,7

Financiële beleggingen in schuldbewijzen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Schuldbewijzen		
Beschikbaar voor verkoop	2.585,9	3.060,7
Niet aangehouden voor handelsdoeleinden	15.868,5	15.354,8
In handelsportefeuille	57,6	185,8
Totaal schuldbewijzen	18.512,1	18.601,3

Financiële beleggingen in aandelen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Aandelen		
Beschikbaar voor verkoop	5.851,9	5.370,1
Niet aangehouden voor handelsdoeleinden	7.864,6	8.892,1
In handelsportefeuille	8,9	14,4
Totaal aandelen	13.725,4	14.276,6

Kostprijs / geamortiseerde kostprijs, bruto waardemutaties en reële waarde van de leningen en vorderingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	Kosten bijzondere waardeverminderingen / geamortiseerde kostprijs	Waardeverschil	Reële waarde 2008
Overige leningen en vorderingen	12.490,2	361,9	12.852,0

Kostprijs / geamortiseerde kostprijs, bruto waardemutaties en reële waarde van de leningen en vorderingen per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Kosten bijzondere waardeverminderingen / geamortiseerde kostprijs	Waardeverschil	Reële waarde 2007
Overige leningen en vorderingen	11.979,8	-177,4	11.802,4

Overzicht van de reële waarde van de beleggingen naar categorieën per einde boekjaar

In miljoenen euro	Op de balans gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	Tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in resultaat voor handelsdoeleinden	Tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in resultaat niet voor handelsdoeleinden	Beschikbaar voor verkoop	Totaal 2008
Schuldbewijzen	-	57,6	15.868,5	2.585,9	18.512,1
Aandelen	-	8,9	7.864,6	5.851,9	13.725,4
Derivaten	-	1.363,9	-	-	1.363,9
Leningen tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	-	-	6.102,6	-	6.102,6
Overige leningen en vorderingen	12.852,0	-	-	-	12.852,0
Per 31 december 2008	12.852,0	1.430,4	29.835,7	8.437,8	52.556,0

Overzicht van de reële waarde van de beleggingen naar categorieën per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Op de balans gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	Tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in resultaat voor handelsdoeleinden	Tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in resultaat niet voor handelsdoeleinden	Beschikbaar voor verkoop	Totaal 2007
Schuldbewijzen	-	185,8	15.354,8	3.060,7	18.601,3
Aandelen	-	14,4	8.892,1	5.370,1	14.276,6
Derivaten	-	305,7	-	-	305,7
Leningen tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	-	-	5.898,3	-	5.898,3
Overige leningen en vorderingen	11.802,4	-	-	-	11.802,4
Per 31 december 2007	11.802,4	505,9	30.145,2	8.430,8	50.884,3

Van het bedrag opgenomen onder de leningen tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verlies rekening heeft een bedrag van € 5.764,6 miljoen betrekking op hypothecaire leningen (2007: € 5.628,5 miljoen).

De slotkoers van Bloomberg of een andere gerenommeerde dataleverancier wordt gebruikt als input voor de reële waarde.

De hypothecaire leningen die zijn verantwoord tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening, bestaan voornamelijk uit eerste hypotheek. Tweede hypotheek worden alleen verleend ingeval ook de eerste hypotheek door de Groep is

verstrekt. Bijna alle hypotheekleningen hebben betrekking op de particuliere woningmarkt. Voor 60,8% (2007: 56,2%) van de verstrekte hypotheekleningen geldt dat de loan-to-value lager is dan 90% of dat de lening is gegarandeerd middels de Nationale Hypotheek Garantie. Er zijn geen hypothecaire leningen verstrekt met een loan-to-value ratio van meer dan 125% zonder dat de aanvrager daartoe extra zekerheden heeft gesteld. Er zijn geen kredietderivaten afgesloten ter mitigatie van eventuele kredietrisico's. Gezien het relatief lage kredietrisico hierop worden deze niet noodzakelijk geacht. Bepaalde unit-linked producten zijn als beleggingscontracten gerubriceerd, terwijl sommige vallen onder de definitie van een verzekeringscontract. De aan deze unit-linked verplichtingen gekoppelde activa zijn in de betreffende categorieën op de geconsolideerde balans opgenomen en maken onderdeel uit van de in noot 25 van de toelichting gepresenteerde verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten.

Delta Lloyd Groep maakt in het kader van het balansbeheer gebruik van derivaten om het reële waarde risico van financiële activa als gevolg van markttrentwijzigingen af te dekken. Op een deel van de afgedekte financiële activa wordt met ingang van oktober 2008 hedge accounting toegepast indien deze activa daartoe zijn aangewezen en ook overigens is voldaan de voorwaarden voor hedge accounting zoals vermeld in onderdeel U van de Grondslagen. Deze derivaten worden verantwoord in de beleggingscategorie "Tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in resultaat niet voor handelsdoeleinden". Derivaten die niet aan deze voorwaarden voldoen, zijn opgenomen onder "Derivaten niet aangehouden voor fair value hedge accounting" en gecategoriseerd in de beleggingscategorie "Tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in resultaat voor handelsdoeleinden".

In het boekjaar 2008 heeft Delta Lloyd Groep een verlies geboekt op de derivaten aangehouden voor fair value hedge accounting van € 82,6 miljoen. De winst op de afgedekte hypotheekleningen, voor zover veroorzaakt door het gehedgde renterisico, bedroeg in 2008 € 81,4 miljoen.

Fair value hedge accounting wordt alleen toegepast in het bancaire segment.

De boekwaarde van de aan de unit-linked verplichtingen verbonden financiële beleggingen was als volgt:

In miljoenen euro	2008	2007
Schuldbewijzen	2.095,5	4.953,0
Aandelen	6.864,9	7.763,9
Leningen	108,5	103,5
Deposito's	1,2	1,1
Vorderingen uit herverzekeringen	19,6	18,8
Totaal	9.089,7	12.840,2
De daarmee verbonden verplichtingen zijn:		
Unit-linked contracten gerubriceerd als verzekeringscontracten	9.998,3	10.444,6
Unit-linked contracten gerubriceerd als beleggingscontracten	189,7	61,9
Aandeel derden in beleggingsfondsen	522,2	1.337,2
Totaal	10.710,1	11.843,7

In bovenstaande tabel is een nadere uitsplitsing gemaakt om de aard van de verschillende financiële beleggingen beter tot uitdrukking te brengen. De aan de unit-linked beleggingen verbonden verplichtingen zijn gecorrigeerd voor de eliminatie van de pensioenverplichtingen zoals toegelicht in noot 29. Zonder deze eliminatie zouden de verplichtingen hoger zijn dan hier gepresenteerd. Een eventueel overschot op pensioenverplichtingen dient ter dekking van garantiecontracten.

Cumulatieve waardeverminderingen op voor verkoop beschikbare schuldbewijzen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	0,7	-
Bijzondere waardeverminderingen in boekjaar	15,7	0,7
Per 31 december	16,4	0,7

Cumulatieve waardeverminderingen op voor verkoop beschikbare aandelen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	336,3	366,8
Bijzondere waardeverminderingen in boekjaar	913,1	59,5
Verkopen	-81,8	-90,0
Per 31 december	1.167,7	336,3

Cumulatieve waardeverminderingen op overige leningen en vorderingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	70,1	59,3
Bijzondere waardeverminderingen in boekjaar	40,0	22,2
Teruggenomen bijzondere waardeverminderingen in boekjaar	-9,8	-7,5
Verkopen	-4,5	-3,9
Overige	-0,1	-
Per 31 december	95,6	70,1

Voor een aantal leningen aangehouden door het bankbedrijf is in het boekjaar een bijzondere waardevermindering opgenomen van € 12,1 miljoen (2007: € 8,5 miljoen). De teruggenomen bijzondere waardevermindering heeft voor een bedrag van € 7,4 miljoen (2007: € 7,5 miljoen) betrekking op door het bankbedrijf aangehouden leningen.

De bruto waarde van de leningen waarop op individuele basis een bijzondere waardevermindering is opgenomen, bedraagt vóór aftrek van deze waardevermindering € 69,9 miljoen. De op deze leningen in mindering gebrachte bijzondere waardevermindering bedraagt € 45,4 miljoen. De waarde van de onderpanden met betrekking tot deze leningen bedraagt € 24,4 miljoen. De onderpanden bestaan in hoofdzaak uit hypothecair verbonden onroerende zaken.

Op financiële activa die een individuele waardevermindering hebben ondergaan zijn nagenoeg geen opgebouwde rentebaten verantwoord.

Er is niet heronderhandeld over de voorwaarden van financiële activa die anders reeds vervallen zouden zijn of een waardevermindering zouden hebben ondergaan.

Uitlenen van effecten

Delta Lloyd Groep is in de loop van het boekjaar overeenkomsten aangegaan met als doel het uitlenen van effecten uit diverse beleggingsportefeuilles van de Groep. Securities lending overeenkomsten zijn gesloten met Natixis SA en KBC Bank NV. Per balansdatum zijn geen andere overeenkomsten inzake het uitlenen van effecten van kracht.

Onder de repurchase agreement is een bedrag van € 396,2 miljoen (2007: 0,0) opgenomen aan schuldbewijzen en andere vastrentende waardepapieren. De verplichtingen uit hoofde van deze overeenkomsten zijn opgenomen onder 'Financiële verplichtingen' (zie noot 31 van de toelichting).

5.1.6.16 (16) Overige leningen en vorderingen

Overige leningen en vorderingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Leningen aan polishouders	177,5	148,2
Leningen aan banken	233,8	469,3
Leningen en voorschotten aan klanten en assurantieadviseurs	77,2	125,1
Leningen op schuldbekentenis	4.592,0	4.464,7
Totaal leningen en voorschotten	5.080,5	5.207,3
Gesecuritiseerde hypothecaire leningen	2.339,8	2.601,2
Niet-gesecuritiseerde hypothecaire leningen	5.069,8	4.171,4
Totaal hypothecaire leningen	7.409,6	6.772,5
Totaal leningen en vorderingen	12.490,2	11.979,8

De mutatie in de balanswaarde als gevolg van hedge accounting bedroeg in 2008, na aftrek van amortisatie, voor de gewone hypotheke € 54,1 miljoen. Voor de gesecuritiseerde hypotheke € 18,0 miljoen en voor de overige kredieten € 8,6 miljoen; in totaal derhalve € 80,7 miljoen. In 2007 werd geen hedge accounting toegepast.

De looptijd van de overige leningen en vorderingen is als volgt:

In miljoenen euro	2008	2007
Minder dan een jaar	3.719,4	3.249,8
Langer dan een jaar	8.770,7	8.730,0
Totaal	12.490,2	11.979,8

5.1.6.17 (17) Gesecuritiseerde hypothecaire leningen en verbonden activa

Bij drie dochterondernemingen in Nederland en België, Delta Lloyd Levensverzekering, Amstelhuys en Delta Lloyd Bank België zijn de baten uit elf woninghypotheekportefeuilles (RMBS, Residential Mortgage Backed Securities) overgedragen aan tien speciaal voor dit doel (securitisatie) opgerichte vennootschappen, namelijk Arena 2000-I BV, Arena 2002-I BV, Arena 2003-I BV, Arena 2004-I BV, Arena 2004-II BV, Arena 2005-I BV, Arena 2006-I BV, B-Arena NV/SA, Arena 2007-I BV en DARTS Finance BV (de securitisatiemaatschappijen of SPV's). Deze transacties zijn primair gefinancierd door de uitgifte van obligaties.

Alle aandelen in de securitisatiemaatschappijen worden gehouden door onafhankelijke entiteiten, respectievelijk Stichting Security Trustee Arena 2000-1, Stichting Security Trustee Arena 2002-1, Stichting Security Trustee Arena 2003-1, Stichting Security Trustee Arena 2004-I, Stichting Security Trustee Arena 2004-II, Stichting Security Trustee Arena 2005-I, Stichting Security Trustee Arena 2006-I, B-Arena NV/SA, Stichting Security Trustee Arena 2007-I, en Stichting Trustee DARTS Finance. Delta Lloyd Levensverzekering, Amstelhuys en Delta Lloyd Bank België houden noch direct noch indirect een aandelenbelang in de securitisatiemaatschappijen of in de moedermaatschappijen

hiervan. Delta Lloyd Levensverzekering, Amstelhuys en Delta Lloyd Bank België hebben noch het recht noch de plicht de opbrengsten uit een van deze gesecuritiseerde hypothecaire leningen terug te kopen vóór de optionele afroepdatum, behalve in bepaalde gevallen waarin sprake is van schending door Delta Lloyd Levensverzekering, Amstelhuys en Delta Lloyd Bank België verstrekte waarborgen.

In 2008 heeft Delta Lloyd Groep alleen hypotheekportefeuilles toegewezen aan de Arena 2007-1 BV een securitisatiemaatschappij.

Per 31 december 2008 waren Delta Lloyd Levensverzekering, Amstelhuys en Delta Lloyd Bank Nederland in bezit van obligaties in securitisatiemaatschappijen, die op verscheidene datums tussen 2037 en 2062 vervallen. De reële waarde van deze obligaties bedraagt € 1.011,8 miljoen (2007: € 502,7 miljoen). Deze zijn geëlimineerd in de geconsolideerde balans.

Amstelhuys en Delta Lloyd Bank België ontvangen rente van de securitisatiemaatschappijen voor de achtergestelde leningen die zij hebben verstrekt. Delta Lloyd Levensverzekering, Amstelhuys en Delta Lloyd Bank België zijn interest rate swaps aangegaan met ABN AMRO Bank die als doel hebben om de rentestromen af te dekken voor de betreffende SPV's.

Het effect van de swaps is in alle gevallen dat de securitisatiemaatschappijen de van klanten te ontvangen rente-baten uit hoofde van de gesecuritiseerde hypothecaire leningen geheel of gedeeltelijk omzetten in rente-baten die in principe gelijk zijn aan de rente die is verschuldigd aan de houders van de obligaties.

Delta Lloyd Groep en haar dochterondernemingen zijn bij alle bovengenoemde transacties niet gehouden eventuele verliezen te dragen die obligatiehouders kunnen lijden, noch hebben zij het voornemen daartoe. De obligaties zijn bovendien uitgegeven onder de bepaling dat obligatiehouders slechts gerechtigd zijn betaling te ontvangen, van zowel hoofdsom als rente, voor zover de beschikbare middelen van de speciale securitisatie maatschappijen, met inbegrip van betalingen die klanten verschuldigd zijn uit hoofde van de gesecuritiseerde leningen, toereikend zijn en dat obligatiehouders geen enkel recht van verhaal tegenover andere maatschappijen van Delta Lloyd Groep hebben. Het totaalbedrag aan hypothecaire activa in de bovengenoemde securitisatiemaatschappijen per 31 december 2008 bedroeg € 7.445,2 miljoen (2007: € 7.652,0 miljoen). Afgezien van de aan andere onderdelen van de Groep verschuldigde administratiekosten als hiervoor beschreven, kennen deze maatschappijen geen andere winst- of verliesposten van materieel belang.

5.1.6.18 (18) Vorderingen en overige financiële activa

Vorderingen en overige financiële activa per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Vorderingen op polishouders	502,1	1.380,0
Vorderingen op assurantieadviseurs	84,7	82,2
Vorderingen op gesepareerde beleggingsdepots	168,4	146,8
Overige vorderingen	510,6	554,9
Overige financiële activa	772,5	857,1
Totaal	2.038,3	3.021,0
Naar verwachting binnen een jaar af te wikkelen	1.997,7	2.978,4
Naar verwachting niet binnen een jaar af te wikkelen	40,6	42,6
Totaal	2.038,3	3.021,0

Door de omvang en spreiding van de bedrijfsactiviteiten van Delta Lloyd Groep is het kredietrisico uit hoofde van vorderingen slechts in beperkte mate geconcentreerd. Voor vorderingen waarvan het de verwachting is dat niet het volledige bedrag zal worden ontvangen wordt een bijzondere waardevermindering opgenomen.

5.1.6.19 (19) Geactiveerde acquisitiekosten en voorraad vastgoedprojecten

Geactiveerde acquisitiekosten en voorraad vastgoedprojecten in boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Overige	Totaal 2008	Totaal 2007
Verzekeringscontracten met winstdeling	26,8	-	-	26,8	14,7
Verzekeringscontracten zonder winstdeling	103,1	80,6	-	183,8	187,2
Beleggingscontracten	21,6	-	-	21,6	6,1
Geactiveerde acquisitiekosten	151,5	80,6	-	232,1	207,9
Voorraad vastgoedprojecten	0,3	-	98,5	98,8	83,7
Geactiveerde acquisitiekosten en voorraad vastgoedprojecten	151,9	80,6	98,5	330,9	291,6

Onder voorraad vastgoedprojecten is een bedrag van € 97,2 miljoen (2007: € 82,3 miljoen) begrepen met betrekking tot te ontwikkelen vastgoed ten behoeve van verkoop.

Aangezien dit vastgoed voor verkoop is bestemd en geen voornemen bestaat deze panden aan derden te verhuren of voor eigen gebruik door Delta Lloyd Groep aan te wenden, zijn de betreffende bedragen niet opgenomen onder 'vastgoedbeleggingen' of 'onroerende zaken en bedrijfsmiddelen'. Van deze voorraad vastgoed projecten is het de verwachting dat € 20,7 miljoen binnen een jaar na balansdatum zal worden gerealiseerd (2007: € 1,4 miljoen).

Mutatie in geactiveerde acquisitiekosten in het boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	207,9	205,9
Geactiveerde acquisitiekosten	286,4	233,2
Amortisatie	-287,6	-246,2
Wijzigingen in samenstelling groep	25,4	14,9
Overige mutaties	-	0,2
Per 31 december	232,1	207,9

5.1.6.20 (20) Aandelenkapitaal

De samenstelling van het gewone aandelenkapitaal en het preferent aandelenkapitaal van de vennootschap is als volgt opgebouwd:

Aandelenkapitaal per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap per 31 december was verdeeld in:		
50.000.000 gewone aandelen met een nominale waarde van € 1,00 (2007: 5.000.000 à € 9,08).	50,0	45,4
15.000.000 converteerbare preferente aandelen A met een nominale waarde van € 1,00 (2007: 1.500.000 à € 9,08).	15,0	13,6
1.700.000 aandelen preferente aandelen B met een nominale waarde van € 50,00 (2007: 170.000 à € 453,78).	85,0	77,1
	150,0	136,1
Het geplaatst kapitaal van de vennootschap per 31 december was verdeeld in:		
29.949.531 gewone aandelen met een nominale waarde van € 1,00 (2007: 3.300.004 aandelen à € 9,08).	29,9	29,9
1.542.853 preferente aandelen B met een nominale waarde van € 50,00 (2007: 170.000 aandelen à € 453,78).	77,1	77,1
	107,1	107,1
De 9.312.360 geplaatste converteerbare preferente aandelen A (2007: 1.024.000 aandelen à € 9,08) met een nominale waarde van € 1,00 zijn als converteerbare lening verantwoord.	9,3	9,3

Geplaatste gewone aandelen zijn gelijk in rang. Alle geplaatste gewone aandelen hebben dezelfde rechten op dividend- en andere uitkeringen die zijn vastgesteld, gedaan of betaald door de Vennootschap.

Vanaf het moment dat de gewone aandelen Delta Lloyd NV worden opgenomen in de officiële notering van een effectenbeurs, kunnen de converteerbare preferente aandelen A één op één worden omgewisseld in gewone aandelen Delta Lloyd NV, onder de verplichting tot het bijstorten van een bedrag van € 1.730,42 per te converteren aandeel. Deze bijstorting zal, voor zover mogelijk, worden verrekend met het saldo van de doorlopende achtergestelde converteerbare geldlening. De conversieprijs zal worden aangepast bij uitgifte van gewone aandelen Delta Lloyd NV, in geval van herstructurering van het aandelenkapitaal van Delta Lloyd NV of in geval van splitsing van de uitstaande gewone aandelen Delta Lloyd NV in gewone aandelen met een lagere nominale waarde.

5.1.6.21 (21) Herwaarderingsreserve

Herwaarderingsreserves met betrekking tot activa geclassificeerd als beschikbaar voor verkoop per 31 december

In miljoenen euro

Per 1 januari 2007	1.505,4
Bruto reële-waardeveranderingen in verslagperiode	239,5
Overboeking van reële waardeverandering m.b.t. DPF contracten naar voorzieningen	-13,2
Netto reële-waardeveranderingen ontstaan in boekjaar	226,3
Reële-waardeveranderingen overgeboekt naar resultaat uit verkopen	-519,3
Valutakoersverschillen	-1,2
Totaal belastingeffect	72,3
Herwaarderingsreserves van bedrijfsactiviteiten aangehouden voor verkoop	-5,4
Per 31 december 2007	1.278,1
Per 1 januari 2008	1.278,1
Herwaarderingsreserves van bedrijfsactiviteiten aangehouden voor verkoop	5,4
Per 1 januari 2008	1.283,5
Bruto reële-waardeveranderingen in verslagperiode	-2.316,2
Overboeking van reële waardeverandering m.b.t. DPF contracten naar voorzieningen	-8,5
Netto reële-waardeveranderingen ontstaan in boekjaar	-2.324,7
Reële-waardeveranderingen overgeboekt naar resultaat uit verkopen	769,3
Valutakoersverschillen	2,8
Verkoop deelnemingen	1,1
Totaal belastingeffect	121,1
Herwaarderingsreserves van bedrijfsactiviteiten aangehouden voor verkoop	3,7
Per 31 december 2008	-143,3

5.1.6.22 (22) Ingehouden winsten

Ingehouden winsten per einde boekjaar

In miljoenen euro

	2008	2007
Per 1 januari	3.353,6	2.782,6
Nettoresultaat	-160,8	744,9
Dividend	-226,4	-173,9
Per 31 december	2.966,4	3.353,6

Van het eigen vermogen is € 528,5 miljoen beschikbaar voor uitkering (2007: € 534,2 miljoen).

In 2008 is 226,4 miljoen aan dividend uitgekeerd.

Met betrekking tot 2008 is, overeenkomstig artikel 35 van de statuten, besloten geen dividend uit te

keren (2007: € 226,4 miljoen). Per gewoon aandeel van € 9,08 nominaal bedroeg in 2007 de uitkering € 67,88 en per preferent aandeel B van nominaal € 453,78 bedroeg de uitkering in 2007 € 18,02.

5.1.6.23 (23) Voorzieningen uit hoofde van verzekeringscontracten

Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten per einde boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Totaal 2008
Contracten met winstdeling	12.383,7	-	12.383,7
Unit-linked contracten zonder winstdeling	9.998,4	-	9.998,4
Overige contracten zonder winstdeling	9.359,1	-	9.359,1
Schadereserves	-	1.111,8	1.111,8
Voorziening voor schadebehandelingskosten	-	78,4	78,4
IBNR-voorziening	-	480,6	480,6
Voorziening voor niet-verdiende premies	-	396,4	396,4
Voorziening voor premietekorten	-	3,0	3,0
Totaal	31.741,2	2.070,3	33.811,5

Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Leven	Schade	Totaal 2007
Contracten met winstdeling	10.953,5	-	10.953,5
Unit-linked contracten zonder winstdeling	10.444,0	-	10.444,0
Overige contracten zonder winstdeling	7.993,8	-	7.993,8
Schadereserves	-	1.009,9	1.009,9
Voorziening voor schadebehandelingskosten	-	72,4	72,4
IBNR-voorziening	-	442,5	442,5
Voorziening voor niet-verdiende premies	-	371,4	371,4
Voorziening voor premietekorten	-	2,2	2,2
Overige technische voorzieningen	-	2,4	2,4
Totaal	29.391,3	1.900,8	31.292,1

Levensverzekeringscontracten

Beschrijving Levenbedrijf

Delta Lloyd Groep oefent haar levensverzekeringsactiviteiten als volgt uit:

In Nederland komt het winstsaldo, na aftrek van winstdeling aan polishouders, toe aan de aandeelhouders. De grondslagen voor het bepalen van deze winstdeling aan polishouders zijn in overeenstemming met methoden en criteria die in Nederland algemeen worden toegepast. Verder geldt dat bij verzekeringen in beleggingseenheden de uitkeringen, met inachtneming van bepaalde garanties, worden bepaald door de behaalde beleggingsresultaten. Het rendement voor aandeelhouders bij deze verzekeringsvorm is grotendeels afkomstig van beheervergoedingen.

Methodiek

Er zijn twee hoofdmethoden voor de actuariële waardebepaling van verplichtingen uit hoofde van levensverzekeringscontracten: de netto-premiemethode en de bruto-premiemethode. Beide methoden gaan uit van het disconteren van verwachte toekomstige premies en uitkeringen. Bij de netto-premiemethode wordt de premie die in aanmerking wordt genomen bij de bepaling van de voorziening actuariëel bepaald op basis van de reserveringsgrondslagen ten aanzien van disconteringsvoet, sterfterisico en arbeidsongeschiktheid. Het verschil tussen deze netto-premie en de feitelijk te ontvangen premie biedt een marge voor de kosten. Deze methode houdt geen rekening met vrijwillige voortijdige contractbeëindiging door de polishouder, zodat geen aannames met betrekking tot de voortzetting van contracten hoeven te worden gemaakt. Voor onvoorwaardelijke aanspraken op winstaandelen wordt expliciet een voorziening getroffen, inclusief de aanspraken die contractueel volgen uit de meest recente waarderingen van de verbonden middelen. Voor toekomstige jaarlijkse winstdeling of op de einddatum betaalbare winstaandelen wordt in de meeste gevallen geen expliciete voorziening getroffen.

De bruto-premiemethode gebruikt het bedrag van de contractueel te betalen premies en gaat uit van expliciete aannames ten aanzien van rente- en disconteringsvoet, sterfterisico, invalideringscijfers, voortijdige beëindiging van contracten door polishouders en toekomstige kosten. Deze aannames kunnen per soort contract variëren en weerspiegelen huidige ervaringscijfers alsmede verwachte ontwikkelingen daarin. Voor onvoorwaardelijke aanspraken op winstaandelen en de naar verwachting in toekomstige perioden toe te kennen winstaandelen wordt expliciet een voorziening getroffen met uitzondering voor winstaandelen die uitsluitend op einddatum worden toegekend.

Door Delta Lloyd Groep toegepaste methode

Delta Lloyd Groep past in de regel de netto-premiemethode toe. Voor bepaalde productsoorten wordt een extra voorziening toegevoegd voor toekomstige kosten verbonden aan premievrij gemaakte contracten en aan de vrijwillige voortijdige beëindiging van contracten.

Voorzieningen worden bepaald overeenkomstig geldende actuariële principes en wettelijke bepalingen. Voor het merendeel van traditionele levensverzekeringscontracten in Nederland worden de voorzieningen berekend op basis van de actuele marktrentecurve.

De voorziening voor levensverzekeringscontracten wordt voor elk levenbedrijf van Delta Lloyd Groep afzonderlijk berekend.

De gehanteerde grondslagen voor vaststelling van de voorziening zijn binnen Delta Lloyd Groep divisieafhankelijk. De voorzieningen zijn het meest gevoelig voor aannames met betrekking tot disconteringsvoet en sterfterisico. Voor wat betreft contracten met winstdeling worden in de loop van het jaar uitgekeerde winstaandelen opgenomen onder uitbetaalde claims, terwijl toegekende winstaandelen worden opgenomen onder mutaties in de voorziening voor levensverzekeringscontracten. Verder worden voorzieningen getroffen voor niet-verdiende premies, openstaande posten en overige technische voorzieningen. De uitgangspunten worden hierna in detail

beschreven.

De divisies van Delta Lloyd Groep toetsen de toereikendheid van voorzieningen voor verplichtingen in het algemeen op deterministische wijze, waarbij gebruik wordt gemaakt van huidige schattingen van toekomstige kasstromen uit hoofde van verzekeringscontracten (alleen de "tijds waarde voor opties en garanties" wordt op stochastische wijze bepaald). Onder de toekomstige kasstromen die in aanmerking moeten worden genomen, vallen alle contractuele kasstromen zoals schadebehandelingskosten, maar ook kasstromen die voortvloeien uit opties en garanties. De toereikendheidstoets wordt ten minste tweemaal per jaar uitgevoerd, per de datum van de halfjaar- en jaarcijfers. De toereikendheidstoets voldoet aan de door IFRS gestelde eisen en wordt binnen Delta Lloyd Groep eenduidig uitgevoerd.

Voorzieningen voor levensverzekeringen waarbij het beleggingsrisico wordt gedragen door de verzekeraar

De voorzieningen voor de traditionele levensverzekeringscontracten worden berekend volgens een prudente, prospectieve actuariële methode, die gebaseerd is op de bij de waardering gehanteerde aannames ten aanzien van disconteringsvoeten en sterfterisico. Daarbij wordt rekening gehouden met de in de toekomst te ontvangen premies en alle toekomstige verplichtingen volgens de voorwaarden van elk lopend verzekeringscontract. Er wordt een netto-premiemethode gehanteerd. Daarnaast wordt ook een voorziening getroffen voor toekomstige administratiekosten. Voor de volgende soorten contracten worden voorzieningen aangehouden:

- individuele contracten - alle koopsompolissen en volgestorte polissen;
- spaarhypotheeken;
- alle collectieve contracten.

Ook voor het langlevensrisico dat aan bepaalde soorten individuele en collectieve levensverzekeringen is verbonden, worden voorzieningen getroffen aangezien de oorspronkelijke aannames over de levensverwachtingen niet langer gelden.

Voor de Nederlandse levensverzekeringsactiviteiten van Delta Lloyd Groep worden de verplichtingen uit hoofde van niet unit-linked levensverzekeringscontracten in eigen beheer gewaardeerd op basis van de relevante marktrentecurve. In 2007 werd hiervoor de swapcurve gehanteerd. De definitie van de rentecurve is aangescherpt op het maximum van de swapcurve en de collateralized corporate AAA curve (= DLG curve). Door de toepassing van de DLG curve is de voorziening voor levensverzekeringsverplichtingen € 1.746 miljoen lager dan deze bij toepassing van de swapcurve zou zijn.

De extern beheerde portefeuilles en de extra voorzieningen voor niet unit-linked verplichtingen worden niet tegen marktrente berekend. In totaal wordt 96,5% (2007: 93,2%) van de niet unit-linked verplichtingen berekend tegen marktrente. Dit komt neer op € 14.489 miljoen van de in totaal € 15.014 miljoen aan verplichtingen uit hoofde van niet unit-linked verzekeringscontracten in Nederland (2007: € 12.742 van de in totaal € 13.671 miljoen).

Voorziening voor levensverzekeringscontacten voor rekening en risico van polishouders

Unit-linked contracten en gesepareerde beleggingsdepots, die als verzekeringscontracten worden gerubriceerd, worden gewaardeerd op dezelfde grondslagen als toegepast voor de waardering van de beleggingen ten behoeve van polishouders waarvoor zij worden aangehouden. Eventuele aanvullende voorzieningen die vereist zijn ter dekking van sterfterisico's of gegarandeerde afkoopwaarden zijn opgenomen in de voorzieningen voor verzekeringen waarbij beleggingsrisico wordt gedragen door de verzekeraar.

Transparantie rond beleggingsverzekeringen

Met ingang van 2007 is een maatschappelijke discussie gevoerd rondom het gebrek aan transparantie van beleggingsverzekeringen. De kritiek betreft vooral de hoogte van de kosten en provisies die in het verleden met beleggingsverzekeringen gepaard gingen. Deze discussie ontstond toen de Autoriteit Financiële Markten (AFM) de conclusies bekend maakte van een oriëntatie op de markt van beleggingsverzekeringen, ter voorbereiding op haar toezichthoudende rol. Er zijn enkele consumenten die middels onder andere de Stichting Verliespolis richting Delta Lloyd Groep hebben aangegeven dat vanuit hun perspectief het door Delta Lloyd Groep aangeboden product niet meer aan de door hen geformuleerde transparantie-eisen voldoet.

Delta Lloyd heeft in 2008 overeenkomsten getroffen over het hanteren van normkosten inzake in het verleden afgesloten beleggingsverzekeringen. Op grond van deze normkosten kunnen polishouders een compensatie ontvangen hetzij op expiratie datum van de polis hetzij op het moment van een eventuele eerdere beëindiging van de polis. Voor deze compensatie is deels een aanvullende voorziening opgenomen in 2008.

De waardering van de last uit hoofde van deze compensatieregeling in de jaarrekening is gebaseerd op de gedetailleerde uitwerking, die momenteel ter beoordeling bij de stichtingen ligt. De last is vastgesteld als de contante waarde van het ingeschatte compensatiebedrag dat voor elke van de daarvoor in aanmerking komende polissen op expiratedatum zal worden uitgekeerd. Een deel van deze last (gerelateerd aan bij afkoop uit te keren bedragen) is direct ten laste van het resultaat gebracht. Het resterende deel ligt binnen de marge van de toereikendheid van de voorzieningen.

Voorziening voor nog uit te betalen bedragen

Aan het eind van de verslagperiode wordt een voorziening getroffen voor de geschatte uiteindelijke kosten van alle op die datum nog niet afgewikkelde claims minus reeds uitgekeerde bedragen, ongeacht of de claims voortvloeien uit gebeurtenissen (afkoop, expiratie, overlijden) in de verslagperiode of een eerdere periode.

In deze voorziening worden nog uit te betalen bedragen opgenomen met betrekking tot zowel unit-linked als niet unit-linked contracten.

Deze voorziening wordt vastgesteld door middel van:

- een schatting van de bedragen die aan het eind van het boekjaar nog moeten worden betaald;
- met inbegrip van schadegevallen die reeds hebben plaatsgevonden, maar nog niet zijn gemeld (IBNR-claims);
- verhoogd met nog te betalen interne en externe schadebehandelingskosten.

Door onderzoek van individuele schadedossiers en polisvoorwaarden wordt de hoogte van de nog uit te betalen bedragen bepaald. Deze bedragen worden op een prudente wijze geschat.

De voorziening voor de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen is gelijk aan de contante waarde van de verwachte uitkeringen, waarbij rekening wordt gehouden met de polisvoorwaarden en

wachttijden, alsmede revaliderings- en sterftekansen.

Voorziening niet-verdiende premies

Deze voorziening wordt bepaald naar evenredigheid van de nog niet verstreken risicotermijnen over de premie eigen rekening en is opgenomen onder verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten.

Voorziening voor winstdelingen en kortingen

De voorziening heeft betrekking op in het lopende boekjaar toegekende winstdelingen op met name collectieve levensverzekeringscontracten in Duitsland. De winstdelingen worden vastgesteld aan de hand van geschatte renteresultaten op basis van de overeengekomen polisvoorwaarden.

Veronderstellingen

(i) Nederland

Disconteringsvoet in boekjaar

	Disconteringsvoet in 2008 en 2007	Gebruikte sterftetafel in 2008 en 2007
Leven	DLG-curve of 3,0% - 4,0%	GBM 61-65, GBM 71-75, GBM/V 76-80, GBM 80-85, GBM/V 85-90 en GBM/V 90-95
Lijfrenten, uitgesteld en reeds ingegaan	DLG-curve, 3,0% - 4,0% of contractrente	GBM/V 76-80, GBM/V 85-90, GBM/V 95-00 Coll 1993/2003 en DIL 98, plus correcties voor toekomstige sterfteverbetering

De voorzieningen voor levensverzekeringscontracten worden voornamelijk op basis van de sterftegrondslagen in de tarieftabellen berekend. Voor de verdiscontering van spaarproducten (niet zijnde unit-linked) wordt gebruik gemaakt van de actuele DLG curve.

Voor collectieve levensverzekeringscontracten, met uitzondering van collectieve contracten waarbij op de beëindigingsdatum afkoop plaatsvindt en waarvoor de sterftetafels niet gelijk zijn aan sterftetafel Coll. 1993, worden de voorzieningen voor levensverzekeringscontracten verhoogd door deze voorzieningen te vermenigvuldigen met het verhoudingsgetal tussen de actuariële uitkeringsfactor op basis van sterftetafel GBM/V 1990-1995 en de actuariële factor op basis van de tarief-sterftetafel.

Voor collectieve levensverzekeringscontracten wordt daarnaast een aanvullende voorziening voor langlevensrisico gevormd op portefeuilleniveau. Deze aanvullende voorziening vertegenwoordigt het bedrag dat nodig zou zijn als de voorzieningen zouden worden getroffen op basis van de meest recente sterftegrondslagen waarbij rekening wordt gehouden met ervaringssterfte in plaats van sterftetafel GBM/V 1990-1995.

Voor contracten met een rentegarantie is voor deze garanties een voorziening getroffen. Voor Delta Lloyd Levensverzekering en het NSF is deze voorziening bepaald op een stochastische basis. Voor andere divisies waar een voorziening voor afgegeven rendementsgaranties wordt gevormd, is deze

deterministisch bepaald.

Voor traditionele polissen met winstdelingsgarantie is een voorziening getroffen in overeenstemming met de in Nederland geldende regelgeving.

(ii) België

In België worden aldaar algemeen aanvaarde rentepercentages en gepubliceerde standaard sterftetafels gebruikt voor verschillende categorieën verzekeringen. De sterftetafels zijn gebaseerd op relevante ervaring en tonen het sterfterisico, naar leeftijd, voor specifieke bevolkingsgroepen. Onderstaande tabel geeft de oorspronkelijke tariefstelling aan. De huidige voorzieningen zijn berekend op basis van de marktrente (DLG curve).

Disconteringsvoet in boekjaar

	Disconteringsvoet in 2008 en 2007	Gebruikte sterftetafel in 2008 en 2007
Leven	DLG curve of 0% - 4,85%	MR, FR, MK, FK sterftetafels
Lijfrenten, uitgesteld en reeds ingegaan	DLG curve of 3,25% - 4,75%	MR, FR sterftetafels

De voorzieningen voor levensverzekeringscontracten worden in de meeste gevallen op basis van de tarieftabellen berekend.

Voor polissen met een gegarandeerd basistarief dat hoger is dan het voorgeschreven referentietarief, wordt een aanvullende voorziening getroffen. Deze voorziening wordt per polis bepaald op basis van de referentierente en in een periode van 10 jaar lineair opgebouwd. Voor wat betreft de portefeuille ex-Swiss Life Belgium werd aan het CFBA (controledienst voor verzekeringen) een vrijstelling gevraagd en gekregen voor de dotatie aan deze voorziening.

Voor contracten met voorwaardelijke winstdeling wordt een voorziening voor winstdeling getroffen op basis van de gegarandeerde verzekerde bedragen. Het surplus wordt aan de polishouders uitgekeerd, onder voorbehoud van goedkeuring door de vergadering van aandeelhouders. Voor contracten met een gegarandeerd basistarief van minder dan 3,75% wordt het winstaandeel effectief in de eerste maand na het betreffende aandeelhoudersbesluit. Voor contracten met een gegarandeerd basistarief van meer dan 3,75% zal het surplus op de einddatum of bij overlijden aan de polishouder worden uitgekeerd.

(iii) Duitsland

In Duitsland worden aldaar algemeen aanvaarde rentepercentages en gepubliceerde standaard sterftetafels gebruikt voor verschillende categorieën verzekeringen. De sterftetafels zijn gebaseerd op relevante ervaring en tonen het sterfterisico, naar leeftijd, voor specifieke bevolkingsgroepen.

Disconteringsvoet in boekjaar

	Disconteringsvoet in 2008 en 2007	Gebruikte sterftetafel in 2008 en 2007
Leven	2,25%, 2,75%, 3%, 3,25%, 3,50% of 4,00%	Sterbetafel 60/62, Sterbetafel 1986 of Sterbetafel DAV 199T
Lijfrenten, uitgesteld en reeds ingegaan	2,25%, 2,75%, 3%, 3,25%, 3,50% of 4,00%	Sterbetafel 49/51, Sterbetafel 1987R, Sterbetafel 1994R, Sterbetafel DAV 2004R

De voorzieningen voor levensverzekeringscontracten worden in de meeste gevallen op basis van de tarieftabellen berekend.

Voor levenslange lijfrenten met een oude reserveringsbasis (b.v. Sterbetafel 1987R of Sterbetafel 1994R) is een aanvullende voorziening getroffen ter dekking van het langlevensrisico. Deze voorziening is gelijk aan het verschil tussen de voorzieningen op basis van de tarieftabellen en de voorzieningen herberekend op basis van een meer actuele sterftetafel (Sterbetafel 2004R-Bestand). Per einde boekjaar 2008 bedroeg deze voorziening € 80,8 miljoen (2007: € 78,9 miljoen).

Winstdeling bij traditionele polissen is gebaseerd op de technische resultaten plus rentebaten boven het basistarief. Ten minste 93% van deze extra rentebaten en technische resultaten wordt toegevoegd aan een voorziening voor toekomstige uitkering aan polishouders. Dit percentage is gebaseerd op een raming van de verwachte winstuitkering door het management en is inclusief verwachte belastingen. De directie beslist over de bestemming van deze voorziening. Dezelfde procedure geldt voor beleggingscontracten.

Mutaties

In het boekjaar hebben zich de volgende mutaties voorgedaan in de voorzieningen voor levensverzekeringsverplichtingen

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	29.391,3	28.500,2
Voorzieningen voor nieuwe productie	2.643,2	2.213,0
Verwachte wijziging in voorzieningen voor bestaande contracten	-761,3	-239,8
Verskil tussen feitelijk en verwacht verloop	-1.796,2	-1.058,1
Effect van wijzigingen in operationele aannames	49,5	1,5
Effect van wijzigingen in economische aannames	308,2	-662,4
Overige mutaties via het resultaat	143,0	-2,7
Mutatie in verplichtingen geboekt als lasten	586,5	251,5
Wijzigingen in samenstelling groep	1.800,4	738,8
Overige mutaties niet via het resultaat	-37,0	-99,0
Gereclassificeerd naar verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop	-	-0,2
Per 31 december	31.741,2	29.391,3

De mutatie 'effect van wijzigingen in economische aannames' is voor het merendeel rentegerelateerd. Hierin is begrepen het effect op de voorziening verzekeringsverplichtingen door de wijziging in de marktrente. De mutaties in de voorzieningen voor rentegaranties op unit-linked contracten en gesepareerde depots en de mutaties in de voorzieningen voor latente winstdeling, zijn ook begrepen in de wijziging in economische aannames. De voorziening latente winstdeling betreft de voorziening voor de toekomstige winstdeling inzake gesepareerde beleggingsdepots, die nog niet in de basisvoorziening is verwerkt. Wijzigingen in de waarde van de onderliggende beleggingen van de unit linked verzekeringen worden middels 'verwachte wijzigingen' en verschil tussen verwachte en werkelijke ontwikkeling verantwoord.

Wijzigingen van de voorziening met betrekking tot de unit-linked portefeuille door mutaties in de onderliggende beleggingen worden middels verwachte wijzigingen en als verschil tussen verwachte en feitelijke ontwikkeling verantwoord.

Verzekeringscontracten met winstdeling

Voor winstaandelen van polishouders zijn in het boekjaar de volgende bedragen opgenomen:

In miljoenen euro	2008	2007
Winstaandelen toegekend vóór vaststelling van winstaandeel, opgenomen in uitbetaalde claims	90,2	94,4
Winstaandelen bij leven, opgenomen in voorzieningen voor levensverzekeringscontracten	37,9	38,1
Totaal	128,1	132,5

Schade- en zorgverzekeringscontracten

Schadevoorzieningen

Bij de melding en afwikkeling van schadeclaims doen zich aanzienlijke vertragingen voor en is er relevante ervaring en inschattingsvermogen nodig om de omvang van de uitstaande verplichtingen te bepalen. De uiteindelijke kosten kunnen op de balansdatum niet met volledige zekerheid worden vastgesteld. De voorzieningen voor schade- en zorgverzekeringscontracten zijn gebaseerd op informatie die bij vaststelling van de voorziening beschikbaar is. Het is evenwel inherent aan de aard van deze activiteiten dat de uiteindelijke verplichtingen kunnen afwijken van de opgenomen verplichtingen als gevolg van ontwikkelingen na de balansdatum of doordat zich bijzondere gebeurtenissen (catastrofes) voordoen.

De schadevoorzieningen worden gevormd om de verwachte uiteindelijke aansprakelijkheid voor uitkeringen en schadebehandelingskosten af te dekken met betrekking tot alle schadegevallen die al hebben plaatsgevonden. De getroffen voorzieningen dekken reeds gemelde schadegevallen en de daaraan verbonden schadebehandelingskosten, alsmede ontstane maar nog niet gemelde schadegevallen (IBNR) en de daaraan verbonden geschatte schadebehandelingskosten.

De schadereserves zijn gebaseerd op niet verdisconteerde schattingen van toekomstige uitkeringen, voor de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen wordt de contante waarde van de toekomstige uitkeringen als voorziening aangehouden.

	Disconteringsvoet 2008	Gemiddelde duur van verplichtingen (in jaren) 2008	Disconteringsvoet 2007	Gemiddelde duur van verplichtingen (in jaren) 2007
Nederland en België				
Arbeidsongeschiktheidsverzekering	3,82%	7,31	3,87%	8,26

Er zijn geen egalisatie- of catastrofevoorzieningen opgenomen. Deze zijn onder de verslaglegging conform IFRS niet toegestaan. Voor het opvangen van eventuele catastrofes zullen de algemene reserves (onderdeel van het eigen vermogen) beschikbaar zijn. Daarnaast is het risico van catastrofe-schades gedeeltelijk middels herverzekering afgedekt.

De schadevoorzieningen worden geschat op basis van feiten die op het moment van de schatting bekend zijn, waaronder eigen ervaringscijfers met betrekking tot de ontwikkeling van uitkeringen, ontstane schadegevallen, gemiddelde kosten per schadegeval en aantallen van vergelijkbare claims. Het historisch schadeverloop wordt hoofdzakelijk geanalyseerd naar schadeperiode. Indien noodzakelijk, vindt er ook een analyse plaats naar tekenperiode of meldingsperiode. Het schadeverloop wordt daarnaast geanalyseerd naar geografisch gebied en naar segment. Bepaalde segmenten worden vervolgens verder geanalyseerd naar schadesoort of dekkingsoort. Daarnaast worden grote claims in elk segment doorgaans afzonderlijk beoordeeld; zij worden hetzij tegen de nominale waarde van de schadetaxatie opgenomen, hetzij separaat geprojecteerd om de ontwikkeling van grote claims in uitdrukking te brengen.

De geschatte schadevoorzieningen worden voortdurend bijgesteld als onderdeel van een continu proces, op basis van feitelijk schadeverloop, afgewikkelde claims en nieuw gemelde schadegevallen. Het totaalbedrag van de verwachte uiteindelijke kosten van claims wordt geschat aan de hand van diverse gangbare actuariële en statistische ramingstechnieken, bijvoorbeeld de chain-ladder methode en de Bornhuetter-Ferguson methode (zie hierna). Deze technieken voorspellen de ontwikkeling van uitkeringen, schadelast, gemiddelde kosten per schadegeval en aantallen claims voor elk jaar op basis van de waargenomen ontwikkeling in voorgaande jaren.

De schadevoorzieningen vóór discontering bedroegen € 2.472,6 miljoen, inclusief acquisities (2007: € 2.404,0 miljoen). De tijd die zal verstrijken totdat de verplichtingen zijn afgewikkeld, is geschat door de afwikkelingspatronen van de onderliggende claims en het verhaal op herverzekeraars in modellen te verwerken.

De invoering van de basisverzekering per 1 januari 2006 en de verschuiving in de verzekerdenpopulatie die hierdoor is teweeggebracht hebben geleid tot een verstoring in het historische schadeafwikkelingspatroon.

Daarnaast zijn met ingang van het schadejaar 2005 in de Nederlandse gezondheidszorg de procedures voor het berekenen van medische kosten door ziekenhuizen veranderd.

Ziekenhuiskosten kunnen nu alleen gedeclareerd worden als de volledige behandeling is voltooid. Voorheen werden medische kosten gedeclareerd zodra afzonderlijke onderdelen van een behandeling waren afgerond. Als gevolg daarvan is het declaratiepatroon (de spreiding in de tijd) gewijzigd. Een ander gevolg van de gewijzigde procedures is dat standaard diagnostische behandelingen waaraan codes zijn toegekend, nu niet op basis van afzonderlijk vastgestelde deelbehandelingen worden gedeclareerd, maar tegen overeengekomen tarieven. Dit heeft gevolgen voor de vergelijkbaarheid van historische gegevens.

De onzekerheid nam verder toe ten gevolge van het feit dat ziekenhuizen, in 2006 en 2007, te kampen hebben gehad met achterstanden bij het declareren van beëindigde behandelingen.

Ziekenhuizen konden op dat moment tevens niet garanderen dat gedeclareerde bedragen de juiste behandelingscodes zijn gebruikt.

Over de schadejaren 2006 en 2007 wordt een aanzienlijke over- en onderfinanciering van de

ziekenhuisbudgetten verwacht. Door de Nederlandse Zorgautoriteit is in januari 2008 overeenstemming bereikt over het model waarmee transparant kan worden gemaakt wat de over- en onderfinanciering per jaar per instelling is en hoe dit is verrekend via vaste bijdragen en de verrekeningen. Aan de hand van dit model heeft in het najaar van 2008 de definitieve verrekening van de overfinanciering 2006 plaatsgevonden. Over 2007 en 2008 is nog geen informatie beschikbaar. Voor 2007 en 2008 is het voor zorgverzekeraars zeer moeilijk een inschatting te maken van de financieringsverschillen en de doorwerking hiervan in toekomstige jaren. De genoemde factoren tezamen leiden tot onzekerheid in de historische informatie. De voorzieningen zijn derhalve deels gebaseerd op historische informatie en daarnaast op inschattingen van de risicopremie en verzekerdenaantallen. In de voorziening is rekening gehouden met het feit dat zich afwijkingen van de schattingen kunnen voordoen. De certificerend actuaire acht de voorziening prudent.

Veronderstellingen

De uiteindelijke hoogte van uit te betalen claims onder schadeverzekeringscontracten worden geschat aan de hand van een reeks standaard actuariële schattingstechnieken voor claims. Hoofdaanname bij deze technieken is dat het waargenomen historische schadeverloop gebruikt kan worden om het toekomstige schadeverloop en dus de uiteindelijke hoogte van claims te schatten. Bij deze methoden worden de ontwikkeling van uitgekeerde en ontstane schadegevallen, gemiddelde kosten per schadegeval en aantal claims voor elk schadejaar geëxtrapoleerd op basis van de waargenomen ontwikkeling in eerdere jaren. In de meeste gevallen worden geen expliciete aannames geformuleerd met betrekking tot toekomstige stijgingspercentages van claims uit hoofde van inflatie of verliesratio's; in plaats daarvan worden de aannames gebruikt die impliciet liggen besloten in het historisch schadeverloop, waarop de schattingen zijn gebaseerd. Om te bepalen in welke mate trends uit het verleden wellicht in de toekomst niet van toepassing zijn, worden inschattingen gemaakt over, bijvoorbeeld, wijzigingen in externe of marktfactoren zoals het algemene claimgedrag, de economische omstandigheden, verschillende niveaus van schade-inflatie, jurisprudentie en wetgeving, alsook interne factoren zoals de samenstelling van de portefeuille, polisvoorwaarden en procedures voor schadebehandeling.

Veronderstellingen voor schadevoorzieningen voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen

Voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering worden expliciete aannames gehanteerd. Indien een polishouder arbeidsongeschikt wordt, ontvangt deze een uitkering. De aan te houden voorziening voor deze uitkeringen (VPU: "Voorziening Periodieke Uitkeringen") is gebaseerd op de hierna beschreven aannames. De voorziening wordt bepaald op basis van een vaste discontovoet die gelijk is aan de tariefsvoet. Voor een aantal portefeuilles in Nederland wordt de discontovoet gebaseerd op de actuele swapcurve.

Binnen de divisies van Delta Lloyd Groep kan er sprake zijn van verschillende aannames met betrekking tot de voorzieningen. Deze verschillen komen onder andere voort uit verschil in portefeuilles en historische tarifiering. In deze paragraaf worden de aannames in de voormalige grondslagen volgens Dutch GAAP, die zijn toegestaan onder IFRS 4 gecontinueerd, per productsoort samengevat.

		Premie berekening	Schade reservering
Veronderstellingen			
Individueel		KAZO 90 (4%), KAZO 90 (3%), AOV 2000 (3%), Verbond 97 (4%), Verbond 97 (3%), Verbond 99 (3%) WIA 2006 (3%)	KAZO 90 (4%), KAZO 90 (3%), AOV 2000 (3%), Verbond 97 (4%), Verbond 97 (3%), Verbond 99 (3%), Verbond 99 (4%), actuele DLG-curve WIA 2006 (3%)
Groep		WAO 93 (4%), WAO 96 (4%), PEMBA 99 (4%), WIA 2006 (3%)	WAO 93 (4%), WAO 93 (3%), actuele DLG-curve, WIA 2006 (3%)

		Premie berekening	Schade reservering
Veronderstellingen			
België		Levie (3%) Schrijvers (3%) MFRK (4,75%)	Levie (3%) Schrijvers (3%) MFRK (4,75%)

Voorziening voor lopende risico's

Voor een deel van de WGA-Eigen Risicodragers portefeuille en voor de ziektekostenportefeuille wordt een voorziening voor lopende risico's aangehouden voor de posten die in 2008 zijn afgesloten en doorlopen na 31 december 2008. Deze voorziening is gebaseerd op het verschil tussen de commerciële en actuariale benodigde premie.

Beslissingsproces ten aanzien van te hanteren aannames

Levensverzekering

De veronderstellingen voor het sterfterisico zijn gebaseerd op ervaring in de sector en nationale sterftetafels. De gehanteerde sterfteveronderstelling voor de voorzieningen verandert zelden en geeft vaak de in de prijsstelling gehanteerde veronderstellingen weer. Aannames voor sterfterisico's ten behoeve van deze prijsstelling zijn in het algemeen gebaseerd op de meest recente nationale sterftetafels.

Bij de bepaling van voorzieningen voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen die onderdeel uitmaken van de levensverzekeringsportefeuille van Delta Lloyd Groep, wordt niet specifiek rekening gehouden met aannames over revalidering. Als gevolg hiervan is de voorziening voor deze producten relatief conservatief.

De voorzieningen voor traditionele spaarproducten zijn gewaardeerd op basis van hetzij het geldende swaptarief, hetzij een vast rentepercentage. Voor spaarhypotheken gelden echter aan de polis gerelateerde rentepercentages.

Schade- en zorgverzekering

Voor alle schadeverzekeringsrisico's gebruikt Delta Lloyd Groep een aantal statistische methoden om, rekening houdend met de diverse aannames, de uiteindelijke hoogte van claims te ramen. De twee algemeen gebruikte methoden zijn de chain-ladder methode en de Bornhuetter-Ferguson methode.

De chain-ladder methode kan worden toegepast op de reeds gedane betalingen en op de schadelast (reeds gedane betalingen vermeerderd met dossierreserve). De basistechniek behelst een analyse van de factoren die het historisch schadeverloop bepalen en het vaststellen van ontwikkelingsfactoren op basis van dit historisch verloop. De geselecteerde ontwikkelingsfactoren worden vervolgens toegepast op de cumulatieve claimgegevens van elk schadejaar dat nog niet volledig is uitontwikkeld om op basis daarvan de uiteindelijke kosten voor elk schadejaar te ramen. Chain-ladder technieken zijn het meest geschikt voor volwassen branches die een relatief stabiel schadeverloop kennen. Indien de verzekeraar niet beschikt over ruime schadehistorie voor een bepaald segment zijn de chain-ladder technieken minder geschikt.

De Bornhuetter-Ferguson methode gebruikt een combinatie van een benchmark of op de markt gebaseerde schatting en een schatting op basis van het actuele schadeverloop. Eerstgenoemde is gebaseerd op een maatstaf voor de gelopen risico's, zoals premies; laatstgenoemde is gebaseerd op de tot dan toe gedane uitkeringen of schadelast. De twee schattingen worden gecombineerd in een formule, die in de loop van de tijd meer gewicht geeft aan de op het schadeverloop gebaseerde schatting.

Deze techniek wordt gebruikt in situaties waarin voor de schatting geen ruime schadestatistieken beschikbaar waren (recente schadejaren of nieuwe segmenten).

Een andere methodiek om de IBNR vast te stellen die binnen Delta Lloyd Groep wordt gehanteerd is door een percentage van de premie-inkomsten aan te houden, wat vervolgens lineair wordt afgeschreven.

De keuze van de schatting voor elk schadejaar van elk segment hangt af van de beoordeling welke techniek het meest geschikt is geweest voor de waargenomen historische ontwikkelingen. In bepaalde gevallen heeft dit ertoe geleid dat gekozen is voor verschillende technieken of een combinatie van technieken voor individuele schadejaren of groepen van schadejaren binnen hetzelfde segment.

De risico's die Delta Lloyd Groep heeft gelopen vanwege claims uit hoofde van asbestgerelateerde ziekten, zijn van materieel belang. De voorzieningen zijn door schadebehandelaars per dossier geschat. Daarnaast is een voorziening gevormd om toekomstige asbestgerelateerde schades te kunnen opvangen. Het schadeverloop wordt periodiek gevolgd. Met betrekking tot het schadeverloop

in dit segment wordt verwezen naar de paragraaf met tabellen over het schadeverloop. Voor zorgverzekeringen worden de bovenvermelde technieken gebruikt om de schadevoorzieningen en IBNR-voorzieningen te berekenen.

De IBNR-voorzieningen voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen worden vooral gebaseerd op een percentage van de risicopremie. Voorzieningen voor reeds ingegane uitkeringen worden geschat met behulp van modellen en aannames die in de hele verzekeringssector worden gebruikt. De voorziening voor uitkeringen is gelijk aan de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, waarbij rekening is gehouden met de verwachte revalidatie en sterfte. De revalideringskansen en sterfterisico's zijn ingeschat op basis van ervaring in de sector. De gebruikte disconteringsvoeten zijn ofwel op een vaste rekenrente ofwel de DLG-curve.

Om de hoogte van de voorziening van de Property & Casualty portefeuille te toetsen aan het Delta Lloyd Groep voorzieningenbeleid (betrouwbaarheidsniveau 85%-99%), wordt met behulp van de bootstraptechniek een boven- en ondergrens voor het surplus bepaald. Elk kwartaal wordt bij het toetsen van de voorzieningen geanalyseerd of er wordt voldaan aan het voorzieningenbeleid en indien nodig wordt er ingegrepen.

Mutaties

In de technische voorzieningen voor schade- en zorgverzekeringen hebben zich in het boekjaar de volgende mutaties voorgedaan:

Technische voorziening schadeverzekering

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	1.529,3	1.364,6
Effect van wijzigingen in aannames	-4,4	-2,6
Schaden en kosten ontstaan in het boekjaar	904,1	816,4
Mutatie in verwachte schaden en kosten ontstaan in voorgaande jaren	-118,7	-244,1
Ontstane schaden en kosten	781,0	569,7
Uitkeringen op claims ontstaan in boekjaar	-422,6	-380,4
Uitkeringen op claims ontstaan in voorgaande jaren	-329,1	-254,2
Verhaalde bedragen op uitkeringen	9,5	9,1
Uitkeringen in boekjaar, na aftrek van verhaalde bedragen	-742,2	-625,5
Overige mutaties in voorzieningen voor claims	-33,2	-1,5
Mutatie in claimreserve geboekt als lasten	5,6	-57,3
Wijzigingen in samenstelling groep	139,0	222,5
Overige bruto mutaties	-	-0,4
Per 31 december	1.673,9	1.529,3

Historisch schadeverloop

De volgende tabel geeft een overzicht van de ontwikkeling van cumulatieve uitkeringen en een schatting van de uiteindelijke hoogte van claims voor de schadejaren 2001 tot en met 2008. In het bovenste deel van de tabel staan de cumulatieve bedragen die in de achtereenvolgende jaren zijn uitgekeerd met betrekking tot elk schadejaar. Met betrekking tot schadejaar 2001, bijvoorbeeld, is ultimo 2008 € 1.127,3 miljoen uitgekeerd voor de afwikkeling van claims (exclusief het effect van overnames). Zoals weergegeven in het onderste deel van de tabel is de oorspronkelijke schatting van de uiteindelijke hoogte van claims van € 1.238,4 miljoen herzien tot € 1.178,3 miljoen per 31 december 2008. Deze afname van de oorspronkelijke schatting zal in het algemeen het gevolg zijn van een combinatie van factoren, waaronder de afwikkeling van claims tegen hogere of lagere bedragen dan oorspronkelijk geraamd. De oorspronkelijke schattingen zullen ook naar boven of beneden worden bijgesteld naarmate meer informatie beschikbaar komt over de individuele claims,

de totale schadefrequentie en het schadeverloop naar hoogte van bedragen.

In het vierde jaar van toepassing van IFRS hoeft over slechts acht jaar informatie te worden verschaft. Het overzicht zal elk daaropvolgend jaar worden uitgebreid totdat de informatie voor alle tien jaren is opgenomen.

Het schadeverloop vóór herverzekering

In miljoenen euro	Alle voorgaande jaren	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Totaal
Bruto cumulatieve uitkeringen										
Ultimo schadejaar		688,4	756,9	789,0	833,0	753,6	1.125,3	1.224,2	1.403,5	
Een jaar later		1.038,2	1.103,0	1.091,5	1.138,7	1.177,2	1.752,7	1.977,1	-	
Twee jaar later		1.073,3	1.134,6	1.116,1	1.177,1	1.227,2	1.815,9	-	-	
Drie jaar later		1.092,4	1.149,1	1.130,2	1.190,8	1.257,8	-	-	-	
Vier jaar later		1.098,3	1.161,9	1.140,5	1.202,1	-	-	-	-	
Vijf jaar later		1.110,3	1.171,3	1.150,1	-	-	-	-	-	
Zes jaar later		1.119,6	1.179,4	-	-	-	-	-	-	
Zeven jaar later		1.127,3	-	-	-	-	-	-	-	
Schatting bruto cumulatieve claims										
Ultimo schadejaar		1.238,4	1.333,1	1.360,5	1.493,3	1.533,2	2.191,3	2.397,8	2.556,2	
Een jaar later		1.280,2	1.356,4	1.333,4	1.412,7	1.474,7	2.012,7	2.233,5	-	
Twee jaar later		1.225,3	1.292,4	1.253,6	1.326,5	1.389,0	1.970,7	-	-	
Drie jaar later		1.209,4	1.259,6	1.235,2	1.292,9	1.373,1	-	-	-	
Vier jaar later		1.193,7	1.250,2	1.225,0	1.281,4	-	-	-	-	
Vijf jaar later		1.194,9	1.239,2	1.210,1	-	-	-	-	-	
Zes jaar later		1.185,4	1.235,0	-	-	-	-	-	-	
Zeven jaar later		1.178,3	-	-	-	-	-	-	-	
Schatting cumulatieve claims		1.178,3	1.235,0	1.210,1	1.281,4	1.373,1	1.970,7	2.233,5	2.556,2	
Cumulatieve uitkeringen		1.127,3	1.179,4	1.150,1	1.202,1	1.257,8	1.815,9	1.977,1	1.403,5	
Totaal	254,7	51,0	55,5	60,0	79,3	115,3	154,7	256,3	1.152,7	2.179,6
Disconteringseffect	18,7	5,3	5,3	5,6	2,5	3,7	6,2	8,9	12,2	68,5
Huidige waarde	236,0	45,7	50,2	54,3	76,8	111,6	148,5	247,4	1.140,6	2.111,2
Effect van aankopen										
Reserves op datum aankoop		40,2	108,1	37,7	405,6	53,4	47,0	15,5		721,8
Cumulatieve uitkeringen sinds aankoop		22,7	19,6	12,2	313,1	19,3	15,0-	-		371,7
Reserves op balansdatum		17,5	14,6	88,5	21,3	32,7	34,1	61,9	22,3	292,9
Waarde verantwoord in balans		63,2	64,8	142,8	98,2	144,2	182,6	309,4	1.162,9	2.404,1
Technische voorziening schadeverzekeringen										1.673,9
Verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop		-	-	-	-	-	-	-	-	733,2
Voorziening voor premietekort		-	-	-	-	-	-	-	-	-3,0
Waarde verantwoord in balans										2.404,1

Het schadeverloop na aftrek van herverzekering is als volgt:

Het schadeverloop na herverzekering (eigen rekening)

In miljoenen euro	Alle voorgaande jaren	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Totaal
Bruto cumulatieve uitkeringen										
Ultimo schadejaar		683,8	752,0	778,4	823,2	743,0	1.112,7	1.216,9	1.386,7	
Een jaar later		1.027,9	1.091,0	1.076,1	1.129,9	1.157,8	1.734,6	1.959,0	-	
Twee jaar later		1.062,0	1.120,5	1.099,7	1.160,9	1.206,2	1.794,1	-	-	
Drie jaar later		1.080,6	1.135,9	1.110,9	1.173,1	1.227,3	-	-	-	
Vier jaar later		1.088,4	1.144,9	1.119,7	1.175,5	-	-	-	-	
Vijf jaar later		1.095,4	1.150,0	1.121,5	-	-	-	-	-	
Zes jaar later		1.102,2	1.147,5	-	-	-	-	-	-	
Zeven jaar later		1.097,7	-	-	-	-	-	-	-	
Schatting bruto cumulatieve claims										
Ultimo schadejaar		1.222,8	1.311,1	1.327,1	1.454,2	1.497,6	2.149,0	2.344,7	2.498,4	
Een jaar later		1.260,3	1.327,5	1.304,1	1.387,9	1.438,6	1.963,3	2.194,5	-	
Twee jaar later		1.205,2	1.261,6	1.228,8	1.303,6	1.352,3	1.919,8	-	-	
Drie jaar later		1.190,3	1.236,2	1.207,6	1.264,4	1.326,1	-	-	-	
Vier jaar later		1.174,0	1.222,5	1.201,1	1.243,8	-	-	-	-	
Vijf jaar later		1.169,0	1.211,5	1.175,5	-	-	-	-	-	
Zes jaar later		1.163,1	1.196,7	-	-	-	-	-	-	
Zeven jaar later		1.144,9	-	-	-	-	-	-	-	
Schatting cumulatieve claims		1.144,9	1.196,7	1.175,5	1.243,8	1.326,1	1.919,8	2.194,5	2.498,4	
Cumulatieve uitkeringen		1.097,7	1.147,5	1.121,5	1.175,5	1.227,3	1.794,1	1.959,0	1.386,7	
Totaal	219,7	47,1	49,2	54,0	68,3	98,8	125,7	235,6	1.111,7	2.010,1
Disconteringseffect	17,6	5,3	5,3	5,6	2,5	3,7	5,9	8,5	11,6	66,0
Huidige waarde	202,1	41,8	43,8	48,4	65,8	95,1	119,8	227,1	1.100,1	1.944,1
Effect van aankopen										
Reserves op datum aankoop	-	30,1	11,9	76,8	32,6	396,9	45,0	33,6	15,5	642,4
Cumulatieve uitkeringen sinds aankoop	-	-	-	23,4	7,2	315,0	20,4	3,8	-	369,8
Reserves op balansdatum	-	14,1	12,4	56,5	18,0	25,1	25,3	53,1	25,5	230,0
Waarde verantwoord in balans	202,1	56,0	56,2	104,9	83,8	120,2	145,1	280,3	1.125,6	2.174,1
Technische voorziening schadeverzekeringen										
Technische voorziening schadeverzekeringen										1.443,9
Verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop		-	-	-	-	-	-	-	-	733,2
Voorziening voor premietekort		-	-	-	-	-	-	-	-	-3,0
Technische voorziening schadeverzekeringen										2.174,1

Ten aanzien van de cumulatieve claims (de verwachte schadelast) wordt opgemerkt dat door een prudent voorzieningenbeleid in de toekomst een negatieve bijstelling van de schadelast resulteert. Uit de tabel is af te leiden dat deze bijstelling op alle schadejaren van toepassing is.

Een substantieel deel van de geboekte schadebetalingen vindt nog plaats in het tweede boekjaar. Uit het gepresenteerde verloop van de cumulatieve uitkeringen valt af te leiden dat na twee boekjaren minimaal 85% van de totale uitkeringen is voldaan.

In bovenstaande tabellen zijn ook gegevens verwerkt van voorzieningen voor asbest- en milieucclaims (A&M) onder polissen die vóór 2001 zijn afgesloten. De onzekerheid die inherent is aan A&M schadereserves wordt grotendeels veroorzaakt door de extreem lange wachtperiode, onzekerheden over de dekking en claimkosten, beperkte beschikbaarheid van gegevens en onzekerheid over de volledigheid en nauwkeurigheid van de gegevens. De cumulatieve uitkeringen en schadereserves worden in de volgende tabel afzonderlijk opgevoerd.

Schadeverloop asbest- en milieuvervuiling – vóór herverzekering

In miljoenen euro	Cumulatieve uitkeringen	Schadereserve	Schatting cumulatieve claims
31 december 2001	11,9	26,7	38,6
31 december 2002	10,1	30,8	40,9
31 december 2003	10,0	32,5	42,5
31 december 2004	9,6	45,0	54,6
31 december 2005	10,7	49,6	60,3
31 december 2006	16,1	57,8	74,0
31 december 2007	20,3	53,2	73,5
31 december 2008	21,1	56,8	77,9

Schadeverloop asbest- en milieuvervuiling – na herverzekering (eigen rekening)

In miljoenen euro	Cumulatieve uitkeringen	Schadereserve	Schatting cumulatieve claims
31 december 2001	11,9	26,7	38,6
31 december 2002	10,1	30,8	40,9
31 december 2003	10,0	32,5	42,5
31 december 2004	9,6	45,0	54,6
31 december 2005	10,7	49,6	60,3
31 december 2006	16,1	57,8	74,0
31 december 2007	20,3	53,0	73,3
31 december 2008	21,1	56,8	77,9

Voorziening voor niet-verdiende premies

Mutaties

In de voorziening voor niet-verdiende premies hebben zich in het boekjaar de volgende veranderingen voorgedaan:

In de voorziening voor niet-verdiende premies hebben zich in het boekjaar de volgende veranderingen voorgedaan:

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	371,4	323,2
Premies geboekt in boekjaar	1.359,6	2.623,1
Premies verdiend in boekjaar	-1.382,3	-2.625,5
Overige mutaties in niet-verdiende premies	-	-19,0
Wijzigingen in voorziening niet-verdiende premies opgenomen als lasten	-22,7	-21,4
Wijzigingen in samenstelling groep	15,7	61,0
Overige mutaties	32,0	8,7
Per 31 december	396,4	371,4

5.1.6.24 (24) Herverzekering

Boekwaarde

Hieronder volgt een overzicht van het herverzekerde deel in de voorziening verzekeringsverplichtingen. Voor het segment Leven heeft dit hoofdzakelijk betrekking op evenredige herverzekering. Voor het segment Schade betreft dit de risicoherverzekering (voornamelijk excess of loss).

Herverzekerde aandeel in voorzieningen in het boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Leven	481,8	1.065,8
Schade	240,3	216,6
Totaal	722,0	1.282,4

In Duitsland is een herverzekeringscontract beëindigd, waardoor de totale herverzekeringsvoorziening is gedaald met ongeveer € 575 miljoen. Dit heeft geen resultaats- en vermogenseffect. Door het herverzekerde aandeel in de voorzieningen in mindering te brengen op de bruto vastgestelde voorzieningen resulteert de netto voorziening. Onderstaand wordt een volledig overzicht gepresenteerd van bruto voorziening, aandeel herverzekeraars en netto voorziening.

Bruto voorziening, aandeel herverzekeraars en netto voorziening per 31 december

In miljoenen euro	Bruto voorzieningen voor verzekeringen 2008	Vorderingen uit herverzekeringen 2008	Netto 2008	Bruto voorzieningen voor verzekeringen 2007	Vorderingen uit herverzekeringen 2007	Netto 2007
Met voorwaardelijke winstdeling	6.609,8	4,6	6.605,2	4.999,3	551,3	4.448,0
Met onvoorwaardelijke winstdeling	5.773,9	404,3	5.369,6	5.781,3	420,9	5.360,3
Unit-linked zonder winstdeling	9.998,4	26,5	9.971,9	10.432,0	44,5	10.387,5
Overige zonder winstdeling	9.359,1	46,4	9.312,8	7.993,8	49,1	7.944,8
Niet-toegerekend uitkeerbaar surplus	-	-	-	184,9	-	184,9
Voorzieningen voor levensverzekeringscontracten	31.741,2	481,8	31.259,4	29.391,3	1.065,8	28.325,5
Polissen met voorwaardelijke winstdeling	2.548,9	-	2.548,9	1.594,4	-	1.594,4
Polissen zonder winstdeling	588,1	-	588,1	553,4	-	553,4
Unit-linked polissen	189,7	-	189,7	61,9	-	61,9
Beleggingscontracten	3.326,7	-	3.326,7	2.209,7	-	2.209,7
Schadereserves	1.111,8	181,8	930,0	1.009,9	154,7	855,2
IBNR-voorziening	480,6	42,2	438,4	442,5	34,3	408,2
AB voorziening	-	-	-	-	-	-
Voorziening voor niet-verdiende premies	396,4	9,4	387,0	371,4	22,2	349,3
Aanvullende voorziening voor premietekorten	3,0	-	3,0	2,2	-	2,2
Overige technische voorzieningen	-	1,3	-1,3	2,4	-	2,4
Voorziening voor schadebehandelingskosten	78,4	5,5	72,9	72,4	5,4	67,0
Voorzieningen voor schadeverzekeringscontracten	2.070,3	240,3	1.830,0	1.900,8	216,6	1.684,2
Totaal	37.138,3	722,0	36.416,3	33.501,8	1.282,4	32.219,4

Aannames

De gehanteerde aannames voor herverzekeringscontracten zijn grotendeels in overeenstemming met de aannames die toegepast zijn voor verzekeringscontracten. Het door externe partijen bepaalde herverzekerde deel van de voorziening voor levensverzekeringen is nog niet op basis van marktrente vastgesteld.

Mutaties

In het boekjaar hebben zich de volgende mutaties in de vorderingen op herverzekeraars voorgedaan:

(i) Levensverzekering

Mutaties in de vordering op herverzekeraars in boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	1.065,8	1.209,7
Herverzekering van nieuwe contracten	2,6	7,6
Verwachte wijziging in herverzekering van bestaande contracten	-1,6	-22,2
Verschil tussen feitelijk en verwacht verloop	-591,5	-130,1
Effect van wijzigingen in operationele aannames	0,1	0,2
Overige mutaties	-0,0	0,2
Mutatie in herverzekering opgenomen als baten	-590,4	-144,3
Wijzigingen in samenstelling groep	9,9	0,2
Overige mutaties	-3,6	0,2
Per 31 december	481,8	1.065,8

(ii) Schadeverzekering

Mutaties in de vordering op herverzekeraars in boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	194,4	132,1
Effect van wijzigingen in aannames	-0,5	0,5
Aandeel herverzekeraars in schade en kosten ontstaan in boekjaar	52,4	51,2
Aandeel herverzekeraars in schade en kosten ontstaan in voorgaande jaren	-0,4	8,4
Aandeel herverzekeraars in ontstane schade en kosten	51,6	60,1
Van herverzekeraars ontvangen bedragen inzake claims ontstaan in boekjaar	-13,1	-7,9
Van herverzekeraars ontvangen bedragen inzake claims ontstaan in voorgaande jaren	-26,9	-33,9
Van herverzekeraars ontvangen bedragen in boekjaar	-40,0	-41,9
Mutatie in herverzekering opgenomen als baten	11,6	18,2
Wijzigingen in samenstelling groep	24,8	44,1
Per 31 december	230,8	194,4

(iii) Aandeel herverzekeraars in voorziening voor niet-verdiende premies

In de voorziening voor niet-verdiende premies hebben zich in het boekjaar de volgende mutaties voorgedaan:

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	22,2	14,4
Aandeel herverzekeraars in boekjaar	109,2	114,9
Aandeel herverzekeraars verdiende premies in boekjaar	-122,4	-111,0
Overige mutaties in aandeel herverzekeraars in voorziening niet-verdiende premies	0,5	3,8
Mutatie in voorziening niet-verdiende premies opgenomen als baten	-12,7	7,7
Per 31 december	9,4	22,2

5.1.6.25 (25) Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten

Boekwaarde

Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Polissen met voorwaardelijke winstdeling	2.548,9	1.594,4
Polissen zonder winstdeling	588,1	553,4
Unit-linked polissen	189,7	61,9
Totaal beleggingscontracten	3.326,7	2.209,7

De waardesprong in de mutatie in de "polissen met voorwaardelijke winstdeling" en "unit-linked polissen" wordt grotendeels veroorzaakt door de overname van Swiss Life Belgium.

Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten onder levensverzekeringsactiviteiten

Beleggingscontracten begrepen in de levensverzekeringsactiviteiten zijn contracten waarbij geen significant verzekeringsrisico wordt overdragen van de contractant op de emittent. Deze contracten worden daarom onder IFRS behandeld als financiële instrumenten.

Veel beleggingscontracten bevatten een clause voor voorwaardelijke winstdeling, die de contractant een contractueel recht geeft op extra uitkeringen in aanvulling op de gegarandeerde uitkeringen. Dit worden contracten met winstdeling genoemd; zij worden gewaardeerd overeenkomstig de methodiek en het gebruik binnen de Groep voor levensverzekeringscontracten zoals beschreven in de toelichting, noot 23.

Ten aanzien van contracten met winstdeling van Delta Lloyd Life (België) wordt de voorwaardelijke component van het winstaandeel los van de gegarandeerde component opgenomen en gerubriceerd als een afzonderlijke verplichting, die wordt aangeduid als een niet-toegerekend uitkeerbaar surplus. Beleggingscontracten zonder voorwaardelijke winstdelingscomponent worden aangeduid als contracten zonder winstdeling en de verplichtingen daaronder worden gewaardeerd op ofwel reële waarde ofwel geamortiseerde kostprijs.

De meeste op reële waarde gewaardeerde beleggingscontracten zonder winstdeling zijn unit-linked contracten; de op reële waarde berekende voorziening bestaat uit de unit-linked beleggingswaarde plus, indien vereist, aanvullende non unit-linked voorzieningen op basis van reële waarde. Voor deze contracten worden een post geactiveerde acquisitiekosten en een deferred income reserve opgenomen met betrekking tot respectievelijk transactiekosten en afsluitprovisies die voortvloeien uit het beheer van beleggingen en die systematisch over de contractduur worden afgeschreven. De bedragen van de betreffende geactiveerde acquisitiekosten zijn vermeld in noot 19 van de toelichting.

Het aantal en hieraan gerelateerde volume van collectieve pensioencontracten zonder verzekeringsrisico waarvoor de verplichtingen worden gewaardeerd op basis van geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode, is beperkt.

Garanties op beleggingsproducten worden besproken in noot 34 van de toelichting.

Voor contractverplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs geldt dat de boekwaarde niet wezenlijk verschilt van de reële waarde. De reële waarde van de beleggingscontracten met een

voorwaardelijke winstdeling is niet betrouwbaar te schatten Dit gezien het feit dat de winstdelingscomponent een voorwaardelijk karakter heeft. De hoogte van de voorwaardelijke winstdeling wordt bepaald door Delta Lloyd Groep, binnen de voorwaarden van de betreffende contracten.

Mutaties in het boekjaar

Verplichtingen uit hoofde van beleggingscontracten per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	2.209,7	2.721,1
Voorzieningen voor nieuwe productie	200,8	441,6
Verwachte wijziging in voorzieningen voor bestaande contracten	37,0	-97,6
Vershil tussen feitelijk en verwacht verloop	-169,4	-240,5
Effect van wijzigingen in aannames	77,7	-55,0
Mutatie in verplichtingen	146,1	48,5
Wijzigingen in samenstelling Groep	970,9	-
Gereclassificeerd naar verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop	-	-559,9
Per 31 december	3.326,7	2.209,7

5.1.6.26 (26) Effect van wijzigingen in grondslagen en veronderstellingen op verzekerings- en beleggingscontracten

De vaststelling van de technische voorzieningen voor schade- en levensverzekeringsverzekeringen is afhankelijk van de gehanteerde grondslagen en veronderstellingen. Een wijziging van de grondslagen en veronderstellingen heeft een mutatie in de technische voorziening en indirect een wijziging op het resultaat tot gevolg.

De volgende grondslagen en veronderstellingen die bij de waardering van de technische voorzieningen uit hoofde van verzekerings- en beleggingscontracten zijn gebruikt, zijn in 2008 gewijzigd. Het effect op het resultaat wordt in onderstaande tabel weergegeven:

In miljoenen euro

	Effect op resultaat 2008	Effect op resultaat 2007
Aannames		
Leven		
Verzekeringscontracten		
Rentepercentage *	-266,1	656,8
Kosten	-40,2	2,9
Sterfterisico voor lijfrentecontracten	-5,5	-0,3
Overige	-132,4	1,5
Beleggingscontracten – met winstdeling		
Rentepercentage	-77,5	48,5
Kosten	-44,5	2,2
Voortzetttingspercentages	3,4	-
Overige	40,9	4,3
Schade		
Verzekeringscontracten		
Wijziging aannames disconteringsvoet	-1,2	1,5
Wijziging aannames kostenquote	0,6	1,0
Totaal	-522,7	718,4

* inclusief effect overgang naar DLG-curve

Noot 23 van de toelichting, *Voorzieningen uit hoofde van verzekeringscontracten*, behandelt het effect van wijzigingen in economische aannames op de voorziening verzekeringsverplichtingen. Dit cijfer vertoont een afwijking ten opzichte van het effect van wijzigingen in rentepercentage. Het effect op het resultaat met betrekking tot het rentepercentage betreft de gevolgen van de ontwikkeling van de marktrente gedurende het boekjaar.

Bovenstaande effecten en dan specifiek het effect van een wijziging in het rentepercentage worden gedeeltelijk gecompenseerd door de mutatie in de beleggingsportefeuille veroorzaakt door de gewijzigde marktrente. Door vooral volume-effecten en verschillende looptijden zal er een effect op het resultaat resulteren.

De € 132,4 miljoen verlies op verzekeringscontracten 'overige' heeft met name betrekking op een deel van de kosten voor de compensatieregeling voor verzekeringscontracten. Dit is een deel van de totale last daar niet de volledige last geleid heeft tot een verhoging van de technische voorziening.

5.1.6.27 (27) Belastingvorderingen en -verplichtingen

De latente belastingvorderingen en -verplichtingen voortvloeiend uit tijdelijke verschillen in belastinggrondslag kunnen in de volgende categorieën worden opgesplitst:

In miljoenen euro	2008	2007
Verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten	55,7	98,6
Beleggingen	-643,9	-346,2
Egalisatiereserve	-12,0	-10,0
Ongebruikte fiscaal compensabele verliezen	408,4	56,5
Immateriële vaste activa	-24,6	-47,3
Pensioenregelingen	27,6	43,9
Overige	33,4	-11,1
Totaal latente belastingen	-155,4	-215,6

Verwacht wordt dat het totaal bedrag aan belastingvorderingen en -verplichtingen verhaalbaar of betaalbaar is. Het belastingtarief in Duitsland is in 2008 gewijzigd. Ultimo 2007 was hiermee voor de latente belastingvorderingen en -verplichtingen al rekening gehouden.

Mutatie in latente belastingvorderingen

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	11,7	11,9
Ten laste van winst- en verliesrekening	17,2	-0,9
Mutatie naar latente belastingverplichtingen	-3,9	-
Mutatie in herwaarderingsreserve	-0,7	0,7
Per 31 december	24,3	11,7

De Groep heeft gewaardeerde fiscale verliezen tot een bedrag van € 1.513,7 miljoen (2007: € 177,2 miljoen). Verrekenbare fiscale verliezen worden verantwoord in de mate waarin realisatie van de betrokken belastingvordering via toekomstige belastbare winsten waarschijnlijk is.

De Groep heeft niet gewaardeerde verrekenbare verliezen tot een bedrag van € 281,4 miljoen (2007: 152,4 miljoen) die kunnen worden gecompenseerd met toekomstige belastbare winsten; de termijn waarbinnen deze verliezen kunnen worden gecompenseerd is niet gelimiteerd.

De latente belastingvorderingen en -verplichtingen van de vennootschappen die behoren tot de fiscale eenheid vennootschapsbelasting Delta Lloyd NV worden fiscaal met elkaar gesaldeerd. Eenzelfde systematiek geldt voor de fiscale eenheid vennootschapsbelasting Delta Lloyd ABN AMRO Verzekeringen Holding BV.

Mutatie in latente belastingverplichtingen

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	227,4	113,2
Wijzigingen in samenstelling Groep	7,4	6,3
Ten laste van winst- en verliesrekening	72,4	160,8
Mutatie in herwaarderingsreserve	-121,9	-73,0
Mutatie van latente belastingvorderingen	-3,9	-
Gereclassificeerd naar activa aangehouden voor verkoop	-	17,1
Overige mutaties	-1,8	3,0
Per 31 december	179,6	227,4

5.1.6.28 (28) Pensioenverplichtingen en overige voorzieningen

Voorzieningen voor overige verplichtingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Pensioenverplichtingen	1.572,0	1.499,9
Reorganisatievoorzieningen	76,8	44,7
Overige voorzieningen	57,5	70,6
Gereclassificeerd naar verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop	-	-7,6
Totaal overige voorzieningen	134,3	107,7
Totaal	1.706,3	1.607,6

Mutaties in voorzieningen voor overige verplichtingen in boekjaar

In miljoenen euro	Pensioenverplichtingen	Reorganisatievoorzieningen	Overige voorzieningen	Totaal
Per 1 januari 2007	1.498,8	45,8	61,9	1.606,5
Wijzigingen in samenstelling Groep	37,9	0,2	1,1	39,2
Bijdrage werknemers	6,4	-	-	6,4
Aanvullende voorziening gevormd gedurende het boekjaar	-	6,3	41,1	47,4
Ongebruikte vrijgevallen voorzieningen	-	-1,4	-7,8	-9,2
Gedurende het boekjaar opgenomen voorziening	10,5	-6,4	-25,3	-21,2
Rentelasten pensioenverplichtingen	65,9	-	-	65,9
Current service cost pensioenrechten	42,2	-	-	42,2
Betaalde uitkeringen	-53,6	-	-	-53,6
Actuariële winsten en verliezen	-80,0	-	-	-80,0
Overige mutaties	-28,1	-	-0,4	-28,5
Gereclassificeerd naar verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop	-	-	-7,6	-7,6
Per 31 december 2007	1.499,9	44,7	63,0	1.607,6
Wijzigingen in samenstelling Groep	55,5	-0,1	3,7	59,2
Bijdrage werknemers	8,6	-	-	8,6
Aanvullende voorziening gevormd gedurende het boekjaar	-	47,0	54,5	101,5
Ongebruikte vrijgevallen voorzieningen	-	-0,2	-27,5	-27,6
Gedurende het boekjaar opgenomen voorziening	3,3	-14,7	-36,2	-47,6
Rentelasten pensioenverplichtingen	79,5	-	-	79,5
Current service cost pensioenrechten	35,3	-	-	35,3
Past service cost vested benefits	-0,9	-	-	-0,9
Betaalde uitkeringen	-58,2	-	-	-58,2
Actuariële winsten en verliezen	-35,2	-	-	-35,2
Beëindigingen en wijzigingen	-1,7	-	-	-1,7
Overige mutaties	-14,1	-	-0,0	-14,1
Per 31 december 2008	1.572,0	76,8	57,5	1.706,3

De pensioenverplichtingen zijn aangepast ten opzichte van de jaarrekening 2007 als gevolg van de in paragraaf 5.1.1 beschreven stelselwijziging.

De reorganisatievoorziening heeft voor € 29,2 miljoen betrekking op het beëindigen van de activiteiten van OHRA Belgium NV, een Belgische schadeverzekeraar. Na afhandeling van de laatste schadedossiers zal deze entiteit geliquideerd worden. Bovendien heeft Delta Lloyd Duitsland een reorganisatievoorziening van € 11,2 miljoen getroffen voor reorganisatie van het verkoopkanaal en € 10,0 miljoen voor reorganisatie van de back office. Tenslotte heeft Delta Lloyd Verzekeringen een reorganisatievoorziening van € 13,9 miljoen getroffen, dit heeft betrekking op reorganisatie van NOWM Verzekeringen NV, Eurolloyd Verzekeringen en reorganisatie van het verkoopkanaal. De overige reorganisatievoorzieningen betreffen kleine reorganisatieprojecten, bij onder andere Delta Lloyd Bank België en OHRA Verzekeringen.

De post overige voorzieningen betreft vele kleine voorzieningen binnen Delta Lloyd Groep voor onder andere claims (€ 18,9 miljoen), voorzieningen bank (€ 9,2 miljoen) en personeelsaanspraken (€ 8,9 miljoen). De kans op vrijval ten gunste van de winst- en verliesrekening wordt klein geacht.

Verwacht wordt dat van de in totaal in de balans opgenomen voorzieningen een bedrag van circa € 116,2 miljoen in het komende boekjaar zal worden uitgekeerd. Van dit bedrag heeft circa € 44,3 miljoen betrekking op verwachte pensioenuitkeringen.

5.1.6.29 (29) Pensioenverplichtingen

Inleiding

Delta Lloyd Groep heeft een aantal pensioenregelingen in de landen waar zij actief is, waarbij de deelnemers rechten verkrijgen op toegezegd pensioen. De belangrijkste toegezegd-pensioenregeling is van kracht in Nederland, daarnaast bestaan in België en Duitsland andere regelingen. In Nederland is de pensioenregeling ondergebracht in een afgescheiden stichting, die haar pensioenverplichtingen heeft herverzekerd bij de dochteronderneming Delta Lloyd Levensverzekering.

De totale pensioenlasten voor de regelingen zijn conform IAS 19 berekend. In de cijfers voor de Nederlandse pensioenregeling zijn voorzieningen opgenomen voor overige verplichtingen na pensionering. Delta Lloyd Groep kent ook verscheidene kleinere pensioenregelingen, zowel in Nederland als in andere landen.

De afgelopen twee jaren was per jaareinde geen sprake van belangrijke uitstaande of vooruitbetaalde premieafdrachten.

Gegevens van significante toegezegd-pensioenregelingen

De gebruikte waardering voor verantwoording onder IAS 19 is gebaseerd op de meest recente actuariële waarderingen, die zijn geactualiseerd om aan de vereisten van deze standaard te voldoen met als doel de verplichtingen uit hoofde van materiële regelingen per 31 december 2008 te bepalen. De actualisering is in elk land afzonderlijk uitgevoerd door actuarissen, hetzij door de actuariële afdeling van de divisie, hetzij door externe adviseurs. De fondsbeleggingen zijn opgenomen tegen de marktwaarde per 31 december 2008.

De kenmerken van de huidige regeling, aangepast per 1 januari 2006, zijn:

- De belangrijkste pensioenregeling in Nederland is gebaseerd op middelloon met 65 jaar als pensioenleeftijd. De pensioenbijdragen worden elk jaar op 1 januari vastgesteld en zijn gebaseerd op het uurloon van de medewerker (inclusief vakantietoeslag en eindejaarsuitkering), vermenigvuldigd met het contractueel vastgelegde aantal arbeidsuren. De pensioenrechten bedragen per dienstjaar 2,15% van de pensioengrondslag van de medewerkers.
- De rekenrente ten behoeve van de bepaling van de bijdrage door Delta Lloyd Groep is gesteld op 3%.
- Extra bijdragen zijn gestort door Delta Lloyd ter aanvulling van het tekort per 31 december 2005. Het gaat om twee soorten extra bijdragen:
 1. bijdrage in verband met de toename van de voorziening bij het pensioenfonds ten gevolge van de overgang van 4% naar 3%.
 2. bijdrage in verband met de financiering van de overgangsregelingen. Dit vindt plaats in de vorm van een annuïtaire lening verstrekt door Delta Lloyd Levensverzekering (via de werkgever) aan het pensioenfonds.
- Tot 1 januari 2011 is er sprake van een (door de werkgever) geclausuleerde indexatie: actieven op basis van de loonindex en niet-actieven op basis van de prijsindex.
- Voor eventuele indexaties na 1 januari 2011 behoeft door Delta Lloyd Groep in de toekomst geen bijdrage meer te worden gedaan. Deze indexatie wordt door het pensioenfonds uitsluitend verleend op basis van behaalde rendementen binnen het fonds met in achtneming van de 3% rekenrente.

Delta Lloyd Groep heeft een latent recht op restitutie van middelen bij de overgang per 1 januari

2011. Als er op dat moment een surplus in de regeling bestaat komt daarvan 50% toe aan Delta Lloyd Groep. Van een surplus is sprake als de reële marktwaardedekkingsgraad boven de 100% is. De reële marktwaardedekkingsgraad is het quotiënt van de waarde van de beleggingen tegen marktwaarde en de bruto verplichting uit hoofde van de toegezegde pensioenrechten berekend op basis van de actuele markt interest curve (gecorrigeerd voor de verwachte inflatie). Een eventuele uitkering is gemaximeerd aan de som van de voor de verleende toeslagen betaalde koopsommen, ieder opgerent vanaf de dag van verschuldigd zijn met een interest van 3% per jaar.

Als gevolg van de gemaakte afspraken over wijzigingen in de pensioenregeling per 1 januari 2011 komt het surplus (op basis van IAS 19 grondslagen) ten gunste van de deelnemers. Om deze reden wordt de pensioenverplichting uit hoofde van de toegezegde pensioenrechten dan ook opgehoogd tot het saldo van de beleggingen indien er een surplus is. Het surplus (op basis van IAS 19 grondslagen) komt ten gunste van de deelnemers rekening houdend met een eventuele eenmalige terugstorting richting de werkgever. Deze premierestitutie aan de werkgever vindt plaats indien de reële marktwaarde dekkingsgraad van het pensioenfonds groter is dan 100%. De eventuele eenmalige premierestitutie is gelijk aan 50% van het surplus boven de reële marktwaarde dekkingsgraad van 100%.

Als gevolg hiervan is de pensioenverplichting van Delta Lloyd Groep op balansdatum gelijk aan de aanwezige beleggingen. De op basis van de hieronder vermelde actuariële aannames bepaalde pensioenvoorziening is op grond hiervan met € 318,9 miljoen verhoogd.

Gegevens van materiële toegezegd-pensioenregelingen zijn hieronder vermeld. Indien regelingen zowel voorzien in toegezegd-pensioenregelingen als toegezegde-bijdrageregelingen, hebben de opgenomen activa en verplichtingen slechts betrekking op toegezegd-pensioenregelingen. De gebruikte sterftetafel (voor de Nederlandse pensioenregeling) is met ingang van 1 januari 2008 de generatietafel CRC8B (2007: Coll 2003).

De belangrijkste financiële aannames bij de berekening van de verplichtingen onder de regelingen volgens IAS 19 zijn:

In procenten	Nederland 2008	Nederland 2007	Buitenland 2008	Buitenland 2007
Data van meest recente actuariële waardering				
Inflatiepercentage	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Algemene salarisverhogingen	3,00%+merit	3,00%+merit	2,00%-4,00%	2,00%-4,00%
Pensioenverhogingen	2,00%/1,30% (vanaf 2011)	2,00%	1,00%-2,00%	1,00%-2,00%
Uitgestelde pensioenverhogingen	2,00%/1,30% (vanaf 2011)	2,00%	0,00%	0,00%
Disconteringsvoet	5,70%	5,50%	4,75%-6,25%	4,75%-5,25%

Pensioenverhogingen en uitgestelde pensioenverhogingen voor Nederland voor perioden na 31 december 2010 bedragen 1,3%.

Het verwachte rendement op de fondsbeleggingen is:

In procenten	Nederland 2008	Nederland 2007	Buitenland 2008	Buitenland 2007
Aandelen	6,00%	7,20%	7,25%	8,30%
Obligaties	3,80%	4,60%	5,75%	5,10%
Vastgoed	5,70%	5,90%	6,25%	6,40%
Overige	3,80%	4,60%	4,75%	4,75%

Het totale rendement is gebaseerd op het verwachte rendement per beleggingscategorie en op de feitelijke asset-mix. De verwachte rendementen komen tot stand in samenwerking met externe adviseurs, waarbij zowel rekening wordt gehouden met huidige marktverwachtingen voor toekomstige opbrengsten, indien beschikbaar, als met in het verleden behaalde rendementen. Deze rendementen zijn specifiek bepaald voor de pensioenberekening conform IAS 19 en wijken daarom af van de rendementen die worden toegepast in de market consistent embedded value berekeningen elders in dit verslag.

Tot de pensioenlasten onder deze regelingen worden gerekend:

In miljoenen euro	2008	2007
Pensioenlasten huidige dienstjaar	45,2	42,9
Rentelasten op pensioenverplichtingen	82,5	68,1
Amortisatie pensioenlasten verstreken dienstjaren	0,3	-0,9
Actuariële winsten en verliezen	-35,2	-80,0
Curtailement	0,9	-
Resultaat stelselwijziging	-	-7,9
Minus: vrijval pensioenverplichtingen	-14,1	-
Minus verwacht rendement op rechten op vergoedingen	-4,5	-4,2
Totaal ten laste van winst- en verliesrekening	75,1	18,0

De werknemersbijdrage in de pensioenlasten bedraagt € 8,6 miljoen (2007: € 6,4 miljoen).

De verwachte pensioenlast met in achtneming van het verwachte rendement op de restitutierechtten bedraagt voor 2009 € 48,0 miljoen.

De in de balans opgenomen verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen kunnen als volgt met de feitelijk bestaande verplichtingen worden aangesloten:

In miljoenen euro	2008	2007 na stelselwijziging	2007 voor stelselwijziging
Feitelijk toegezegd-pensioenregeling	1.609,5	1.500,1	1.500,1
Fondsbeleggingen	-62,1	-69,6	-69,6
Restitutierechtten	-1.471,9	-1.396,3	1.396,3
Limiet actief	0,5	28,9	28,9
toevoeging financieringsovereenkomst	-	14,0	-
Niet opgenomen actuariale resultaten	-	-	-26,1
Niet opgenomen pensioenlasten verstreken dienstjaren	9,3	10,2	10,2
Overige rechten na pensionering	13,1	11,6	
Eliminatie fondsbeleggingen	1.471,9	1.396,3	-1.396,3
Totaal pensioenverplichtingen	1.570,3	1.495,2	1.443,4
Opgenomen pensioenactiva	1,7	4,7	4,7
Opgenomen pensioenverplichting	1.572,0	1.499,9	1.448,1
Totaal pensioenverplichtingen	1.570,3	1.495,2	1.443,4

De verplichtingen onder toegezegd-pensioenregelingen hebben voor een bedrag van € 66,0 miljoen betrekking op pensioenregelingen waarvoor in het geheel geen financiering plaatsvindt (2007: € 52,7 miljoen).

De nog niet in aanmerking genomen baten over verstreken diensttijd bedragen € 9,3 miljoen (2007: € 10,2 miljoen). Dit bedrag is geactiveerd en zal over een periode van 13 jaar ten gunste van het resultaat worden gebracht, hiermee is aangevangen in 2006.

Pensioentekort:

In miljoenen euro	2008	2007	2006	2005	2004
Reële waarde van fondsbeleggingen en rechten op vergoedingen per jaareinde	1.534,0	1.465,8	1.450,6	1.271,4	1.120,9
Contante waarde van fondsverplichtingen per jaareinde	1.575,9	1.500,1	1.493,6	1.358,6	1.274,0
Netto pensioentekort	-41,9	-34,3	-43,0	-87,2	-153,1

Van de bedragen opgenomen onder de actuariële winsten en verliezen is een verlies van € 24,0 miljoen veroorzaakt door ervaringsaanpassingen op de pensioenverplichtingen (2007: € 81,0 miljoen verlies).

De activa van de pensioenregelingen, toerekenbaar aan de deelnemers onder de toegezegd-pensioenregelingen per 31 december

In miljoenen euro	Nederland 2008	Buitenland 2008	Totaal 2008	Nederland 2007	Buitenland 2007	Totaal 2007
Aandelen	266,7	16,3	283,0	416,0	35,3	451,3
Obligaties	880,5	26,8	907,3	757,0	19,2	776,2
Vastgoed	79,1	1,6	80,7	70,9	5,4	76,3
Overige	230,9	32,2	263,1	155,8	6,2	162,0
Totale reële waarde activa	1.457,2	76,8	1.534,0	1.399,7	66,1	1.465,8

Aangezien het Delta Lloyd pensioenfonds zijn pensioenverplichtingen heeft verzekerd bij Delta Lloyd Levensverzekering in Nederland, verantwoordt deze entiteit de betreffende beleggingen en de daaraan gerelateerde verplichting uit hoofde van verzekeringscontracten. Om dubbele opname in de balans te voorkomen, op de actiefzijde zowel onder daadwerkelijke beleggingen als fondsbeleggingen en op de passiefzijde zowel onder toegezegd-pensioenverplichtingen als verplichtingen uit hoofde van verzekeringscontracten, zijn de fondsbeleggingen en de verplichtingen uit hoofde van pensioenverzekeringscontracten geëlimineerd van de balans van Delta Lloyd Groep. De feitelijke opbrengsten uit hoofde van de beleggingen die dienen ter dekking van de Nederlandse pensioenverplichtingen bedroegen in 2008 € 10,2 miljoen. (2007: € -30,8 miljoen). Dit bedrag is reeds opgenomen in de beleggingsopbrengsten in het leven segment, aangezien deze beleggingen in dit segment worden gehouden. De feitelijke opbrengsten uit fondsbeleggingen in de Belgische toegezegd-pensioenregeling bedroegen € -9,6 miljoen in het boekjaar 2008 (2007: € 2,3 miljoen). Dit bedrag is verantwoord in overige operationele baten in de winst- en verliesrekening.

5.1.6.30 (30) Leningen o.g.

Contractuele einddatum 2008

In miljoenen euro	Minder dan een jaar	Tussen een en twee jaar	Tussen twee en drie jaar	Tussen drie en vier jaar	Tussen vier en vijf jaar	Langer dan vijf jaar	Totaal 2008
Achtergestelde leningen	-	-	-	-	-	400,5	400,5
Verschuldigd aan kredietinstellingen	1.614,0	1,6	1,6	1,6	1,6	5,6	1.625,9
Obligatieleningen t.b.v. gesecuritiseerde hypothecaire leningen	-	-	-	-	-	6.407,4	6.407,4
Converteerbare lening	-	-	-	-	-	9,3	9,3
Overige	-	11,4	26,5	8,3	14,6	36,3	97,1
Totaal leningen o.g.	1.614,0	12,9	28,1	9,9	16,2	6.859,1	8.540,2
Contractuele toekomstige rentebetalingen	459,5	459,5	459,0	457,7	457,2	18.137,0	20.429,9
Totaal	2.073,5	472,5	487,1	467,6	473,4	24.996,0	28.970,1

Contractuele einddatum 2007

In miljoenen euro	Minder dan een jaar	Tussen een en twee jaar	Tussen twee en drie jaar	Tussen drie en vier jaar	Tussen vier en vijf jaar	Langer dan vijf jaar	Totaal 2007
Achtergestelde leningen	-	-	-	-	-	412,2	412,2
Verschuldigd aan kredietinstellingen	898,3	2,7	1,6	1,6	1,6	11,0	916,7
Obligatieleningen t.b.v. gesecuritiseerde hypothecaire leningen	-	-	-	-	-	7.652,1	7.652,1
Converteerbare lening	-	-	-	-	-	9,3	9,3
Overige	350,3	23,4	37,8	3,9	9,8	56,7	481,9
Totaal leningen o.g.	1.248,6	26,1	39,4	5,5	11,4	8.141,2	9.472,2
Contractuele toekomstige rentebetalingen	457,0	437,4	435,5	435,3	434,9	17.953,2	20.153,4
Totaal	1.705,6	463,6	474,9	440,9	446,2	26.094,4	29.625,6

De presentatie van de cijfers met betrekking tot de obligatieleningen ten behoeve van gesecuritiseerde hypothecaire leningen in de bovenstaande tabel van 2007 wijkt af van de presentatie in het jaarverslag 2007. Deze aanpassing wordt ingegeven door IFRS 7.

De looptijden en effectieve rentepercentages van de door de Arena en DARTS maatschappijen uitgegeven obligatieleningen ten behoeve van de gesecuritiseerde hypothecaire leningen (zie ook noot 17), zijn als volgt:

Portefeuille: Delta Lloyd Leven

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)	Geamortiseerde kostprijs	Contractuele eind datum	Verwachte eind datum	Rentepercentage	Reële waarde
Arena 2000-I	542,2	10/2062	10/2010	EBed, range 6.1% - 10.5%	532,6
Arena 2002-I	445,9	06/2054	06/2009	EBed, range 5.3% - 6.1%	442,2
Arena 2003-I	306,4	05/2055	05/2011	EBed, range 4.3% - 5.2%	285,4
Totaal	1.294,5				1.260,3

Portefeuille: Amstelhuys

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)	Reële waarde	Contractuele eind datum	Verwachte eind datum	Rentepercentage
Arena 2004-I	416,7	02/2037	02/2012	partly floating (3,6% - 4,6%) and Ebed 4,3%
Arena 2004-II	507,3	10/2051	10/2012	floating, range 3,8% - 4,7%
Arena 2005-I	842,4	02/2063	02/2011	floating, range 3,6% - 4,6%
Arena 2006-I	762,4	12/2064	03/2013	floating, range 3,7% - 4,9%
Arena 2007-I	300,4	10/2049	10/2014	floating 4,8%
DARTS 2004-I	393,9	10/2066	10/2014	floating, range 3,7% - 4,7%
DARTS 2005-I	910,8	11/2064	11/2014	floating, range 3,6% - 4,6%
Totaal	4.133,8			

Portefeuille: Delta Lloyd Bank België

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)	Geamortiseerde kostprijs	Contractuele eind datum	Verwachte eind datum	Rentepercentage	Reële waarde
Arena B	979,0	04/2044	10/2011	floating, range 3.5% - 4,7%	874,7
Totaal	979,0				874,7

Er zijn geen wijzigingen in de reële waarde van de gesecuritiseerde hypothecaire leningen opgetreden tengevolge van veranderingen in de credit rating van Delta Lloyd Groep, Amstelhuys of Delta Lloyd Bank België. De nominale waarde van de leningen gewaardeerd tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening bedroeg per 31 december 2008 € 4.539,4 miljoen (2007: € 4.950,6 miljoen).

Omschrijving en kenmerken van de leningen per 31 december

In miljoenen euro	2008	2007
Achtergestelde leningen		
Fonds NutsOhra perpetuele lening	172,4	172,4
Fonds NutsOhra	21,7	21,7
ABN AMRO Bank	-	12,4
Aviva plc	206,4	205,6
	400,5	412,1
Gesecuritiseerde hypothecaire leningen		
Delta Lloyd Levensverzekering	1.294,5	1.825,5
Amstelhuys	4.133,8	4.827,3
Delta Lloyd Bank België	979,0	999,2
	6.407,3	7.652,0
Verschuldigd aan kredietinstellingen	1.625,9	916,7
Converteerbare lening	9,3	9,3
Overige	97,1	482,1
Totaal	8.540,2	9.472,2

Fonds NutsOhra

De perpetuele achtergestelde geldlening tegen een rentepercentage van 2,5% werd uitgegeven om de acquisitie van NutsOhra Beheer BV in 1999 te financieren. De obligaties kunnen in gewone aandelen Delta Lloyd NV geconverteerd worden in geval van een openbare emissie van deze aandelen. De obligaties hebben een nominale waarde van € 489,9 miljoen, maar omdat zij doorlopend zijn, is hun boekwaarde € 172,4 miljoen, op basis van de effectieve interestvoet berekend in 1999. Het rentepercentage op deze geldlening wordt geleidelijk verhoogd tot maximaal 2,76% in 2009. De reële waarde van de achtergestelde lening is € 272,2 miljoen (2007: 185,7 miljoen).

Achtergestelde geldlening met een nominale waarde van € 21,7 miljoen, te verkrijgen in vijf tranches van € 4,3 miljoen, eerste op 1 september 2003 en laatste op 7 mei 2006. De lening heeft een looptijd van 30 jaar tegen een rentepercentage van 5%. Aan deze lening is een warrant verbonden die recht geeft op 23.553 gewone aandelen in Delta Lloyd NV met een nominale waarde van € 9,08. De reële waarde ultimo 2008 is € 22,0 miljoen (2007: € 16,7 miljoen).

ABN AMRO Bank

De achtergestelde geldlening met ABN AMRO Bank is in 2008 afgelost.

Aviva plc

Achtergestelde geldlening met een nominale waarde van € 250 miljoen heeft een looptijd van dertig jaar tegen een rentepercentage van 5%. Aan deze lening is een warrant verbonden die recht geeft op 270.861 aandelen in Delta Lloyd NV met een nominale waarde van € 9,08. Deze warrant is bij verstrekking van de lening tegen reële waarde afgezonderd van de verplichting en opgenomen onder het eigen vermogen. De reële waarde van de achtergestelde geldlening met een nominale waarde van € 250 miljoen is € 253,0 miljoen (2007: 196,6 miljoen).

De reële waarde van de langlopende leningen is gebaseerd op de rente op langlopende staatsobligaties.

De warrant begrepen in de lening van Aviva plc en Fonds NutsOhra kan uitgeoefend worden in het geval Delta Lloyd NV een beursgang onderneemt.

De achtergestelde leningen zijn in het geval van faillissement gesteld achter de gewone verplichtingen, maar vóór de houders van de preferente aandelen en de overige aandeelhouders. De

perpetuele achtergestelde lening Fonds NutsOhra is gesteld achter de overige achtergestelde leningen.

Mutaties in de leningen opgenomen gelden tijdens het boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	9.472,2	9.074,4
Nieuw opgenomen leningen o.g., exclusief kosten	505,7	1.788,2
Aflossing leningen o.g.	-902,1	-1.293,0
Netto kasinstroom / -uitstroom	-396,4	495,3
Herwaardering	-532,4	-84,1
Overige mutaties	-3,3	3,3
Gereclassificeerd naar activa aangehouden voor verkoop	-	-16,6
Per 31 december	8.540,2	9.472,2

5.1.6.31 (31) Financiële verplichtingen

Financiële verplichtingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Spaartegoeden	2.722,1	2.064,7
Direct opvraagbare tegoeden	1.029,1	1.007,5
Deposito's	2.537,4	1.504,3
Totaal voorschotten rekening courant	6.288,6	4.576,5
Aandeel derden in beleggingsfondsen	611,2	1.514,7
Overige financiële verplichtingen	263,2	262,6
Financiële verplichtingen	7.163,0	6.353,9
Naar verwachting binnen een jaar af te wikkelen	5.876,1	4.815,4
Naar verwachting niet binnen een jaar af te wikkelen	1.287,0	1.538,5
Totaal	7.163,0	6.353,9

5.1.6.32 (32) Overige verplichtingen

Overige verplichtingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Schulden uit hoofde van verzekeringen (eigen rekening)	526,1	884,8
Schulden uit hoofde van herverzekeringen	84,7	91,9
Depots herverzekeraars	415,6	1.036,3
Vooruitontvangen bedragen en nog te ontvangen facturen	462,7	345,2
Kortlopende schulden	1.815,4	1.833,1
Totaal	3.304,5	4.191,3

In miljoenen euro	2008	2007
Naar verwachting binnen een jaar af te wikkelen	3.181,7	3.480,7
Naar verwachting niet binnen een jaar af te wikkelen	122,8	710,6
Totaal	3.304,5	4.191,3

5.1.6.33 (33) Voorwaardelijke verplichtingen en overige risicofactoren

Onzekerheid voorzieningen voor verzekeringscontracten

Noot 23 van de toelichting geeft nadere toelichting over de schattingstechnieken en aannames die zijn gebruikt om de voorzieningen voor respectievelijk schadeverzekeringscontracten en levensverzekeringscontracten te bepalen. Deze aannames veronderstellen prudentie in de voorzieningen en opbouw van surplussen voor de uitbetaling van toekomstige winstaandelen. Beide voorzieningen worden geraamd om een geschatte uitkomst op te leveren. Vanwege de aard van het schattingsproces bestaat er onzekerheid over deze verplichtingen, bijvoorbeeld omdat het schadeverloop ongunstiger is dan voor levensverzekeringen was aangenomen of omdat aannames over stijgingspercentages van claims uit hoofde van inflatie onder schadeverzekeringen in de toekomst kunnen veranderen.

Asbest, vervuiling en andere milieurisico's

Verscheidene werkmaatschappijen van Delta Lloyd Groep worden bij het uitvoeren van hun verzekeringsactiviteiten geconfronteerd met schadeclaims en raken als gevolg daarvan betrokken bij daadwerkelijke of dreigende rechtszaken, onder andere inzake schadeclaims met betrekking tot vervuiling en andere milieufactoren. Daaronder vallen claims met betrekking tot de productie en verwerking van asbest in de Verenigde Staten. Gegeven de aanzienlijke vertraging die optreedt bij de melding van deze claims, het aantal mogelijke schadegevallen waar het om gaat en de onzekerheden met betrekking tot de vaststelling van aansprakelijkheid en de beschikbaarheid van herverzekeringsmogelijkheden, kunnen de uiteindelijke kosten niet met zekerheid worden vastgesteld. De mate waarin Delta Lloyd Groep aan dergelijke risico's blootstaat, is echter niet significant. Op basis van de thans beschikbare informatie en rekening houdend met de omvang van getroffen voorzieningen voor schadeverzekeringscontracten, is Delta Lloyd Groep van mening dat het onwaarschijnlijk is dat eventueel hieruit voortvloeiende additionele kosten per saldo een materieel effect zullen hebben op de financiële positie van Delta Lloyd Groep.

Garanties op pensioenspaarproducten

Noot 35 van de toelichting geeft bijzonderheden over garanties en opties die door verscheidene dochterondernemingen worden afgegeven als onderdeel van hun normale bedrijfsactiviteiten met betrekking tot bepaalde producten op het gebied van levensverzekeringen en fund management.

Overige

De vennootschap en enkele dochterondernemingen hebben garanties afgegeven voor rekening-courantkrediet en leningen o.g. van bepaalde dochterondernemingen en deelnemingen. Naar de mening van Delta Lloyd Groep zal er met betrekking tot deze garanties en aansprakelijkheden geen materieel verlies ontstaan.

Daarnaast hebben verscheidene dochterondernemingen in de afgelopen jaren, zoals gebruikelijk in de branche, garanties, aansprakelijkheidsstellingen en waarborgen afgegeven in verband met de verkoop van dochterondernemingen en deelnemingen aan derden. Naar de mening van Delta Lloyd Groep zal er met betrekking tot deze garanties, aansprakelijkheidsstellingen en waarborgen geen materieel verlies ontstaan. De verleende garanties en zekerheidsstellingen zijn niet van dien aard dat deze onder IAS 39 dienen te worden gewaardeerd.

Er zijn verscheidene claims ingediend, die alle zijn aangevochten. Op grond van juridisch advies en ingewonnen informatie wordt aangenomen dat deze claims geen nadelig effect van betekenis zullen hebben op de financiële positie van Delta Lloyd Groep. Er zijn dan ook geen voorzieningen getroffen.

5.1.6.34 (34) Aangegane verplichtingen

Contractuele verplichtingen tot aankoop van vastgoed of investering in vastgoedbeleggingen, onroerende zaken en bedrijfsmiddelen en immateriële activa alsmede de garanties en zekerheidsstellingen die niet zijn opgenomen in de balans, zijn als volgt samengesteld:

In miljoenen euro	2008	2007
Immateriële activa	4,3	10,6
Vastgoedbeleggingen	-	47,7
Reparatie en onderhoud	1,5	0,1
Beleggingen	51,6	117,4
Vastgoed in ontwikkeling	20,6	45,5
Voorwaardelijke verplichtingen	724,5	1.241,8
Huurverplichtingen < 1 jaar	9,9	11,2
Huurverplichtingen 1 jaar < 5 jaar	32,0	30,9
Huurverplichtingen > 5 jaar	13,1	18,0
Totaal	857,5	1.523,0

Er vindt geen onderverhuur aan derden plaats.

Onder de voorwaardelijke verplichtingen zijn onder andere de verstrekte onherroepbare kredietfaciliteiten opgenomen voor een bedrag van € 529,3 miljoen (2007: € 777,6 miljoen).

Per 1 juli 2009 neemt Delta Lloyd Groep de dienstverlening op het gebied van IT infrastructuur over van IBM.

Delta Lloyd NV heeft de toezegging gedaan dat zij voor eind maart 2009 een storting in het vermogen van Delta Lloyd Lebensversicherung zal doen ter hoogte van € 48,0 miljoen. Daarnaast geeft zij een garantie ten behoeve van de kapitaalsinstandhouding voor 2010, mocht deze verslechteren als gevolg van de winstdeling bij Delta Lloyd Lebensversicherung.

Operationele-leaseverplichtingen

De toekomstige in totaal te betalen minimum leasetermijnen onder niet-opzegbare operationele-leaseovereenkomsten zijn als volgt samengesteld:

In miljoenen euro	2008	2007
Binnen een jaar	12,9	12,9
Tussen een en vijf jaar	64,7	42,3
Langer dan vijf jaar	0,2	0,5
Totaal verplichtingen onder operationele lease-overeenkomsten	77,8	55,7

5.1.6.35 (35) Beleid voor risicobeheer

Governance-kader

De hoofddoelstelling van het risicobeheer van Delta Lloyd Groep is de Groep bescherming te bieden tegen alle risico's die afbreuk kunnen doen aan de duurzame verwezenlijking van de doelstellingen van Delta Lloyd Groep en haar financiële resultaten, waaronder valt ook het benutten van kansen. Het cruciale belang van efficiënte en effectieve risicobeheersystemen is onderkend. Delta Lloyd Groep heeft een governance-kader ingericht; dit kader omvat drie kernelementen:

- duidelijke reglementen voor bestuur, bestuurscommissies en de daaraan verbonden uitvoerende commissies;
- transparante organisatiestructuur, waarbij gedelegeerde bevoegdheden en verantwoordelijkheden duidelijk zijn beschreven (hoofdzakelijk via rolprofielen); en
- kader voor het Groepsbeleid, dat de standaarden aangeeft die gelden voor alle bedrijfsonderdelen van Delta Lloyd Groep ten aanzien van risicobereidheid, risicobeheer en -bewaking en de manier van zakendoen. Voor elk beleidsgebied is een lid van het senior management belast met het toezicht op de naleving binnen Delta Lloyd Groep.

Integratie van risicobeheer en kapitaalbeheer

Delta Lloyd Groep heeft een Internal Capital Assessment (ICA) kader ontwikkeld om de risico's waaraan elk van haar bedrijfsonderdelen en Delta Lloyd Groep als geheel zijn blootgesteld, te identificeren en de effecten daarvan op de volatiliteit van het economisch kapitaal te kwantificeren. De ICA schat in hoeveel kapitaal nodig is om het insolventierisico te verminderen tot een bepaald, acceptabel geacht niveau. Deze interne kapitaaltoets wordt door alle onderdelen van Delta Lloyd Groep uitgevoerd. Hoewel ICA een intern proces is, heeft Delta Lloyd Groep de uit ICA verkregen informatie gedeeld met de toezichthouder voor het verzekeringswezen in Nederland en zij is van plan om dit ook in de toekomst te blijven doen. Naast het ICA model dat gebaseerd is op een eenjarige horizon maakt Delta Lloyd Groep gebruik van meerjarige stochastische risicomodellen voor zowel de leven- als de schade-onderdelen. Deze modellen stellen Delta Lloyd Groep in staat om lange termijn risicobeleid te toetsen.

De verwachting is dat de toekomstige vragen vanuit de toezichthouder betreffende risicometing grotendeels door de ICA modellen beantwoord kunnen worden. De stochastische modellen zijn in eerste instantie voor intern gebruik en kunnen naast inzicht over verschillende risico's ingezet worden voor pricing en performance measurement.

Risico structuur Delta Lloyd Groep

In 2006 zijn vier comités geïntroduceerd die zorg moeten dragen voor de besluitvorming rond alle risicomanagement zaken. Het Group Risk Committee (GRC) neemt alle uiteindelijke besluiten op dit gebied. Het GRC wordt geadviseerd door drie comités:

- Financial Risk Committee
- Insurance Risk Committee
- Operational Risk Committee

Het FRC adviseert het GRC inzake financiële risico's. In het jaar 2008 zijn diverse voorstellen gedaan om de gevoeligheid voor marktrisico te beperken. In 2008 is structureel beleid voorgesteld om het aandelen-, krediet-, vastgoed- en renterisico te meten, te beheersen en te monitoren, hetgeen tot diverse maatregelen en policies heeft geleid. In 2009 zullen de werkzaamheden in dit kader verder worden uitgediept en het onderwerp risicobudgettering worden ingevuld.

Voor elk comité is een werkwijze opgesteld welke akkoord zijn bevonden door het GRC.

Invloed van wet- en regelgeving op aard van risico's

Een aanzienlijk deel van de verzekeringsspaarproducten van Delta Lloyd Groep bestaat uit producten waarvan de beleggingsrisico's in overwegende mate door de polishouders worden gedragen. Aan polishouders toe te rekenen risico's worden actief beheerd om ervoor te zorgen dat deze risico's aanvaardbaar zijn en in overeenstemming zijn met de doelstellingen van haar polishouders ten aanzien van risico en rendement. Delta Lloyd Groep informeert haar polishouders vooraf, en gedurende de looptijd schriftelijk over de aan haar producten verbonden risico's, bijvoorbeeld via de 'financiële bijsluiter'.

Daarnaast zijn de verzekeringsactiviteiten van de Groep onderworpen aan lokale wettelijke bepalingen in de jurisdicties waarin zij opereert, die de soort, de kwaliteit en de concentratie van beleggingen voorschrijven die moeten worden aangehouden om aan lokale verzekeringsverplichtingen te kunnen voldoen. Deze voorschriften dragen ertoe bij dat de risico's waaraan Delta Lloyd Groep blootstaat op een aanvaardbaar niveau worden gehandhaafd.

Naar verwachting zal Solvency II op zijn vroegst volledig operationeel zijn in 2012. Solvency II zal het Solvency I regime gaan vervangen, waarbij de vereiste aan te houden minimale solvabiliteit berekend zal worden op de werkelijke risico's die een verzekeraar loopt. Delta Lloyd Groep volgt de Solvency II discussies op de voet en neemt actief deel aan de 'quantitative impact studies' die op dit moment plaats vinden. Daarnaast neemt Delta Lloyd Groep de te verwachte uitkomsten van deze discussies zo goed als mogelijk mee in de op dit moment te ontwikkelen modellen. In 2009 zal Delta Lloyd Groep verdere stappen nemen ter voorbereiding op de invoering van Solvency II.

Beheer van het verzekeringstechnisch- en financieel risico

Delta Lloyd Groep sluit contracten af waarbij het verzekeringsrisico, het financieel risico of beide worden overgedragen. In deze paragraaf wordt een samenvatting van deze risico's gegeven, alsook van de wijze waarop Delta Lloyd Groep deze risico's beheerst. Het Insurance Risk Committee (IRC) en het Financial Risk Committee (FRC) stellen beleid op en zien toe op de uitvoering van dit beleid.

Verzekeringsrisico

Delta Lloyd Groep maakt gebruik van de uitkomsten van de Internal Capital Assessment om de omvang van de verzekeringsrisico's in de verzekeringsportefeuille te kwantificeren. Deze assesment vindt eens per kwartaal plaats. Indien nodig, worden risicomaatregelen dienovereenkomstig aangepast.

Risico's uit schade-, arbeidsongeschiktheids- en zorgverzekering

Het risicobeheer van de schadeverzekeringsportefeuille is gericht op risicobeperking door strikte risicoacceptatie, adequate procedures voor de afhandeling van claims en op risico gebaseerde herverzekeringscontracten.

Ondanks deze maatregelen heeft Delta Lloyd Groep de verzekeringsportefeuille weten uit te breiden en de technische voorzieningen te versterken, en daarmee een in hoge mate toereikende dekking van het risico te bereiken. In de visie van de Groep biedt een grote portefeuille het voordeel van risicodiversificatie, waardoor het totale risico afneemt.

Daarnaast wordt de schadeverzekeringsportefeuille beoordeeld aan de hand van een geïntegreerd, op risico gebaseerd kapitaalmodel. Het model identificeert het acceptatie-, reserverings-, catastrofe- en bedrijfsrisico. Op stochastische basis wordt de frequentie en omvang van claims gesimuleerd. Het grootste catastroferisico in Nederland is storm in combinatie met hagelbuien, die beide grote schade kunnen veroorzaken. Toekomstige schade-uitkeringen worden ook op stochastische basis gesimuleerd. De uitkomsten geven inzicht in de bronnen van onzekerheid, waarvoor passende maatregelen worden genomen.

Wanneer zich een concentratie van risico's zou kunnen voordoen (bijvoorbeeld bij het in verzekering nemen van een aantal in elkaars directe nabijheid gelegen objecten), staat het risicoacceptatiebeleid van de Groep het in verzekering nemen van deze risico's in de weg als het totaal verzekerde bedrag op een risicolocatie de in de herverzekeringscontracten gestelde maxima te boven gaat.

Risico's uit levensverzekeringscontracten

Het risicobeheer van de levensverzekeringsportefeuille is gericht op risicobeperking door risicoacceptatie, adequate prijsstelling en reservering, en herverzekeringscontracten. Delta Lloyd Groep beheerst het langlevensrisico door consistente versterking van de technische voorzieningen in combinatie met een evenwichtige samenstelling van het productassortiment.

Het sterfterisico veroorzaakt door het uitbreken van pandemieën als de Spaanse griep gaat de bestaande, door Delta Lloyd Groep gestelde risicolimieten niet te boven. Nieuwe ontwikkelingen in epidemische ziekten worden nauwlettend gevolgd door de (her)verzekeringssector en medische adviseurs.

De bestaande polissen zijn onderzocht op verzekeringsopties en -garanties zoals gegarandeerde lijfrenteopties en indexatieopties. Het onderzoek leverde geen opties of garanties op waarvan de Groep nog niet op de hoogte was. Op basis van het actuele schadeverloop worden in voldoende mate voorzieningen aangehouden voor reeds bekende opties en garanties.

Toekomstige premieontvangsten zijn omgeven met enkele onzekerheidsfactoren. Als de markttrente scherp stijgt, zal het opzeggingspercentage van individuele levensverzekeringscontracten naar verwachting - dit is niet aangetoond - ook stijgen. Onderzoek heeft geen hard bewijs opgeleverd van een sterke correlatie tussen het opzeggingspercentage en het niveau van de markttrente.

Als de markttrente op het huidige lage niveau blijft, of zelfs nog verder daalt, bestaat er onzekerheid omtrent het percentage verlengingen in de groep pensioencontracten. De ontwikkeling van toekomstige premies is in sterke mate afhankelijk van de marktomstandigheden van dat moment.

Transparantie rond beleggingsverzekeringen

Met ingang van 2007 is een maatschappelijke discussie gevoerd rondom het gebrek aan transparantie van beleggingsverzekeringen. De kritiek betreft vooral de hoogte van de kosten en provisies die in het verleden met beleggingsverzekeringen gepaard gingen. Deze discussie ontstond toen de AFM de conclusies bekend maakte van een oriëntatie op de markt van beleggingsverzekeringen, ter voorbereiding op haar toezichthoudende rol. Er zijn enkele consumenten die middels onder andere de Stichting Verliespolis richting Delta Lloyd Groep hebben aangegeven dat vanuit hun perspectief het door Delta Lloyd Groep aangeboden product niet meer aan de door hen geformuleerde transparantie-eisen voldoet.

Delta Lloyd heeft in 2008 overeenkomsten getroffen over het hanteren van normkosten inzake in het verleden afgesloten beleggingsverzekeringen. Op grond van deze normkosten kunnen polishouders een compensatie ontvangen hetzij op expiratie datum van de polis hetzij op het moment van een eventuele eerdere beëindiging van de polis.

Polisvoorwaarden

Onzekerheid omtrent het tijdstip en de omvang van uitgaande kasstromen vormt een integraal onderdeel van de meeste levensverzekeringscontracten. De verzekeringscontracten bevatten echter geen polisvoorwaarden die in wezenlijke mate tot onzekerheid kunnen leiden met betrekking tot de kasstromen van Delta Lloyd Groep, voor zover deze geen onderdeel uitmaken van de gewone bedrijfsactiviteiten van Delta Lloyd Groep en de daaraan verbonden risico's niet beperkt worden door gehanteerde risicobeheertechnieken en -beleid.

Aan unit-linked producten, waarbij financiële middelen van polishouders gedeeltelijk worden belegd in vastrentende beleggingen en aandelen naar keuze van de polishouder zijn risico's verbonden. De polishouder blijft in dat geval het meeste risico dragen. Voorbeelden van deze producten zijn o.a. universal life- en unit-linked producten. Delta Lloyd Groep ontvangt gewoonlijk een vergoeding over de voor deze producten aangehouden activa en loopt dus een risico ten aanzien van de performance van de beleggingen. Bovendien kennen sommige van deze producten minimum opbrengst- of rendementgaranties, die vaak gelden onder voorbehoud van continuatie tot einddatum. Delta Lloyd Groep loopt risico als het rendement op beleggingen deze garantieniveaus niet te boven gaan. Zij zal gedwongen zijn extra reserves te vormen om deze toekomstige gegarandeerde uitkeringen te financieren. In bepaalde omstandigheden kan het gebeuren dat de Groep extra voorzieningen moet treffen voor gegarandeerde minimumuitkeringen, hetgeen ten koste zou gaan van het nettoresultaat en het eigen vermogen. Daarnaast houdt Delta Lloyd Groep in haar aannames omtrent de toereikendheid van de verzekeringsverplichtingen rekening met maatschappelijke ontwikkelingen. Deze zijn nader omschreven in noot 23.

Levensverzekeringscontracten kunnen door de polishouder vrijwillig worden afgekocht. Beslissingen van polishouders kunnen dus gevolgen hebben voor toekomstige kasstromen uit deze portefeuilles.

Gevoeligheidsanalyse - levensverzekering

Het is inherent aan het verzekeringsbedrijf dat bij het opstellen van de jaarrekening een aantal veronderstellingen wordt gemaakt. Dit betreft onder meer aannames voor beleggingsrendementen, vervallpercentages, sterftecijfers en kosten in verband met bestaande portefeuilles.

De gevoeligheid van de voorzieningen voor verzekeringsverplichtingen en van de daartegenover staande activa voor wijzigingen in aannames wordt hieronder toegelicht. Voor elke gevoeligheidsfactor zijn alle overige aannames ongewijzigd gelaten. In de praktijk zal dit waarschijnlijk niet het geval zijn; wijzigingen in aannames kunnen immers gecorreleerd zijn,

bijvoorbeeld wijziging in rentepercentage met verandering in marktwwaarden, wijziging in aantal opgezegde polissen met verandering in toekomstig sterfterisico. Deze verschillende gevoeligheden kunnen als volgt worden beschreven:

Gevoeligheidsfactor	Beschrijving van toegepaste gevoeligheidsfactor
Rentepercentage	Het effect van een verandering in het rentepercentage met $\pm 1\%$ (b.v. revisie tegen 4% en 6% als het rentepercentage voor waardering 5% is). Met behulp van deze toets kunnen op dezelfde manier vergelijkbare effecten worden nagegaan op de aannames ten aanzien van groeipercentage, winstaandelen en kosteninflatie.
Kosten	Het effect van een verhoging van de aannames ten aanzien van de kostenontwikkeling met 10%
Sterfterisico en arbeidsongeschiktheidsrisico onder levensverzekeringscontracten	Het effect van een verhoging van de aannames ten aanzien van sterfterisico en arbeidsongeschiktheidsrisico onder levensverzekeringscontracten met 5%

De bovenstaande gevoeligheidsfactoren, bepaald met behulp van actuariële en statistische modellen, hebben de volgende effecten op de jaarrekening:

Verzekeringscontracten met winstdeling

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)	Variabiliteit	Effect op resultaat voor belasting 2008	Effect op eigen vermogen voor belasting 2008	Effect op resultaat voor belasting 2007	Effect op eigen vermogen voor belasting 2007
Risicofactor					
Rentepercentage	+1%	-120,6	-122,1	-9,8	-10,4
Rentepercentage	-1%	35,2	41,4	-42,3	-41,7
Aandelen / Onroerende zaken	+10%	59,6	67,4	12,3	13,3
Aandelen / Onroerende zaken	-10%	-55,5	-63,2	-12,3	-13,3
Kosten	+10%	-18,3	-18,3	-1,3	-1,3
Sterfterisico en ziektecijfers onder levensverzekeringscontracten	+5%	-4,0	-4,0	-0,2	-0,2

Verzekeringscontracten zonder winstdeling

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)	Variabiliteit	Effect op resultaat voor belasting 2008	Effect op eigen vermogen voor belasting 2008	Effect op resultaat voor belasting 2007	Effect op eigen vermogen voor belasting 2007
Risicofactor					
Rentepercentage	+1%	335,3	329,5	19,7	84,1
Rentepercentage	-1%	-203,4	-197,1	-7,1	-86,3
Aandelen / Onroerende zaken	+10%	3,7	15,4	47,4	128,3
Aandelen / Onroerende zaken	-10%	-3,7	-15,4	-45,3	-126,1
Kosten	+10%	-	-	-1,4	-1,4
Sterfterisico en ziektecijfers onder levensverzekeringscontracten	+5%	-	-	-1,3	-1,3

Beleggingscontracten met winstdeling

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)

	Variabiliteit	Effect op resultaat voor belasting 2008	Effect op eigen vermogen voor belasting 2008	Effect op resultaat voor belasting 2007	Effect op eigen vermogen voor belasting 2007
Risicofactor					
Rentepercentage	+1%	33,2	20,4	-55,4	-55,3
Rentepercentage	-1%	-65,6	-52,3	-35,9	-35,9
Aandelen / Onroerende zaken	+10%	21,2	23,9	1,8	1,8
Aandelen / Onroerende zaken	-10%	-21,2	-23,7	-1,8	-1,8
Kosten	+10%	-23,9	-23,9	-8,8	-8,8

Beleggingen toegewezen aan eigen vermogen

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)

	Variabiliteit	Effect op resultaat voor belasting 2008	Effect op eigen vermogen voor belasting 2008	Effect op resultaat voor belasting 2007	Effect op eigen vermogen voor belasting 2007
Risicofactor					
Aandelen / Onroerende zaken	+10%	166,0	171,4	213,3	632,2
Aandelen / Onroerende zaken	-10%	-166,0	-171,4	-198,5	-617,4

Omdat een wijziging in kosten en sterfte in de regel niet direct leidt tot een aanpassing van de voorziening, is het effect van een wijziging in deze risico's in de bovenstaande tabellen relatief gering.

Gevoeligheidsanalyse - zorg-, arbeidsongeschiktheids- en schadeverzekering

Verplichtingen uit hoofde van schadeverzekeringscontracten worden geschat met behulp van standaard actuariële technieken. Hoofdaanname bij deze technieken is dat het schadeverloop van de vennootschap in het verleden gebruikt kan worden om het toekomstige schadeverloop te schatten. Bij deze methoden wordt het schadeverloop in elk schadejaar geëxtrapoleerd op basis van de waargenomen ontwikkeling in eerdere jaren. In diverse gevallen worden geen expliciete aannames geformuleerd met betrekking tot stijgingspercentages van claims uit hoofde van inflatie of schaderatio's; in plaats daarvan worden de aannames gebruikt die impliciet liggen besloten in het historisch schadeverloop, waarop de schattingen zijn gebaseerd.

Als zodanig is het niet mogelijk gevoeligheidsanalyses te baseren op vooraf bepaalde aanpassingen van de aannames die zijn gebruikt om de verplichtingen uit hoofde van schadeverzekeringscontracten te ramen. Behalve voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen zijn er immers geen expliciete aannames. De gevoeligheden voor het schadeverzekeringsbedrijf zijn in onderstaande tabel samengevat.

Schade- en zorgcontracten vóór aftrek herverzekering

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)	Variabiliteit	Effect op resultaat voor belasting 2008	Effect op eigen vermogen voor belasting 2008	Effect op resultaat voor belasting 2007	Effect op eigen vermogen voor belasting 2007
Risicofactor					
Rentepercentage	+1%	-5,7	89,0	-3,3	-75,6
Rentepercentage	-1%	5,6	-100,8	2,4	81,9
Creditspreads	-1%	-	68,2	-	-
Onroerende zaken	+10%	-0,0	-0,1	-	-
Onroerende zaken	-10%	0,0	0,1	-	-
Aandelen	+10%	-2,8	-48,4	-8,4	-53,6
Aandelen	-10%	2,8	48,4	8,4	53,6
Kosten	+10%	18,9	8,6	-11,8	-6,8
Loss ratio	+5%	119,1	119,1	-28,8	-28,8

Schade- en zorgcontracten na herverzekering

In miljoenen euro (tenzij anders aangegeven)	Variabiliteit	Effect op resultaat voor belasting 2008	Effect op eigen vermogen voor belasting 2008	Effect op resultaat voor belasting 2007	Effect op eigen vermogen voor belasting 2007
Risicofactor					
Rentepercentage	+1%	-5,3	89,3	-3,5	-75,8
Rentepercentage	-1%	5,2	-101,1	2,7	82,2
Creditspreads	-1%	-	68,2	-	-
Onroerende zaken	+10%	-0,0	-0,1	-	-
Onroerende zaken	-10%	0,0	0,1	-	-
Aandelen	+10%	-2,8	-48,4	-8,4	-53,6
Aandelen	-10%	2,8	48,4	8,4	53,6
Kosten	+10%	18,3	8,0	-11,2	-6,6
Loss ratio	+5%	115,3	115,3	-24,6	-24,6

De recente uitkomsten van het risicogebaseerde kapitaalmodel geven aan dat de huidige financiële positie meer dan voldoende is om de uit het model blijkende risico's te dekken. Het model is met speciale software ontwikkeld; met behulp van een ingebouwde financiële simulatiemodule kunnen de onzekerheden die zich in werkelijkheid voordoen in aanmerking worden genomen bij bedrijfsbeslissingen en ramingen. Binnen Delta Lloyd Groep wordt deze tool gebruikt voor Enterprise Risk Management (ERM), beoordeling van de financiële situatie, onderzoeken van eigen behoud bij herverzekering, prijsstelling op basis van risico en de berekening van kapitaalvereisten.

Alle Property & Casualty (P&C) activiteiten van Delta Lloyd Groep zijn op geaggregeerde basis verwerkt in het model, dat in zeven samenhangende klassen is onderverdeeld. Het model meet het acceptatie-, reserverings-, catastrofe- en marktrisico van de schadeverzekeringscontracten op een consistente wijze aan de hand van nauwkeurig afgestemde stochastische scenario's. In 2006 zijn de ontwikkelde modellen binnen de meeste bedrijfsonderdelen in gebruik genomen. Deze zijn ingezet voor risico- en kapitaalmanagement (herverzekeringsbeleid/RBC). In 2008 is er gewerkt aan de verdere ontwikkeling van dit model.

Beperkingen van gevoeligheidsanalyse

De bovenstaande tabellen laten het effect zien van een wijziging in een van de hoofdaannames bij ongewijzigde overige aannames. In werkelijkheid is het vanwege de correlatie tussen factoren zeer onwaarschijnlijk dat dit zich zal voordoen. Voorts dient men zich te realiseren dat deze gevoeligheden niet-lineair zijn; grotere en kleinere effecten kunnen niet gemakkelijk aan deze uitkomsten worden afgelezen.

De bovenstaande gevoeligheidsanalyse meet alleen het effect van wijzigingen in hoofdaannames op de verplichtingen. In veel gevallen, vooral waar het gaat om de gevoeligheid voor rentefluctuaties, zal het totale effect voor de vennootschap afhangen van de daaraan gerelateerde waardeverandering van activa en dus van het succes van het balansbeheer (asset and liability management). De gevoeligheidsanalyses houden ook geen rekening met het feit dat de activa en verplichtingen van de Groep actief beheerd worden en kunnen variëren op het moment dat zich een bepaalde marktontwikkeling de facto voordoet. De strategie voor het beheer van de financiële risico's is erop gericht de blootstelling aan marktbewegingen tot een minimum te beperken, onder meer door beleggingen af te stoten, de allocatie van de beleggingsportefeuille te wijzigen en gebruik te maken van derivaten.

Andere beperkingen ten aanzien van bovenstaande gevoeligheidsanalyses zijn dat potentiële risico's worden aangetoond op basis van hypothetische marktbewegingen die niet meer zijn dan de weerslag van haar visie op veranderingen in de marktomstandigheden die zich redelijkerwijs op korte termijn zouden kunnen voordoen, zonder dat zij met enige zekerheid kunnen worden voorspeld, en dat wordt aangenomen dat alle rentepercentages zich in dezelfde richting bewegen.

Een aantal bedrijfsonderdelen gebruikt passieve aannames voor het berekenen van hun verplichtingen. Daardoor heeft een wijziging in de aannames voor sterfterisico of rentepercentage in feite geen rechtstreeks effect op de omvang van de verzekeringsverplichtingen. Wijzigingen in de aannames over het schadeverloop kunnen leiden tot ontoereikende voorzieningen en derhalve aanpassing van de voorzieningen.

Looptijden

De marktwaarde van een deel van de beleggingen van Delta Lloyd Groep staat bloot aan potentiële rentefluctuaties. Het renterisico wordt beheerd door middel van een aantal graadmeters, zoals positielimieten, scenariotests, stresstests (Solvency at Risk) en matching van activa en verplichtingen op basis van onder meer modified duration.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de contractuele renteherzieningsdatums of, indien eerder, verwachte vervaldatums van vast- en variabelrentende financiële verplichtingen. Delta Lloyd Groep hanteert sinds 2005 de marktrente voor het waarderen van de verzekeringsverplichtingen voor een groot deel van haar producten. Tot dusver werd hiervoor de DNB swapcurve toegepast. Als gevolg van de uitzonderlijke ontwikkelingen op de financiële markten in 2008 is de DNB swapcurve echter niet meer representatief voor de marktrente. Delta Lloyd Groep heeft er daarom voor gekozen om de disconteringscurve voor haar verzekeringsverplichtingen per 1 januari 2008 te definiëren als het maximum van de DNB swapcurve en de yield curve afgeleid van collateralised AAA bonds uit de Euro zone. De hieruit voortvloeiende curve wordt aangeduid als de 'DLG curve'.

Analyse van verwachte looptijd van financiële activa per 31 december 2008

In miljoenen euro	Korter dan een jaar	Tussen een en vijf jaar	Tussen vijf en vijftien jaar	Langer dan vijftien jaar	Totaal 2008
Schuldbewijzen	536,2	4.374,1	13.601,8	-	18.512,1
Derivaten niet aangehouden voor fair value hedge accounting	1.295,1	68,8	-	-	1.363,9
Leningen	3.719,4	2.991,4	11.881,9	-	18.592,7
Liquide middelen	2.551,4	-	-	-	2.551,4
Totaal	8.102,2	7.434,3	25.483,7	-	41.020,2

Analyse van verwachte looptijd van financiële activa per 31 december 2007

In miljoenen euro	Korter dan een jaar	Tussen een en vijf jaar	Tussen vijf en vijftien jaar	Langer dan vijftien jaar	Totaal 2007
Schuldbewijzen	1.373,6	3.440,4	13.787,3	-	18.601,3
Derivaten niet aangehouden voor fair value hedge accounting	300,3	5,2	0,2	-	305,7
Leningen	3.249,8	2.790,3	11.838,0	-	17.878,1
Liquide middelen	957,9	-	-	-	957,9
Totaal	5.881,6	6.235,8	25.625,6	-	37.743,0

Analyse van verwachte looptijd van financiële verplichtingen per 31 december 2008

In miljoenen euro	Binnen een jaar	Tussen een en vijf jaar	Tussen vijf en vijftien jaar	Langer dan vijftien jaar	Totaal 2008
Niet unit-linked verzekering	1.362,3	5.937,8	8.651,7	5.791,0	21.742,8
Niet unit-linked belegging	242,0	1.087,1	1.108,1	699,9	3.137,1
Unit-linked	580,1	2.065,6	3.764,5	3.777,8	10.188,1
Totaal verplichtingen uit hoofde van levensverzekerings- en beleggingscontracten	2.184,4	9.090,5	13.524,4	10.268,7	35.067,9
Verplichtingen uit hoofde van schadeverzekeringscontracten	883,6	725,7	396,1	65,0	2.070,3
Verplichtingen uit hoofde van zorgverzekeringscontracten	636,5	96,8	-	-	733,2
Totaal	3.704,4	9.912,9	13.920,4	10.333,7	37.871,5

Verplichtingen uit hoofde van zorgverzekeringscontracten zijn geclassificeerd als 'verplichtingen inzake activa aangehouden voor verkoop' in de geconsolideerde balans.

Analyse van verwachte looptijd van financiële verplichtingen per 31 december 2007

In miljoenen euro

	Binnen een jaar	Tussen een en vijf jaar	Tussen vijf en vijftien jaar	Langer dan vijftien jaar	Totaal 2007
Niet unit-linked verzekering	1.267,1	5.370,4	7.347,8	4.975,3	18.960,6
Niet unit-linked belegging	330,0	753,3	677,9	388,6	2.149,8
Unit-linked	1.191,0	2.241,4	4.224,5	3.393,9	11.050,7
Totaal verplichtingen uit hoofde van levensverzekerings- en beleggingscontracten	2.788,1	8.365,1	12.250,2	8.757,8	32.161,1
Verplichtingen uit hoofde van schadeverzekeringscontracten	748,5	758,7	333,5	60,1	1.900,8
Verplichtingen uit hoofde van zorgverzekeringscontracten	531,2	317,3	1,6	3,2	853,3
Totaal	4.067,8	9.441,1	12.585,3	8.821,0	34.915,2

In verzekeringscontracten begrepen derivaten

Een deel van de levensverzekeringsportefeuille kent een gegarandeerde expiratie-uitkering. Met uitzondering van traditionele levensverzekeringscontracten, worden gegarandeerde expiratie-uitkeringen verleend op unit-linked- en gesepareerd-depotcontracten. Voor uitkeringen van de garantie gelden strikte voorwaarden zoals deelneming aan gespecificeerde fondsen en premiestorting gedurende een aangegeven periode. Indien polishouders aan deze voorwaarden voldoen, wordt over elke premie-inleg een uitkering van 2 à 4% per jaar gegarandeerd. De hoogte van de uitkering is afhankelijk van afgiftedatum van het contract. De garantie kan alleen tot uitkering komen bij expiratie van de unit-linked contracten en tot de prolongatiedatum van de gesepareerd-depotcontracten.

De marktwaarde van de garantie wordt per jaarultimo berekend en gereserveerd. De marktwaarde wordt berekend aan de hand van risiconeutrale scenario's.

De meeste niet unit-linked levensverzekeringscontracten hebben een winstdelingoptie. De winstdeling is gebaseerd op de marktrente van een mandje overheidsobligaties met een aangegeven duration. Het rendement op dit mandje wordt maandelijks gepubliceerd door de toezichthouder. Bij de winstdeling wordt rekening gehouden met het tijdstip en het bedrag van de historische premie-inkomsten. Deze methode wordt algemeen gebruikt op de Nederlandse markt.

Marktrisico

Marktrisico is het risico van negatieve gevolgen van wijzigingen in de reële waarde van financiële instrumenten ten gevolge van schommelingen in wisselkoersen, rentepercentages, vastgoedprijzen en aandelenkoersen. Marktrisico ontstaat binnen bedrijfsonderdelen als gevolg van fluctuaties in verplichtingen uit hoofde van verkochte producten en in de waarde van aangehouden beleggingen. Op groepsniveau manifesteert het marktrisico zich in relatie tot de totale activiteitenportefeuille. Het marktriscobeheer vindt plaats op drie niveaus: binnen de verzekeringsbedrijven, de divisie Asset Management en op groepsniveau. Voor elk van de hoofdcomponenten van marktrisico, die hierna meer in detail worden beschreven, bestaan beleidsgebieden en procedures.

Van derivaten wordt alleen gebruik gemaakt, op basis van beslissingen van het GRC in samenspraak met de statutair directeuren van de verzekeringsbedrijven en de Bankendivisie. Derivaten worden gebruikt voor beleggings- of hedging-doeleinden of om specifieke individuele spaarproducten te structureren. Speculatieve transacties zijn in het algemeen niet toegestaan. Alle transacties in derivaten worden volledig afgedekt door liquide middelen of gelieerde activa en verplichtingen. In overeenstemming met het groepsbeleid worden derivatencontracten uitsluitend met goedgekeurde tegenpartijen afgesloten, waardoor het kredietrisico wordt verminderd.

Delta Lloyd heeft nadelige invloeden te verwerken gehad van de aanhoudende turbulentie op de

financiële markten. Deze zijn verwerkt als bijzondere waardeverminderingen op de financiële activa en zijn nader toegelicht in noot 15. Delta Lloyd Groep bewaakt de ontwikkelingen op de financiële markten zorgvuldig. Vooralsnog zijn er geen indicaties voor verdere bijzondere waardeverminderingen, daarnaast zijn er geen redenen onderkend om de parameters en aannames omtrent de gevoeligheidsanalyses aan te passen.

Valutarisico

Delta Lloyd Groep is binnen de eurozone actief en loopt derhalve geen materieel valutarisico als gevolg van wisselkoersbewegingen. De beleggingen van de Groep en de beleggingsopbrengsten staan wel bloot aan valutakoersmutaties. Dit betreft met name koersbewegingen van het Pond Sterling en de Amerikaanse dollar. Om het risico van haar valutaposities te beheren, neemt de Groep wel incidenteel hedge-posities in vreemde valuta's in om het effect van koersfluctuaties op de winst- en verliesrekening te beperken. Delta Lloyd Groep past geen hedge accounting conform IAS 39 toe om valutarisico's te neutraliseren. Aangezien het merendeel van de valutarisico's op de beleggingen unit-linked portefeuilles betreft voor rekening en risico van polishouders, is het risico van Delta Lloyd Groep beperkt. Een gevoeligheidsanalyse voor het valutarisico is derhalve niet opgenomen.

Saldo activa en verplichtingen per valuta-soort per 31 december

In miljoenen euro	2008	2007
Euro	3.031,8	3.824,1
Britse pond	23,9	223,3
Amerikaanse dollar	118,1	681,2
Overige	112,0	344,8
Totaal	3.285,8	5.073,4

Renterisico

Het renterisico ontstaat voornamelijk uit een mismatch tussen beleggingen en verplichtingen. Het renterisico wordt beheerst door middel van het gebruik van allerlei derivaten, waaronder swaptions en swaps, om ongunstige rentebewegingen in de markt die van invloed zijn op de onderliggende activa en verplichtingen, af te dekken.

Delta Lloyd Groep heeft verscheidene swaption-overeenkomsten om de effecten van mogelijke ongunstige rentebewegingen te verminderen. In 2008 is de monitoring aanzienlijk uitgebreid en aangescherpt.

Prijsrisico vastgoed

Delta Lloyd Groep loopt prijsrisico op vastgoed vanwege aangehouden vastgoedbeleggingen op verscheidene locaties wereldwijd. Per 31 december 2008 was de Groep geen derivatentransacties van materieel belang aangegaan om de effecten van wijzigingen in vastgoedprijzen te verminderen.

Koersrisico aandelen

Delta Lloyd Groep loopt koersrisico op aandelen door de dagelijkse mutaties in de marktwaarde van haar aandelenportefeuilles. Het aandelenkoersrisico wordt actief bewaakt en beheerd door het gebruik van derivaten, waaronder futures en opties, om de gevolgen van potentieel ongunstige marktbevingen te verminderen. In 2007 is besloten een deel van het aandelenrisico af te dekken. Verder had de Groep geen significante positie in aandelen van niet-beursgenoteerde ondernemingen.

Risicoconcentraties

In verscheidene aandelen in haar portefeuille wordt door Delta Lloyd Groep een relatief hoog percentage in eigendom gehouden. Hierdoor is de portefeuille van Delta Lloyd Groep in vergelijking met diverse toonaangevende indices licht overwogen in bepaalde vermogenstitels. Deze strategie is gebaseerd op het feit dat opbrengsten uit 5%-belangen vrijgesteld zijn van belasting. Afhankelijk van de visie en de uitkomsten van door Delta Lloyd Groep gemaakte berekeningen, worden posities afgedekt tegen koersdalingen.

Voor het overige wordt het risico van concentraties geminimaliseerd door de grootte van de beleggingsportefeuille van Delta Lloyd Groep en de gehanteerde asset-management strategie.

Correlaties tussen marktrisico en andere risico's

Het renterisico van Delta Lloyd Groep wordt mede beïnvloed door bepaalde kenmerken van verzekeringsproducten. De belangrijkste daarvan zijn de volgende:

- gegarandeerde expiratie-uitkering in traditionele levensverzekeringscontracten;
- gegarandeerde afkoopwaarde in delen van de traditionele levensverzekeringscontracten;
- winstdelingsrechten.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat financiële activa in waarde dalen doordat tegenpartijen geheel of gedeeltelijk niet aan hun verplichtingen voldoen, of dat de marktwaarde van activa verandert door gewijzigde percepties van de kredietwaardigheid van deze tegenpartijen.

In het belegd vermogen had de Groep te maken met de invloed van de sterk oplopende credit spreads op de waardering van de bedrijfsobligaties. Credit spreads veroorzaken een additioneel mismatch risico op de balans, omdat de verplichtingen met een rentestructuur worden verdisconteerd waarin het kredietrisico niet is weerspiegeld.

Het kredietrisicobeheer van Delta Lloyd Groep omvat het toetsen van grote posities op individuele tegenpartijen, waarvoor geaggregeerde gegevens op groepsniveau worden bewaakt. Daarnaast beheert Delta Lloyd Groep actief de concentratie van risico's in haar beleggingsportefeuille per sector, per credit rating van Standard & Poor's, per valuta en per regio.

Financiële activa krijgen een risicoclassificatie die overeenkomt met de gepubliceerde credit ratings. AAA is de hoogst haalbare rating. Financiële activa met een 'investment grade' rating vallen in de gradatie AAA tot BBB. Financiële activa die buiten deze gradaties vallen, worden als speculatief aangemerkt. Delta Lloyd Groep belegt in het algemeen in investment grade financiële activa.

Kredietrisico per einde boekjaar

In miljoenen euro	AAA	AA	A	BBB	Speculatieve rating	Zonder Standard & Poor's rating	Totaal 2008
Schuldbewijzen	7.492,2	2.341,5	4.278,9	504,3	9,4	1.790,2	16.416,6
Leningen en vorderingen	1.609,0	416,3	407,7	36,9	-	16.122,8	18.592,7
Vorderingen uit herverzekeringen	18,9	507,4	73,4	5,5	-	97,2	702,4
Totaal	9.120,2	3.265,2	4.760,0	546,8	9,4	18.010,2	35.711,7

Kredietrisico per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	AAA	AA	A	BBB	Speculatieve rating	Zonder Standard & Poor's rating	Totaal 2007
Schuldbewijzen	7.397,3	2.125,3	1.103,2	255,1	5,3	2.762,1	13.648,3
Leningen en vorderingen	1.588,6	489,7	406,4	65,0	-	15.328,4	17.878,1
Vorderingen uit herverzekeringen	8,2	1.064,3	34,7	4,0	-	171,2	1.282,4
Totaal	8.994,1	3.679,3	1.544,4	324,1	5,3	18.261,7	32.808,9

De vermelde schuldbewijzen betreffen enkel schuldbewijzen eigen risico aangezien het kredietrisico voor schuldbewijzen, die als onderpand dienen voor unit-linked contracten, voor rekening van de polishouders komt (zie noot 15).

De volgende tabel geeft informatie over de boekwaarde van financiële activa waarop een bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden en de ouderdom van financiële activa die reeds opeisbaar zijn, maar waarop nog geen bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden.

Financiële activa gecorrigeerd voor waardeverminderingen

In miljoenen euro	Noch opeisbaar noch gecorrigeerd voor waardeverminderingen	Betalingsachterstanden op financiële activa die nog niet gecorrigeerd zijn voor waardeverminderingen	Boekwaarde financiële activa gecorrigeerd voor waardeverminderingen	Totaal 2008
Aandelen	12.601,4	-	1.124,0	13.725,4
Leningen	18.081,0	266,3	245,4	18.592,8
Vorderingen en overige financiële activa	1.596,7	430,4	11,2	2.038,3
	32.279,1	696,7	1.380,7	34.356,4

Financiële activa gecorrigeerd voor waardeverminderingen vorig boekjaar

In miljoenen euro	Noch opeisbaar noch gecorrigeerd voor waardeverminderingen	Betalingsachterstanden op financiële activa die nog niet gecorrigeerd zijn voor waardeverminderingen	Boekwaarde financiële activa gecorrigeerd voor waardeverminderingen	Totaal 2007
Aandelen	13.381,5	-	895,1	14.276,6
Leningen	17.590,8	265,0	22,3	17.878,1
Vorderingen en overige financiële activa	2.876,9	142,1	2,0	3.021,0
	33.849,2	407,1	919,4	35.175,7

Looptijd van betalingsachterstanden op financiële activa die nog niet gecorrigeerd zijn voor waardeverminderingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	Binnen drie maanden	Tussen drie en zes maanden	Tussen zes maanden en een jaar	Langer dan een jaar	Totaal 2008
Leningen	223,1	22,1	13,8	7,3	266,3
Vorderingen en overige financiële activa	398,8	10,9	16,5	4,1	430,4
Totaal	621,9	33,0	30,3	11,4	696,7

Looptijd van betalingsachterstanden op financiële activa die nog niet gecorrigeerd zijn voor waardeverminderingen vorig boekjaar

In miljoenen euro	Binnen drie maanden	Tussen drie en zes maanden	Tussen zes maanden en een jaar	Langer dan een jaar	Totaal 2007
Leningen	236,1	15,0	4,0	9,9	265,0
Vorderingen en overige financiële activa	99,9	15,4	22,3	4,5	142,1
Totaal	336,0	30,4	26,3	14,4	407,1

De reële waarde van onderpanden verkregen op leningen die opeisbaar zijn maar waarop nog geen waardevermindering heeft plaatsgevonden bedraagt per 31 december 2008 € 249,9 miljoen (2007: € 200,6 miljoen).

Delta Lloyd Groep had in 2008 geen concentratie van kredietrisico's van betekenis.

Kredietrisico herverzekeraars

Er wordt een evenwichtig beleid gevoerd om de kredietrisico's op herverzekeraars te volgen, beslissingen te nemen over het niveau van het betreffende risico en nieuw af te sluiten herverzekeringscontracten. Door de relatie met Aviva en herverzekeringsagenten staat steeds informatie ter beschikking over de kwaliteit van de huidige herverzekeraars van de Groep. Door diversificatie probeert Delta Lloyd Groep de optimale combinatie te verwezenlijken van risico en rendement.

Liquiditeitsrisico

Delta Lloyd Groep heeft een sterke liquiditeitspositie, door het voeren van actief cashmanagement wordt getracht voldoende liquiditeiten beschikbaar te hebben om aan haar verplichtingen te voldoen wanneer deze verschuldigd zijn. Daarnaast beschikt Delta Lloyd Groep over de significante kredietfaciliteiten van een aantal gerenommeerde financiële instellingen. Het liquiditeitsrisico wordt beperkt geacht.

Operationeel risico

Operationeel risico ontstaat als interne processen, mensen of systemen niet toereikend zijn of falen, of door gebeurtenissen die van buiten komen. Deze definitie omvat alle andere risico's dan de hierboven beschreven financiële risico's waaraan Delta Lloyd Groep blootstaat, alsmede de strategische en groepsrisico's die hierna kort worden toegelicht. Onder operationele risico's vallen daarom, bijvoorbeeld, risico's op het gebied van informatietechnologie, informatiebeveiliging, projecten, outsourcing, wetgeving, fraude en compliance.

Zoals het geval is met andere risicocategorieën, zijn in overeenstemming met het groepsbeleid de lijnmanagers van de divisies primair verantwoordelijk voor doeltreffende identificatie, beheer en bewaking van risico's en rapportage aan de directie van het bedrijfsonderdeel en de groep. De functies risicobeheer en governance van de bedrijfsonderdelen zijn verantwoordelijk voor de implementatie van de methoden en raamwerken zoals door Delta Lloyd Groep voor risicobeheer zijn opgesteld om lijnmanagers bij hun taken te ondersteunen. Zij bieden ook ondersteuning en stellen, volledig onafhankelijk, kritische vragen over de volledigheid, nauwkeurigheid en consistentie van risicobeoordelingen en de toereikendheid van actieplannen om risico's te verminderen. Op deze wijze vergewist de directie van het bedrijfsonderdeel zich ervan dat materiële risico's worden verminderd en tot op een vooraf vastgesteld, aanvaardbaar niveau worden gerapporteerd.

Operationele risico's worden beoordeeld naar de potentiële gevolgen en de waarschijnlijkheid dat de betreffende gebeurtenis zich zal voordoen. Deze beoordelingen worden uitgevoerd op basis van financiële, operationele en reputatiecriteria. Operationele risico's worden, net zoals andere risico's, op kwartaalbasis aan de groep gerapporteerd. Risico's die naar het oordeel van de bedrijfsonderdelen op de twee hoogste niveaus van effectbeoordeling zitten, worden al in de loop van het kwartaal op groepsniveau gemeld. Het Group Risk Committee kijkt elk kwartaal naar het samenhangend geheel van de financiële en niet-financiële risico's van Delta Lloyd Groep, met inbegrip van de operationele risico's.

Financiële verslaggeving risico's

Delta Lloyd Groep implementeert SOx. In het verslagjaar zijn de belangrijkste beheersmaatregelen die met financiële rapportages te maken hebben, in kaart gebracht. Een ICT applicatie is geïnstalleerd waarmee alle controls en de uitkomsten van testprogramma's gestructureerd kunnen worden vastgelegd. De testfase waarbij de werking van alle controls wordt vastgesteld, zal naar verwachting medio 2009 afgerond zijn.

Een belangrijk attentiepunt voor het project is de invloed van strategische wijzigingen van Delta Lloyd Groep op de interne beheersing van de financiële rapportageprocessen.

Reële waarde van de financiële activa en -verplichtingen

Financiële activa

In miljoenen euro	2008 Reële waarde	2008 Boekwaarde	2007 Reële waarde	2007 Boekwaarde
Schuldbewijzen	18.512,1	18.512,1	18.601,3	18.601,3
Aandelen	13.725,4	13.725,4	14.276,6	14.276,6
Derivaten niet aangehouden voor fair value hedge accounting	1.363,9	1.363,9	305,7	305,7
Leningen tegen reële waarde met verantwoording van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening	6.102,6	6.102,6	5.898,3	5.898,3
Overige leningen en vorderingen	12.852,0	12.490,2	11.802,4	11.979,8
Overige financiële activa	772,5	772,5	857,1	857,1
Liquide middelen	2.551,4	2.551,4	957,9	957,9
Totaal	55.879,9	55.518,1	52.699,3	52.876,7

Financiële verplichtingen

In miljoenen euro	2008 Reële waarde	2008 Boekwaarde	2007 Reële waarde	2007 Boekwaarde
Beleggingscontracten	3.326,7	3.326,7	2.209,7	2.209,7
Achtergestelde leningen	547,0	400,5	399,0	412,2
Verschuldigd aan kredietinstellingen	1.625,9	1.625,9	916,7	916,7
Obligatieleningen t.b.v. gesecuritiseerde hypothecaire leningen	6.268,8	6.407,4	7.639,4	7.652,1
Derivaten	620,1	620,1	86,1	86,1
Overige financiële verplichtingen	7.163,0	7.163,0	6.353,9	6.353,9
Totaal	19.551,6	19.543,7	17.604,8	17.630,7

Overzicht van de reële waarde van financiële activa naar waarderingsmethode per einde boekjaar

In miljoenen euro	Waarderingsmethode op basis van gepubliceerde prijzen	Waarderingsmethode met waarneembare marktvariabelen	Waarderingsmethode zonder waarneembare marktvariabelen	Geamortiseerde kostprijs	Totaal 2008
Schuldbewijzen	17.972,6	539,5	-	-	18.512,1
Aandelen	7.878,4	5.511,0	336,0	-	13.725,3
Derivaten niet aangehouden voor fair value hedge accounting	81,3	1.282,6	-	-	1.363,9
Leningen	-	6.102,6	-	12.852,0	18.954,6
Liquide middelen	2.551,4	-	-	-	2.551,4
Overige	-	772,5	-	-	772,5
Totaal	28.483,7	14.208,2	336,0	12.852,0	55.879,9

Overzicht van de reële waarde van financiële activa naar waarderingsmethode per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Waarderingsmethode op basis van gepubliceerde prijzen	Waarderingsmethode met waarneembare marktvariabelen	Waarderingsmethode zonder waarneembare marktvariabelen	Geamortiseerde kostprijs	Totaal 2007
Schuldbewijzen	17.617,8	983,5	-	-	18.601,3
Aandelen	9.626,5	4.326,5	323,6	-	14.276,6
Derivaten niet aangehouden voor fair value hedge accounting	-	305,7	-	-	305,7
Leningen	-	5.898,3	-	11.802,4	17.700,7
Liquide middelen	957,9	-	-	-	957,9
Overige	-	857,1	-	-	857,1
Totaal	28.202,2	12.371,1	323,6	11.802,4	52.699,3

De volgende tabellen laten een overzicht van de reële waarde van de financiële activa eigen risico zien. Risico polishouder wordt niet getoond, omdat Delta Lloyd hierover geen risico loopt.

Overzicht van de reële waarde van financiële activa eigen risico naar waarderingsmethode per einde boekjaar

In miljoenen euro	Waarderingsmethode op basis van gepubliceerde prijzen	Waarderingsmethode met waarneembare marktvariabelen	Waarderingsmethode zonder waarneembare marktvariabelen	Geamortiseerde kostprijs	Totaal 2008
Schuldbewijzen	11.393,8	522,6	-	-	11.916,4
Aandelen	2.134,9	2.036,8	336,0	0,0	4.507,7
Derivaten niet aangehouden voor fair value hedge accounting	1,9	1.281,1	-	-	1.283,1
Leningen	-	6.038,1	-	7.747,5	13.785,6
Liquide middelen	2.551,4	-	-	-	2.551,4
Overige	-	527,7	-	-	527,7
Totaal	16.082,0	10.406,4	336,0	7.747,5	34.571,9

Overzicht van de reële waarde van financiële activa eigen risico naar waarderingsmethode per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Waarderingsmethode op basis van gepubliceerde prijzen	Waarderingsmethode met waarneembare marktvariabelen	Waarderingsmethode zonder waarneembare marktvariabelen	Geamortiseerde kostprijs	Totaal 2007
Schuldbewijzen	11.316,3	874,4	-	-	12.190,7
Aandelen	3.510,3	1.384,6	323,3	-	5.218,2
Leningen	-	5.644,0	-	9.709,0	15.353,0
Liquide middelen	957,9	-	-	-	957,9
Overige	-	750,9	-	-	750,9
Totaal	15.784,5	8.653,9	323,3	9.709,0	34.470,7

Overzicht van de reële waarde van financiële verplichtingen naar waarderingmethode per einde boekjaar

In miljoenen euro	Waarderingsmethode op basis van gepubliceerde prijzen	Waarderingsmethode met waarneembare marktvariabelen	Waarderingsmethode zonder waarneembare marktvariabelen	Geamortiseerde kostprijs	Totaal 2008
Beleggingscontracten	3.326,7	-	-	-	3.326,7
Achtergestelde leningen	-	-	-	547,0	547,0
Verschuldigd aan kredietinstellingen	-	-	-	1.625,9	1.625,9
Obligatieleningen t.b.v. gesecuritiseerde hypothecaire leningen	-	4.133,8	-	2.135,0	6.268,8
Derivaten	46,5	573,6	-	-	620,1
Overige financiële verplichtingen	-	-	-	7.163,0	7.163,0
Totaal	3.373,2	4.707,4	-	11.470,9	19.551,6

Overzicht van de reële waarde van financiële verplichtingen naar waarderingmethode per einde vorig boekjaar

In miljoenen euro	Waarderingsmethode op basis van gepubliceerde prijzen	Waarderingsmethode met waarneembare marktvariabelen	Waarderingsmethode zonder waarneembare marktvariabelen	Geamortiseerde kostprijs	Totaal 2007
Beleggingscontracten	2.209,7	-	-	-	2.209,7
Achtergestelde leningen	-	-	-	399,0	399,0
Verschuldigd aan kredietinstellingen	-	-	-	916,7	916,7
Obligatieleningen t.b.v. gesecuritiseerde hypothecaire leningen	-	4.827,3	-	2.812,1	7.639,4
Derivaten	0,6	85,5	-	-	86,1
Overige financiële verplichtingen	-	-	-	6.353,9	6.353,9
Totaal	2.210,3	4.912,8	-	10.481,7	17.604,8

Waarderingsmethode op basis van gepubliceerde prijzen

De waardering is gebaseerd op de beurswaarde op een actieve markt zijnde, de marktwaarde. De actieve markt wordt gezien als een markt waar met voldoende frequentie en volume transacties plaatsvinden die op continue basis prijzen tot stand brengen.

Waarderingsmethode op basis van waarneembare marktvariabelen

De waarderingmethode geschiedt op basis van marktmodellen, waarbij als basis externe noteringen worden gehanteerd, die uiteindelijk leiden tot een marktwaarde voor deze financiële instrumenten.

Waarderingsmethode zonder waarneembare marktvariabelen

In deze categorie worden verantwoord de financiële instrumenten waarbij een intern model wordt gehanteerd welke niet op basis van een marktobservatie wordt gebaseerd, maar een indicatie geeft van de werkelijke marktwaarde op basis van eigen assumpties over de assumpties die de markt zou gebruiken om tot een waardering van het financieel instrument te komen.

Geamortiseerde kostprijs

Hierbij wordt de balanswaarde van een financieel instrument afgeleid van de contante waarde van de toekomstige rentebetalingen.

Gevoeligheden van reële waarden

Eventuele veranderingen in de gebruikte assumpties in de waarderingmethoden die niet

ondersteund worden door recente transacties op de markt zouden geen significante impact hebben op het eigen vermogen en resultaat.

5.1.6.36 (36) Afgeleide financiële instrumenten

Derivaten van Delta Lloyd Groep:

In miljoenen euro	Nominale / contractwaarde 2008	Reële waarde actief 2008	Reële waarde passief 2008	Nominale / contractwaarde 2007	Reële waarde actief 2007	Reële waarde passief 2007
Valutacontracten						
OTC						
Termijncontracten	789,9	33,1	34,2	1.303,1	4,5	4,6
Rente- en valutaswaps	3,4	0,0	0,0	19,9	1,1	-
Totaal valutacontracten	793,3	33,1	34,2	1.322,9	5,6	4,6
Rentecontracten						
OTC						
Termijncontracten	45,0	0,7	0,9	50,0	0,3	0,2
Rente- en valutaswaps aangehouden voor fair value hedge accounting	1.125,0	-	87,5	-	-	-
Rente- en valutaswaps niet aangehouden voor fair value hedge accounting	10.518,7	306,8	485,8	9.838,7	204,7	80,7
Opties	8.525,0	618,8	-	400,0	12,9	-
Beursgenoteerd						
Futures	167,0	1,7	0,1	77,2	-	0,6
Totaal rentecontracten	20.380,7	928,1	574,3	10.365,9	217,9	81,6
Aandelen- / indexcontracten						
OTC						
Termijncontracten	-	-	-	0,0	-	-
Opties	2.092,9	373,6	-	1.000,6	65,7	-
Beursgenoteerd						
Futures	242,0	-	-	0,0	0,0	-
Opties	3,5	6,2	-	507,2	16,5	-
Totaal aandelen- / indexcontracten	2.338,4	379,8	-	1.507,8	82,2	-
Credit default swaps	505,0	22,8	11,6	-	0,0	-
Totaal	24.017,5	1.363,9	620,1	13.196,6	305,7	86,1

Fair value hedge accounting wordt alleen toegepast in het bancaire segment.

De derivaten hebben de volgende looptijden

In miljoenen euro	Reële waarde actief 2008	Reële waarde actief 2007	Reële waarde passief 2008	Reële waarde passief 2007
Binnen een jaar	1.295,1	300,3	570,2	85,7
Langer dan een jaar	68,8	5,4	49,9	0,4
	1.363,9	305,7	620,1	86,1

5.1.6.37 (37) Beheerd vermogen

Beheerd vermogen per 31 december

In miljoenen euro	2008	2007
Totaal beheerd vermogen opgenomen in geconsolideerde balans	55.286,0	54.360,2
Beheerd vermogen van derden	12.940,7	12.271,2
Totaal beheerd vermogen	68.226,7	66.631,4

Onder het beheerd vermogen van derden zijn de fondsen opgenomen welke in beheer zijn bij Delta Lloyd Groep en welke niet reeds zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

5.1.6.38 (38) Transacties met verbonden partijen

Diensten verleend aan verbonden partijen

In miljoenen euro	Baten in boekjaar 2008	Te vorderen aan einde boekjaar 2008	Baten in boekjaar 2007	Te vorderen aan einde boekjaar 2007
Aviva groepsmaatschappijen	56,6	123,2	59,2	92,2
Totaal	56,6	123,2	59,2	92,2

Diensten verleend door verbonden partijen

In miljoenen euro	Lasten in boekjaar 2008	Te betalen aan einde boekjaar 2008	Lasten in boekjaar 2007	Te betalen aan einde boekjaar 2007
Aviva groepsmaatschappijen	43,9	1,1	36,2	6,3
Pensioenregelingen personeel	75,1	1.534,0	18,0	1.465,8
Totaal	119,0	1.535,1	54,2	1.472,1

De transacties met verbonden partijen bestaan voornamelijk uit de transacties met het pensioenfonds. Daarnaast bestaat er een lening en een herverzekeringscontract met een onderdeel van de Aviva groep.

Voor de aan verbonden partijen te betalen bedragen is geen zekerheid verstrekt en zijn geen garanties ontvangen. Voor de te betalen bedragen gelden de normale kredietvoorwaarden.

Voor de looptijd van de verplichtingen met betrekking tot pensioenregelingen wordt verwezen naar noot 29 van de geconsolideerde jaarrekening. De verplichtingen aan Aviva groepsmaatschappijen hebben alle een langlopend karakter.

Informatie over de bezoldiging, belangen en transacties van leden van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen wordt verstrekt in noot 8 van de toelichting, *Bezoldiging bestuurders*. Naast de posities vermeld in bovenstaande tabellen kent Delta Lloyd Groep nog een drietal lange-termijn leningen (o.g.): twee leningen van Fonds NutsOhra en één van Aviva plc. Deze zijn nader toegelicht in noot 30 van de jaarrekening.

5.1.6.39 (39) Kapitaalbeheer

De kapitaalsstructuur van Delta Lloyd Groep wordt beheerd op basis van de ICA (Internal Capital Assessment) IFRS balans. Op basis van verschillende economische en operationele scenario's worden minimale kapitaalsvereisten per entiteit vastgesteld. Het aanwezige kapitaal is zodanig gealloceerd dat aan deze minimale eisen wordt voldaan en er een zo hoog mogelijke verwachte opbrengst wordt gerealiseerd, waarbij het operationele resultaat behaald op het verstrekte kapitaal hoger is dan de kapitaalkosten.

Kapitaalbeheer

Door middel van het kapitaalbeheer tracht de Groep om:

- het profiel van de activa en passiva, rekening houdend met de inherente risico's van de verschillende divisies, dusdanig te matchen dat het overgrote deel van het kapitaal belegd is in vastrentende waarden. Een aanzienlijk deel is daarnaast belegd in zakelijke waarden, met name in het schade- en zorgverzekeringssegment;
- de financiële kracht te handhaven om nieuw gesloten polissen te ondersteunen en de vereisten van de polishouders, toezichthouders en kredietbeoordelaars;
- de financiële flexibiliteit te handhaven door het aanhouden van een sterke liquiditeitspositie, inclusief omvangrijke ongebruikte kredietlijnen en toegang tot verscheidene kapitaalmarkten; en
- een efficiënte kapitaalverdeling te verkrijgen om groei te blijven ondersteunen.

Een belangrijk onderdeel van het kapitaalbeheer is het vaststellen van doelstellingen voor de rentabiliteit na belasting voor de individuele divisies. Deze zijn in lijn met de resultaatdoelstellingen en zorgen ervoor dat de Groep zich ten volle richt op het creëren van toegevoegde waarde voor haar aandeelhouders. De Groep heeft een aantal kapitaalbronnen tot haar beschikking en poogt de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het vreemd vermogen te optimaliseren om zodoende constante maximale rendementen te behalen voor haar aandeelhouders.

Aanwezig kapitaal

Het aanwezig kapitaal is gedefinieerd als het eigen vermogen vermeerderd met de (perpetuele) achtergestelde leningen ontvangen van Fonds NutsOhra en Aviva Plc., goodwill, prudentiële marge en overig vreemd vermogen.

De samenstelling is als volgt:

Totaal aanwezig kapitaal

In miljoenen euro	2008	2007
Totaal aandelenkapitaal en reserves	3.018,3	4.836,0
Achtergestelde leningen	409,8	409,1
Goodwill	-260,9	-205,4
Prudentieel marge	377,0	175,9
Overig vreemd vermogen	48,0	30,0
Totaal aanwezig kapitaal	3.592,2	5.245,6

Op 31 december 2008 had de Groep een aanwezig kapitaal van € 3.592,2 miljoen (2007: € 5.245,6 miljoen) gefinancierd door middel van aandelenkapitaal, reserves, ingehouden winsten, achtergestelde leningen, goodwill, prudentiële marge en overig vreemd vermogen. In 2008 daalde het aanwezige kapitaal met € 1.653,4 miljoen als gevolg van operationele resultaten en de ontwikkelingen in de kapitaal- en aandelenmarkten gedurende het jaar.

Kapitaalseisen

Om met een grote mate van zekerheid te kunnen voldoen aan de eisen van aandeelhouders en polishouders worden door management bepaalde eisen gesteld aan een minimaal aan te houden kapitaal. Dit kapitaal is bepaald door middel van ICA-kapitaal, waarbij de weerbaarheid van het kapitaal wordt bepaald door extreme scenario's. Door Delta Lloyd Groep wordt periodiek een toets uitgevoerd op het aanwezige kapitaal en het vereiste kapitaal.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de ontwikkeling van het kapitaal (het ICA-cijfer van 2008 betreft een voorlopige berekening).

	2008	2007
ICA op balanstotaal	114,0%	154,0%

De Groep voldeed volledig gedurende het jaar aan de door de toezichthouder voorgeschreven eisen, zowel op geconsolideerd als op lokaal niveau.

Amsterdam, 24 februari 2009

Raad van Bestuur

Drs. N.W. Hoek, voorzitter
Mr. P.J.W.G. Kok
P.K. Medendorp
Ir. H.H. Raué

Raad van Commissarissen

Drs. R.H.P.W. Kottman, voorzitter
Drs. P.G. Boumeester
Prof. dr. E.J. Fischer
Ir. J.G. Haars
Drs. J.H. Holsboer
A.J. Moss
Ph.G. Scott FIA

Mr. Drs. M.H.M. Smits RA

5.2 Enkelvoudige jaarrekening

Enkelvoudige winst- en verliesrekening over het boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Resultaat uit deelnemingen na belasting	-80,3	759,6
Overige resultaten na belastingen	-80,5	-14,7
Resultaat na belasting	-160,8	744,9

Van het resultaat op deelnemingen heeft een bedrag van € -86,1 miljoen (2007: € 757,6 miljoen) betrekking op groepsmaatschappijen en € 5,8 miljoen (2007: € 2,0 miljoen) op andere deelnemingen.

Enkelvoudige balans per 31 december voor winstbestemming

In miljoenen euro	2008	2007
Goodwill (I)	182,6	182,9
Totaal immateriële vaste activa (I)	182,6	182,9
Deelnemingen in groepsmaatschappijen (II)	3.901,8	5.056,5
Deelnemingen met invloed van betekenis (II)	77,3	93,7
Totaal financiële vaste activa	3.979,0	5.150,2
Totaal vaste activa	4.161,7	5.333,1
Aandelen (III)	372,7	265,8
Langlopende leningen (III)	84,2	212,1
Kortlopende leningen (III)	19,8	12,3
Vorderingen (IV)	593,4	686,7
Liquide middelen	3,6	4,1
Totaal vlottende activa	1.073,8	1.181,0
Totaal activa	5.235,5	6.514,1
Aandelenkapitaal (V)	107,1	107,1
Agioreserve (V)	91,8	91,8
Deelnemingsreserve (V)	1.710,0	1.433,1
Herwaarderingsreserve (V)	-136,4	1.294,1
Overige reserves (V)	1.406,7	1.165,0
Onverdeelde winst (V)	160,8	744,9
Totaal eigen vermogen	3.018,4	4.836,0
Voorzieningen (VII)	29,2	61,4
Achtergestelde leningen (VI)	409,8	409,1
Langlopende leningen o.g.	617,0	777,4
Totaal langlopende verplichtingen	1.026,8	1.186,4
Overige verplichtingen (VIII)	1.161,1	430,3
Totaal verplichtingen	2.217,1	1.678,0
Totaal eigen vermogen en verplichtingen	5.235,5	6.514,1

5.2.1 Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Aviva plc te Londen is de uiteindelijke houder van alle gewone aandelen Delta Lloyd NV. Daarnaast bezit Fonds NutsOhra een belang in de vorm van preferente aandelen.

5.2.1.1 Grondslagen

De enkelvoudige jaarrekening van Delta Lloyd NV is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Aangezien de winst- en verliesrekening over 2008 van Delta Lloyd NV is verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening, is volstaan met weergave van de beknopte enkelvoudige winst- en verliesrekening in overeenstemming met artikel 2:402 van het Burgerlijk Wetboek.

Er is gebruik gemaakt van de mogelijkheid, zoals beschreven in artikel 2:362 van het Burgerlijk Wetboek, om in de enkelvoudige jaarrekening dezelfde grondslagen toe te passen als in de geconsolideerde jaarrekening. Derhalve zijn de grondslagen in de enkelvoudige jaarrekening dezelfde als in de grondslagen A tot en met AE vermeld voor de geconsolideerde jaarrekening, met uitzondering van de volgende:

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

Deelnemingen in groepsmaatschappijen waarover Delta Lloyd Groep feitelijke zeggenschap heeft, worden gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde. De nettovermogenswaarde wordt bepaald door de activa, voorzieningen en verplichtingen te waarderen en het nettoresultaat te berekenen op basis van dezelfde grondslagen zoals toegepast in de geconsolideerde jaarrekening

Effecten stelselwijziging in 2007

In miljoenen euro	2007 voor stelselwijziging	Pensioenverplichtingen	2007 na stelselwijziging
Balans			
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	5.086,4	-29,9	5.056,5
Totaal eigen vermogen	4.865,9	-29,9	4.836,0
Winst- en verliesrekening			
Resultaat deelnemingen	753,7	5,9	759,6
Resultaat na belasting	739,0	5,9	744,9

Effecten stelselwijziging in 2008

In miljoenen euro	2008 voor stelselwijziging	Pensioenverplichtingen	2008 na stelselwijziging
Balans			
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	3.931,6	-29,9	3.901,7
Totaal eigen vermogen	3.048,2	-29,9	3.018,3
Winst-en verliesrekening			
Resultaat deelnemingen	-80,3	-	-80,3
Resultaat na belasting	-160,8	-	-160,8

De cumulatieve invloed van de wijzigingen in de waarderingsstelsels op het eigen vermogen met betrekking tot de boekjaren voor 2007 bedraagt € -35,8 miljoen.

5.2.1.2 (I) Goodwill

Boekwaarde goodwill per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	182,9	137,4
Aankopen	-	55,6
Overige mutaties	-0,3	-10,1
Per 31 december	182,6	182,9

Goodwill op beleggingen van Delta Lloyd Groep in deelnemingen wordt opgenomen in de boekwaarde van deze deelnemingen.

In 2008 heeft de definitieve vaststelling van de goodwill van Cyrte Investments geleid tot een correctie van € -0,3 miljoen.

5.2.1.3 (II) Deelnemingen in groepsmaatschappijen

In de beleggingen van de vennootschap in dochterondernemingen en deelnemingen deden zich de volgende mutaties voor:

In miljoenen euro

	Deelnemingen in groepsmaatschappijen	Deelnemingen met invloed van betekenis	Totaal
Per 1 januari 2007	5.139,8	21,5	5.161,4
Verkopen	-25,5	-	-25,5
Resultaat over boekjaar	757,6	2,0	759,6
Opgenomen dividend	-721,2	-0,3	-721,5
Nieuw kapitaal	121,9	55,6	177,5
Reële-waardeveranderingen in eigen vermogen	-216,1	14,8	-201,4
Per 31 december 2007	5.056,5	93,7	5.150,2
Per 1 januari 2008	5.056,5	93,7	5.150,2
Verkopen	-	-18,6	-18,6
Resultaat over boekjaar	-86,1	5,8	-80,3
Opgenomen dividend	-482,7	-0,2	-482,9
Nieuw kapitaal	779,2	16,4	795,6
Reële-waardeveranderingen in eigen vermogen	-1.365,1	-21,1	-1.386,3
Per 31 december 2008	3.901,8	77,3	3.979,0

Korte beschrijving van belangrijkste groepsmaatschappijen per einde boekjaar

Aviva plc te Londen is de uiteindelijke houder van alle gewone aandelen Delta Lloyd NV. Daarnaast bezit Fonds NutsOhra een belang in de vorm van preferente aandelen.

De voornaamste Groepsmaatschappijen waarin Delta Lloyd NV een belang heeft, zijn (100% tenzij anders vermeld):

Holding

Delta Lloyd Verzekeringen NV (Amsterdam)

Delta Lloyd Bankengroep NV (Amsterdam)

Delta Lloyd Deutschland AG (Wiesbaden, Duitsland)

Delta Lloyd Houdstermaatschappij België BV (Arnhem)

Delta Lloyd Antillen NV (Curaçao, Nederlandse Antillen)

Delta Lloyd ABN AMRO Verzekeringen Holding BV (51%) (Zwolle)

Delta Lloyd Services BV (Amsterdam)

Amstelhuys NV (Amsterdam)

OHRA NV (Arnhem)

Cyrte Investments BV (85%) (Naarden)

Delta Lloyd Asset Management B.V. (Amsterdam)

Leven

Delta Lloyd Levensverzekering NV (Amsterdam)

OHRA Levensverzekeringen NV (Arnhem)

Delta Lloyd Lebensversicherung AG (99,92%) (Wiesbaden, Duitsland)

Delta Lloyd Herverzekeringsmaatschappij NV (Amsterdam)

Delta Lloyd Vastgoed Fonds NV (Amsterdam)

Delta Lloyd Life NV (Brussel, België)

Swiss Life Belgium NV (Brussel, België)

ABN AMRO Levensverzekering NV (51%) (Zwolle)

Levensverzekering Maatschappij Erasmus NV (Rotterdam)

Beleggingsfondsen

Delta Lloyd Rente Fonds NV (79,8%) (Amsterdam)

Delta Lloyd Investment Fund NV (94,6%) (Amsterdam)

Daedalus plc (94,7%) (Dublin, Ierland)

Schade

Delta Lloyd Schadeverzekering BV (Amsterdam)

OHRA Schadeverzekeringen NV (Arnhem)

B. Franco Mendes BV (Amsterdam)

Delta Lloyd Schadeverzekering NV Volmachtbedrijf BV (Amsterdam)

O.W.J. Schlencker Assuradeuren BV (Amsterdam)

'Praevenio' Technische Verzekeringen BV (Amsterdam)

OHRA Belgium NV (Sint-Pieters-Woluwe-Brussel, België)

Schadeverzekering Maatschappij Erasmus NV (Rotterdam)

NOWM Verzekeringen NV (99,58%) (Groningen)

ABN AMRO Schadeverzekering NV (51%) (Zwolle)

ABN AMRO Assuradeuren BV (51%) (Zwolle)

Zorg

Delta Lloyd Zorgverzekering NV (Den Haag)

Ohra Zorgverzekeringen NV (Den Haag)

OHRA Ziektelastenverzekeringen NV (Arnhem)

Bank

Delta Lloyd Bank NV (Amsterdam)

Delta Lloyd Bank NV (Brussel, België)

Griess & Heissel Bankiers AG (Berlijn, Duitsland)

Met ingang van 1 januari 2009 is Swiss Life Belgium gefuseerd met Delta Lloyd Life.

5.2.1.4 (III) Beleggingen

Aandelen

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	265,8	284,6
Aankopen	275,0	75,1
Verkopen	-66,9	-62,4
Reële-waardeveranderingen	-54,8	-26,0
Bijzondere waardeverminderingen	-46,4	-5,6
Per 31 december	372,7	265,8

Leningen

Van de totale leningportefeuille met een geamortiseerde kostprijs van € 104,0 miljoen (2007: € 224,4 miljoen) bedraagt de reële waarde € 104,0 miljoen (2007: € 238,3 miljoen).

5.2.1.5 (IV) Vorderingen

Vorderingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Vorderingen op groepsmaatschappijen	241,5	640,6
Vorderingen en overige financiële activa	2,9	3,2
Geactiveerde rente en vooruitbetalingen	0,7	4,8
Belastingvorderingen	348,3	38,0
Vorderingen	593,4	686,7

Alle vorderingen hebben een kortlopend karakter.

5.2.1.6 (V) Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

In miljoenen euro	2008	2007
Aandelenkapitaal	107,1	107,1
Agioreserve	91,8	91,8
Deelnemingsreserve		
Per 1 januari	1.433,1	1.383,7
Resultaat deelnemingen vorig boekjaar	759,6	770,8
Ontvangen dividenden van deelnemingen	-482,7	-721,5
Per 31 december	1.710,0	1.433,1
Herwaarderingsreserves		
Per 1 januari	1.294,1	1.516,0
Mutaties in waarde van beleggingen	-75,9	-26,0
Mutatie in waarde van deelnemingen	-1.364,0	-206,8
Belastingen op bovenstaande mutaties	9,3	10,9
Per 31 december	-136,4	1.294,1
Overige reserves		
Per 1 januari	1.165,0	663,6
Ontvangen dividenden van deelnemingen	482,7	721,5
Resultaat holding exclusief deelnemingen vorig boekjaar	-14,7	-46,2
Uitgekeerd dividend	-226,4	-173,9
Per 31 december	1.406,7	1.165,0
Onverdeelde winst		
Resultaat boekjaar	-160,8	744,9
Totaal eigen vermogen	3.018,3	4.836,0

De uitkeerbaarheid van de reserves in dit overzicht is als volgt:

Deelnemingsreserve

In de deelnemingsreserve zijn de positieve resultaten uit deelnemingen opgenomen. Deze reserve is niet vrij uitkeerbaar, mede gezien de solvabiliteitsvereisten van de deelnemingen. Tevens is hierin een wettelijke reserve van € 581,2 miljoen (2007: € 626,9 miljoen) begrepen conform artikel 2:365 van het Burgerlijk Wetboek.

Herwaarderingsreserve

De herwaarderingsreserve betreft de reserve voor ongerealiseerde waardemutaties op beleggingen, aangehouden in de holding. Daarnaast bevinden zich in deze reserve de rechtstreekse vermogensmutaties bij deelnemingen waarvan uitkering niet zonder beperking kan worden bewerkstelligd.

Overige reserves

In de overige reserves zijn de ontvangen dividenden van de dochterondernemingen en het resultaat van de holding verantwoord. Deze reserve is vrij uitkeerbaar.

5.2.1.7 (VI) Achtergestelde leningen

Boekwaarde

De volgende tabellen geven informatie weer over de looptijden en effectieve rentevoeten van de achtergestelde leningen en preferente aandelen van de vennootschap.

Contractuele renteherzieningsdatum of vervaldatum 2008

In miljoenen euro	Langer dan vijf jaar	Totaal 2008
Achtergestelde leningen	400,5	400,5
Preferente aandelen	9,3	9,3
Totaal leningen o.g.	409,8	409,8

Contractuele renteherzieningsdatum of vervaldatum 2007

In miljoenen euro	Langer dan vijf jaar	Totaal 2007
Achtergestelde leningen	399,8	399,8
Preferente aandelen	9,3	9,3
Totaal leningen o.g.	409,1	409,1

Fonds NutsOhra

De perpetuele achtergestelde geldlening tegen een rentepercentage van 2,5% werd uitgegeven om de acquisitie van NutsOhra Beheer BV in 1999 te financieren. De obligaties kunnen in gewone aandelen Delta Lloyd NV geconverteerd worden in geval van een openbare emissie van deze aandelen. De obligaties hebben een nominale waarde van € 489,9 miljoen, maar omdat zij doorlopend zijn, is hun boekwaarde € 172,4 miljoen, op basis van de effectieve interestvoet berekend in 1999. Het rentepercentage op deze geldlening wordt geleidelijk verhoogd tot maximaal 2,76% in 2009. De reële waarde van de achtergestelde lening is € 272,2 miljoen (2007: 185,7 miljoen).

Achtergestelde geldlening met een nominale waarde van € 21,7 miljoen, te verkrijgen in vijf tranches van € 4,3 miljoen, eerste op 1 september 2003 en laatste op 7 mei 2006. De lening heeft een looptijd van 30 jaar tegen een rentepercentage van 5%. Aan deze lening is een warrant verbonden die recht geeft op 23.553 gewone aandelen in Delta Lloyd NV met een nominale waarde van € 9,08. De reële waarde ultimo 2008 is € 22,0 miljoen (2007: € 16,7 miljoen).

Aviva plc

Achtergestelde geldlening met een nominale waarde van € 250 miljoen heeft een looptijd van dertig jaar tegen een rentepercentage van 5%. Aan deze lening is een warrant verbonden die recht geeft op 270.861 aandelen in Delta Lloyd NV met een nominale waarde van € 9,08. Deze warrant is bij verstrekking van de lening tegen reële waarde afgezonderd van de verplichting en opgenomen onder het eigen vermogen. De reële waarde van de achtergestelde geldlening met een nominale waarde van € 250 miljoen is € 253,0 miljoen (2007: 196,6 miljoen).

Zoals is uiteengezet in noot 20 van de toelichting zijn de 1.024.000 (2007: 1.024.000) geplaatste converteerbare preferente aandelen A van € 9,08 elk als verplichting opgenomen.

5.2.1.8 (VII) Voorzieningen

Mutatie in voorzieningen

In miljoenen euro	Reorganisatievoorzieningen	Overige voorzieningen	Totaal
Per 1 januari 2007	35,5	20,3	55,8
Aanvullende voorziening gevormd gedurende het boekjaar	-	19,4	19,4
Ongebruikte vrijgevallen voorzieningen	-1,4	-	-1,4
Gedurende het boekjaar opgenomen voorziening	-5,0	-7,5	-12,5
Per 31 december 2007	29,2	32,2	61,4
Per 1 januari 2008	29,2	32,2	61,4
Aanvullende voorziening gevormd gedurende het boekjaar	-	9,2	9,2
Ongebruikte vrijgevallen voorzieningen	-	-26,2	-26,2
Gedurende het boekjaar aangewend	-	-15,2	-15,2
Per 31 december 2008	29,2	-	29,2

De reorganisatievoorziening van € 29,2 miljoen heeft betrekking op het beëindigen van de activiteiten van Ohra Belgium NV, een Belgische schadeverzekeraar. Na afhandeling van de laatste schadedossiers zal deze entiteit geliquideerd worden.

5.2.1.9 (VIII) Overige verplichtingen

Overige verplichtingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Belastingen	-	21,0
Opgebouwde rente	18,6	19,0
Schulden aan groepsmaatschappijen	545,9	176,8
Kasgeldleningen	473,0	187,7
Overige	123,6	25,8
Per 31 december	1.161,1	430,3

Er zijn geen overige verplichtingen groter dan een jaar (2007: € 4,7 miljoen).

Belastingvorderingen en -verplichtingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Belastingvorderingen	26,4	38,0
Latente belastingvorderingen	321,9	-
Totaal belastingvorderingen	348,3	38,0
Belastingverplichtingen	-	2,0
Latente belastingverplichtingen	-	19,0
Totaal belastingverplichtingen	-	21,0
Netto belastingvordering / -verplichting	-348,3	-17,0

Delta Lloyd NV is de moedermaatschappij van de fiscale eenheid Delta Lloyd. De latente belasting vordering bestaat voor € 325,8 miljoen uit compensable verliezen van de fiscale eenheid Delta Lloyd NV. De realisatie van deze vordering via toekomstige belastbare winsten is waarschijnlijk.

Latente belastingvorderingen en -verplichtingen per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Waardemutaties op beleggingen	19,6	24,1
Overige tijdelijke verschillen	-341,5	5,1
Netto latente belastingvordering / -verplichting	-321,9	19,0

Mutatie in de latente belastingvorderingen / -verplichtingen

In miljoenen euro	2008	2007
Per 1 januari	19,0	77,6
Bedragen ten laste / ten gunste van het resultaat	-331,6	-47,7
Bedragen ten laste / ten gunste van het eigen vermogen	-9,3	-10,9
Per 31 december	-321,9	19,0

De vennootschap heeft geen niet-verantwoorde verrekenbare fiscale verliezen.

5.2.1.10 (IX) Transacties met verbonden partijen

Diensten verleend aan verbonden partijen

In miljoenen euro	Baten in boekjaar 2008	Te vorderen aan einde boekjaar 2008	Baten in boekjaar 2007	Te vorderen aan einde boekjaar 2007
Dochterondernemingen	204,7	313,4	113,6	801,4
Totaal	204,7	313,4	113,6	801,4

Diensten verleend door verbonden partijen

In miljoenen euro	Lasten in boekjaar 2008	Te betalen aan einde boekjaar 2008	Lasten in boekjaar 2007	Te betalen aan einde boekjaar 2007
Dochterondernemingen	86,1	545,9	88,7	954,2
Aviva groepsmaatschappijen	-	-	12,5	214,9
Totaal	86,1	545,9	101,2	1.169,1

De transacties met verbonden partijen hebben betrekking op intercompany leningen tussen de holding en haar dochtermaatschappijen en de hierop verschuldigde interest. Alle transacties met verbonden partijen geschieden op arms length basis.

Nadere toelichting omtrent vorderingen op deelnemingen zijn te vinden in noot IV van de toelichting van de vennootschappelijke jaarrekening.

Ten aanzien van de aan verbonden partijen te betalen bedragen is geen zekerheid verstrekt en zijn geen garanties ontvangen. De te betalen bedragen zullen volgens normale kredietvoorwaarden worden afgewikkeld.

5.2.1.11 (X) Niet uit de balans blijvende verplichtingen

In miljoenen euro	2008	2007
Beleggingen	1,0	7,5
Voorwaardelijke verplichtingen	5,2	41,9
Totaal	6,2	49,4

5.2.1.12 (XI) Medewerkers

Medewerkers per einde boekjaar

Aantal in FTEs	2008	2007
Vaste medewerkers	621	577
Tijdelijke medewerkers	200	256
Totaal	821	833

Personeelskosten per einde boekjaar

In miljoenen euro	2008	2007
Salarissen	50,6	33,3
Externe medewerkers	64,2	23,7
Sociale lasten	5,5	2,9
Pensioenlasten	68,9	0,5
Winstdelingen en resultaatafhankelijke bonus	-16,9	22,1
Ontslagvergoedingen	0,7	-
Overige personeelskosten	16,0	7,9
Totaal	189,0	90,4

Informatie over de bezoldiging van bestuurders is te vinden in onderdeel 8 van de geconsolideerde jaarrekening.

Alle medewerkers zijn in dienst van Delta Lloyd Services BV. De in bovenstaande tabel opgenomen kosten geven de bedragen weer die door Delta Lloyd Services BV aan de vennootschap zijn doorbelast. De doorbelaste bedragen zijn gebaseerd op toegerekende aantallen medewerkers en zijn inclusief alle gerelateerde kosten.

5.2.1.13 (XII) Accountantskosten

Honoraria accountant

In miljoenen euro	2008	2007
Accountantskosten jaarrekening	1,1	6,2
Overige accountantskosten	0,2	2,0
Totaal	1,3	8,2

In de accountantskosten van 2007 zijn ook gefactureerde bedragen opgenomen met betrekking tot oudere jaren.

Amsterdam, 24 februari 2009

Raad van Bestuur

Drs. N.W. Hoek, voorzitter

Mr. P.J.W.G. Kok

P.K. Medendorp

Ir. H.H. Raué

Raad van Commissarissen

Drs. R.H.P.W. Kottman, voorzitter

Drs. P.G. Boumeester

Prof. dr. E.J. Fischer

Ir. J.G. Haars

Drs. J.H. Holsboer

A.J. Moss

Ph.G. Scott FIA

Mr. Drs. M.H.M. Smits RA

5.3 Overige gegevens

Behalve de verkoop van de activiteiten in het zorgsegment aan CZ Groep zoals genoemd in paragraaf 5.1.6.3, zijn er geen overige gebeurtenissen na balansdatum.

5.3.1 Dividend en winstverdeling

Bepalingen in de statuten ten aanzien van de winstbestemming

In artikel 35 is over de winstbestemming, voorzover hier van belang, bepaald dat allereerst een dividendvergoeding van 2,5 procent over het op de geplaatste preferente aandelen A gestorte bedrag wordt toegevoegd aan de dividendreserve A (en, indien van toepassing, over het bedrag van de dividendreserve A). Dit percentage wordt met ingang van het boekjaar 2000 tot en met het boekjaar 2009 jaarlijks verhoogd met één procent van het laatst van toepassing zijnde percentage. Indien in het verslagjaar de winst niet toereikend is om de toevoeging aan dividendreserve A te doen, vinden de hierna beschreven bepalingen niet plaats totdat dit tekort is ingehaald. Dit is voor het verslagjaar 2008 het geval.

Ten laste van de winst, voor zover van belang, die niet is toegevoegd aan de dividendreserve A worden zodanige reserveringen toegepast, als bepaald door de Raad van Bestuur met goedkeuring van de Raad van Commissarissen.

Uit de winst na vorming van voornoemde reserves wordt een dividend uitgekeerd gelijk aan een percentage berekend over het nominaal bedrag van alle geplaatste preferente aandelen B. Het percentage is gerelateerd aan het gemiddelde effectieve rendement op Nederlandse staatsleningen met een gewogen gemiddelde resterende looptijd van vijf jaar en wordt elke vijf jaar na uitgifte van de preferente aandelen herberekend. De winst die na de reserveringen resteert wordt uitgekeerd

aan de houders van gewone aandelen in verhouding van hun bezit aan gewone aandelen.

Winstbestemming

Bij vaststelling van de jaarrekening wordt het verlies van € 160,8 miljoen onttrokken uit de overige reserves.

5.3.2 Accountantsverklaring

Aan: de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van Delta Lloyd NV

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag in sectie 5.1 en 5.2 opgenomen jaarrekening 2008 van Delta Lloyd NV te Amsterdam gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening. De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde balans per 31 december 2008, winst-en-verliesrekening, mutatieoverzicht eigen vermogen en kasstroomoverzicht over 2008 alsmede uit een overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen. De enkelvoudige jaarrekening bestaat uit de enkelvoudige balans per 31 december 2008 en de enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2008 met de toelichting.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de vennootschap. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de entiteit heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel betreffende de geconsolideerde jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Delta Lloyd NV per 31 december 2008 en van het resultaat en de kasstromen over 2008 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Oordeel betreffende de enkelvoudige jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Delta Lloyd NV per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 24 februari 2009

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. Dr. N.G. de Jager RA

6 Over Delta Lloyd Groep

Delta Lloyd Groep biedt haar klanten zekerheid, door het verzekeren van risico's en inkomen en door vermogensvorming. Delta Lloyd Groep is een complete financiële dienstverlener met verzekeringen, vermogensbeheer en bancaire diensten. De Groep is actief in Nederland, België en Duitsland. Onder de sterke merknamen Delta Lloyd, OHRA en ABN AMRO Verzekeringen levert Delta Lloyd Groep in Nederland verzekeringen, vermogensbeheer en bancaire diensten. Dit brede pakket producten en diensten, van eenvoudige spaarvormen tot complexe pensioenen, verzekeringen en financiële planning, is beschikbaar via het distributiekanaal dat de klant zelf kiest. Delta Lloyd werkt in Nederland intensief samen met het onafhankelijke assurantie-intermediair. OHRA richt zich als direct writer rechtstreeks op de particuliere en zakelijke klant, vooral via internet. ABN AMRO Verzekeringen bedient haar klanten via het uitgebreide distributienetwerk van ABN AMRO Bank in Nederland. In Duitsland is de Groep actief als levensverzekeraar en private banker en in België als retailbank, businessbank en verzekeraar.

De geschiedenis van Delta Lloyd Groep gaat twee eeuwen terug: tweehonderd jaar van bewezen continuïteit en betrouwbaarheid. Door een duidelijke focus op de lange termijn en een door de jaren heen consistent uitgevoerde strategie is de 19^e-eeuwse Hollandsche Sociëteit van Levensverzekeringen gestaag uitgegroeid tot Delta Lloyd Groep, een toonaangevende, full service financiële dienstverlener.

In totaal werken er bij Delta Lloyd Groep, berekend op fulltime basis, 6.674 mensen in vaste dienst.

Missie

Delta Lloyd Groep is een toegankelijke financiële dienstverlener die vanuit integer ondernemerschap bouwt aan een zekere toekomst voor en met haar stakeholders.

6.1 Bouwen aan een zekere toekomst

Delta Lloyd Groep verzekert de toekomst. Daarbij hoort de verantwoordelijkheid om met goed en prudent ondernemerschap de continuïteit van het concern te waarborgen. Dat is in het belang van klanten, medewerkers, aandeelhouders en alle andere stakeholders.

Financiële degelijkheid loopt als rode draad door de tweehonderdjarige geschiedenis van de Groep. Een onderneming die vertrouwen verkoopt, moet zelf door en door betrouwbaar zijn. De keuzes van de Groep hebben gevolgen voor de toekomst van klanten, medewerkers, leveranciers en uiteindelijk voor de maatschappij als geheel. Delta Lloyd Groep beschouwt sociale en maatschappelijke betrokkenheid als een wezenlijk onderdeel van haar bestaansrecht.

6.2 Ondernemerschap

Goed en integer ondernemerschap ligt aan de basis van commercieel succes. Delta Lloyd Groep hanteert heldere principes voor de manier waarop de onderneming wordt bestuurd en waarop zaken worden gedaan. Dat vormt uiteindelijk de waarborg voor goede resultaten.

Prudent ondernemerschap zorgt voor de financiële degelijkheid en de solvabiliteit die nodig zijn om de belangrijkste ambitie van de Groep te kunnen verwezenlijken: het bieden van zekerheid. Met een consistente focus op langetermijndoelen en continuïteit bouwt Delta Lloyd Groep aan een zekere

toekomst voor en met al haar stakeholders. Deze aanpak heeft de Groep doen groeien tot de krachtige en solide onderneming die zij nu is. Integer en controleerbaar bestuur, met een transparante verslaggeving, is voor het ondernemerschap van Delta Lloyd Groep van essentieel belang. Zo bouwt de Groep een werkelijk duurzame relatie op met alle stakeholders.

6.3 Strategie 'Toekomst Verzekerd'

Delta Lloyd Groep zet in op sterke groei, grote distributiekraft, brede dienstverlening, efficiency en kostenbeheersing.

De afgelopen jaren heeft Delta Lloyd Groep haar strategie consistent en succesvol in daden omgezet. Het resultaat: de geslaagde transformatie van een voornamelijk in Nederland opererende intermediairverzekeraar tot een sterke, multichannel en all finance dienstverlener in Nederland, Duitsland en België.

De 'Toekomst Verzekerd' strategie bouwt voort op deze succesvolle koers, maar zorgt ook voor aanscherping en herbezinning. Dat is noodzakelijk omdat de verzekeringssector voortdurend wordt beïnvloed door economische en politieke ontwikkelingen.

'Toekomst Verzekerd' definieert vijf strategische pijlers om in de toekomst zekerheid te kunnen blijven bieden:

1. Reputatie

Betrouwbaarheid is essentieel in de financiële dienstverlening, dat werd overduidelijk bij de turbulentie in de financiële markten in 2008. Een goede reputatie reflecteert die betrouwbaarheid, maar laat ook zien hoe serieus een onderneming omgaat met integriteit en maatschappelijke verantwoordelijkheid. De reputatie van de Groep stoelt op de persoonlijke betrokkenheid van alle medewerkers, op hun prestaties en op de drie sterke merken Delta Lloyd, OHRA en ABN AMRO Verzekeringen.

Reputatie is vertrouwen. Een goede afweging van de belangen van al onze stakeholders geeft richting voor 'vertrouwenswekkend' gedrag en versterkt op de langere termijn onze reputatie en onze business doelstellingen

2. Distributiekraft

Met drie sterke merken en drie verschillende, daarmee verbonden distributiekanaalen neemt Delta Lloyd Groep een krachtige positie in op de Nederlandse verzekeringsmarkt. Delta Lloyd Groep heeft als een van de weinige financiële dienstverleners die distributiekraft tot kern van haar strategie verheven en dat geeft het concern vandaag de dag een onderscheidende voorsprong. In België en Duitsland heeft de Groep de ambitie op een vergelijkbare wijze multichannel distributie op te zetten.

3. Efficiency

Door het groepsbreed delen van processen, kennis en expertise zorgt Delta Lloyd Groep voor optimale schaalgrootte, synergie én efficiency binnen de Groep. Dat is noodzakelijk om de groeiambitie te kunnen waarmaken. Er zijn belangrijke stappen gezet in de vereenvoudiging van processen en het gedeeld uitvoeren van (zoveel mogelijk gestandaardiseerde) administratieve backoffice-activiteiten en productontwikkeling, voor alle relevante merken. Deze bundeling zorgt voor een groter volume, een hogere service en lagere kosten, bij een groter volume. Dat versterkt de concurrentiekracht.

4. Deskundigheid

Delta Lloyd Groep onderscheidt zich door kennis en expertise. De Groep wil door haar klanten gezien worden als een deskundige financiële dienstverlener. Alleen met kennis van zaken en vakbekwaamheid kan Delta Lloyd Groep klanten en distributeurs daadwerkelijk met raad en daad terzijde staan. Tweehonderd jaar geschiedenis en de verbreding van het concern door fusies, acquisities en joint ventures hebben veel deskundigheid ingebracht. Delta Lloyd Groep wil die ten volle benutten door krachtenbundeling, samenwerking en een onbelemmerde uitwisseling binnen alle onderdelen van de Groep te stimuleren. Ook wordt hierbij het grote belang van innovatie erkend.

5. De kernwaarden

De zeven kernwaarden van Delta Lloyd Groep zijn diep verankerd in de organisatie. Ze maken duidelijk waar het concern voor staat en vormen al jaren de leidraad en de toetssteen bij alle activiteiten van Delta Lloyd Groep.

6.4 Kernwaarden

Delta Lloyd Groep wil een gezonde winst maken, en tegelijkertijd voortdurend handelen vanuit haar normen en waarden. De kernwaarden van de Groep vormen de leidraad bij alle activiteiten. Delta Lloyd Groep zoekt voortdurend naar een goede balans tussen ondernemersgeest en sociale verantwoordelijkheid. Ook is er een diep gevoeld besef dat integer ondernemerschap een voorwaarde is voor het verkrijgen van vertrouwen van stakeholders, cruciaal voor een financiële dienstverlener. Integriteit naar klanten, distributiepartners, eigen medewerkers, aandeelhouders en de maatschappij in zijn geheel vormt daarom een belangrijk basisprincipe voor Delta Lloyd Groep. De Groep onderschrijft vanzelfsprekend de door de branche opgestelde en de wettelijk vastgelegde gedragscodes. Deze mentaliteit komt terug in de kernwaarden van Delta Lloyd Groep, en in de wijze waarop ze elke dag in de praktijk worden gebracht.

6.4.1 Zeven kernwaarden

De zeven kernwaarden van Delta Lloyd Groep zijn de leidraad bij al haar activiteiten. De waarden geven richting aan het beleid en zijn bepalend voor de bedrijfscultuur en identiteit. Ze maken duidelijk waar het concern voor staat en dienen als toetssteen voor het handelen. Bij het voortdurend zoeken naar een goede balans tussen ondernemersgeest en maatschappelijke verantwoordelijkheid maakt de Groep dilemma's zichtbaar en bespreekbaar. De kernwaarden worden gedragen door alle medewerkers en zijn inmiddels diep verankerd in de organisatie. Behalve als leidraad voor het dagelijks handelen ziet Delta Lloyd Groep haar kernwaarden ook als voorwaarde voor professionaliteit, trots en plezier in het werk. Delta Lloyd Groep spreekt haar medewerkers voortdurend aan op de kernwaarden en wil hen zo inspireren en stimuleren tot dezelfde balans van goede prestaties en maatschappelijke betrokkenheid. De zeven kernwaarden van Delta Lloyd Groep zijn:

Integriteit

Staat voor een geheel van waarden, normen en regelgeving dat de integriteit binnen de organisatie bewaakt. Integriteit uit zich in een permanent verantwoordelijkheidsgevoel voor de eigen handelwijze, en het daarop ook altijd aanspreekbaar zijn. Van klanten en handelspartners verwacht de Groep dezelfde mate van integriteit.

Klant centraal

De wensen van de klant zijn bepalend en daarop moet optimaal worden ingespeeld. Belangrijk zijn het kennen van de behoefte van klanten, het bieden van hoge service, het nakomen van afspraken en een goede klachtenprocedure.

Verantwoordelijkheid en betrokkenheid

Een diep gevoel van verantwoordelijkheid voor en betrokkenheid bij klant, distributiepartner, medewerker, aandeelhouder en de maatschappij in het algemeen vormen het uitgangspunt bij alle activiteiten. Daarmee samenhangend wordt bij medewerkers op alle niveaus deskundigheid, het nemen van verantwoordelijkheid en het oplossen van problemen gestimuleerd.

Teamgeest

Financiële dienstverlening is mensenwerk en samenwerken is een vereiste. Dat vraagt om betrokkenheid, persoonlijke contacten en waardering voor resultaten.

Open communicatie

Vertrouwen, eerlijkheid en duidelijkheid zijn voorwaarden voor een open communicatie.

Flexibiliteit

De continuïteit van het bedrijf is afhankelijk van het vermogen te anticiperen of zo snel mogelijk in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Eerste vereiste is de bereidheid tot veranderen.

Ondernemersgeest

Een actief en ondernemend bedrijf vraagt om medewerkers die ondernemend zijn, initiatief tonen en zich verantwoordelijk voelen voor resultaat.

6.5 Kernactiviteiten

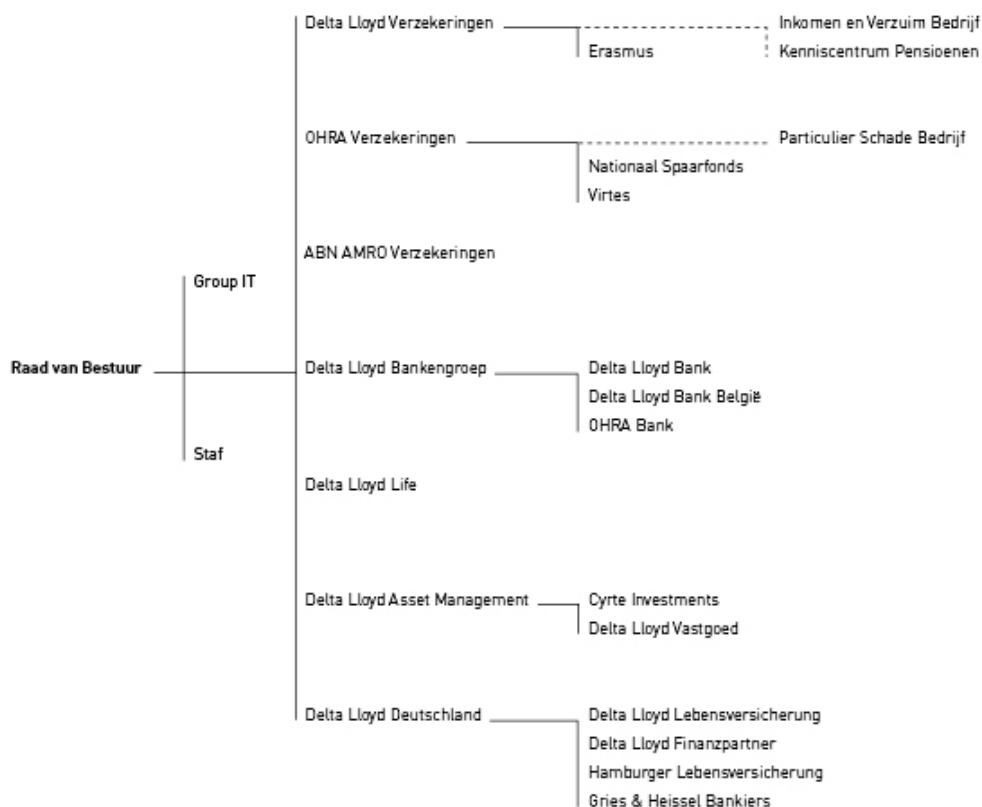
Alle kernactiviteiten van Delta Lloyd Groep richten zich op één doel: het bieden van zekerheid voor particulieren, ondernemers en bedrijven. Delta Lloyd Groep verzekert hun risico's en inkomen en bouwt aan hun voorzieningen voor de toekomst. Delta Lloyd Groep zorgt voor inkomensbescherming, vermogensvorming en risicobescherming.

Kernactiviteiten zijn verzekeringen op het gebied van leven, pensioenopbouw, schade en zorg, evenals sparen, beleggen en hypotheek. Delta Lloyd Groep streeft ernaar een van de toonaangevende financiële dienstverleners te zijn in Nederland, Duitsland en België. Daarvoor richt de Groep zich op winstgevende markten met voldoende schaalgrootte.

Delta Lloyd Groep is de organisatie achter de merken Delta Lloyd, OHRA en ABN AMRO Verzekeringen. Deze drie merken hebben elk hun specifieke kracht en marktactiviteiten.

- Het merk Delta Lloyd staat voor verzekeringen en pensioenen via onafhankelijke assurantieadviseurs, vermogensbeheeractiviteiten en vastgoedbeleggingen, bancaire en hypotheekproducten in de Nederlandse, Belgische en Duitse markt
- OHRA verkoopt verzekeringen, bancaire producten en pensioenen direct aan particuliere en zakelijke klanten in Nederland
- ABN AMRO Verzekeringen levert verzekeringen en pensioenen via het distributienetwerk van ABN AMRO Bank in Nederland
- In België is Delta Lloyd Life actief met verzekeringen en pensioenen en schadeverzekeringen onder het Zelia label. Delta Lloyd Bank is actief als retailbank, private bank en business bank.
- Op de Duitse markt biedt Delta Lloyd Deutschland levensverzekeringen, pensioenen, private banking en hypotheek via assurantieadviseurs.

6.6 Organigram

6.7 Personalia

Overzicht per 1 januari 2009

Raad van Commissarissen

Drs. R.H.P.W. (René) Kottman, voorzitter

Drs. P.G. (Pamela) Boumeester

Prof. dr. E.J. (Eric) Fischer

Ir. J.G. (Jan) Haars

Drs. J.H. (Jan) Holsboer

A.J. (Andrew) Moss

Ph.G. (Philip) Scott FIA

Mr. drs. M.H.M. (Marcel) Smits RA

Raad van Bestuur

Drs. N.W. (Niek) Hoek, voorzitter

Mr. P.J.W.G. (Peter) Kok

P.K. (Paul) Medendorp

Ir. H.H. (Henk) Raué

Secretaris

Mr. drs. D.E. (Debbie) Bouguenon

Externe accountant

Ernst & Young Accountants LLP

Centrale ondernemingsraad

C.M.J. (Kees) van Ophem, voorzitter

H. (Henk) Beerda vice-voorzitter

R. (Robert) Heinsbroek

W.F.J.M. (Wout) Hermans

R.M.J.F. (Ravi) Kuitens

D.B.F. (Thea) Ligtenbelt

P. (Peter) Losekoot

E.J. (Bert) Schilperoord

M. (Marga) Spijker-Goederee

R. (Roy) Suurbier

G.G.L. (Guus) Verheul

R.E. (Robert) Wonnink

COR-secretariaat

D.A.C.J. (Dominique) Fragu, ambtelijk secretaris

R.C.G. (Ruud) de Groot, ambtelijk secretaris

G. (Gerti) Moddermann-Koerts, secretariaat

Concernstaf

Drs. T.A.P.M. (Theo) Berg AAG, Group Actuarial & Risk Management

Drs. D.S. (David) Brilleslijper, Corporate Communications

Drs. J.H.G. (Jan) Bruineman, Group Tax

Mr. drs. E.W. (Liesbeth) Galesloot-Vaal, Group Legal

R. (Rob) van Mazijk, Group Projects

J.H. (Jos) Motzheim RA CIA, Group Integrity

Drs. B.A. (Ben) Sinnige, Group HRM

N. (Nita) Studen-Kiliaan, Corporate Development

M.A.C. (Marjo) Vissers, Group Business Change & Development

W.A. (Wim) Weima, Group Procurement

S. (Sven) Williamson, Group Finance & Control

B. (Boudewijn) van der Woerd RA, Group Audit

Concernrelaties

A.C. (Ad) Rijken

Group IT

Ir. L.M. (Leon) van Riet, Chief Information Officer

R. (Richard) Sanders

B.J. (Bob) Visser a.i.

Directie Delta Lloyd Verzekeringen

O.W. (Onno) Verstegen MBA, voorzitter

Delta Lloyd Leven

Drs. E.A.A. (Emiel) Roozen RA, voorzitter

Drs. I.M.A. (Ingrid) de Graaf

H. (Henk) Otten

Delta Lloyd Schade

Drs. H.H. (Herman Hein) Roozen RA, voorzitter

L. (Leo) van Herk

Drs. ing. A.H.A.M. (Adèle) Jeuken MBA

Inkomen & Verzuimbedrijf

Mr. N. (Nathalie) de Geus

Marketing & Verkoop

H. (Harry) van der Zwan

Finance, Planning en Control

A.J. (Aartjan) Paauw AAG

Mr. A.C.M. (Antoine) van Bijsterveldt

Erasmus Verzekeringen

Dr. R.H. (Ronald) Ketellapper

Facilitair service bedrijf

Ir. R.J. (Rob) Volman

Lancyr

P.C.J. (Peter) Mols MBA

Directie OHRA Verzekeringen

Mr. R. (Robert) Otto MBA, voorzitter

OHRA Verzekeringen

Mr. J.W. (Hanneke) Jukema

Drs. G.J. (Gerard) van Rooijen AAG

Drs. M.C.M. (Marcel) Viester, Finance & Control

Nationaal Spaarfonds

Mr. P.L.M. (Paul) van Weerdenburg

Particulier Schade Bedrijf

A.R. (René) Kruijs

Directie ABN AMRO Verzekeringen

C.F. (Cees) Frankhuisen, CEO

Mr. E. (Edwin) Grutterink

K.J. (Klaas Johan) Roffel MBA RA, CFO

Mr. M.B.C.M. (Bernadette) Wakkerman (per 1 maart 2009)

Drs. J. (Jaap) Witteveen

Directie Delta Lloyd Asset Management

Drs. J.P. (Jaco) Aardoom RBA, voorzitter

P.A. (Peter) Knoeff RA, CFO

A.H. (Alex) Otto RBA

Vastgoed

E.A. (Egbert) Dijkstra MRE MRICS

Cyrte Investments

F. (Frank) Botman

M. (Meinte) Dijkstra

Directie Delta Lloyd Bankengroep

Mr. J.L. (Joost) Melis MiF, voorzitter
Drs. G.T. (Gilbert) Pluym AAG, CFO
P.A.J.M. (Piet) Verbrugge

Delta Lloyd Bank Nederland

Mr. J.L. (Joost) Melis MiF, voorzitter
Drs. E. (Erica) Blom-Groenink MBA
H.R. (Hans) Cohen
Drs. G.T. (Gilbert) Pluym AAG

Delta Lloyd Bank België

P.A.J.M. (Piet) Verbrugge, voorzitter
F. (Filip) de Campenaere, CFO
G.K.H. (Geert) Ceuppens
A.J. (Aymon) Detroch

Directie Delta Lloyd Life (België)

F. (Frank) Blankers, voorzitter directiecomité
J. (Jan) van Autreve
P. (Peter) Brewée
H. (Hugo) De Cupere
B. (Bruno) Moors MBA RA, CFO

Directie Delta Lloyd Deutschland

C.W. (Christof) Göldi, CEO
W. (Wolfgang) Fuchs
Drs. A.M.P.J. (Martin) Heuvelmans AAG, CF

6.8 Adressen

DELTA LLOYD GROEP

Postbus 1000, 1000 BA Amsterdam
Amstelplein 6, 1096 BC Amsterdam
T +31 (0)20 594 91 11, F +31 (0)20 693 79 68
<http://www.deltalloydgroep.com/>

DELTA LLOYD VERZEKERINGEN

Postbus 1000, 1000 BA Amsterdam
Spaklerweg 4, 1096 BA Amsterdam
T +31 (0)20 594 91 11, F +31 (0)20 693 79 68
<http://www.deltalloyd.nl/>

ERASMUS VERZEKERINGEN

Postbus 1033, 3000 BA Rotterdam

Boompjes 57, 3011 XB Rotterdam
T +31 (0)10 280 84 00, F +31 (0)10 2808220
<http://www.erasmus.nl/>

DELTA LLOYD ASSET MANAGEMENT

Postbus 1000, 1000 BA Amsterdam
Amstelplein 6, 1096 BC Amsterdam
T + 31 (0)20 - 594 21 18, F + 31 (0)20 594 27 06
www.deltalloyd.nl/beleggen

CYRTE INVESTMENTS

Postbus 5081 1410 AB Naarden
Flevolaan 41a, Naarden
T +31 (0)35 695 90 90 F +31 (0)35 695 90 44
<http://www.cyrte.com/>

DELTA LLOYD VASTGOED

Postbus 1000, 1000 BA Amsterdam
Amstelplein 6, 1096 BC Amsterdam
T +31 (0)20 594 35 01, F +31 (0)20 594 38 10
www.deltalloyd.nl/vastgoed

ABN AMRO VERZEKERINGEN

Postbus 10085, 8000 GB Zwolle
Grote Voort 247, 8041 BL Zwolle
T 0900 0024
www.abnamro.nl/verzekeren

OHRA

Postbus 40000, 6803 GA Arnhem
Rijksweg West 2, 6842 BD Arnhem
T +31 (0)26 400 40 40, F +31 (0)26 400 94 04
<http://www.ohra.nl/>

NATIONAAL SPAARFONDS

Postbus 10, 5140 BA Waalwijk
Grotestraat 341, 5142 CA Waalwijk
T +31 (0)416 68 47 00, F +31 (0)416 68 47 01
<http://www.nationaalspaarfonds.nl/>

DELTA LLOYD BANK

Postbus 231, 1000 AE Amsterdam
Joan Muyskenweg 4, 1096 CJ Amsterdam
T +31 (0)20 597 62 08, F +31 (0)20 597 63 08
www.deltalloyd.nl/bank

DELTA LLOYD BANK BELGIE

Sterrenkundelaan 23, 1210 Brussel, België
T +32 (0)22 297 600, F +32 (0)22 297 699
<http://www.deltalloydbank.be/>

DELTA LLOYD LIFE

Fonsnylaan 38, 1060 Brussel, België

T 32 (0)2 238 89 23, F +32 (0)2 238 88 99
<http://www.deltalloydlife.be/>

DELTA LLOYD DEUTSCHLAND

Wittelsbacherstrasse 1, 65189 Wiesbaden

Deutschland

T +49 (0)1803 990 90 00, F +49 (0)611 773 26 64

<http://www.deltalloyd.de/>

6.9 Contact

DELTA LLOYD GROEP

Corporate Communications

Postbus 1000, 1000 BA Amsterdam

Amstelplein 6, 1096 BC Amsterdam

T +31 (0)20 594 49 63, F +31 (0)20 693 10 05

www.deltalloydgroep.com